

DOBROU NOC, SLADKÉ SNY

—
Jiří Kratochvíl

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Dobrou noc,
sladké sny

Jiří Kratochvíl

Znění tohoto textu vychází z díla [Dobrou noc, sladké sny](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Druhé město v Brně v roce 2012. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Jiří Kratochvíl: Dobrou noc, sladké sny), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 1. 8. 2019.

OBSAH

KAPITOLA PRVNÍ Setkání na konci války	8
KAPITOLA DRUHÁ Nultý čas	26
KAPITOLA TŘETÍ 30. duben 1945.....	46
KAPITOLA ČTVRTÁ Zlatý dukát	67
KAPITOLA PÁTÁ Svatební pochod z Lohengrina	99
KAPITOLA ŠESTÁ Minotaurus.....	115
KAPITOLA SEDMÁ Sturmbannführer a Tereza.....	119
KAPITOLA OSMÁ Jezero Dar	139
KAPITOLA DEVÁTÁ Gummy gummy gummy!.....	155
KAPITOLA DESÁTÁ Vanesiáda a kočovné divadlo	172
KAPITOLA JEDENÁCTÁ Mr. Penicilin	188
KAPITOLA DVANÁCTÁ Láska a smrt.....	207
KAPITOLA TŘINÁCTÁ Svobodnaja stichija	224
Autorská poznámka	244

Své ženě

*Jak velikánský pták je boží jméno
z mé hrudi vzlétlé do nebes.
Je hustě před očima zamlženo
a prázdná za zády je klec.*

— OSIP MANDELŠTAM

KAPITOLA PRVNÍ

Setkání na konci války

Kuba si přivstal, aby byl v nádražní hale mezi prvními, protože takhle k ránu, ba ještě těsně před svítáním, kdy ještě nesvívalo, nýbrž teprve, abych tak řekl, **zasvítávalo** a kdy halu osvětlovaly jen blikající baterky, svíčky, karbidové a lihové lampičky, to byla nejpráhodnější hodina na ty nejlepší kšefty. Ale taky ten nejnebezpečnější čas.

Taková je tu **směnárna**, kde se něco vymění zas za něco, především však cokoli za **potravinu**, protože město je až zoufale, zoufale vyhládlé: tak secesní stříbrný náramek za pěkný hrnek škvarkového sádla a perziánovou lišku třeba za kilo koňského salámu a fotoaparát Leica za opravdu pořádný kus tlačenky a stříbrný příbor za zavařovačku plnou pravého včelího medu a čínskou vázu za kilo domácího uzeného a zánovní břitvu za dvě menší jitrničky a starožitný bibelotek za ovárek s křenem a k tomu ještě lahvičku slivovičky a pravý perlový náhrdelník zas za pečenou kachničku a k tomu ještě pět lahví nejlepšího vína a tu, hledme, zlatý zub, který si člověk vyštípl z vlastních dásní, a vyměnil za celý bochník čerstvého chleba. Ale kurz je pohyblivej, každý den se proměňuje, takže jestli včera koupils ovčí kožich za dvě zavařovačky vepřového masa, tak dneska musíš ještě něco přihodit. Na jedny straně ti, co rozprodávají rodinné stříbro za kus toho žvance, a na druhé zas ti, co – když už okupanti vzali roha a nehlídají černej trh – přivázejí produkty černých zabijaček a taky poklady ze svých utajených špižiren, aby za ně získali takové zboží, jehož hodnota za pár měsíců poletí zas do výše, kam by se svými jelítky a koňskými salámy už nikdy nedosáhli.

Kuba vklouzl do haly, promáčkľ se mezi nerozhodně postávajícími, ale dřív než vyloví své zboží, opatrně se rozhlíží. Nechce jít na blind. Včera se tady s někým domluvil a teď ho vyhlíží. Vyti-

poval si mezi kšeftaři chlapíka, o němž si byl skoro jist, že tenhle ho nepodrazí. V tomto čase nebyl na nic a na nikoho spoleh, ale Kuba měl nesporný obchodnický talent. Tak také kdysi fungoval v otcově textilní firmě. Vůbec nepřeháním, když budu teď tvrdit, že vždycky už zdálky a už **jen podle kroků** obchodního partnera poznal, zdali mu nese dobrej kšeft, anebo jen smůlu. A na jakoukoliv faleš měl spolehlivej detektor ve všech svých pěti smyslech. A taky už na první pohled poznal kvalitní zboží jakéhokoli druhu a z každého obchodního setkání dokázal vyloupnout vždycky ten největší užitek. A přestože tady, v nádražní hale, je to hodně jiné než při zastupování otcovy firmy, i tu se dokázal rychle zorientovat a okamžitě věděl, s kým jednat a ke komu se naopak otočit zády. Ale taky věděl, ke komu se **nikdy nesmí** otočit zády.

Nádražní hala je plná činorodých skupinek, které jsou ve stálém pohybu, dávají se dohromady a pak se zas třeba hbitě rozpadnou, ale některé se naopak pevněji semknou, aby nikdo další neviděl, nad čím se sklání jejich hlavy. A jak předjitřní čas zvolna vstupuje do dne, halu shora, špinavými a zčásti rozbitými okny, osvětluje zatím jen nedomrlé svítání, takže ti dole si dál pomáhají baterkami, jejichž světelná prasátka občas přeběhnou i po vysokém stropě. Nádražní hala (přestože taky zasažená bombardováním) je v těch prvních poválečných hodinách tou **nejpřeludnější tržnicí**, jakou si kdo umí představit.

A to už Kuba vidí svého obchodního partnera a už loví z náprsní kapsy svého mantlu švýcarský kapesní chronometr v tříplášťovém zlatém pouzdru. Zatím ho kryje oběma dlaněmi, aby zlaté odlesky ve světle baterek zbytečně neprovokovaly. Ale pak se stane něco neobvyklého. Mezi Kubou a jeho obchodním partnerem vztyčí někdo náhle stožár. Totiž dlouhou tyč, na níž je navinuté plátno, a ten někdo si už uvolňuje prostor, aby mohl plátno rozvinout. Všichni kolem se napřed hodně neochotně, ale pak už zvědavě rozestupují a pomalu vytvoří větší polokruh a hlavy se otáčejí tím směrem, protože ať

už se tady kšeftuje se vším možným, velká plátna, velké obrazy se tady zas tak často nevyskytují. A hle, obraz je už rozvinut a uměnilovné publikum – což jsou tady bez debaty všichni, vždyť pod škraloupem svých kšeftařských dušiček skrývají všichni hladovou něhu – se teď nejen rozestupuje, však hned taky spojí ruce, a teď už ale do kruhu, aby tak zabránili tomu, že by někdo z nářesku nádražní tržnice vletěl přímo do plátna obrazu. Však to už taky majitel obrazu za pomoci kupce obrazu, oba hluboce dojati tak nečekaným zájmem, drží teď velké rozvinuté plátno každý z jedné strany a **otáčejí se s ním kolem osy**, aby se v tom kruhu všichni mohli pokochat. Okamžitě se rozsvítí několik baterek a bloudí po tvářích skupinového portrétu, tak jak ho na rozměrné plátno umístil zatím neznámý umělec. Ale po pravdě řečeno, všichni čekali buď rajský výjev s kvetoucí loukou jenom tak lehounce stíněnou smaragdovým lesíkem v pozadí, anebo aspoň pohled rozevřenými křídly dveří do velikého, prevelikého tanečního sálu uprostřed plesové sezony, prostě něco, co by pozvedlo lidská srdce k nedozírným výšinám, až by pak celá nádražní hala zapěla sborově: áááááááááááá! A tak můžeme se snad na ně zlobit, že při pohledu na pouhý skupinový portrét jakýchsi nevábnych, vousatých mužských sice nedali najevo svá zklamání, natolik to byli slušně vychovaní šmelináři i handlíři, ale přece jen tiše rozpustili ten svůj kruh?

Zvědavě se dívám nejen na ten obraz, ale taky na ty dva, co ho stále ještě drží rozvinutý. A musím přiznat, že mě teď něco na tom výjevu chytilo. A potom jdu k jednomu z nich, sice k tomu, kterého si velice přesně odhadnu jako kupce obrazu, a naznačím mu, že může poodstoupit, že přidržím obraz za něho. Kývne a poodstoupí, aby si ho mohl konečně taky prohlédnout.

Stojí tam a dívá se a já vidím, že je doslova uhranut a uchvácen, vidím, že **jeho rty se tiše pohybují**, a ještě víc poodstoupí, ale potom jde zas naopak blíž, co nejbliž, a teď koukám, že je v pokušení

dotknout se prstem něčeho na tom plátně, ale rozmyslel si to, prst zas rychle stáhne a zase zacouvá. Nu, dál tam ještě stojí a dívá se, ale tu se vedle něho postaví ještě kdosi jiný, ale ten se nedívá na obraz, nýbrž na mě a potřásá přitom pytle plným proviantu. Ano, můj obchodní partner, od něhož mě na chvíli oddělilo plátno.

Nahlížím do pytle, zatímco **Kostá**, tak se mi totiž představil kupec toho obrazu, si už plátno roluje a vyrovnává se s prodejcem. Nevím, čím mu zaplatil, protože jsem se právě přehraboval v pytli, kde je v divoké směsi všechno možné, od bochníků chleba přes zimní jabka, brambory, cibuli, mrkev, ale taky kostky sádla a naporcované maso, pečlivě zabalené do nějakých německých vyhlášek.

To teda nevím, nevím, říkám tomu svému keťasovi a oddaluju ještě švýcarské hodinky od jeho chtivých rukou. Ale přitom samozřejmě moc dobře vím, že nemám jinou možnost: musím dát a musím brát. A tak se chtě nechtě vzdávám zlatých rodinných hodinek a hned zas vidím, jak se dravčí prsty derou pod zlatý plášť a černými nehtíky očichávají ciferník s římskými číslicemi. Otočím se, abych se už na to nemusel dál dívat, a hodím si těžký pytel přes rameno, zatímco Kostá, můj nový přítel, si o rameno opře dlouhou tyč se srolovaným obrazem.

Vyjdem do pochmurného rána před nádražní halou a Kostá zašprýmuje: Tak co, vezmem si taxíka?

Co budete, příteli, dělat s tím obrazem? zajímám se. Chystáte slavnostní vernisáž?

Jak jinak? Se šampaňským a kaviárem! A bude tam krásných dam jak smetí a hostům se budou hned u vchodu rozdávat pravý kubánský doutníky. Ale víte co? navrhne vzápětí. Moc rád bych vás ještě viděl. Smím vás pozvat na čaj? Ale až tak někdy v podvečer, protože přes den pobíhám za kšefty. Vyznáte se v Židenicích?

Jsem rodilej Brňák.

Takže *Karáskepplatz*, Karáskovo náměstí. Tam hned za kostelem je velkej dům s modrými kovovými vraty. To nemůžete přehlédnout.

Ulice *In den Zwickeln*, ještě furt jsou tam německý cedule. Budu se moc těšit.

Sundám pytel a podám mu ruku: Jakub **Pikula** jméno mé.

Usměje se: Tak to je fakt trefná náhoda. Konstantin Maximovič **Pakkala** zas moje jméno.

Rus?

Ne tak docela. Narodil jsem se ve Finsku a z finský matky. A na její světlou památku nosím její finský příjmení. Ale finsky neumím ani slovo. Hned po narození, maminka zemřela při porodu, mě můj poručník převezl na italské lodi Miramare do Terstu a odtud pak do Československa. Můj poručník, tedy můj otčím, Boris Nikolajevič Laguzin, je Rus, ale tady si vzal Češku. Ale to se už moc vykecávám, že. Přijďte a zavedem řeč. Svět je nesmírně složitéj, pane Pikulo, a život ještě složitější.

Ale to já přece vím, pane Pokalo.

Pakkala, opraví mě.

Jasně, pane Pakkala. Určitě přijdu.

Kývne. A pak se už vzdalujem po prázdných tramvajových kolejích.

Vzdalují se, jdou po kolejích každý na svou stranu. Tramvaje teď už pár dní nejezdí. Hned naproti nádraží vykrojila bomba z domu úhledný jehlan, složený z podstavy a čtyř ve vrcholu se protínajících trojúhelníků: tak trochu jako když servírovací lopatičkou obratně vykrojíte z **obřího dortu porcičku** pro sousedovic Martičku. Ale koleje nejsou tak docela prázdné. I v jízdni dráze ještě leží neuklizená suť, sklo, cihly, nějaké ohořelé dveře a taky traverza rozdrčená v jakýchsi ocelových čelistech. Ale bombardování už, zdá se, provždy skončilo. Když obrátíte hlavy nahoru, tak už tam nevisí bomby jak **sedmikrásky** nad Brnem.

Ale teď se na mě prosím nezlobte, že využiju času, než se příběh pořádně rozběhne, abych vás seznámil s Jakubem Pikulou. Je

ze staré textilácké rodiny, ale nikoli židovské, takže nemuseli do transportu, jen přišli o zábrdovickou fabriku, jejíž prostory byly jak stvořeny pro detašované pracoviště brněnské Zbrojovky: pásovou výrobu vrtulí pro *messerschmitty*. Takže není divu, že se na fabriku zaměřil americký nálet ze srpna 1944. A tentokrát se Amíci výjimečně střefili. Ale aby toho nebylo dost, tak Rusové zas v dubnu 1945, čertví proč, shodili bombu do zahrady Pikulovic vily v Pisárkách. Zahrada je zaplatřpámbu dost veliká, takže v tom kráteru zařvaly pouze dva věkovité habry a výbuch vysypal okna s výhledem do zahrady.

Ted' tu bydlí celá rodina Pikulů, totiž to, co z ní zůstalo. Kubovi rodiče, Oto a Valérie Pikulovi, jsou už hodně postarší, dá se říct staří jak kalifornské sekvoje (což jsem teda trochu přehnal, takže zas maličko uberte). Kuba zde má taky tři tety, které už dávno ovdověly a své čtyři děti vypustily do světa, kam se však za nimi, to vám slibuju, nevypravíme. A rovněž dva strýce, z nichž ale jenom jeden, totiž Rudolf Pikula, je taky textilák. Podílel se na provozu a spoluvlastnictví proslulé továrny na jemné sukno (*Feintuchfabrik*), ale protože fabriku vlastnil jak známo především židovský obchodník šlechtického původu Philipp Gomperz, přešla hned po okupaci pod německou správu a Gomperz i se svou sestrou zavčas utekli do Švýcarska. Totiž do Montreux, jestli lpíte na podrobnostech. Rudolfovi synové ale sběhli od fochu, přiženili se do pražských bankéřských rodin, kam za nimi taky – a to vám rovněž slibuju – nepůjdeme. Však o to větší pozornost věnujeme druhému Jakobovu strýci, Renému, kterému se ale u Pikulů říkalo Romadúr, protože byl z pohledu Pikulů-textiláků jenom smradlavý cirkusák. Ale nám nesmrdí, naopak, a tak mu přihrajem hned celý odstavec:

Cirkus Excelsior strýce Romadúra pendloval bez problému ještě během války protektorátem Böhmen und Mähren, a to hlavně zásluhou tří oficírů wehrmachtu, kteří dovedli ocenit drezúru čtyř strýcových tygrů a dělali cirkusu laskavé ochránce i mecenáše. Strýc

byl totiž opravdu vynikající domptér: jeho čtyři tygři nejenže ladně proskakovali hořícími kruhy, nýbrž taky svedli zatančit baletní výjev z **Labutího jezera** a zatančili ho s velikou noblesou na špičkách svých drápků, dočista tak přetvořeni v půvabné labutě, a v tlamách navíc bílé lilie. No přímo k popukání! Ale tři němečtí oficiři, kteří při tom tygřím baletu funěli blahem, však jednoho dne, někdy v říjnu 1941, odtáhli v plné zbroji zhlédnout Labutí jezero přímo v podání slavného moskevského baletu, a už se z toho „představení“ živi nevrátili. Protektorátní potravinové lístky však cirkus neuživily, a tak tygři pochcípali hladu a roztomilé vysokohrazdárky přeběhly do fabrik na výrobu kanonů, kde o české dělnictvo vzorně postaráno. A strýci zůstali už jen tři koníci, medvěd, dvě cvičené ovce, rodinka trpaslíků, a ještě august a dcera Vanesa, takto provazochodkyně. A na konci války, kdy se v jednom kuse ozývaly svým kolísavým tónem výstražné sirény, už strýc cirkus neprovozoval a kromě medvěda a dcery ho umístil do zimoviště nedaleko Pisárek, totiž do Jundrova. Ale v dubnu 1945 si taky zimoviště našla hodně břichatá ruská bomba a ta obrovská stodola se doslova vypařila. Vanesa, která vozila do Jundrova každý třetí den vozík s proviantem, se tam objevila den poté, co se zimoviště vypařilo, a když uviděla to **přísně ohraničené nic**, co zůstalo po jejich miláčcích, po konících, cvičených ovcích, augustovi a trpasličí rodince, tak se rozhodla, slavnostně se zapřísáhla, že už nikdy nechce nic vidět. Pročež se stala **slepu provazochodkyní**. Vlastně prvou ve svém oboru.

Dvacet minut od naší vily je pisárecké depo, tramvajová vozovna. Bylo pozdní jarní odpoledne, když jsem zamkl secesní vrátka a sestoupil dolů na hlavní pisáreckou ulici, na Hlinky, teď ovšem ještě *Lehmstätte*, a šel jsem se podívat, jestli se třeba už nestal zázrak a tramvaje už neobživly. A řekněme rovnou: čekal mě tam obraz zkázy. Bomba totiž vozovnu podpálila, jak s odpuštěním Rudolfův doutník podpaloval vždycky hedvábný papír v krbu a od něho pak hraničku dříví (a měli jste strýce vidět, jak v těch dávných, blahých

časech klekával na teracovou dlažbu a s hořícím doutníkem v zubech zajížděl, potvora, celou svou úctyhodnou hlavou do krbu) a při požáru pak odešla celá řada tramvajů a ty, co přežily, stály teď daleko na vozové ploše, kam je, představuju si, tramvajáci – zapření do nich jak nasupení býci – odtlačili do bezpečí. Stály tam teď bez štávy a bez výhledu do budoucnosti. Brno bylo ještě bez proudu, **noci černé** jak svědomí kolaborantů a jitra probouzející se zrovna tak neochotně jak ten strýc Rudolf, který, když už ho teď nečekal vůbec žádný lahodný doutník, tak věru nevěděl, proč vůbec vstávat.

I pochopil jsem, že budu muset do Židenic pěšky. Všechno, s čím se dalo ještě trochu jezdit, už okupanti na útěku rozkradli. A tak jsem napřed šlapal podél tramvajové trati dlouhou kaštanovou alejí, která se už ale na potvoru vesele zelenala, a z Mendláku (teď ještě Mendelplatzu) pak přes střed města a přes Zábrdovice, kolem ruin naší fabriky, do Židenic.

Mé hrdé město prošlo závěrem války **jak uličkou hanby**, kde ještě utržilo nepočítaně ran a kopanců, takže jsme mohli být rádi, že se celé neobrátilo v trosky. Fasáda každého třetího domu hrubě stržená anebo aspoň hustě podobaná od kulek a snad každý pátý dům docela v sutinách a obchody a krámky zatlučené prkny a na různý způsob, ale vždycky jen mizerně, zabezpečeny před vloupáním a potkal jsem taky vyhořelý tank, střezící svou černou tlamou vstup na veřejné záchodky.

A Zábrdovice se Zbrojovkou, ale taky Židenice s německou posádkou (a nejen v těch bývalých Svatoplukových kasárnách, kde se ještě dávno před okupací odehrál ten srandovný pokus o fašistický puč) dostaly taky pěkně na frak. Dokonce i husitský kostel na Karáskově náměstí byl zčásti strženej. Ale velký dům s modrými vraty a vysokou ohradou v uličce *In den Zwickeln* zůstal, pohledme, nedotčen. Ale nenašel jsem nikde žádný zvonek, ani žádnou jmenovku. Pozdní jarní odpoledne se během mého putování po dlouhé štrece z Pisárek až do Židenic stačilo změnit v jarní podvečer, tedy právě

v ten čas, na němž jsme se s Kostou domluvili, že přijdu na čaj. Ale teď jsem si vůbec nebyl jist, že jsem na správném místě. Ale přesto jsem zabušil na vrata. A po chvilce jsem to ještě zopakoval. A už jsem se k modrým vratům otáčel zády, když zarachotila, a Kosta Pakkala se na mě zašklebil a rozevřel svou slovanskou (a taky finskou) náruč. Dům byl jednopatrový, ale protáhlý jak ocas komety a teprve teď jsem viděl, co jsem nemohl vidět přes vysokou zeď: na sedlové střeše seděla obrovská plachta s velkým červeným křížem, který měl zažehnat bombardovánichtivé letecké svazy.

Nemocnice?

Zavrtěl hlavou: Soukromý lazaret. Lazaret nebo chcete-li sanatorium doktora Laguzina. A tohle je schodiště do privátních prostor, tudy se vyhneme nemocničním sálům.

Vystoupali jsme temným, spirálovitým tunýlkem do prvního poschodí a tam jsme pak procházeli prosklenou terasou, odkud je i přes vysokou ohradu vidět pěkný kus Židenic i s těmi **ohnivými cucfleky po zamilovaných bombardérech**. Když jsme pak vstoupili do Kostova pokoje, otočil u dveří vypínačem, ale jen to tiše klaplo, a jak jsem čekal, nic se nerozsvítilo.

A mělo by?

Nejsme závislí na městské elektrárně. Máme hluboko ve sklepech svůj odhlučněný generátor, bez něhož by nebylo možné pracovat na operačních sálech. Jen jsem zkusil, jestli třeba zrovna neběží. Ale v zásadě ho šetříme pro lazaretní provoz.

Škrtl sirkou a zapálil petrolejovou lampu. A tak jsem znova uviděl ten **veliký obraz**. Zabíral tady celou jednu stěnu.

Je to plátno mistra Repina, řekl a přemístil lampu na židli pod obrazem. To osvětlení zespodu dodávalo teď obrazu tísnivý vzhled.

Pokud vím, tak naprosto neznámý Repin. Všichni znají jeho Burlaky na Volze a jeho historická plátna a slavné portréty, ale tenhle chybí dokonce i v tlusté repinovské monografii, a ukázal na knihu na stole. Ale to je vysvětlitelné. Ta monografie vyšla ve třicátých

letech v Moskvě a obraz je malován ve Finsku v roce 1918. A Kostá položil prst na signaturu a dataci a taky nápis *Suomi*, což prý znamená finsky Finsko. V roce 1918 nebyly mezi Finskem a revolučním Ruskem nějaké ideální vztahy, a co hůř, pobývali tam ruští emigranti. A na tom portrétu je například v emigrantské společnosti taky spisovatel **Gorkij**. Ostatně sám Repin se už po bolševické revoluci nevrátil do Ruska, zakotvil ve Finsku a tam pak zemřel. Takže ten obraz cenzura, obrazně řečeno, překryla Leninovou kšiltovkou. Ale pozval jsem vás na čaj.

A Kostá zapálil lihovou kostku pod samovarem podobným zde malému bohatýru Iljovi Muromcovi rozkročenému s rukama v bok. A pak zatřepal kulatou plechovkou a přistrčil mi talířek a vysypal z plechovky perníčky.

A vidíte, vlevo na kraji, ten chlapík s chaplinovskou buřinkou, knírem a pomenší bradkou a s černým pláštěm přehozeným přes ramena, tak to je sám Repin. A buď to maloval systémem **samospoušť**: to znamená, že namaloval napřed skupinku, těch šest stojících, a pak si jako by odskočil od malířského stojanu a co sedmý se ke skupince rychle přilípl a – cvakla malířská samospoušť. Ale nejspíš to maloval podle skupinové fotografie nezapomenutelného petrohradského fotografa Karla Karloviče Bully. Kdo by neznal jeho kouzelnou, legendární fotografii pojmenovanou **Tramvaje na Něvě** anebo portrét Lva Tolstého či Leonida Andrejeva s manželkou? Ostatně spisovatel Leonid Andrejev je na tom obraze taky. Tady hned vedle Gorkého. Chci říct, že atmosféra a typická kompozice toho skupinového portrétu se smaragdovým lesíkem v pozadí napovídá, že byl namalován podle Bullovy fotografie. Můj otčím se osobně znal s Repinem i s Bullou.

Pak jsme chvíli jen tak srkali čaj na starosvětský ruský způsob, přes kostky cukru.

Ale abych dokončil řeč, chopil se zas Kostá slova. Chodím do nádražní haly skoro každý ráno, a když jsem tam přinatrefil někoho,

kdo se nabídl, že mi přinese Repina, málem mi to vzalo dech. To nebylo nic proti tomu, co mě dnes ráno čekalo. Však jste viděl, jak jsem reagoval. Ten obraz má pro mě nesmírnou cenu, a nejen proto, že je to dosud neznámý originál Repina, ale taky mě k němu váže **něco intimního**.

A kde berete jistotu, že je to originál?

Co kdybyste mě nechal domluvit? požádal Kostá. Ale dobře. Vlastně máte pravdu. Odkud beru jistotu, že je to originál? Už jsem vám řekl, že můj otčím se osobně znal s Repinem. A to prosím už před Repinovou finskou emigrací. Patřival totiž k milým návštěvníkům na statku otčímova otce, *poměščíka* Lagužina. Však Repin taky lagužinský statek nesmrtelným způsobem vypodobnil na obraze s hořícími červánky v pozadí. A tak mi otčímovo přátelství s malířem přineslo dlouhou řadu nudných večerů, kdy jsem musel vyslechnout nadšené tirády o Repinově mistrovství. Proto vím o tom malíři prakticky všecko: znám tajemství pohybů jeho štětce. A pak: falzifikátor Repina by se rozhodně nemořil s tak rozměrným plátnem, navíc vzdáleným svou tematikou známým repinovským námětům. Tak je to. Však dosti o Repinovi.

Ale vy jste chtěl ještě o něčem, co vás k tomu obrazu, jak jste to řekl?, intimně váže.

Opravdu jsem to tak řekl? Aha. Hned k tomu dojdu, ale napřed ještě něco aktuálnějšího. A Kostá máchl rukou, až srazil plechovku s perníky, a ta se teď hlučně kutálela po podlaze. Promptně jsem se spustil na všechny čtyři, že ji seberu, a Kostá sice ocenil mou svižnou a **ryzí promptnost**, ale zároveň mě upozornil, že takových plechovek s perníky tady má celý pyramidy, a tak se na ni mám v tý tmě pod stolama vykašlat. A drapl mě za rameno a vytáhl nahoru.

Jakube, zas se pěkně posad'te, buďte té lásky, a teď vám chci povědět, proč jsem si vás vlastně pozval. A Konstantin Maximovič Pakkala obešel místnůstku, pak se taky posadil, zavrtěl na židli, předklonil se a spustil.

Ano, ano, proč si vlastně Kostá Jakuba pozval? Jistě v tom hrálo roli i to, že mu hned od první chvíle důvěřoval. Kuba už byl holt takovej, že probouzel přátelské pocity: lidi mu otvírali svá srdce, a když býval obchodním zástupcem, tak mu taky hned otvírali svá konta a peněženky. Ale tady spěchám zdůraznit, že Kuba toho nikdy, anebo snad skoro nikdy, nezneužil. A Kostá zas, zpola Fin a zpola Rus, měl v sobě jen ty nejlepší vlastnosti obou národů, což se, věřte mi, stává jen velice vzácně, a **možná nikdy**. A to by jistě stálo za debatu. Ale o tomhle náš příběh nebude. Bude o důležité cestě, na niž se Kostá už zítra vypraví. A taky o tom, že by si Kubu vzal rád s sebou.

Čím víc nás půjde, tím větší máme šanci, že budem mít štěstí a že se nám cesta vydaří. Jen se podívejte, a Kostá otevřel zásuvku a vylovil dva balíčky amerických cigaret: jeden plný, druhý už otevřený a splasklý, obsahující jen tři cigarety. Jestli chcete, tak si zapalte, a cvrnkl zesponu do splasklýho balíčku a cigareta vyjela vztekle jak domovnice ze svýho kamrlíku.

Ale to bych přece..., namítl Kuba, vždyť je to vzácný zboží. Za jednu americkou cigaretu si dnes koupíte sousedu ženu a za dvě ameriky nájemnýho vraha.

Takovej je teď kurz? No víte, Jakube, pro mě to není ani tak zboží jako spíš důkaz, že už jsou v Brně Amíci. A strčil mu ten splasklej balíček s třemi cigaretami **do kapsy**.

Tak to se na mě, Kostó, nezlobte, Amíci tady! Vy jste blázen. Kdovíodkud ty cigarety přicestovaly!

Ale Kostá zavrtěl hlavou a sáhl ještě hlouběji do zásuvky a vytáhl konzervu a přidržel při světle petrolejky, aby si Kuba mohl přečíst písmenka UNRRA, zkratku Správy Spojených národů pro pomoc a obnovu, jíž se do rozbombardované Evropy posypou potraviny jak z rohu hojnosti.

Čtvrt kila pravý kávy, holoubku!

Ale můj Bože, polekal se Kuba, pravý kafe! Za to by byli hnedka tři nájemní vrazi anebo osm sousedivých žen!

No dovolte, Jakube, ani Jindřich Osmý neměl osm žen, tím míň nějakěj váš soused.

A Kostů vrátil konzervu do zásuvky a šel k malýmu kulatýmu okýnků ve zdi a chvíli tam postál zády ke Kubovi, aby mu snad dopřál nadechnout se.

A teď už k věci, příteli. Samozřejmě si nemyslím, že už je v Brně nějakěj předvoj americký armády. Ten tady totiž, moc dobře vím, nikdy nebude. Ale vsadil bych se, že už tu někde sedí americkéj úředníček a štempluje poukázky na unrovky. Americký cigarety a to kafe mi sem přinesl snad nějakěj bývalej pacient. Bohužel jsem nebyl u toho, a když jsem pak obešel všechny někdejší pacienty, o nichž jsem měl záznamy, nic jsem nezjistil. Chci vás, Jakube, poprosit, slyšíte: poprosit, abyste mi pomohl toho americkýho úředníčka najít. Vy jste Brňák jak poleno, zatímco já přece jenom přivandrovalec, ale když prolezem ten štatlařskej labyrint spolu, najdeme si toho unrováckýho Amíka. Můj otčím tvrdil, že Amíci už mají zázračný léky. A to je taky, po čem pasu. Ale jestli se dnes potraviny platí zlatem, tak zázračný léky už ničím jiným než uměleckými majstrštyky. Zatímco vy, Jakoubku, chodíte do nádrazní haly proměňovat cenné předměty za potraviny, já zas nabízím potraviny za mistrovská díla. A až si jednoho dne získáte mou plnou přízeň, až vám otevřu svý srdce jak vrata stodoly, tak se taky dozvíte, že můj otčím zachránil tady v sanatoriu život dceři jednoho zdejšího esesáka. A vůbec přátelsky dohlížel na zdraví jeho dětí. A esesák pak z vděčnosti finančně zajišťoval provoz sanatoria, a když teď na konci války svlékl uniformu a rozhodl se utéct před Rudou armádou, věnoval lazaretu veškeren svůj zdejší majetek, což jsou především obrovský zásoby proviantu, všechno, co si ten esesáckěj bonviván nakradl a nasysloval, zlatej důl žrádla. Přivezl to ve vojenským nákladáku a zavalil nám tím lazaretní sklep. Takže potraviny nám zatím, zdůrazňuji: zatím, nechybějí. Jediný, co zde zle postrádáme, jsou léky. Jo a samozřejmě personál, lékaře

a sestřičky, lapiduchy a felčary. Po otčímově smrti se už o nemocný a zraněný stará jen jeden doktor a dvě sestřičky. A každý týden nám tady zemře pět šest pacientů. A šest sedm dalších přijmeme. Ta velká zahrada tady pod oknem je už celá osázená malými liti-
novými křížky.

Chcete říct, Kostó, že Američani už opravdu mají zázračný léky?
Cože, ještě nikdy jste neslyšel o Mr. Penicilini?

Kostá otevřel zásuvku, chvíli se v ní hrabal a pak vylovil fotografii v ozdobném rámečku a přistrčil ke Kubovi. Postarší muž se stříbrnými vlasy, s puntíkováným motýlkem a brýlemi bez obrouček. Štramák z toho pohádkového království za kanálem La Manche.

To je sir Alexander Fleming, mikrobiolog. On první zjistil, že bakterie a plísň jsou nepřátelé na život a na smrt. A dokázal z plísni vyextrahovat penicilin. Můj otčím prahl po tom dostat se k penicilinu, co by vystřídal neúčinné sulfonamidové léky. Však dostal se jen k téhle fotce Mr. Penicilina. Ale pokud vím, tak Amíci už slynou penicilinem. Ale nejsem zas takovej blázen, abych si myslel, že právě já ho přednostně dostanu. A proto sbírám mistrovská díla. Nácci, co je nakradli v evropských galeriích, si je při tom překotném útěku nestačili vzít s sebou. Tvrdím, že tady mezi lidmi běhají ty nakradené obrazy, a taky jsem už pár kousků ulovil a nabídnu je Amíkům za zázračný léky. A to je ta správná cesta.

To teda nevím, zapochyboval Kuba.

A když se mnou zítra půjdete hledat toho Amíka **slynoucího penicilinem**, tedy toho našeho Mr. Penicilina, tak vás potom večer zavedu tady do sklepa a vyfasujete pěkný kus slaniny a ještě erteplí, co hrdlo ráčí. A taky vodu. Můžete si odvézt několik věder vody. A půjčím vám na to káru. Voda je teď jedním z platidel na černém trhu.

Vodu náhodou máme. Bydlím v Pisárkách, přiznal Kuba, blízko vodárny, a tak jsme dostali zavčas avízo a zásobili se.

Tak co, Jakube? Půjdete se mnou hledat Mr. Penicilina?

Asi jo, půjdu, platí, slíbil.

Ne, ne, ještě se nezvedejte. Moc byste mě potěšil, kdybyste teď se mnou povečeřel. Budou to sice jen štouchaný brambory s kouskem uzenýho, ale nebude chybět okurka, pravá, nefalšovaná okurka, to vám slibuju, příteli.

Vy tady máte slovácké servírky? podivil se Kuba, když jim děvče ve slováckém kroji přineslo ty štouchaný brambory a džbán s ledovou vodou.

Ale blbost, smál se Košťá, to se jen tak nastrojila na vaši počest. Je to jedna z těch dvou sestřiček a původem ze Slovácka, z **Uherskýho Hradiště**. Shodila sesterskou uniformu a zalovila ve svém šatníku. Všechno je to předem smluvený a připravený. Jak jsem vás ráno uviděl, rozhodl jsem se získat vás na tu zítřejší cestu. A tak jsem vám musel dopřát několik nezapomenutelných rozkoší.

A když pak popíjeli pravý kafe, seznámil Košťá Kubu s provozem Lagužinova sanatoria. A na závěr dodal: Mám tady jen dvě sestřičky a jsou tu v jednom záprahu, ale nestěžujou si. Jsou tady na stravu, kolik sní, tolik sní, a to si pak ještě nakradou do kastrůlků. Věřte mi, milý Jakoubku, jednou budem s dojetím vzpomínat na tyhle **divoký dny na rozhraní času**.

Mám vám zavolat taxíka? zašprýmoval zas.

Ani nápad, rozhodl Kuba, myslím, že se rád projdu.

Už teď vidím, že jsme správná dvojka, usmál se Košťá. Ale jestli vám smím dobře radit, tak jděte zpátky jen ve svých vlastních šlépějích. Kudy jste bez úrazu přišel, tudy zas bez úrazu odkráčejte, protože některý ulice jsou prý zaminovány. Dnešní okupanti připravili budoucím okupantům ohnivý přivítání.

Jakým budoucím okupantům? O kom to mluvíte?

Ne, nic jsem neřekl, máchl zas Košťá rukou. Dobrou noc, sladký sny.

Když jsem se vracel ze Židenic, už se smrákalo a lehounce mžilo, i přidal jsem do kroku, ale jen jsem se dostal na Lažanského náměstí (po zemi se tam všude povalovaly poshazovaný plechový cedule *Adolf-Hitler-Platz*), už jsem se sotva vlekl, a tak mi přišel vhod hlouček stojící v parčíku pod velikým dubem. Pochopil jsem, že jsou to **pohřebčané**. Postavil jsem se pod javor nedaleko hloučku, opřel se o strom a rozhodl, že si trochu odpočinu a naberu sil během toho pokojného obřadu.

V pozadí byly ruiny nedávno ještě **pyšného Německého domu** a před ním už několik hrobů, především rudoarmějců, rovů označených místo křížů rudými hvězdami. Podle úplně první vyhlášky, kterou dal v Brně narychlo vyvěsit narychlo ustavený Revoluční národní výbor, se v těchto dnech smělo ve městě pohřbívát nejen v soukromých zahradách, nýbrž provizorně i ve všech brněnských parcích, aby se Brnu ulevilo od té spousty nebožtíků, kteří se teď všude rojili. Tedy pohřbívát ve všech parcích i parčících, když Ústřední hřbitov, Centrálka, byl až daleko na konci města a k dispozici už žádná vozidla. Ovšem s jednou podmínkou, jak stálo ve vyhlášce tučným písmem, totiž že pohřbívát se bude pouze do jam minimálně dva metry hlubokých, aby město nepostihla nějaká morová rána. Ale myslím, že se to s těma dvěma metry vždycky nedodržovalo.

Poklidně, se zážitkem hlubokého vnitřního míru, jsem se díval na **večerní** pohřební obřad, osvětlený svíčkami, baterkami i lihovými a karbidovými lampami, koneckonců podobně jako ten předjitřní a **jitřní** výměnný trh v nádražní hale.

Končil se den a věděl jsem, že **setkáním s Kostou** se v mém životě začalo právě cosi velice zvláštního a že zítra to bude nezadržitelně pokračovat. K mému překvapení mě to naplňovalo tichou radostí, jakou jsem si už dlouho nedopřál. Ačkoliv jsem tušil, že bych to teď neměl dělat, vytáhl jsem si z Kostova balíčku jeden kousek, **cigaretu**, co měla v tomhle našem světě váhu zlaté

mince, a vylovil jsem z kapsy rovněž tak vzácné zápalky, které mi tam zůstaly ještě z ranní výpravy do nádražní haly. Doslova jsem se přimáčkl na kmen javoru a skryl cigaretu a zápalky skloněnou hlavou. Ale přece jenom jsem váhal s hlavičkou sirky přiloženou ke škrtátku.

Uprostřed toho hloučku kdosi promlouval, cosi tam drmolil, kněz nebo snad někdo z těch, kdo nebožtíka důvěrně znali, a možná že ještě především se s ním radovali z konce války a troufli si už při té příležitosti otevřít dosud pečlivě schovanou lahev slivovice anebo jen podomácku vyráběného bezinkového vína. Škrtl jsem sirkou, a přestože jsem měl skloněnou hlavu, bylo mi jasné, že můj obličej se teď na dvě a možná i tři mžiknutí oka vyloupl ze tmy pod javorem. Vtáhl jsem do sebe cigaretový kouř a z toho nezvyku a proklatě silného amerického tabáku se mi hned zamotala hlava, a kdybych se neopíral o strom, zapotácel bych se, a kněz (či kdo) tam teď právě končil řeč a až ke mně dolítl útržek nějaké jeho věty, něco jako *...boule do kopce se koulí...*, a z toho jsem usoudil, že nikotin z té silné ameriky mi teď **v hlavě metá kozelce**.

Pohřebčané se začali rozcházet a uviděl jsem jámu, do níž si teď posvítil jeden z těch dvou, co tam dosud stáli stranou pozůstalých, zřejmě hrobníci. Ale dřív než se dali do díla, zahleděli se mým směrem a uvědomil jsem si, že už dlaní nekrytý žhavý **bod** cigarety je pro ně výzvou. A už bylo pozdě něco s tím dělat. Vypravili se i s lopatami za mnou. A nyní jsem viděl, že je to hrobník a mohutná hrobnice, taková herdekbaba, jaké se i pověstný rytíř Smil bál jak čert kříže.

Ale třeba říct, že si potrpěli na elementární zásady slušnosti, protože to byl hrobník, kdo mi přikázal, abych se hezky rozkročil, a kdo mě pak důkladně prohmatával, prošacovával, zatímco mohutná hrobnice si vzala do huby zbytek mé cigarety. Sebrali mi splasklý balíček s ještě dvěma amerikama a taky sirky, a krabičku jen tak vyhodili do vzduchu a v té tmě zas obratně chytili.

Hodne chlapecek, řekla hrobnice, protože jinak bysme museli trochu zvětšit tady tu pohřební **jámu**, aby se tam vešel taky chlapecek, a to by nás pak sralo, protože jsme se dnes už dost nakopali.

A potom zaházeli hrob a šli.

Přestalo mžít, obloha se probrala a to už jsem jasně viděl ty **nejzářivější hvězdy** nad Brnem. Anebo to ještě byly ty kozelce v mé hlavě?

KAPITOLA DRUHÁ

Nultý čas

Jindřich přijel tím nejjiřnějším vlakem na brněnské hlavní nádraží. Vlastně to bylo ještě před rozedněním. Jenom světla hvězd a bludičky lampiček, protože elektrárnu někdo vybrabčil. A peron byl zavalený sutinami. Pouze kolejiště uklidili.

Nebyl jediný, kdo tam vystupoval s batohem na zádech. Nad hlavami jim syčela pára, za zády ještě houkal parostroj a přelézali ty hromady sutin a drali se do haly nacvaknuté lidmi. Jindra se pak musel tou halou doslova proboxovávat a hned cítil, jak mu vzadu žádostivé ručičky batoh prohmatávají, takže si ho raději sundal a držel v náruči. Chtěl jen projít k východu a pokračovat dál domů.

Brzo mu došlo, že je to tady cosi jako tržnice. Ti, co přijeli jako on z venkova, měli v batozích, tlumocích a pytlích nějaké potraviny a hned je tady čile směňovali. Ale on měl právě jen tolik, kolik bude v nejbližších dnech potřebovat. Prodíral se dál k východu, když zahlédl v tom tržním davu, jak někdo baterkou vyhmátl ze tmy dívčí **ňadro**. Jakési děvče vylovilo jednu svou kozičku a nabídlo ji v tom směnném obchodě nejspíš taky za potraviny. Vlastně nic překvapivého, že tady byla i nočňátka a že mezi artikly, co se tu směňovaly, i milostné nabídky. Ale přece jenom ho to zaskočilo a v rozpacích se otočil k tomu výjevu zády, a tu najednou zvedl někdo před ním tyč a začal z ní odvíjet plátno: byl to veliký obraz, olej, a taky hned vzbudil zájem a obrátila se na něj světla baterek, lucerniček i karbidových lampiček. A dokonce se tady ten shluk trochu rozestoupil, pokud to bylo v jeho silách, a taky Jindřich zacouval, aby na rozměrné plátno líp viděl. I cítil kolem sebe elektrizující napětí, ano, stalo se teď něco zvláštního: všichni teď v blízkosti

obrazu najednou žili okamžikem, kdy do nich ten obraz vstoupí, kdy je zasáhne svou nadpozemskou, zároveň krutou, ale i milostnou silou, již vlastní jen skutečný kumšt, a nepochyboval, že celá ta trhovecká chátka kolem je teď připravena **klesnout na kolena před zázrakem umění**. A taky jeho kolena se už už připravovala, že se podlomí, jenže posvátnost okamžiku se švihem rozplynula, sotva se obraz rozvinul a uviděli ho celý. Kroužek milovníků umění se okamžitě rozpadl a všichni si zas šli po svých. Jen obyčejnský skupinový portrét: nijací mužští na pozadí nijakého lesa. Otrávil nás svou pustou bezvýznamností, rozhodl Jindřich. A šel dál k východu z haly.

A už se mu z ní podařilo vykročit a už se díval na temnou oblohu, která se nad Nádražním náměstím zvolna rozsvěcovala, jako by někdo pomaloučku pohyboval ručičkou reostatu, když tu uslyšel hlas, který ho volal nazpátek: Pane, nemáte prosím kousíček chleba?

Eh, vůbec se mu nechtělo vracet. Ale přece jenom udělal ten krok zpátky. V rohu u východu se krčila, dřepěla nebo snad seděla na otýpce slámy nějaká stará žena. A jak v tom přítmí haly běhala stále světla baterek a lampiček, jedno teď přeběhlo i po její tváři a Jindra uviděl, že je to stará cikánka.

Moc dobře věděl, že cikáni na tom byli stejně, ba možná ještě hůř než Židi. Tak jak navždycky zmizeli jeho rodiče, tak mizeli i cikáni. I nad nimi se zavřela voda. Takže už bez váhání položil batoh na zem a otevřel ho.

Nevěděl, co všechno mu Peterkovi nabalili, a tak se tím teď vkleče zvědavě probíral. Celou dobu, co u nich přebýval, co se u nich skrýval, se o něho starali jako o vlastního, přestože nebyl ani z nejbvdálenější přízně. Peterkovi totiž nebyli Židé, ale Jindřichova maminka byla spolužačkou paní Peterkové, a tak zůstaly i ve zlých časech nejlepšími kamarádkami. A teď, když nebezpečí pominulo, ho Peterkovi vypravili zpátky domů. A na cestu mu nabalili lahodný chleba, co si na konci války sami pekli. A tak vytáhl z batohu menší

bochníček, slastně se dotýkal jeho lámavé, voňavé kůrky a po malém otálení ho podal staré cikánce.

Moc děkuju, vzácnej pane.

Bodejt' bys neděkovala, můro, pomyslel si a chtěl se pohnout dál, ale když se z kleku zvedal, kolenou se mu dotkla její kostnatá ruka: Vždyť nespěchejte, pane. Že jste byl na mě hodnej, taky vám chci něco dát.

Pobaveně se na ni podíval. Ale to už se taky zvedala. Pomohl jí postavit se. Lehounce přihrblá, s tím bochníčkem v náručí a oblečená do nějaké větší plachetky či co to bylo.

Je to tady kousek, ubezpečila ho, a nebudete litovat. A pak už se k jeho překvapení cupitavě rozběhla po Nádražním náměstí. Nahodil si batoh a přece jenom zvědavě se vydal za ní. A jen na okamžik ho zdržel pohled na to, jak jakási bomba vykrojila z domu naproti nádraží úhledný jehlan, složený z podstavce a čtyř ve vrcholu se protínajících trojúhelníků, tak trochu jako když servírovací lopatičkou obratně vykrojíte z **obřího dortu porcičku** pro sousedovic Martičku. Jindřichovi to dílo zkázy přišlo málem jako majstrštyk, a snad i působivější než ten obraz v hale. Přečkal totiž válku v zapadlé vesničce, kterou Spojenci ani Rusové nebombardovali, neslychával sirény ani to temné svištění padajících bomb, takže ho ruiny tak smrtelně neděsily.

Cikánka zahrnula doleva podél domu, kde měla ještě předevcírem protektorátní vláda úřad kuratoria, a pak podél svahu pod petruskou katedrálou, až se zastavila u suterénního bytu.

Dveře pootevřené, bez kliky, na první pohled nevábna, tmavá špeluňka, která musela odpuzovat případného nežádoucího zájemce. Vstříc jim přiběhly dvě kočky, černá a mourovatá. Cikánka otevřela dveře dokořán, aby se tam dostala trocha jitřního světla. Pak položila bochníček na ubrus na stolku a sklonila se ke kočkám a něco jim nesrozumitelně, asi cikánsky, vysvětlila a teprve potom se zas obrátila na Jindřicha:

Moc byste nás potěšil, kdybyste teď u **nás** přijal místo.

Pod to **nás** zahrnula zřejmě i ty dvě kočky.

Pokusím se najít lampu, navrhl.

Pokus se podařil a postavila petrolejku na velkou bednu a ještě chvíli hledala sirky, zatímco Jindřich, dřív než se posadil, obezřetně židli ohmatal. A když se lampa rozsvítila, uviděl, že to není špeluňka, ale místnost sice s nízkým stropem, ale zato se mocně zakusující hluboko do svahu pod katedrálou. Došlo mu, že je to vlastně jeden z těch rozestavěných a už nedokončených protiletectvých krytů, o nichž u Peterků slýchal. A zatímco vpředu byl jen stůl se dvěma židlemi, dozadu běželo množství menších i větších bedýnek, na nichž všechno možné, kastrolky, konvičky, vázy obývané podivnými, světloplachými rostlinami i nepopsatelné předměty, o nichž si byl Jindřich už na první pohled jist, že by s nimi pod jednou střechou nerad přebýval. A tam kdesi úplně vzadu spíš tušil, než viděl zastlanou postel a snad i barel s vodou a nějaká dvířka.

Seděl tam a prohlížel si nesvítící lustr ověšený všelijakými koralky, ale taky moc divnými většími i menšími figurkami, s kterými by se taky nerad přátelil.

Omluvila se, že mu nemůže uvařit čaj, protože kamínka strašně čoudí, ani nabídnout nic z toho, co se obvykle návštěvníkům nabízí. A její vrásky se poskládaly do čehosi, co snad mohlo být úsměvem. Kývl a dál seděl, už jen s vědomím, že se nesluší okamžitě zas odejít, a s úmyslem, že se ještě minutu pozdrží, jak to odpovídá běžnému návštěvnímu protokolu, ale neočekával už nic zásadního. Ale jak se mylil! A tak ho to, co potom následovalo, po zásluze zaskočilo.

A slunce už strkalo do cikánčina bytu plný trakař své dubnové nadílky, když konečně promluvila.

Začala tím, že měla už strach, že se třeba nepotkají, že se nějak minou a že mu tak nebude moci předat, co mu předat má. Ale pokud teď možná čekal, že od ní dostane nějaký balíček, krabici nebo aspoň obálku, a pokud to čekáte taky vy, tak na to hned zapo-

meňte. Předání bylo čistě jen slovní, i když jeho závažnost se jistě vyrovnala takovému hodně objemnému poštovnímu nadělení, jaké se na peroně vozívá na tom větším zavazadlovém vozíku. Však zpět, neměli bychom totiž popřít, že nakonec přece jenom dostal na cestu něco materiálního, dokonce živého. Vy už tušíte, že to byla jedna z těch koček. Ale zatím to tušení uklidíte do nějakého šuplíku své bláhové mysli.

Takže to, co se Jindřichovi jevilo jako úplně náhodné setkání, bylo ve skutečnosti předem určené: cikánka ho v nádražní hale čekala. Němci říkají *Zufall ist Schicksal*, náhoda je osud, upozornila ho. Ale tím jsem si nemohla být docela jistá, dokud jste nevytáhl z batohu ten bochníček. Právě na ten jsem v tmavém koutě haly celý čas čekala. A tady, podívejte se – natáhla se po Jindřichově ruce a položila ji na ten bochník – právě tady je na kůrce nahmatatelné **znamení**. Ted' se ho dotýkáte. Co přesně říká, není ted' důležitý, ale já podle něho bezpečně poznala, že mám co činit s tím, na koho čekám.

Přiznala, že ani neví, jak se Jindřich jmenuje, a že ví vlastně jenom to, co nezbytně potřebuje vědět, aby ho tak přesvědčila, že jí může důvěřovat a že jí má brát vážně.

Tak vím, že zatímco vás se podařilo uklidit do bezpečí, vaše rodiče odvěkli v takovém transportu zároveň se všemi ze sklepního bytu na Francouzské ulici.

Tak tohle věděl i Jindřich. S tou zprávou přišli už Peterkovi. První zprávy o koncentracích, likvidačních KT, už doputovaly z vysílání BBC i k nim. Taky věděl o sklepním bytě na Francouzské. Ten byl, stejně jako školní budova na Merhautově ulici, jen přestupní stanicí, jedním ze shromaždišť, odložišť, před příštím transportem. Nejspíš tam zaráz přebývalo hned několik židovských rodin, jejichž byty, jak se tomu v nacistické terminologii říkalo: **arizovali**. Veliký luxusní byt, co říkám: dům Jindřichovy rodiny na Mečové ulici, nemohl ujít rychlé arizaci, několik gestapáckých rodin už dokonce o něj hrálo

v kostky. Ale toho večera, kdy si pro Steinmannovy přišli, byl tam náhodou (*Zufall ist Schicksal, nebo chcete-li: Zufall ist ein anderer Ausdruck für Schicksal*) na návštěvě Tomáš Peterka. Jindřichovi rodiče už věděli, že to, co je teď čeká, nebude nic, co by mohli přežít. Bleskově se stačili domluvit s Tomášem. Byl to čas, kdy se všechno muselo vejít do dvou tří zašeptaných slov. Tomáš Peterka se potom gestapáků zeptal, kde teď bude moci Steinmannovy navštívit? Uprímně se zasmáli a sdělili mu, že návštěvní salon budou mít teď Steinmannovi ve sklepním bytě na Francouzské, tenkrát ovšem *Franz-Schubert-Strasse*. Ale jestli tak moc toužíte po židovské společnosti, stačí říct a zařídíme v tom bytě taky speciální pokoj pro židomilné hosty.

Tomáš chytil Jindřicha za ruku a řekl jeho rodičům, že je tam brzy navštíví, a požádal gestapáka o přesnou adresu. Byl to jasně vabank. Ba ani to ne. Tady prostě **nebyla** možnost odvést Jindru do bezpečí. Tomáš totiž nemohl zalhat, že si ho odvádí, protože je to jeho syn. Němci jsou důkladní: moc dobře věděli, pro koho si jdou. Ale byl připraven říci, že slíbil Jindrovým rodičům vzít ho na pár dní na venkov, a že bude dělat blbýho, když se dozví, že to není možný. Ale jak by na tohle gestapo reagovalo, raději nedomýšlet. Existuje proto jediné vysvětlení, totiž že tady už sehrálo svoji roli to, o čem se Jindřich teprve teď a tady pomalu dozvídal. Ano, mělo **to** s ním své další úmysly, a tak ho **to** vysmeklo z truchlivého běhu událostí. A sice tím způsobem, že to napřed do Tomáše vdechlo nehorázný kus odvahy a hned poté **to** zmátlo gestapáka, který pak jen tupě hleděl, jak si Tomáš židovského synka odvádí. A co víc, Jindřichova položka: **cvak** a definitivně vypadla nejen z gestapákovy hlavy, ale i z jejich vzorné německé evidence. A nakonec **to** Jindrovi **neviditelnou náplastí** přelepilo pusy, takže nemohl říct ani *Sbohem, mami! Sbohem, tati!*, a nechal se bez sebemenšího odporu uklidit do bezpečí.

Transporty končily v likvidačních táborech, odkud se bohužel nevrátí ani vaši rodiče, ani nikdo z vašich příbuzných, řekla tiše cikánka.

I to Jindřich tušil. Peterkovi udělali, co bylo v jejich silách, aby se dozvěděli o osudu Jindrových rodičů a neohrozili přitom Jindrovu bezpečnost. Tomáš samozřejmě nešel navštívit Steinmannovy ve sklepním bytě na Francouzské, to si už nesměl lajznout, to už nemohl riskovat. Ale když prošel kolem toho bytu o týden později, byl už prázdný: sklepní okýnka a dveře dokořán a na dvorku se válely nějaké věci. Tomáš se opatrně rozhlédl a potom přešel po valenej plot a sebral na dvorku nějakou sítkovanou rukavičku, o níž si myslel, že možná patřila Jindrově mamince.

Řekl jsem, že Jindřich tušil, že už své rodiče nikdy neuvidí. Kdepak tušil: věděl. Ale něco jiného je vědět a něco jiného je slyšet to někým cizím takhle vysloveno.

Ale tady je už konečně třeba říct, že sice vypadala jako cikánka a snad se i zpočátku chovala jako cikánka a prostředí toho jejího příbytku tomu taky odpovídalo, ale vždyť přece to, co Jindrovi teď právě svěřila, ano, přesně tak, rozumíme si: jako by jen něco zprostředkovávala, jako by si ji **to**, co jsem už zmínil, jako by si ji **to** jen k jistému účelu najalo. Vždyť i její mluva se teď jakoby z gruntu proměnila. Už nic nepředstírala, šla přímo k věci.

Prosím věnujte mi ještě chvílku, požádala. Nemáme už moc času. Vlastně jen do zítřejší noci. Všechno, co jsem schopna k tomu povědět, povím. Ale to nejdůležitější zůstane na vás. Já jsem jen sudička toho, do čeho teď vstupujete.

Tak vida, sudička! Že nás to hned nenapadlo! Takže Jindřich je teď právě na počátku čehosi? Nuže ještě jednou: nebyla to tady všechno jen kulisa, která ho měla zmást, překrýt několikerými závoji, s kým se ve skutečnosti setkal? Už si vůbec nebyl jist jakoukoliv její totožností. Někdo si s ním jen hraje? Ale je to dobrá, či zlá hra?

A pak už se mu pokusila vysvětlit, co je **nultý čas**.

Ten se přihází jen několikrát v historii. A tak i na konci téhle války, při zániku té nejopzlejší teutonské říše s jejími kremačnickými pecemi, proti nimž jsou dávné morové rány jen procházkou rů-

žovým sadem, na konci toho všeho jsme teď v **nultém čase (černé mléko jitra, pijem tě v noci)**, jen v kratičce pozastaveném čase, v němž ještě není rozhodnuto o velkých ani malých věcech.

Těmi velkými myslela dějinný spád, balvan, který se valí, a až na konci **nultého času**, až zítra pozdě večer, vlastně až zítra v noci se rozhodne (**opravdu až pak?**), kam spadne. Teprve potom se zas na dlouhý čas ukáže, na dlouhý čas rozhodne, jaký bude ten poválečný svět. A pak Jindřichovi vysvětlila, že on má tu výhodu, že bude vědět, že se v těch několika hodinách, co nás dělí od zítřejší noci, pohybuje v **nultém čase**.

Budete obdařen schopnostmi, jež mají jen ti, co smějí vědět. Ne, počkejte, řeknu to jinak.

A cikánka, anebo kdo to byl, se zvedla a její kočky na to okamžitě reagovaly a rozběhly se k ní. A jako by najednou úplně zapomněla, že tady má hosta. Přidřepala si k nim a dlouze a tiše se jim věnovala. Jindřich viděl, jak se jich obou dotýká, hladí je po srsti i proti srsti, masíruje pod krkem a štípe za ušima, zpracovává je, jako když se hněte těsto, propadají se jí pod rukama a potom zas rostou, dává jim zabrat, až se zmítají slastí, a viděl záblesky v jejich rozšiřujících a hned se zas zužujících zorničkách, dřepěla k Jindřichovi zády, a kdyby to sledoval na hodinkách (které neměl), jistě by to trvalo dobrou půlhodinu. A tak se už zvedl a ohlížel se po batohu. Ale ještě ho zadržela, ještě z podřepu se k němu obrátila a svěřila mu, že jedna z těch koček půjde s ním, bude ho provázet. A bude mu nápomocna. Nejednou a v ledasčem.

Aha. Tak to mě opravdu těší.

Právě je s tím seznamuju. Říkám jim to v té jejich nejsrozumitelnější řeči. A právě se samy rozhodují, která se toho ujme, která z nich vás tím **nultým časem** doprovodí. Ale musím to nechat na nich, ony rozhodnou.

Aha. Tak tím se cítím poctěn.

Ale ještě se posad'te. Ještě jsem nedopověděla. Měl byste vědět aspoň to nejzákladnější. Svět není a nikdy nebude spravedlivý. To, čím jsme teď všichni prošli, svědčí o tom, že je krutý a plný nenávis- ti. A není nejmenší naděje, že by mohl být z podstaty jiný. Ale zlo se může uskutečnit jen za občasně asistence dobra. Potřebuje vedle sebe dobro jako svůj protějšek, svou kontrastní látku, svou promí- tací plochu. Zlo by bez existence dobra zůstalo nepojmenováno. Dobro je tady proto jen z dopuštění zla. Ale to je do jisté míry vítěz- stvím dobra. Protože takto se sice ručička vah stále přechyluje ke straně zla, ale miska zla přitom nikdy, nikdy neklesne, nedosedne až úplně na dno. Ale ani to nemáme zadarmo. Zlo sice potřebuje svou kontrastní látku, ale ze své podstaty ji nedokáže stvořit. O to se musíme snažit my, to zůstává na nás.

Nezlobte se, ale v tom případě se odvážím protestovat, ozval se Jindřich. Jestliže se zlo může uskutečnit jenom a pouze za asistence dobra, tak potom z toho logicky plyne, že se nemusíme ani moc snažit, stačí přece nechat zlu volný ruce, a nemajíc kontrastní látky, třeba potom samo pojde na úbytě, ne?

Moc se omlouvám, povzdechla si cikánka, nepřesně jsem se vy- jádřila. Zlo je sice narcistické, opravdu se moc rádo zhlíží v kontrast- ní promítací ploše, ale když na to přijde, obejde se nakonec i bez toho. Je v podstatě soběstačné, a tak se bohužel dokáže beze zbytku rozplácnout a pohltit celý náš svět. Jen na nás je, aby se tak nestalo.

Tak to mi povězte, pomyslel si, to mi teda povězte, jestli tohle není docentka etiky a noetiky, a jestli teď nejsem na semináři v posluchárně nějaký filozofický fakulty? Však ho přitom trochu zamrzelo, že se už ani přesvědčivě nesnaží hrát mu tu cikánskou vědmu či co. Dozví se vůbec někdy, s kým jsem měl tu čest?

Jak se teď dívám, zjistila cikánka, je už rozhodnuto: provázet vás bude Kaňka, ta černá kočka. Mohli bychom teď pro ni zvolit jméno z egyptské nebo aztécké nebo mayské mytologie, aby to všechno znělo vznešeněji. Ale zůstanem u Kaňky. Vznešenost je vždycky jen

falešná slupka. Máte své dobré poslání ve světě, v němž se už miska zla zle převážila a málem dosedla až na dno. Vaše dobré poslání se naplní jak v tom velikém, tak i v tom ne tak velikém. Mohu to taky říct tak, že budete mít dvě poslání, jedno veliké a druhé ne tak veliké. Ale konečně, co je veliké a co ne tak veliké?

Kaňka už stála u pootevřených dveří a srst se jí už z těch nekončných a nudných řečí její velitelky mocně a přemocně nabíjela statickou elektřinou.

Nezapomínejte, schopnosti, jimiž jste obdarován pouze **v nultém čase**, platí proto jenom do zítřejší noci a týkají se pouze určitého prostoru v tomto městě. Však si to sám ověříte. Po celou tu dobu vás Kaňka bude věrně provázet.

Zablesklo se a zahřmělo, jak se Kaňčin kožíšek naráz vybil z té statické elektřiny, a na tři vteřiny se tak rozsvítil, zahořel lustr v tom původně protiletectvém krytě.

Takže mám dvě poslání, zopakoval si Jindřich, jedno veliké a druhé ne tak veliké! Ale konečně, co je veliké a co zas ne tak veliké, že?

Cikánka tleskla do dlaní: Už ať vás tu nevidím! Už běžte, už upalujte, Jindřichu...

(Ale ještě okamžik, než se vydáme na bloudění nultým časem. Vypravěč teď neodolá a vstoupí do toho přiznáním, že Kaňkou si něžně pojmenoval svou milou a možná nejmilejší esenci bizarnosti. A naplnil si tak svůj dávný záměr, který ale nemusí být každému po chuti. A tak pro ty z vás se tady a v této chvíli naše cesty rozcházejí.)

Kaňka šla tak deset kroků přede mnou, a protože to byl evidentně můj směr, směr k našemu rodinnému domu na Mečové ulici, pokrčil jsem rameny, uvidíme, co se z toho vylíhne, a následoval jsem ji. Ale přitom jsem ještě jednou převracel v mysli, co mě tam tak může čekat. A šoupal jsem těmi svými představami jako stěhováci nábytkem. Tak gestapácká rodina, která pravděpodobně náš luxusní byt do konce války okupovala, by už teď měla být na útěku. Ale

nedalo se taky vyloučit, že se tam zabarikádovala. Ale jestliže byt uvolnila, mohlo se taky stát, že se **nám** do domu už nasáčkoval někdo jinej. Po Brně prý teď bloudí stovky bezpřístřešníků, jejichž domovy odešly v plamenech. Ted' jsem si uvědomil, že jsem si v duchu řekl: že se **nám** do domu nasáčkoval. Jenže není už žádné nám. Přesto jsem se nedokázal zbavit představy, že se z těch koncentráků možná vrátili a že tam na mě čekají a že všechno zas bude, jako kdyby to **mezitím** vůbec nebylo.

Mečová je za normální situace jen doslova kousek za nádražím. Ale teď mezi ni a Nádražní náměstí nastlány sutiny a trosky, co cestu prodloužily. Kaňka je zlézala s opičí obratností, ale pak tam vždycky na mě čekala, aniž bych na jejím kočičím ksichtíku zaznamenal sebemenší náznak znechucení z mé loudavosti.

Na Mečové mě především potěšilo to, že američtí i ruští letci ušetřili náš dům. Věděl jsem od Peterkových, že Brno si užilo bombardování od těch i oněch, a tak sousední dům, rožák na Mečové, tam, kde ústila do Dominikánského náměstí, byl bombardováním stržen, obludná jáma a ošklivé ruiny, ale přímo nad naším domem jako by visela záchranná síť, která pochytila bomby asi tak jako italská ptáčnicka chytají do velkých sítí stěhovavé ptactvo při jejich tahu do Afriky. Dům, v němž jsme bydleli, má dvě poschodí. My obývali to první, luxusnější, zatímco přízemí jsme přenechali Hlavičkovým. Hlavička býval spolehlivým hospodářským náměstkem v naší komárovské fabrice a v našem domě přebýval ve správcovském bytě. Když se táty jeho fabrikanští kolegové vyptávali, proč si hrome nepostaví prostornou parádní vilu s velikou zahradou někde v rezidenčních Černých Polích, neodvolával se jen na to, že Steinmannovi tady žili už po dvě staletí, ale i na to, že má ten dům stejně rád jako svou rodinu a svou práci, uchoval si totiž kouzelnou historickou patinu a zároveň se v něm velice pohodlně bydlí. Nepotřebuje žádnou obrovskou vilu, která by na něho dýchala svou obludnou nadutostí.

Kaňka se zastavila před domovními dveřmi. Zazvonil jsem. Po chvíli vyhlédla z okna paní Hlavičková. Utkvěla na mně dlouhým pohledem.

Je to možný, vy, mladej pane?

Ode dne, kdy si gestapo přišlo pro mé rodiče, uběhly už čtyři roky. Byl jsem tenkrát ještě kluk, bylo mi třináct. Kamarádil jsem se s Hlavičkovým synem, jen o rok starším než já. I shýbl jsem se pro Kaňku, která očividně zaváhala na prahu, vzal ji do náruče a vstoupil tedy do Hlavičkovíc bytu, v němž jsem se kdysi taky cítil doma. Nechtěl jsem se tady zdržet, chtěl jsem jen zjistit, co a jak, než seberu odvahu vystoupat nahoru.

Celý dům, pane Steinmann, hned potom, co si odvedli vaše rodiče, obsadilo gestapo. Nás vystěhovali taky. Vrátili jsme se před pár dny.

A co tam? podíval jsem se do stropu.

Napřed to vypadalo, že mi neporozuměla. Musel jsem svou otázku zopakovat.

Nezlobte se, pane Steinmann, ale na to já nejsem kompetní odpovídat.

Cože? hleděl jsem vytřeštěně. Co tím proboha chcete říct? A kdo-pak je na to kompetentní?

Polkla slinu, nejspíš velikou jak rybářská holinka, což zamávalo jejím ohryzkiem.

Po odchodu gestapa z vašeho bytu ho Revoluční národní výbor přidělil jednomu ze svých členů. Je to zasloužilej člen, kterej vedl partyzánskej oddíl na Vysočině. Vyhazovali tam železniční mosty.

Do vzduchu, dodala tiše.

Ale to je přece blbost! rozčlil jsem se. Celej tenhle dům ukradlo gestapo mým rodičům a teď, když si už gestapáky odnesl čert, je už zase náš! Teda můj. Promiňte, omluvil jsem se, nechtěl jsem křičet. Můžete mi přece dosvědčit, že celej dům patřil mým rodičům. A že je to už po několik generací náš rodový majetek.

Můj křik přivolal pana Hlavičku ve fešácké fialové košili se žlutými knoflíčky.

Dobrý den, pane Steinmann. Bohužel vám nemůžem dosvědčit vůbec nic. Oni samozřejmě – ukázal do stropu – všechno vědí a nepotřebují vůbec žádný svědectví.

Ach tak. Rozumím, řekl jsem nerozuměje ale ničemu. A jak se daří Evženkovi? Rád bych se ještě pozdravil s vaším synem.

To bohužel taky nepůjde, pravil Hlavička. A jeho žena mu hned do toho vpadla: Evženek je teď právě ve službě. Je revolučním gardistou, dodala hrdě.

Poslyšte, pane Steinmann, dodal pak ještě taky pan Hlavička ve fialové košili se žlutými knoflíčky, měl byste vědět, že jsme mlčeli, neřekli jsme gestapu, že nejste syn toho, co si vás tenkrát odtud odváděl, Peterky nebo jak se jmenoval, že. Neprozradili jsme, že jste taky Žid. Fakticky jsme vám tak zachránili život. Jinak byste skončil jako vaši ctění rodiče.

Na to jsem už neřekl ani popel a vydal se o poschodí výš. Skutečnost, že to přece byla oblíbená košile mého otce, který jich měl plnou zásuvku prádelníku, ještě neznám, že se fialových košil se žlutými knoflíčky nepotulují po světě celý tlupy, a pan Hlavička ji proto nemusel vylovit zrovna z našeho prádelníku. Vzácný Fillův obraz v Hlavičkově předsíni byl sice nepochybně z našeho salonu, ale co vím o tom, co se tady během těch hrůzných let dělo a jestli jsem *kompotní* to posoudit. A ostatně Kaňka mi dala najevo, že je tady pořád se mnou a že se nemám čeho bát. Fajn, jdeme dál. A tak jsem stanul před dveřmi, na něž před lety zabušili andělé smrti. Ted' byly naše nádherné červenohnědé dveře z perfektní imitace ebenu ošklivě podrápané, jak se někdo marně snažil odstranit gotickým písmem vyrytou jmenovku. Podíval jsem se na Kaňku, kývla. A tak jsem zazvonil. Cvaklo víčko špehýrky a dveře se otevřely.

Sakra, kdo vás pustil do domu? zajímal se chlapík v barchetových kalhotách mého otce.

Jsem Jindřich Steinmann, vlastník tohoto domu.

Ten na prahu mého bytu se chvíli zmateně díval na mě a na Kaňku v mé náruči. Pak se vzpamatoval: Chcete říct *Herr Heinrich Steinmann*.

Něco si asi pletete. Jsem Čech a mí rodiče zahynuli v koncentračním táboře.

Jenže to byste musel doložit písemně, to může dneska tvrdit každé, pravily barchetové kalhoty mého otce s nezaměnitelnými takzvanými šilhavými kapsami, na nichž si otec tak zakládal. A kromě toho, pokračovaly kalhoty, váš otec vlastnil v Komárově fabriku na výrobu plynových těchhle, karm nebo co.

Nebyla to továrna jen na plynový karmy, ale taky na sporáky a plynové radiátory, doplnil jsem jeho informaci.

Vy to třeba ještě nevíte, ale už začala nová epocha, pane Steinmann. Už nás nebudou komandovat takoví lidi, jako býval váš fotřík. Konec kapitalistických časů, které nás zákonitě dovedly až do nacistické okupace. Tento dům patří teď pracujícímu lidu a vy se zatím vraťte, odkud jste přišel. Časem vám bude úředně přidělen přiměřený kvartýr.

A to už po jeho boku stanul zřejmě jeho syn, a jak jinak: ve štruksových kalhotách mého otce. Stáli ve dveřích jak hráz kapitalistickým rejduům a právě se chystali, že mi je přirazí před nose.

Podíval jsem se na Kaňku a ta mrkla. A tak jsem vsunul botu mezi dveře a zárubeň a už bez obav se nadechl. Milí soudruzi, pravil jsem hlasem, který jsem přitom vůbec nijak nezvedl, ale taky jsem ho vůbec nepoznával, byla v něm totiž kupodivu neuhastitelná vůle mytických vojsk sestupujících z hor do údolí a taky vítězných flotil probíjejících se pacifickou bouří a rovněž neochvějných eskader burácejících někde nad Himálajemi a ještě síla a vůle ledasčeho jinýho, co bych tady nerad vypočítával, a prostě jsem řekl: Milí soudruzi, teď hned si hezky stáhnete kalhoty a poskládáte je do komínku na přistavenou židli a pak už alou a hajdy odkráčíte. Což

otec a syn k mému nevýslovnému překvapení beze slova a okamžitě vykonali: přinesli si židli až ke dveřím, svlékli kalhoty, poskládali je na židli do komínku a potom už jen tak v pepitových trenýrkách opustili byt i dům.

Teprve teď jsem s Kaňkou překročil práh, odstrčil židli a hned si pospíšil k oknu. Posadil jsem Kaňku na zem, abych mohl okno otevřít, ale vyskočila pak na okenní římsu, aby taky o nic nepřišla. Dívali jsme se, jak otec se synem mašírují po Mečové právě v té chvíli, kdy se v protisměru objevil Evženek s červenou páskou revolučního gardisty (ano, poznávám tě, ty mrcho kamaráde, v nezapomenutelném kloboučku mého otce), vrací se zřejmě ze služby a teď uviděl svoje nadřízené z Revolučního národního výboru a ten blb jim se sraženými podpatky salutuje a vypadá to, že se ani moc nediví, že je vidí na ulici v pepitových trenýrkách. Vždyť jistě patří k těm zasvěcencům, co už vědí, že právě začíná nová epocha, jež s sebou přináší mnoho nových, vpravdě revolučních jevů, pepitové trenýrky nevyklučuje. A Kaňka na mě podruhý mrkne. Jenže mě teď dost trápí, že tenhle královskéj vůl býval snad kdysi mým kamarádem. A nevrhá to snad neblahé světlo taky na mě?

A když otec se synem odkráčeli v pepitových trenýrkách (které ovšem nebyly z prádelníku Jindrova otce, přinesli si je buď z výzbroje revolučního výboru, anebo je zdědili po gestapácké rodině), zůstal tam Jindřich uprostřed místnosti, již kdysi znával jako jídelnu, a padla na něho tíha, kterou mu už nic nemohlo ulehčit. Byl konečně zas doma, ale už to tady necítil jako domov. Už navždy to bude především jeviště, na němž se odehrál vpád gestapáků a to, jak jeho rodiče odvěkli tam, odkud už nebylo návratu. Ale taky krutým jevištěm toho, že je v těch jejich nejtěžších hodinách opustil a že jim neřekl ani sbohem.

Ale z těch zlých úvah ho najednou vytrhla myšlenka, že něco tady nehraje. Vždyť odtud odešli jen soudruh otec se soudruhem

synem, a tak by tady **někde** ještě měla být soudružka manželka. A tím **někde** je nejspíš koupelna. I vydal se tím směrem a zaťukal na dveře koupelny, napřed jen decentně a pak důrazněji a ještě jednou ještě důrazněji. Ale když se nikdo neozýval, vešel, aby tam objevil jen zaprasenou vanu a nikde žádnou kosmetiku, nic, co by naznačovalo ženskou přítomnost. Takže buď byl člen Revolučního národního výboru dočista rozvedený, anebo mu žena zahynula při nějaké nešťastné válečné události. Jindrovi to mohlo být docela lhostejné, ale ta pravděpodobnější **možnost** (za německé okupace se manželství, jak ještě v tomto příběhu uslyšíme z povolaných úst, rozváděla jen ve výjimečných případech, například když manžel nebo manželka byli židovského původu a jejich partneři či partnerky nechtěli riskovat, že je pak třeba budou muset doprovodit do koncentračního tábora), totiž že manželka člena Revolučního národního výboru nešťastně zahynula, vyslala za pepitovými trenýrkami Jindřichovu smířlivou modlitbičku.

Procházel teď místnost po místnosti, celý ten veliký bejvák, v němž kdysi v dětství dokázal i zabloudit: otvíral skříně, šatníky, skřínky, komody, almary, prádelníky, šifonéry, kredence, schrány, knihovny. Gestapácká rodina, která to tady jako první okupovala, si při svém útěku stačila vzít s sebou jenom svoje šperky a šperky Jindřichových rodičů a gestapácké ženy si samozřejmě posbíraly z koupelny, z budoáru a z ložnice svoji kosmetiku a z dalších věcí pouze to, co se dalo narvat do kabelek, aktovek, kufrů a kufříků, jenom to, co jim při útěku moc nepřekáželo. Takže tady zůstala pestrá směs z majetků jeho rodičů a z majetků gestapácké rodiny. Židovský majetek zřejmě gestapákům nesmrđel, a tak zde až do jejich útěku svorně žily pospolu a bez jakýchkoli rasových předsudků jak německý, tak i židovský *privatbesitz*.

Ale jestliže se gestapáci vůbec neštítali židovského majetku, Jindřichovi se naopak ekloval jejich majetek: prokázal až zběsilou propadlost antigestapáckému rasismu. Strávil celý zbytek dne pouze

tříděním obsahu komod, šatníků, skříní, skříněk, šifonérů, almar, kredenců a prádelníků, a navršil tak obrovskou hromadu prádla, šatů i předmětů denní potřeby, všeho toho, co páchlo gestapáctinou. Ale jak už to bývá, jakákoliv ideová averze, ale **i oprávněná** nenávisť jsou vždy prostoupeny zmatky a omyly, a tak se Jindřich na ty hromady vždy zase opět a opakovaně vrhal a probíral je znova a znova, kousek za kouskem a kousek po kousku, vytahuje z hromad svetry, vesty, nátělníky, ručníky, povlečení, papuče, šály, čajové soubory, konvice i šufánky, jež původně přisoudil gestapáckému majetku, a hle, teď se mu zdálo, že ty věci přece důvěrně zná z dětství, a tak něco z těch navršených hromad zas vyběhlo, aby se tam, důkladně Jindřichem očicháno, po chvíli zase třeba vrátilo. Je třeba tohle ramínko odporně gestapácké, anebo mu snad voní domovem? A co tahle plácačka? Plácala s ní mouchy *Frau Schücking* s výkřikem *Fahr zum Teufel!*, anebo Jindrova maminka s láskyplným Běž do mušího ráje, kamarádko? Nebylo pochyb, komu patřil *Mein Kampf*, ale co třeba Hauffův *Das kalte Herz*? Jindřichův otec četl přece česky, německy, francouzsky a teď, Kaňko, rad'. Ale Kaňka seděla na jedné z těch hromad a umývala si uši tím způsobem, že si olízla pracku a pak jí potřela boltec zevnitř i zvnějšku, načež si znova olízla pracku a totéž zopakovala i s vedlejším uchem. Pracná záležitost. A tak na Jindrovu přímou otázku odpověděla pouze kočičím gestem, které se dalo přečíst jako: S některými věcmi si musíš poradit sám, hochu.

K večeru už Jindřich padal únavou. Nesčetněkrát to všechno probrat a roztrít, to bylo jako po celý den skládat vagony. A když pak napěchované pytle odnášel kolem dveří páně Hlavičkových a pak po strmém, nebezpečně **srázném schodišti** do sklepa, tušil za těmi jejich dveřmi dva páry očí: Hlavička za špehýrkou, lokty opřený o záda Hlavičkové klečící zas u klíčové dírky. Obsah těch pytlů patřil samozřejmě do popelnic, jenže ty už dávno přetékal. Brno bylo už celý týden bez vody, elektřiny a plynu a taky nikdo

neodvážel odpadky a ty teď lemovaly všechny ulice. Město se, jak už víme, nacházelo v **nultém čase**, tedy v jakési zdymadlové komoře, která je celé zvedala, ale hned zase spouštěla do té zatím nepojmenovatelné (jen **zdánlivě** nepojmenovatelné!) skutečnosti.

Jindřich docela dobře nevěděl, co se bude teď dít dál. Vrátil se soudruzi s ozbrojenými gardisty, skrývající své pepitové trenýrky pod revolučními uniformami? Ale zatím to vypadalo, že snad ne. Vždyť od chvíle, co je vystrnadil, už uběhl nějaký čas a sídlo Revolučního národního výboru je přitom tady hned za rohem, na radnici na Dominikánském náměstí. Udělala snad cikánka okolo něho **magický kruh**, nebo ho snad celýho navlíkla do neviditelného skafandru, který ho teď chrání před veškerým protivenstvím? A co ho čeká v nejbližších dnech? A jak dále s Hlavičkovými? Na Jindru toho bylo zaráz příliš a cítil, že musí aspoň na chvíli vypadnout. Rozhlédl se po vytahaných zásuvkách, otevřených skříních a shýbl se po umělém květu bílé **kopretiny**, který tu zůstal po napytlování ležet uprostřed místnosti, a protože byl opatřen sponkou, neodolal a připnul si ho na svetr, načež sbalil pod paži Kaňku a vypravil se do stmívajícího se a lehounce podmračeného a pršlavého podvečera.

Nedošel jsem daleko. Na Veselé ulici bylo nezvyklé shromáždění. Sice drobně mžilo, ale nikoho ani nenapadlo rozevřít deštník. A ti, co se během dne drželi spíš při zdi, teď tady stáli uprostřed ulice, hlavy vyvrácené k nebesům. Nad ulicí totiž natažené lano a na něm provazochodkyně přecházející z jedné střechy na druhou. Ve zhasínajícím podvečerním světle bylo ještě vidět, že má přes oči uvázaný bílý šátek. Takže specialita podniku: „**slepá provazochodkyně**“? Všichni trnuli, že se zřítí na jejich hlavy (v tom drobném mženi byl provaz určitě kluzký), ale jen já věděl, že nic takového nehrozí, protože ji už z mé náruče hlídala Kaňka, pečlivě ji střehla, vlastně ji po tom laně očima vedla, kočičí oči plně suplovaly zavázané oči provazochodkyně a kočičí dráčky se na tu dálku zatínaly do vlhké-

ho lana nad námi, takže dívce nehrozilo, že by uklouzla. Ale pak jsem ještě uviděl, že nad provazochodkyní bdí nejen moje Kaňka, ale taky jakýsi, zřejmě komediantský **medvěd**. Asi to zde byla běžná večerní produkce, protože se nikdo medvěda nebál a uvolňovali mu cestu, šel pod tím lanem a s otevřenou náručí dělal dívce záchranu.

Ke konci dlouhé dívčiny exhibice, kdy se už nad střechami docela setmělo, se kdesi na kraji města objevily vojenské světlice. Vyletěly rychle nahoru a rozzářily oblohu jako na objednávku toho představení a dívka s bílým šátkem na očích vypadala teď jako nebeské zjevení. Ale pak se tam taky kdesi rozhrčel kulomet. Na periferii se stále ještě bojovalo.

Zatímco slepá provazochodkyně přešla několikrát po laně, a aniž by sundala šátek, přesouvala se pak po střeše k vikýři a spustila se do něho za bouřlivého potlesku, mezi diváky přitom obcházel kdosi s kloboukem, zřejmě principál, ale s ním taky ten medvěd, rovněž s kloboukem. A nejenže příkladně krotký a slušně vychovaný, ale k velikému pobavení všech i neuvěřitelně galantní (přítomným dámám se lehounce ukláněl, a to i tak, že se zároveň pokrčil v kolenu, kouzelné pukrle, jen jestli nebyl z Prodané nevěsty). Diváci ochotně plnili principálův i medvědí klobouk, ale nikoli protektorátními penězi nebo potravinovými lístky, nýbrž přehrabovali se ve svých nákupních taškách a vytahovali z nich všeliké živobyčí a principál pak vždycky vysypal oba klobouky do pytle, který táhl za sebou.

Někdo mě hned zasvětil: tady blízko, na Komenského náměstí, byly rovněž v ranních, ale i večerních hodinách potravinové trhy, takže nejen v nádražní hale, ale i na několika dalších místech v Brně. Pochopil jsem, že se teď ve městě žije ráno a večer. Ale protože jsem při sobě nic neměl, odepnul jsem si aspoň tu bílou **kopretinu** a hodil ji medvědovi do klobouku.

A znova dlouhý aplaus. Děvče, pořád ještě se šátkem na očích, se objevilo ve dveřích toho domu s vikýřem. Ještě tam naposledy

rozpažila, znova roztáhla doširoka paže, tak jako tam na laně, a hluboce se uklonila. A principál s medvědem udělali totéž a nasadili si klobouky a vzali provazochodkyni mezi sebe a odporučeli se. Ale když už odcházeli, slepá provazochodkyně, stále se šátkem na očích, se ještě jednou otočila a uviděl jsem, že si připnula tu moji bílou kopretinu. Na okamžik jsem zkameněl.

Hned poté se ulice rychle vyprázdnila.

Sice se už úplně setmělo, ale zato přestalo mžít, mraky se dočista rozptýlily a uviděl jsem ty **nejzářivější hvězdy**.

Ohlédl jsem se. Nad Veselou ulicí zůstalo natažené lano.

KAPITOLA TŘETÍ

30. duben 1945

Kubovi se následujícího rána zdál sen, který se mu pak dlouho nedařilo vytřepat z hlavy. Viděl ve snu veliký činžák, na fasádě ani nejmenší škrábnutí, ale když si tam otevřel masivní vchodové dveře, shledal, že ten obrovský dům je vevnitř totálně vyprázdněný: jen prázdná obří skořápka. Ale byl to vlastně jakýsi protějšek činžáku na Koblišné ulici, který měl zas bombami strženou jak přední, tak i boční stěny, ale zůstalo tam jako zázrakem celé schodiště a taky obnažené byty i se všemi intimními detaily: rozglábnutá skříň se spodním prádlem a nočník pod postelí. **Vykuchaný činžák, činžák bez vnitřku** v Kubově snu a **obnažený činžák, vnitřek bez vnějšku** v domě na Koblišné, to byly zřejmě opačné varianty téhož zlého úmyslu.

Ale ještě tady bylo cosi, co Kubu na tom snu zaujalo. Vždyť způsob, jakým byl činžák vyprázdněný, vyvolával dojem, že mohl být naprosto klidně taky **vyjezený**. Jako by někdo sundal z činžáku střechu a potom si celé schodiště a přilehlé byty posolil a snědl, načež zas střechu nasadil. Na zdech uvnitř byly dokonce vidět škrábane po nějaké obrovské lžici.

Však tenhle postřeh přivedl Kubu k okamžitému vysvětlení. Přestože vila Pikulů měla několik ložnic, stávalo se s neochvějnou pravidelností a taky Kubovi dost na potvoru, že strýc Romadúr, ta cirkusácká hanba rodiny, přitáhl často medvěda právě do ložnice, kde spával i Kuba. Byli sice od Kuby odděleni nádherným orientálním závěsem, ale ten zrovna nebyl ideální akustickou izolací, takže když Romadúr s medvědem chrápali, tak ten ničemný dvojjzvuk – dílem synchronizovaný a dílem se hrozivě rozcházející, jako by jeden chrápal do kopce a druhý zas z kopce – vstupoval do snu buď jako

cirkulárka, co Kubu od snu bystře odřízla, probudila ho, anebo když Kuba chtěl probuzení mermomocí vzdorovat, udělal dvojzvuk v jeho snu svoje dílo. Takže například zrovna teď byl vyjedený činžák nejspíš dílem toho ničemného dvojzvuku a Kubovi hned naskočil obrázek, jak medvěd drží činžák zadními tlapami na huňatém klíně, zatímco předními ho pečlivě vyškrabuje. Pročež škrábance na zdech byly možná od medvědích drápů a ne od obrovské lžice. Ale neměl čas sen důkladně analyzovat: budík už měl každou chvíli vybuchnout, a tak Kuba po něm skočil, moc dobře totiž věděl, jak se hrčení budíku dotýká medvědího jemnocitu a co by pak, bůh chraň, následovalo.

Protože jsem teď právě usoudil, že není nezbytné, abych tu popisoval, jak se Kuba spěšně oblíká a jak už mu došlo, že dnes ho nečeká předjitřní nádražní hala, ale morový sloup na náměstí Svobody, a možná i neuvěřitelné setkání s jakýmsi Mr. Penicilinem, a jak tedy váhá, jestli má dát přednost parádnímu svetríku ozdobenému **vytrubujícími jeleny**, anebo spíš jednomu z těch sak, s nimiž kdysi vstupoval do obchodních jednání, a protože tedy upouštím od těchto popisů a líčení, smím teď uspořené čas věnovat **omluvě** za to, že jsem opomněl zavčas poznamenat, že se Kuba s Kostou domluvili na dnešní ranní schůzku právě u morového sloupu co strategického bodu, od něhož se bude dál odvíjet pročesávání celého Brna. Takže se teď způsobně omlouvám.

Ale protože mi ještě zůstala malá časová proluka, zmíním taky, co jsem sice původně chtěl odsunout na později, ale co si můžeme klidně dopřát už nyní.

Dosud se vám třeba mohlo zdát, že Romadúrův medvěd je člověku jen na obtíž. Omyl. Medvěd byl v té domácnosti, která měla držet při životě, jestli teď správně počítám, osm lidí, možná tím jejím nejužitečnějším členem: mnohdy se totiž zasloužil o mnohem větší denní kořist než celej Kuba. Romadúr s medvědem a flašinetem totiž chodívali na několik svých míst. A někdy vstávali dokonce dřív

než Kuba. Například pekárna v Horních Heršpicích otvírala v tom čase už krátce po čtvrté a taky do areálu mezi jatkami a masnou burzou nemělo smyslu přijít později než o půl páté. A to všechno z toho důvodu, že několik posledních okupantských odstřelovačů, co snad stále ještě sedělo u vikýřů dokonce i v centru Brna (okupanti už utíkali před Rudou armádou, ale na místě zanechali fanatické kluky z *Hitlerjugend*), nemělo v tom předjitřním a jitřním přítmi spolehlivou mušku.

Romadúr bral s sebou vždycky i koště a smeták a napřed si příkladně i obřadně uklidil místo, kde budou vystupovat. Ten uklízecí předjitřní obřad udělal dojem ve městě, z něhož už před pár dny zmizeli metaři i popeláři a byl nastolen nepořádek a chaos, království vršících se odpadků. Teprve potom se Romadúr usadil na štokrlátku a začal otáčet klikou flašinetu a medvěd tančil k nejrůznějším melodiím. A byla to nejen pouťová a cirkusácká produkce, ale protože výběr melodií byl povýtce vlastenecký, a to jak z repertoáru v koncentráku zavražděného skladatele Karla Hašlera, tak i z národních dojáků, Čechy krásné, Čechy mé a Moravo, Moravo, Moravěnko milá – Romadúr otvíral flašinet a fryško vyměňoval hudební válečky –, hlouček, který se kolem shromáždil, pociťoval nejen hluboké dojetí, ale i opojnou radost, předzvěst nadcházejících lepších zítřků. A tak zákazníci vycházející z pekárny a z jateční tržnice a zastavivší se v tom hloučku kolem flašinetu se často s Romadúrem tak trochu podělili o svůj nákup.

Ale nesmíte si myslet, že to tam snad byl jarmark hojnosti. Vždyť protektorátní peníze a potravinové lístky, to byly nejspíš už jen bezcenné papírky, a tak i tady se většinou měnilo z ručky do ručky: benátské zrcadlo za prasečí hlavu, stříbrný medailonek za čerstvé pečivo, a hle, přesto byli lidi ochotni dát medvědáři s flašinetem něco z těch **předražených** božích darů, zvláště když si pak Romadúr vyměnil místo s medvědem, a zatímco medvěd točil klikou flašinetu, Romadúr věrně napodoboval srandovní medvědí taneční

pohyby. To pak už dokázali roztančit celou ulici a propadli tomu dokonce i gardisti s červenými páskami na rukávech, které sem posílal Revoluční národní výbor, aby pohlídali pekárnu a jatka před potulnými tlupami. A tady je namístě zdůraznit, že kdo jste to tam tenkrát nezažili, nemůžete mít představu o tom, co je to skutečná radost, bláznivý tanec pod předjitřními hvězdami, při němž se šťastná světýlka v očích často proměňují v drobtý z božích darů, snářejících se teď do medvědích i Romadúrových tlap.

Ale myslím, že už je načase medvěda konečně pojmenovat. Vždyť zaslouží si to jak možná nikdo z nás lidí. Nuže, říkejme mu od této chvíle Kubula, ať to jde do kupy s Kubou i s Pikulou. Tak ho ostatně Romadúr, a ne my, pojmenoval už za stanného práva v červnu 1942, to na památku nacisty zavražděného spisovatele Vladislava Vančury. Kubula je ten hajdalácký medvěd z Vančurovy pohádky.

A tak pojd', Kubulo, už tady na scéně překážíme.

Ale to pohledme, kdo tady ještě zůstal i potom, co se hlouček rozptýlil a Kubula s Romadúrem se zvedli k odchodu. Na druhém štokrlátku, o němž jsme se běda nezmínili, sedí ještě Vanesa. Nepropadla opojení z bláznivé radosti. Nemá k ní poté, co v cirkusovém zimovišti zahynula při bombardování trpasličí rodinka, august, cvičené ovečky i koníci, ani za mák důvodu, a proto seděla tak, že jsme ji nezapozorovali. A tak taky přišla s Romadúrem a Kubulou: **slepě a neviditelně**. A teprve teď se nám tu vyloupila ze své samoty. Romadúr se ohlédne a řekne tiše: Vaneso, a taky Kubula se zastaví a trpělivě čekají.

A ještě něco, jestli Romadúr s Vanesou a medvědem vstávali často jako první, aby byli co nejrychleji u pekárny v Heršpicích, chodívali za často spát taky jako poslední, když se provazochodecká představení protáhla až do pozdních hodin.

Ze včerejšího mžení už ani slza a obloha vydrhnutá ocelovým rejžákem. Jsem tu ve smluvený čas skoro přesně. Čtvrt na šest. Ale

je to zde mnohem nebezpečnější než v nádražní hale, neboť tady by nebylo svědků, kdyby mě někdo napadl. Opatrně se rozhlížím. Z ruin domu na rohu náměstí a Kostelní ulice se někdo vynoří a chvíli se dívá mým směrem a pak zas zapadne do trosek. To byl pravděpodobně **zlatokop**. Gardisti mají povoleno střílet zlatokopy jako škodnou, protože to jsou přece lidský hyeny slídící v troskách po majetku mrtvých. Ale nikdy to není tak jednoznačný a dotyčný nemusí být vždycky zlatokopem, ale třeba tím, kdo pod troskami hledá své milované, aspoň jejich trupy, zbytky jejich těl, aby je mohl někde v nejbližším parku důstojně pohřbít. A tuhle smutnou posedlost nelze omezit na hodiny: hledači nebožtíků vstávají třeba taky o půlnoci a jdou se znova a znova zavrtávat do trosek jak zamilovaní upíři. Ale osamělé hledače gardisté přesto vždycky střílejí, protože hledat se má vždycky jen v četách a v příslušném čase. Slídit v troskách sami smí jen gardisti.

Obcházím morový sloup, na jehož kamenné balustrádě jsou přilepeny vzkazy. Je to v těchto dnech to nejoblíbenější **inzertní místo**. I tady někdo někoho stále hledá: *pro Kristovy rány, kdo ví o mém synovi, Mirečkovi Sobolovi? zaplatím zlatem každou informaci, Marie W. hledá Zbyňka Č., nezapomněla jsem, nezapomeň, slyšel už někdo o vězních, co se vrátili z Mauthausenu? Zdeněk Najt hledá Lidušku, na stráni pod Sevišem už hoří všechna naše světýlka, jestli žiješ, dej o sobě vědět, Korunko, ozvi se, však víš, kde mě najdeš, volám tě, Záviši, rozpaž a zbledni*. Ale čtu tady i text klasického inzerátu: *koupím koncertní křídlo, ale jen v dobrém stavu, prodejce nechť přijde v 19 hod. každého dne ke kašně Parnas*. Vůbec si neumím představit, jak dnes někdo kupuje koncertní křídlo a veze si je na obrovském valníku domů, trpělivě hledaje ulice a uličky, kudy se dá ještě projet rumišti zbořeného zdiva. Ale je tady i inzerát, o němž si nejsem jist, jestli to není jenom takovej fór, recese nebo provokace. Ale ihned mě taky napadá, že by to naopak mohla být zcela vážně míněná nabídka, jen se opatrně skrývající pod pláštíkem jakéhosi humoru: *koupím za velice slušnou cenu nějaké partyzánské příbuz-*

né, případně někoho, kdo může bezpečně prokázat, že se zúčastnil odboje, ale jen čestně, Parnas denně v 18 hod.

A jak je morový sloup na náměstí Svobody inzertním místem, tak je teď kašna Parnas na Zelném rynku místem dostaveníček s inzerujícími. Jsou tady denně v příslušných hodinách, tedy brzo ráno nebo večer, shluky lidí rozhlízejících se na vše strany. To jsou zřejmě ti, co přišli na inzerát, zatímco ti, co si inzerát podali, se objevují vždycky až o pár minut později, aby pak pozorně obešli shluk a přítomné si opatrně prohlédli a někdy zas ihned odešli, aniž někoho oslovili. Hodina a místo setkání platí totiž vždycky hned pro několik dnů, takže inzerující se mohou po několikráte rozhodnout, zdali u kašny zahlédnou někoho, od koho by byli ochotni kupovat či komu ochotni prodávat, anebo jestli tam vidí své ztracené, milované ovečky, či jen vlky převlečené za ovečky.

Hezké ráno, Jakube, moc rád vás zas vidím.

Objevil se za mými zády jako duch, a když se otočím, dívám se už na čtvrtku papíru, na níž je napsáno, že hledáme Mr. Penicilina, a že ho budem čekat denně, mimo neděli, ve 21 hod. u kašny Parnas.

Namítnu, že by to mělo být snad anglicky, ne?

To si teda nemyslím, že by ten americkéj úředníček chodil na procházku až sem, k morovému sloupu. Sedí si tam někde v maličké kancelářičce a od rána do večera pilně razítkuje poukázky unrrovky. Takže se přece neobracíme přímo na něho, nýbrž na někoho, kdo o něm ví. Jasný?

Potom vyloví odkudsi lahvičku a kápne si do dlaně smradlavou substancí a připlácne inzerát na balustrádu. Načež se tam posadí, rozloží si na kolenou Komůrkův plánek Brna a ukáže mi trasu, po níž teď půjdeme: Tady nahoru po České, pak přes Žerotínovo náměstí a přes Tivoli, Veverčí až do Žabovřesk a odtud vystoupáme Wilsonovým lesem do Úřednické čtvrti. A dál se uvidí. Budem mít pořád oči na stopkách a potom nám už náš smysl pro **detail, intuice** anebo **náhoda** Amíka přihrají.

Nezlobte se, Kost'ó, namítl jsem zase, ale nepředstavujete si to tak trochu jak Hurvínek válku?

Nepopírám, že se to tak může jevit, kývne Kost'á, a s největší pravděpodobností skutečně nemáme nejmenší šanci ho najít. Přesto to musíme zkusit. Lagužinovo sanatorium nutně potřebuje léky.

A taky by mě moc zajímalo – zakousl jsem se ještě do Kosti –, co myslíte tím naším smyslem pro detail? Představujete si snad, že zahlídnu někde na balkoně, jak si tam suší podvívkačky s hvězdami a pruhy? A co to asi je intuice zaměřená na hledání amerických úředníků? Máte snad v sobě takovej radar, kterej bude křičet: *teplo, teplo, horko, horko, přihořívá a hoří*, když se budem blížit k domu, v němž náš Amík štempluje poukázky? A co teprv náhoda? To že třeba uklouznem na žvýkačce pod okny strýčka Sama?

Zaskočen břitkým humorem, který by u mě nečekal, Kost'á hlasitě zapráskal vousy, jež ovšem neměl, a změřil si mě drábským okem, které byste u něho marně hledali: Vážený a mně zvláště drahý Jakube, jistě víte stejně dobře jako já, že každé lidské snažení je jen marnost nad marnost, *vanitas vanitatum*, že ano, tak proč by tomu mělo být jinak právě s naším hledáním Mr. Penicilina? Vždycky ještě máte možnost otočit se na podpatku a zmizet a nechat mě, ať se v tom placatím. Ale vidím vám chválabohu na očích, že nemáte nejmenší úmysl to udělat.

Zmýlená neplatí, chtěl jsem mu kontrovat taky úslovím, teď si už naprosto jistý tím, že ten Kost'ův podnik je čiré šílenství, ale místo toho jsem teď padl na břicho, hnedka vedle Kosti. Celé tělo se mi potáhlo husí kůží a měl jsem co dělat, aby se mi nepozotvíraly všechny mé svěrače.

Těsně nad námi totiž zaburácel letecký motor a rezervní oči, které se mi z té hrůzy pozotvíraly na zádech, viděly ten stroj tak zblízka, že rozeznaly na pilotově ksichtu mateřské znamínko zvíci vlašťovčího vejce. Čekal jsem, že teď vysype své dárečky do morového sloupu a nás pokropí z olověného servisu. Ale jen se zhoupł

dolů a hned zas vyhoupl nahoru, ale nebyl to **hloubkař**, jen si tak s námi po soudružsku zašprýmoval. A když jsem sebral odvalu nadzvednout se, uviděl jsem už jen rudou hvězdu na kormidle Stalinova sokolíka.

Tak to byl myslím **Jak-9**, uzavřel Kostů, odlepuje si z břicha nějaký neřádstvo. Hlídadí střed města a s velkou pravděpodobností se během naší cesty setkáme taky s ruskými pozemními hlídkami.

Žádný problém, upozornil jsem Kostů, pokropíte je jejich mateřštinou a vysypete na ně spršku brilantní ruštiny.

Spršku brilantní ruštiny! zasmál se Kostů. Tak to by byl můj konec, Jakoubku! Kdybych promluvil jako rodilý Rusák, tak by mě brali jako dezertéra anebo emigranta a nejspíš bělogvardějce. Anebo syna bělogvardějce. A skončil bych v nějakém sibiřském táboře, jestli ne rovnou u zdi. Jestli to nevíte, tak s renegáty zacházejí Rusáci hůř než s hitlerovci. Až je potkáme, budete muset promluvit vy, protože mně by třeba hrozilo, že s nimi omylem vklouznu do brilantní ruštiny, jak *letučaja myš v ambar*.

Načež jsme se vzájemně opucovali od psích hovínek, v jejichž libé společnosti jsme tam tu minutku leželi. A pak jsme se už vydali hledat Mr. Penicilina. A teď už jaksi bez všech pochybností o smyslu cesty. (Totiž jen s pochybnostmi na chvíli přitlumenými.)

Na konci dubna se na okraji Brna držely ještě zbytky okupačních jednotek, a sice v Medlánkách, Řečkovicích a v části Králova Pole, a taky tam řádily až do poslední chvíle se zběsilostí hladových vlčích smeček, zatímco ostatní brněnské čtvrti už obsadily oddíly vítězné Rudé armády, a to buď svými početnými hroby, *gdě jim spat' mogilnym snom na věčnuju pamjat'*, anebo *žizněradostnymi molodcami*, před nimiž všechno, co mělo sukně, uteklo do korun smrků a jedlí v brněnských lesoparcích, odkud je pak *krasnoarmějci* stahovali krámskými tyčemi, ano těmi, co se jimi stahují rolety, zatímco ti prozíravější z německého civilního obyvatelstva, totiž ti, co se ještě

především s potěšením chodili dívat, jak se v Kounicových kolejích popravují čeští vlastenci, si teď už v předtuše věcí budoucích objevili středověké podzemní chodby klikatící se pod městem, rozhodnutí přežít v nich jak křesťané v katakombách, a revoluční gardisté už v Brně začali s revoluční bdělostí a ostražitostí rozsévát mír a pořádek a část brněnských občánků už zas dala sloužit mše, ba celá stáda mší, aby se proboha z koncentráku nevrátili Židé, o jejichž majetek celou válku tak obětavě pečovali, a druhá část občánků se už zase starostlivě ujímala osiřelého majetečku po Němcích, však dodejme, že někdy i s obtížemi, protože například vilu v Černých Polích po vysokém důstojníkovi *wehrmachtu*, který se už vydal na cestu pokání do náruče americké armády, hlídal ještě odstřelovač, jeho věrný pucflek, pořídívší si za komínem stříšku, a picl hned každého, kdo jen sáhl na kliku zahradní branky, a na některých dveřích se už objevily namalované šibeničky, zatímco na patřičných místech se už uvážlivě rozhodovalo, kdo třeba byl a kdo třeba nebyl kolaborant, a sestavovaly se veledůležité seznamy udavačů, s nimiž se už počítalo do národních výborů a do nové, košické revoluční vlády, ale zároveň tímto naprosto šíleným městem procházeli **dva totální blázni**, Kuba s Kostou, ale Bůh bláznů a taky někdejších mlynářských krajánků nad nimi držel ochrannou ruku.

A když už jsem zmínil, že je chránil Bůh někdejších krajánků, musím taky hned dodat, že žádných krajánků v Brně a širém okolí už dávno nebylo, takže Bůh musel chtět nechtět přeběhnout na nějaké jiné, příbuzné subjekty. Ale s někdejšími krajánky spojovala Kostu s Kubou taková ta vandrovní užvaněnost: když se dva mlynářští krajánci sešli na společné cestě, tak toho pak semleli až hrůza.

Neslíbil jste mi tak náhodou, že mi svěříte, dotíral Kuba, co intimního vás spojuje s Repinovým obrazem?

To že jsem slíbil? podivil se Kostá. Možná slíbil, jenže ten čas ještě nenadešel. Když se člověk rozhodne svěřit někomu to nejintimnější ze svého života, měl by mít jistotu, že dotyčný je kněz, právník nebo

aspoň rodinný lékař, slovem všichni ti, co umí držet klapačku, jinak, Jakube, nikomu ani ránu.

Tak to se obávám, že ani jedním z nich nikdy nebudu.

Pustjaky, obáváte se zbytečně. Ted' hned po válce vystudujete teologii nebo práva či lékařskou fakultu. Ale zatím vám, abyste nebyl škodnej, povím ze svýho života něco míň intimního.

Ale když pak Kost'a uviděl, jak jeho nedůvěra Kubu zase hluboko ranila, Kubou hluboce otřásla, vzpamatoval se a byl ochoten i to nejintimnější vyklopit.

Samozřejmě že vám to ted' hned povím, Jakoubku. Ale ještě okamžik. Vidíte tam ta dvě okna zatažená žaluziemi?

Byli ted' na dohled botanické zahrady a taky před náměstím **Tivoli**. A v jedné z robustních secesních budov (předcházejících ty kolosální secesáky, které obstupovaly, jak rodinka obrů s vavřínovými věnci na čele, to zároveň komorní a zároveň monumentální náměstíčko) tam ještě zůstávala dvě okna zatažená žaluziemi.

A co? **Zatemněná** okna? Ještě nedávno bylo zatemnění povinné a někteří světlopláší lidé si už navykli žít za roletami a žaluziemi od rána do večera.

Tak prrr, Jakube. Neříkal jsem vám něco o své intuici? Takže má intuice prochází zdmi, rozhrnuje betonové kvádry, perforuje plechové rolety i železné mezistěny a nestydí se sedět u klíčových dírek. A tady mně má intuice praví, že ty dvě žaluzie jsou zataženy z toho důvodu, že americký úředníček tu celou noc pilně štemploval poukázky na penicilin a ráno potom padl jako kláda a ted' tam spí a za touhle žaluzií má hlavu a za sousední prosím nohy.

Proč by měl štemplovat zrovna v noci? ozval se zas Kuba.

Protože štemplování je, Jakoubku, svým způsobem umělecký dílo. A ta noční tišina je múzám nakloněna. Panečku, v noci se to nezapomenutelně razítkuje, a ti nejlepší úředníčci, jak procházeli dějinami, byli vždycky noční zvířata.

K tomu už neměl Kuba co namítnout, a přistoupil tedy s Kostou ke zdi se dvěma pruhy potlučených zelených kachliček a prohlíželi si zvonky, aniž by příliš čekali, že tam najdou jmenovku strýčka Sama. Žádný rozumnej úředníček by přece na sebe neupozorňoval. Pak Kostá zalomcoval klikou. A pak taky Kuba zalomcoval klikou. Ale to už za jejich zády stál chlapík ve starosvětském redingotu. S trochu už urousanými šosy. A zachrastil klíči. A proč zrovna v redingotu, to tady teď nebudem rozebírat. Takže zachrastil klíči a Kuba s Kostou mu okamžitě ustoupili z cesty. Ale když se jich zeptal, jestli někoho hledají, Kostá zas poodstoupil a ukázal na dvě zatemněná okna.

Tak to hledáte mě. Víte, slunce je velký nepřítel kombinací olejů s enkaustikou.

To teda slyším poprvé, přiznal Kostá, ale zřejmě jste malíř, a tak vám budem věřit. A jak vidíte, Jakoubku, má intuice mě nepodvedla: plesají zde múzy! To mě moc zajímá, po obrazech já přece jedu jak kozáčtí atamani po Čapajevovi. Jenže zrovna dneska nemám na obrazy vůbec čas. Ale určitě někdy příště. Ted' musíme zas dál.

To byste udělali chybu. Zvu vás nahoru. Minutka vás přece nezabije. Já jsem pravda malíř, ale to, k čemu vás zvu, nejsou obrazy, nýbrž něco, co naplní vaše vlastenecká srdéčka neskonalou radostí. Jste přece vlastenci, ne?

Kostá mrkl na Kubu. Tak jo, ale fakt jen na chvílečku. Tož naplňte naše vlastenecká srdéčka.

Mr. Redingot odemkl a vedl je do druhého poschodí. Tam zůstal před svým bytem chvíli trčet a dokonce rozpřáhl paže, jako by jim chtěl zabránit v přístupu.

Budete úplně první, kdo to uvidí, protože teprve připravuju slavnostní vernisáž. Vlastně to vaší přítomností tak říkajíc pokřtíme.

Potom už spustil paže, otevřel a vyzval je ke vstupu.

Úzká a dlouhá předsíňka, kde na jedné straně řada věšáků jak na kabáty, tak na klobouky či jiné pokrývky hlav. Ale Kostá s Kubou nic neodkládali a šli. Vpravo dveře, vlevo dveře. Ale Mr. Redingot,

ted' svlečený z redingotu, co tím pádem vypadal jak králík stažený z kůže, je vedl až na konec předsíňky a tady rozhrnul závěs, vlastně jakousi oponu, jíž se předsíňka uzavírala, a uviděli místnost, původně snad velký společenský salon, ted' ale cosi jako jarmareční, pouťovou střelnici. A dubnové slunce ji zalévalo svou jarní bojovností. Tu Kost'ovi už došlo, že ty dveře vpravo, jež v předsíňce míjeli, vedly zřejmě do místnosti za zataženými žaluziemi. Tady už ovšem stál před pultem, o nějž se měly opírat lokty těch, co sáhnou po puškách. A hned vedle pultu stojan se vzduchovkami, ale i malorážkami. A za pultem pak, ve vzdálenosti, již umožňovala vskutku velkoryse pojatá velikost někdejšího společenského salonu, řada terčů. Kost'a s Kubou v první chvíli zcela oněměli. Anebo to po něm domluvě jenom předstírali, aby tak potěšili svého hostitele. Před nimi totiž co terče celá řada nacistických bestíí, Hitlerem počínaje a přes Heydricha, Himmlera, Göringa, Goebbelse, Henleina až po K. H. Franka. A taky několik těch, jež malíř prohlásil za kolaboranty, Emanuel Moravec, Lída Baarová, Adina Mandlová, Vlasta Burian, Emil Hácha. A všichni ještě voněli olejovými barvami, jako by jejich tvůrce ted' právě odložil paletu.

Pánové, jste tady úplně první zákazníci, takže si zastřílíte zadarmo. Ale napřed slavnostní přípitek.

Z malé almárky před pultem vylovil lahev a sklenice, naplnil po okraj slivovicí a podal svým hostům: Na vítězství Rudé armády a na naši krásnou, milovanou vlast! Ať žije a vzkvétá svobodné Československo! Jsem Matěj, dodal ještě a lehounce se uklonil. (V těch dnech na konci války byly lehounké úklony hodně v módě.)

Jsme Kost'a s Kubou, usmáli se a sborově se uklonili a hrkli slůvku do sebe.

Ty hlavičky nacistů a kolaborantů jsou namalovány s fotografickou věrností, ale zároveň je v nich cosi, co žádná fotografie nikdy nevystihne, pochválil Kost'a terče.

Postavy nacistů a kolaborantů měly na prsou **soustředné kruhy** a Göring pro větší kouzlo autentičnosti měl ještě na břichu rozepnuty dva knoflíčky a tudy mu na veřejnost lezly mistrovsky zpodobené černé chlupy.

Říkal jste, Matěji, že jste malíř, ozval se ještě Kostů. A nejste tak náhodou Matěj Lázeňský? V tom případě bych měl totiž od vás doma dva velice pěkné obrazy, které kdysi koupil můj otčím. Lávkou přes Svitavu v Bílovicích a výra sedícího na odstaveném železničním vagoně.

Trefa, to jsem já! zaradoval se Matěj. O obrazy teď bohužel není zájem, takže maluju tyhle terče.

Tak to se teda mejlíte, mistře Lázeňský. Než se teď po válce stabilizuje trh, než projdem tou hospodářskou recesí, tak budou lidi rádi investovat do něčeho, co přečká ekonomickou rozkolísanost, budou investovat do umění. Zrovna já mám o vaše obrazy, o obrazy tak znamenitého mistra, nehasnoucí zájem. Mohl bych nějaké vidět?

Matěj ihned odložil dvě malorážky, které chtěl právě Kostovi a Kubovi podat, a rozsvícen vnitřním světlem (právě ho někdo po letech duchovní bídy oslovil jako umělce), nalil si ještě slivovici (Kuba s Kostou zavrtěli hlavami, že oni už teda ne), hodil ji do sebe a jemně se zapotácel. Mládenci, oslovil láskyplně Kubu s Kostou, běžte do předsínky a tam dveře vpravo, tam mám depozitář se svými obrázky. Hned vás doběhnu.

Vpravo, vlevo, ach jak matoucí označení, a nejen v politice. Když šel Kostů předsíňkou k oponě, za níž byla střelnice, byla po jeho pravé ruce dvířka, za nimiž si představoval okna se zataženými žaluziemi. A ta sugestivní představa zůstala už zafixována, i když šel opačným směrem. Pravými dvířky byla pro něho stále ještě ta, za nimiž čekal **zatažené žaluzie. A tak je omylem otevřel.**

Uvědomil jsem si, že Kostů otvírá nesprávná dvířka, totiž dvířka **vlevo**, ale hned po jejich otevření jsem nabyl jistoty, že jsou to přece jenom ta dvířka nejsprávnější. Byla to místnost s okny zataženými žaluziemi,

ano, ta, co nás sem přivedla. Napřed jsem tam uviděl jen něco halabala ležet. V tom přitmní jsem stačil pouze rozeznat, že jsou to snad taky terče, vyjmuté ze svých podstavců a pohozené po zemi. Kostá nahmatal vypínač, ale ten samozřejmě jen klapl naprázdno. A tak jsem šel k oknu a vytáhl ty dvě žaluzie. A tu jsme teď z nadhledu viděli do protější botanické zahrady, z které se ale okupanti vynasnažili udělat zahradu užitkovou, zeleninovou, takže se tam pod palmami pěstovaly okurky a zelné hlávky. A někdo tam právě vezl na trakaři něco přikrytého plachtou. Vracel jsem se od okna ke dveřím a přitom jsem nechtě šlápl do tváře Winstona Churchilla. Omluvil jsem se a poklekl vedle Kosti, který tam nadzvedával a obracel další terče. A tak jsme zaznamenali, že mistrnou Matějovou rukou zde byli dále vypodobněni jak prezident Franklin Roosevelt, tak generalissimus Stalin, generál de Gaulle a soudě dle uniforem i několik anglických a amerických generálů, mezi nimi s největší pravděpodobností i generálové Montgomery a Patton, o nichž jsme ze zakázaného zahraničního vysílání tolik slyšeli, ale jejichž podobu jsme zatím ještě neměli příležitost poznat, slovem byli tam všichni ti, co na hlavu porazili Hitlerovu armádu a hnali ji teď sviňským krokem z okupovaných území.

Všechny terče byly ale hojně prostříleny vzduchovkami i malorážkami a v případě Churchilla si někdo zastřílel nejen do soustředných kruhů na jeho hrudi, ale střefoval se mu i mezi oči.

Když jsme to pak mnohem později a už v klidu rozebírali, došlo nám, že kousek od Matějovy střelnice, však doslova na dostřel, byla v budově okupované právnické fakulty centrála gestapa, a tak si sem možná gestapáci chodili zastřílet po tom celodenním sezení u úřednických stolů. Byli totiž mezi nimi i útlocitní jedinci, kteří celé dny pilně podepisovali rozsudky smrti, ale jít se potom podívat na popravy, to by jejich křehké dušičky neunesly, a tak to kompenzovali aspoň tím, že si šli zapicat do Matějových terčíků.

A to už jsem si stačil uvědomit, že jsme se tu stali očitými svědky Matějovy kolaborantské aktivity. A pak Kostá sykl, a hle, **už bylo zle:**

otočil jsem se a hleděl do hlavně malorážky. Vůbec jsem to nepodceňoval. Kdyby nám to teď z téhle vzdálenosti vpálil mezi oči jako ten zuřivý gestapák nenáviděnému Churchillovi... Jenže Matěje pozdržel našťestí po dvě vteřiny zásadní problém: koho prvně picnout, kdo z nás dvou je nebezpečnější? A právě těch pár vteřin stačilo Kostovi na to, aby realizoval záchranný akt. Tváří v tvář Matějově malorážce **zaburácel** hrdou a hřmící ruštinou. Později mi vysvětlil, že to byla část z hněvivé Puškinovy básně obracející se na carského cenzora. Matěj ztuhl, vytřeštil zrak a Kostů mu vyrval malorážku a praštil ho pažbou. Jazyk vítězů měl totiž v těch dnech kataleptický účinek na kolaboranty a udavače. No povězme si, že jen na hlupáky mezi nimi, a Matěj byl holt Matěj. I nechali jsme ho tam ležet omráčeného, vždyť nebyli jsme kati, pro tu chvíli snad jenom dva příležitostní soudci, ale spěšně jsme shodili taláry a vykutáleli se ven.

Nezdá se vám, Kostů, zeptal jsem se nesměle, že bysme si teď zasloužili malou přesnídátku?

To víte, že zdá.

Rozhlédli jsme se po velebném Tivoli a tam, kde se náměstí zas vlévalo zpátky do pokračování Veveří ulice (náměstí bylo jen vybouleninou té předlouhé ulice, jako když šlápnete na zahradní hadici), stál opuštěný tramvajový vůz. Měl bych teď složit **pantum** na opuštěné tramvajové vozy v Brně na konci války. Po celém městě jich rozeseťo jak vlčích máků po poli: když elektrárna náhle vyplivla, tak ty vozy, co byly zrovna v terénu, kdesi náhodně zastavily a vysypaly pasažéry i řidiče s průvodčími a staly se pak přístřeším pro bezpřístřešné. Kteří však nikdy nepobyli víc než jednu noc: přespěte a uvolněte potom dalším, to bylo nepsaným zákonem. A tramvajové spáče neodradilo ani to, že ani ne před třemi týdny jednu z těch šalin zasáhla bomba a ta pak shořela i s pasažéry. Brno je teď plné potřebných, z jejichž bytů zůstalo třeba už jenom houpací křeslo sotva znatelně se kolébající nad propastí stržených schodišť. A někdy v tramvaji přespala i celá početná rodina, ach mítmavo tam poskládaná. A každý, kdo

pobyl, po sobě zas pěkně uklidil, nanejvýš necháváje nějaký nápis na okně, vzkaz pro někoho, kdo možná přijde či nepřijde. A opravdu jen výjimečně se stalo, že nějaké neuvěřitelné prase vůz zasmradilo.

My jsme měli štěstí. Tramvaj byla ukázkově čistá, granáty se jí netkly a jen v jednom okně růžice po zbloudilé kulce. Napřed jsme si pozorně pročetli vzkazy napsané na oknech či vyryté do dřevěných lavic. Ale protože se nás žádné netýkaly, tak jsme se už věnovali jen svým záležitostem. Předně jsme se podělili o to, co jsme si přinesli. Kostá dostal ode mě jedno vejce natvrdo a on, nesporně majetnější, mi nabídl velký krajíc s krásným kusem slaniny. A sotva jsme se pohodlně usadili, tak se Kostá pustil do toho, co mi slíbil (loupaje si přitom vajíčko do dlaně, a když se mu střípek skořápky vysmekl, sehnul se pro něho a hledal i pod lavicí, dokud ho nenalezl, a naslínal si pak ukazováček a střípek sebral, protože ani my jsme nechtěli tramvajový vůz zasvinit, nýbrž zachovat zrovna tak, jak jsme ho našli, ale hledaje skořápečku mluvil přitom a dál vyprávěl a jeho hlas se ke mně **řinul zpod lavice**).

Ale napřed bych vám chtěl povědět něco o Puškinovi. Ta báseň, jíž jsem před chvílí uzemnil Matěje Lázeňského, to bylo Puškinovo oslovení carského cenzora. A básníkovy cenzorské oslovení jsou hned dvě, a jedno kousavější než druhé. Můj otčím Puškina zbožňoval. Jeho dědeček často básníka na svém statku hostil a speciálně pro něho nechal připravovat *pelmeni*, *sibirskoje bljudo*, neboť si omylem myslel, že tak uctí Puškinovo sibiřské vyhnanství. Jenže Alexandr I. neposlal Puškina do vyhnanství na Sibiř, nýbrž na jih, do Jekatěrinoslavi. Ale to už je jiná historie. Tu si necháme na jindy. U nás bylo zavedeno, že k otčímovým narozeninám i jmeninám, ale i při nejrůznějších pravoslavných svátcích, jakože jich je jak blech v medvědíh kožichu, jsem otčíma vždy obdarovával jeho nejoblíbenějším dárkem, totiž tím, že jsem se naučil *naizust'* nějakou Puškinovu báseň. A protože jsem to dělal už od svých čtyř roků, kdy mě otčím a jím placené guvernanky naučili latinku i azbuku,

a dal mi potom do rukou Puškinova *Sočiněnija*, přišel nakonec čas i na básníkovu dvojí oslovení cenzora...

Ale tady Kostů přerušila nevyžádaná pauza. Z vozu tramvaje jsme jak z hlídačské budky viděli celé náměstí Tivoli a pěkný kus Veverí ulice, tedy až k budově právnické fakulty. Odkudsi byl občas ještě slyšet kulomet, někdy i minomety nebo vzdálená bubnová dělostřelecká palba a často se objevila nějaká ruská hlídka a zcela výjimečně se kolem přehnalo nějaké splašené německé vozidlo. A tu jsme uslyšeli kopyta jiskřící na dlažbě. *Nu vot, džurnyje kazaki*, ušklíbl se Kostů a nijak ho nepřekvapilo, že zamířili k nám. Přesunuli jsme se na otevřenou plošinu tramvaje a Kostů mě tam v bleskovém kurzu naučil, jak je mám pozdravit.

Zdravstvujtě, uvažajemije družja, pravil jsem kouzelnou brněnskou ruštinou, zatímco Kostů obezřetně držel svůj brilantní ruský jazyk pevně za zuby, ale zato oběma kozákům podal po půlce krajíce se slaninou. Taky něco řekli, **zaržáli** a zas odcválali.

A když jsme se dívali na zadky jejich koní, jak uhání k Žerotínovu náměstí, poučil mě Kostů, že kromě malé části těch, co přeběhli během války k Němcům, slouží dneska kozáci Stalinovi, ale ještě jejich kozáčtí otcové honili a ubili toho **psa Čapajeva**.

Kdo byl pes Čapajev?

Čapajev byl velký sovětský *geroj graždanskoj vojny*.

Aha. Takže kozáci ho dostali.

A ve své záporožské, donské, volžské, severokavkazské či jaké atamanské síni slávy mají na zdi přibitý **Čapajevův skalp**.

Skalp? podivil jsem se.

No není to doslova skalp. Je to jistá část Čapajevova tělíčka. Pojd'te blíž, Jakoubku, nevrťte se, pošeptám vám to do ouška.

A proč jen pošeptáte?

Správná otázka, pochválil mě Kostů. Do ouška proto, že tady kdesi kolem bloudí autorský vypravěč tohoto románu a nemusí to slyšet. Nemusí zrovna všechno vědět.

A opatrně se rozhlédl a pak se ke mně sklonil (myslím, že jsem už kdesi uvedl, že byl o hlavu větší než já, dlouhý, vyzáblý, a když jsme tak spolu šli, byli jsme rovnou Pat a Patachon) a pošeptal mi to.

Cože? Proboha! Zrovna tuhle část tělíčka!?! A zůstal jsem chvíli paf.

A sotva jsem dopafoval, dojedli jsme, uklidili drobtý a po malém otálení (šalina byla ideální prostor k vyprávění i k naslouchání Kostovým rodinným historkám) jsme vyrazili dál za svým posláním.

Ale teď se přihodilo, že sotva ušli deset, možná patnáct kroků, rozpovídal se pro změnu zas najednou Kuba. A k tomu, co chtěl říct, ho ponoukla ta šalina, co v ní posvačili.

Je tomu jen pár dní, co jsem se potkal s Leošem Píšťalou. Píšťala byl náš podnikovej fotograf. Vězte, Kostó, že naše textilka pořádala před okupací a ještě kousek během ní módní přehlídky. Všechn náš textil, od prádla až po kostýmky, ale třeba i žakety a smokingy, jsme vždycky provětrávali na rampě. Diváci se na to sjížděli z celého Brna. Bože, to bývaly časy! A Píšťala ty naše módní přehlídky vždycky dokumentoval pro noviny a časopisy a taky pro náš rodinnej archiv. Leo je fantastickej fotograf. Vzpomínáte si, Kostó, jak na Joštově ulici, jak na *Jodokstrasse*, vyhořela ta tramvaj?

Copak se to dá zapomenout? Vždyť to není ani tři týdny. Nějakej sovětskej *šturmovik* tam shodil zápalnou tříštivku. Nejhorší ruskej nálet při dobývání Brna. Vlastně celej koberec tříštivek.

Jo, ten **čtvrtek 12. dubna**. A teď se Kuba zastavil, přicvaknutej tou čerstvou vzpomínkou. Fotograf Leonhard Píšťala bydlí hned tady na Smetanově, v takovém činžáku se železnými balkony. Ale ten dům, kde bydlí, bomba jenom tak škrábla, nechala na fasádě rýhu, jako když tě ženská ostrým nehem po zádech –

Ten den, opakoval Kostá, to se nedá zapomenout. Ve dne v noci jsme slyšeli dělostřeleckou palbu. Rusové už překročili řeku Moravu, rozlitou Moravu, protože Němci vypustili Vranovskou přehradu a řeka se rozlila ze soutoku s Dyjí až do šířky osmi kilometrů.

Toho dne hořelo Brno asi na padesáti místech. Když si vzpomenu, ještě teď mě ten kouř škrábe v krku. Na všech stranách vysoký sloupy dýmu. Jako by tam ve větru vlálo a kroutilo se na padesát šedivých praporů. Americkéj nálet z loňského listopadu byl, Jakoubku, mnohem a mnohem ničivější, ale teprve tenhleto dubnovej zastavil protektorátní život v Brně. To už jsme věděli, že je to tady, že definitivně končí **protentokrát**, jak jsme tomu říkali. Němci teď nasadili do bojů i policejní jednotky pluků SS a dokonce i gestapáky a z teplých pelechů vyhnali před brány Brna i příslušníky *Volkssturmu*. I ti prominentní brněnští Němci museli hezky jít pokládat životy za dvě velká há: za *Heimat* a za Hitlera. Zatímco my zas museli nehezky kopat zákopy a vršit obranné valy.

Leošek hořel nadšením, že mě potkal, vzpomínal Kuba, moc a moc mi chtěl něco ukázat. I čekal jsem, že to budou určitě fotky. Už dlouho jsme se neviděli. Byl z prvních, které nahnali do *totaleinsatzu*. Fachčil v nějaký fabrice v Hannoveru a potom zas ve Frankfurtu odklízel trosky po bombardování. Ale letos v březnu ho vrátili do Brna, protože potřebovali fůru dělnasů do nějaký nový fabriky v Židenicích. Tam se začaly vyrábět takový neidentifikovatelný kovový blbosti, co měly být součástí nějaký nový zbraně, co si ji Hitler objednal na 20. dubna, ke svým narozeninám. Ale Rusové tu továrnu už 12. dubna vybombardovali.

Tak je to: my tam najednou zůstali trčet, zaujati tím jedním nezapomenutelným dnem a snahou ho co nejvěrněji vymalovat. Kost'a, ten ctitel velkých repinovských obrazů, představil ten čtvrtek 12. dubna na **širokém plátně**: rozvodněnou řeku, jíž se pokoušela projít pod silnou dělostřeleckou a kulometnou palbou divoká směska ruských tanků a kozácké jízdy, a ti pak uvízli nekonečné hodiny ve studené jarní vodě, znehybnělá, zmrtvělá fronta v široké řece, v níž už spousta koňských mršin i lidských trupů.

Tak maloval to široké plátno Kost'a, zatímco já se soustředil jenom na jediný **obrázek** z toho dne, tu vyhořelou tramvaj. Leo mi totiž ani nedopřál čas rozhlédnout se po jeho bytě, okamžitě otevřel slohu a vyvolil fotku. Kostra tramvaje spálené tou bombou a v ní uškvařená těla. Byla to nevýslovná hrůza, ale zároveň něco moc zvláštního, vypadalo to spíš jak obraz než jako fotografie, jako by byla malována magickým štětcem světel a stínů. Měl jsem chuť zeptat se ho, jestli je to takhle v pořádku udělat z té hrůzy **pochmurnou krásu**. Měl tu školu fotografa z módních přehlídek a tím nepochybně zůstal. Ale to už položil na stůl další fotografii. I tohle jsem si samozřejmě pamatoval. Nádherná slunečná neděle z 8. dubna. Park Koliště s kočárky, maminkami a pískovištěm plným dětí. Pak hluk leteckých motorů, první ruský nálet na Brno. Leošek tam měl pekelný záběr do koruny stromu, ověšené roztrhanými těly žen a dětí a podvozkem z kočárku. A na další fotografii ruiny nějakého domu, prý někde na Údolní. **Černý profil skořápky** jedné stěny, jejímž oknem prochází **bělostný měsíc**. A na další zas několik holek s oholenýma hlavama. Český děvky, co lezly do postele *sturmbannführerům*.

Říkám tomu **kruhy pekla**, vysvětloval Leošek. Mám toho ještě spousty v negativech. Teď ještě sehnat fotografickej papír. Ale nechci jen dokumentovat, chci, aby to mělo sílu Danteho Pekla.

Takže estetizuješ? Chceš stvořit svůj chef-d'oeuvre?

Ale hovno. Chci jen dokumentovat všecku tu hrůzu a bídu těch dnů. Teď se dívej!

Zřícenina domu, z níž zůstala zachována jediná místnost v prvním poschodí s odkrytou přední stěnou, a v té místnosti teď jak ve výkladní skříni dva viselci s vyplazenými jazyky, muž a žena, zavěšení na traverze vyhřezlé ze stropu. Brněnští Němci, ale ne tak, jak si teď třeba myslíš. Ti se tam pověsili sami! Napřed si našli pro ten účel vhodný dům, v centru města, na Jánské ulici, v *Johannessgasse*, a tam v tom pokoji zbaveném přední stěny si někdy snad brzo ráno anebo pozdě večer přistavili pod tu vyhřezlou traverzu dvě židle

a dali si smyčky na krk a židle potom odkopli do ulice. Ta fotka potřebuje zvětšit. Jen co seženu fotografickej papír. Je to docela čerstvý foto, totiž z toho dne, co Rudá armáda obsadila město, hned po osvobození Brna, a když už věděli, že je navždy konec. To byli totiž jedni z těch abonentů z amfiteátru Kounicových kolejí. Na popravu českých vlastenců se tam chodili dívat divadelním kukátkem. A teď vykřičeli svou nenávist vlastní hrůznou smrtí!

A podal mi lupu, abych viděl ty vyplazený jazyky a mohl si přečíst **dvě identický cedule**, co si sami pověsili na krk. On: *Do hajzlu, zasraný češi!!* Ona: *Do hajzlu, zasraný češi!!*

Dovedeš si představit větší nenávist?! A to prosím jedinej člověk, jedinej netvor dokázal do celýho národa napumpovat tenhle přízračnej jed...

A copak teď asi je s tím pumpařem? zeptal se Kostá. Rusové prý už jsou v Berlíně.

Počkej, Leošek měl v té sloze ještě jednu fotku. Maník se zřetelně viditelnou páskou revolučního gardisty. Ležérně tam střílí z pistole tři gestapáky v černých uniformách a vyzbrojené samopaly. První z nich už leží na zemi, druhý se právě kácí, třetí si sahá na břicho a pouští samopal...

To nemyslíš vážně.

Samozřejmě aranžovaná fotka. Ale ti, co si fotku objednali, to mysleli smrtelně vážně. Sehnali černý uniformy, anebo si repliky těch uniforem nechali ušít. Ovšem nejobtížnější prý bylo naranžovat ty tři **figuranty**. S tím se prý Leo mořil celej den. Aby to bylo zesynchronizovaný, aby to tvořilo působivej celek.

To nechápu. Nemohl jim říct, tak tohle, soudruzi, nedělám?

Nemohl, protože nechtěl. Konec války s tím vším, co ho provázelo. Chtěl zdokumentovat i tuhle potřebu falšovat skutečnost.

Ach jo. Ale zvedáme kotvy, Jakoubku.

KAPITOLA ČTVRTÁ

Zlatý dukát

Taky Jindřich se probudil brzo ráno z živého snu: obrovské lano natažené nad celým náměstím Svobody, ale místo provazochodkyně po něm krácel medvěd s bílým šátkem přes oči a vyvažuje svou chůzi dlouhou tyčí. A pod ním ve vytlučené výkladní skříni rozbombardovaného obchodního domu JEPa a uprostřed roztržitého skla seděla na dřevěném koníkoví provazochodkyně s **velikýma, rozevřenýma očima** a pomaloučku se pohupovala.

Jindřich se zvedl na loktech, ještě okamžik zahleděn do toho snu, jehož obrázky rychle bledly, až úplně zmizely. Den se teprve pomalu rozsvěcoval: bylo **ráno 30. dubna**. Zmateně se rozhlížel po místnosti, v níž přespal. Pak si vzpomněl: mansarda jeho bytu. Když tady žil s rodiči, mansarda byla pro něho nepřístupná, protože tam bydlela služebná, jejíž soukromí musel respektovat, stejně jako soukromí jejich hospodyně v pokoji za kuchyní. Ale když se včera večer vrátil domů, zjistil, že v bytě spát nemůže. A to nejen proto, že zde zřejmě ještě před pár dny spávali a žili gestapáci, a nasýtli tak vzduch výpary ze všech svých tělesných otvorů, a hned po nich zas pepitová revolucionáři. Ne, tím hlavním důvodem bylo to, že už tady nebyli jeho rodiče: ten smutek po nich by ho zaživa sežral. Vzal si tedy ze skříni prostěradlo, polštář a prošívanou deku a přemístil se do mansardy, kde na něho nepadalo ticho toho opuštěného domova, protože mansardu vlastně vůbec neznal, vkročil do ní poprvé v životě.

Tady si přestlal služčinu postel a večer k ní přistrčil otevřený batoh, takže když si pak ráno po chvíli uvědomil, kde je, zašátral po něm a vylovil si snídani, kousek sýra a jablíčko, a pěkně v posteli posnídal. Teprve potom se rozhlédl po té podstřešní místnosti, kde

taky gestapáci ubytovali nejspíš svou služebnou. A pepitoví revolucionáři možná ani neměli čas do mansardy nahlédnout.

A ihned se přesvědčil, že se nemýlí: pepitoví revolucionáři sem ani nepáchli. Když šel totiž k okénku, v přítmí o něco zakopl. Pod okénkem ležela na zemi německá puška. My už jaksi víme, že to byl tenkrát nejnovější vzor vojenské pušky, G43 s ráží 7,92 mm, na niž byli němečtí zbrojaři hrdí, i když jim už byla ta hrdost prd platná, *wehrmacht* ji už v bojích o Stalingrad neuplatnil. To sice Jindřich netušil, ale okamžitě poznal, k čemu speciálně sloužila tahle *gewehr* ležící pod oknem. Byla to jasně **odstřelovací** puška: měla zaměřovací dalekohled. Sám Hitler totiž nařídil, aby část těchhle skvělých samonabíjecích pušek posloužila odstřelovačům.

Okénko mansardy hledělo na křižovatku Mečové, Panské a Dominikánské, a tedy i na vstup do Dominikánského náměstí. Tady si odstřelovač přišel na své. Ale bylo přece nepředstavitelné, aby si sem gestapácká rodina nakvartýrovala odstřelovače a tím se sama ohrozila. Takže mezi jejich útekem a nastěhováním pepitových revolucionářů musela být ještě jakási časová proluka, v níž se k mansardímu okénku usadil nejspíš někdo z těch fanatických *Hitlerjugend*. Představuji si, že ustupující gestapáci ho tam při odchodu sami usadili a poplácali po rameni, ale asi ne dost povzbudivě, když i on vzal nakonec roha.

Jindřich teď už s jistotou věděl, že v tom velikém bytě, kde s rodiči prožil dětství a první léta dospívání, už nemůže bydlet. Mansarda byla snad jakýmsi provizorním řešením, dál se uvidí, ale přitom zas na druhý straně nemůže nechat ten velikej byt prázdněj v čase, kdy možná třetina brněnských bytů je už neobyvatelná. Okamžitě si taky vzpomněl na starou cikánku. Rád by ji tu měl. A pak by navíc mohl posbírat víc bezpřístřešníků, před nimiž ještě včera chtěl byt zabarikádovat. Posloužilo by to tady, ano, jako docela slušný **penzion** anebo i trvalý byt pro řekněme celé dvě rodiny. I to se ještě uvidí. A pak je tu ještě nebezpečí, že sem pošlou gardisty z Revo-

lučního národního výboru, co si už byt „znárodnili“. Ale toho se Jindřich kupodivu neobával. Když se neukázali hned včera, nemusí už s nimi jaksi počítat, **něco**, a je lépe neptat se, co, jim cestu do Jindřichova bytu zatarasilo.

Ale teď je načase, aby taky Kaňka posnídala. Obrátil batoh vzhůru nohama a přizval ji k vysypanému obsahu. Našel se tam kus nějakýho salámu, kterež kapesním nožíkem vyloupl z kůžky, a díval se, jak se ho Kaňka láskyplně ujímá. Pak ještě slezl dolů do bytu a objevil v kuchyni mističku, naplnil vodou a přinesl kočce. Ale to už ho taky napadlo, že zas bude muset vytahat ze sklepa ty pytle s gestapáckým majetečkem, unáhlil se, vždyť je přece hřích jejich obsah vyhadzovat, když tam může být ledasco, co by v nádražní hale vyměnil za potraviny, které by po několik dní uživily osazenstvo toho jeho budoucího penzionu. A jelikož na chladničku není teď zrovna spoleh, musí se taky ve sklepě porozhlédnout po příhodném místě, kde by potraviny skladoval. Ale na tyhle praktický starosti je zatím ještě čas. Teď si půjdem pro tvou velitelku, navrhl Kaňce.

A šli přes Zelný rynek. Teď brzo ráno tam byly taky nějaké výměnné trhy, pokud tak lze nazvat těch pět lodiček ometajících se kolem kašny. Totiž to veliké prostranství Zelného rynku bylo ještě před dvěma dny **rájem odstřelovačů**: právě tady se okupanti, totiž ten jejich poslední sled, *hitlerjugendčici*, ještě na rozloučenou krvavě podepisovali na občáncích plesajících nad jejich porážkou. A tak není divu, že stále ještě většina trhovců dávala přednost kryté nádražní hale, přestože odstřelovači už taky vzali do zaječích a nechali své pušky na půdách a střeších obkružujících rynek. Strach z okupantů, které už *krasnoarmějci* vypráskali aspoň ze středu města, stále ještě přežíval jejich fyzickou existenci. Strach, to byla dlouhá černá vlečka, kterou za sebou táhla ustupující hitlerovská armáda.

Když Jindra s Kaňkou zas přelezli sutiny oddělující Kapucínské náměstí od centrální brněnské třídy, uviděli partu mládenců s žebříkem. V bezpečí jitrního šíráni sundávali páčidly a kleštěmi

dvojjazyčné cedule *Hermann-Göring-Strasse*, třída Hermanna Göringa, a nahrazovali jednojazyčnými: **Masarykova**. Nové cedule byly sice zatím jen z lepenky, o niž se postará nejbližší děšť, ale lidé se zastavovali a okouzleně hleděli.

Od Nádražního náměstí šel někdo s klisnou, jež s neochabující svědomitostí dupala po německých cedulích vyhozených do ulice. Kaňka běžela po chodníku vedle Jindřicha a v okamžiku, kdy se octla na úrovni s klisnou, obě zvířata s potěšením seznala, že si mají co říct, a na okamžik se zastavila a mrkací morseovkou si vyměnila dvě složitá souvětí. A Jindřich v tu samou chvíli zaznamenal mocný zážitek štěstí, jenž proběhl jeho tělem od palců na nohách až po vrchní deklík lebky, od něhož se zas odrazil a vyběhnuv nosními dírkami rozptýlil se v hloučku přihlížejícímu **hlučnému** shazování cedulí. Brno, aspoň tedy centrum města, konečně zas svobodné! Jenže Jindřichovi spoluobčané, stejně jako on sám, potřebovali nějaký viditelný a slyšitelný rituál, ano, tuto hlučně celebrouvanou pouliční mši, aby je ten zážitek štěstí prostoupil mocnou silou dvojoocasých lvů! Masarykova ulice byla zas Masarykovou ulicí a dokonce pes přítomný v tom hloučku už neštěkal, jak někdo s povděkem kvitoval, německy *wau, wau*, nýbrž hezky česky **haf, haf**.

Ale nemělo by nás teď překvapit, že Jindřich už nezastihl cikánku v jejím bídném suterénním bytě. Už jen prázdný prostor: už nic víc než nedostavěný protiletectký kryt. Jindřich jím prošel, omráčen tou dokonalou prázdnotou, ani nejmenší náznak, že to bylo ještě včera zabydlené. Navíc ta akustika: jak ve velkém plechovém kastrolu. A taky Kaňka snaživě předstírala, že je to pro ni šok, a proběhla tou jeskyní se zdviženým ocasem, oči navrch hlavy, vydávajíc skřeky údivu. My tomu rozumějme tak, že Kaňčino chování bylo výrazem její solidarity s Jindřichovými pocity. Uměla se s nimi ztotožnit, kde se to od ní čekalo, ale ve skutečnosti ji ten prázdný prostor vůbec nepřekvapil: byla do všeho zasvěcena, vždyť byla (když to teď trochu přezenu) cikánčinou prodlouženou rukou.

Jindřich ale cikánčino zmizení nakonec správně pochopil jako důležitý **signál**. Teprve teď a takto platilo všechno neodvratně a neodcinitelně. Což ovšem nic neměnilo na tom, že se vypravil hledat někoho, komu by ten svůj vyprázdněný byt nabídl.

Vrátili se tedy na Masarykovu ulici a tam už nemuseli dlouho hledat. Už nedaleko chrámu svaté Máří Magdalény stál zaparkovaný tramvajový vůz, který sloužil jako noclehárna těm, co přišli o svůj domov. A v tomto voze spaly hned dvě rodiny. Totiž už nespaly, probudil je hluk plechových cedulí: hemžily se tam a vyhlížely z oken.

Díval jsem se, jak se v tom tramvajovém voze hemží a vyhlížejí z oken, a trpělivě jsem čekal, až je to přestane bavit a převlečou se z nočních úborů do reprezentativních, vycházkových a chopí se špacírek a vyrazí na promenády. Jedno z těch děcek za sklem, ušmudlaný chlapeček ve špinavých a roztržených teplácích, ukazoval na Kaňku stojící nehybně kousek ode mne. I vzal jsem ji zas do náruče a šel s ní blíž k vozu a Kaňka předvedla svůj nepochybně parádní kousek: přiložila si tlapku k čenichu a pak poslala ušmudlanečkovi pusu. Chlapeček skákal radostí a z tramvaje vystoupil neoholený chlapík a zívł. Hned jsem se vytasil se svou nabídkou: Chci vás pozvat do lepšího penzionu, než je tato tramvaj.

Od srdce se zasmál: Tak to jste se obrátil na špatnou adresu. Na žádný penzion nemáme. Naše jediná správná adresa je tahle šalina. O všechno jsme přišli při bombardování. A naši sousedé – čímž zřejmě mínil tu druhou rodinu noclehující v tramvaji – taky. Když jsme se vrátili z krytu tam pod spořitelnou na Jánské ulici, zbyla z našeho domu už jen taková větší hromádka, na jejímž vrcholu trůnil jak klobouček náš karetní stolek. Dodnes tam sedí, protože mi žena nedovolila, abych pro něho vylezl. Tím pádem se nám rozpadla naše bridžová společnost.

Málem uhranut jsem se díval na jeho nos posazený podle mě trochu níže (nebo snad výše?), než se nosy obvykle sázejí, a vykľenu-

tý způsobem, jenž tramvajovému nocležníkovi dodával vzezření dobromyslného **losa**. Aspoň tak jsem losy znal z velké zarámované fotografie, kterou můj otec pořídil při putování Norskem, kam se s maminkou kdysi vydali na dobrodružnou svatební cestu. A tu jsem si uvědomil, že když jsem teď procházel bytem, zarámovaného losa jsem tam už nepotkal. Odedávna ten šikovným fotografem domodra tónovaný losí samec vévodil refektáři, jak otec se smyslem pro humor říkával naší jídelně, která se svými rozměry, i když zajisté ne vybavením, podobala klášterním jídelnám. Pokud vím, tak příslušníci „panské rasy“ vysoce cenili nordický sever, a tak se klidně mohlo stát, že si gestapáci našeho losa zapřáhli do té káry, s níž pak táhli **nazpátek** do Hamburku či Göttingenu.

Budete se divit, pravil tramvajový nocležník, sleduje můj uhranutý pohled, a dotkl se losího nosu, budete se divit, ale právě na tenhle rypáček jsem ulovil svou ženu. Och, nezbadatelné jsi, srdce ženy...

Chtěl jsem se mu revanšovat za takovou důvěrnost, a tak jsem zdůraznil, že taky já vím, co to je o všechno přijít. Dům mně sice zůstal, ale mí rodiče a všichni mí příbuzní zahynuli. Ale ne při bombardování...

Mezitím už všichni povylézali z tramvajového vozu a stáli tam teď kolem mě v celé své slávě: sedm lidiček. Dvě manželské dvojice a tři děti, dva chlapečci, tak pět a devět let, a holčička, hádal bych osmiletá. Ale všichni byli oblečeni jak do mizerné ochotnické inscenace Žebrácké opery. No to nic, mám plné skříně a šatníky, takže to by neměl být problém. A v duchu jsem si je už taky **přiděloval do jednotlivých místností**. Manželské dvojice budou mít samozřejmě každá svůj pokoj, však tam mám dvě ložnice. Ale všechny tři děti nemůžu dát dohromady: osmiletá holčička už potřebuje svůj budoár. Ale tady dobře poslouží jak bývalý pokojík pro hospodyni, tak i někdejší můj chlapecký *chambre séparé*. A nakonec mi zbude místo ještě pro dva na sobě nezávislé bezpřístřešníky. Jednoho hodím do bývalé otcovy pracovny a druhého do kuřáckého salonku. No možná

bych nakonec mohl uvažovat i o třech sólových bezpřístřešních, pokud by dva byli ochotni přebývat spolu v jedné místnosti. Tudíž kdybych tam suma sumárum ubytoval sedm dospělců a tři děti, ještě pořád dost prostoru, aby o sebe nezakopávali, aby se navzájem nefackovali.

Ubytování bude samozřejmě zadarmo. Protože já budu jen rád, že tam už nepřebývám sám. Tedy po ten čas, co tady ještě zůstanu.

A co se stalo s vašimi rodiči, smím-li se zeptat? vyzvídal soused losího nosu, takový ten sedlácký typ navlečený do hnědé kamizoly.

Prohlížel jsem si své nájemníky, pokoušeje se odhadnout, co je kdo, anebo spíš, co býval kdo. Losímu nosu bych rád přisoudil řeznický krámeček, ale byl jsem si jist, že se mýlím a že to bude spíš řidič nákladáku. I když ne, беру zpět! Asi přece jen řezník a uzenář.

Samozřejmě že se smíte zeptat. Ale nevím, jestli tušíte, co byly koncentrační tábory.

Ano, něco jsme slyšeli, řekla manželka losího nosu, půvabná černovláska, jejímuž vzhledu hrubě neublížilo ani to, že byla v nějaké kuchyňské zástěře či v čem, a neučesaná, jak se zvedla z tramvajové lavice. Něco jsme slyšeli. Němci tam likvidovali Židy.

Právě tak, kývl jsem. Mí rodiče a všichni mí příbuzní nosili na šatech žlutou Davidovu hvězdu. Ale moc si jí neužili. Zmizeli v jednom z prvních transportů.

To je mi moc líto, řekla černovláska. A chvílečku tam všichni jen stáli a mlčeli. Odkáslal jsem si, abych přerušil tu zdvořilostní pietu, a černovláska se mě zeptala, co jsem myslel tím, že ubytování bude zadarmo?

Co jsem řekl, platí: nic vás to nebude stát.

Nikdy nic není zadarmo, zvláště ne v téhle době, řekla pochybovačně druhá žena, méně výrazná hnědovláska, ale zato s nápadným medailonkem (svatý Antoníček?) na krku.

Usmál jsem se: Nebojte, nejsem lichvář, přestože jsem Žid. Neпадnete do lichvářské pasti.

Hned se **rozpačitě** zasmáli. Požádal jsem je, aby si posbírali věci a že je okamžitě ubytuju. Je to na Mečové, tady hned za rohem. Do dvojstupu seřadit a pochodem vchod! zavelel jsem srandovně. A odpochoovali jsme. Opustili tramvaj, aniž se po ní ohlédlí.

Ukázal jsem jim pokoje a nechal na nich, aby si sami vybrali, kterou kdo chce ložnici. Ujistil jsem je, že je jim tady všechno k dispozici, vzadu koupelna a tady za chodbičkou kuchyň plná kuchyňských automatů, takových chytrých mašinek, které teď ovšem neběhají, protože jsou na elektrický pohon. V kteréši z kuchyňských zásuvek najdou svíčky a kdesi by měla být i petrolejka, případně jim donesu dolů tu, co mám v mansardě. Potíž bude, dámy a pánové, s klíči. Mám jenom jedny, zámečnictví jsou zatím tuším mimo provoz, a tak někdo z vás bude muset vždycky zůstat doma. Zvonek je tady na baterky, takže se dozvoníte. Případně dotlučete.

Půvabná černovláska šla ke mně se slzami v očích a zeptala se, jestli mě smí políbit na tvář. Nakonec mě políbila na rty, ale nic proti tomu. Hned potom jsem se tůkl pěstí do čela, vždyť jsem se zapomněl představit. Ukázalo se ale, že znají **firmu Steinmann** a že v tom domě, který vzal za své při bombardování, měly obě rodiny plynové karmy.

S karmou z firmy vašeho pana otce, řekla černovláska, jsme žili jako v ráji.

Et cum spiritu tuo, dodal jsem. A když jsem je ubytoval, přesunul jsem se do mansardy, abych si tam všecičko nechal chvíli běhat hlavou.

Teď už jsem s naprostou jistotou věděl, že jsem udělal chybu, když jsem odtahal do sklepa gestapácký majeteček směnitelný za potraviny. Takže jeho obsah zas postupně odnosím do nádražní haly. A to už mi taky došlo, že sice nevím, jak se mí nájemníci doteď dostávali k potravinám, ale zato už bezpečně vím, jak si je budou opatřovat v nejbližších dnech. I když je samozřejmě podělím tím, co směním za obsah gestapáckých pytlů, sotva to po delší čas nasytí

všechny ty hladové krky. A tak bez ohledu na vděčnost, kterou teď ke mně chovají a jež jim nýčko září z očí jak hvězdičky v polární noci, jejich hlad nakonec nemilosrdně a bezostyšně vyrabuje a vyplení všechny skříně, skřínky, komody a šatníky po mých rodičích. Když jsem je tady ubytoval, musím přijmout i tohle, zvláště když uvažuji ještě o tom, že posbírám v ulicích další dva tři nájemníky. Já sám byl k majetku svých rodičů připoután smrtelným poutem, nedokázal bych s ním kupčit, takže je vlastně moc dobře, že se toho ujme někdo za mě a všechny ty krámy tak bystře odpochodují do nádražní haly. Vždyť já bych to tady jen zaléval slzami a bez naděje, že mi z toho třeba vyrostou záhony mateřídoušek.

Ale teď už byl čas, abych se vypravil na Francouzskou a pokusil se najít ten dům se sklepním bytem, kde před čtyřmi lety maminka s tatínkem a několika dalšími čekali na transport.

I nechal jsem na Kaňce, jestli mě chce provázet, anebo zda mi dovolí, abych se tam vypravil sám. Ale zřejmě usoudila, že je mou **průvodkyní** podsvětím, tedy očištěm a peklem, že je jaksi mým Vergiliem, a že mě tedy nesmí nechat bez dozoru. I vyrazili jsme.

Když jsem bydlel inkognito na venkově, ukrytý u maminčiných přátel, nevěděl jsem nic o bombardování. Té milé vesničce s chutným názvem Nahniličko se na konci války vyhnuly boje: fronta tam hřměla až kdesi na obzoru a místo bomb se tam snášely jen padáčky předčasně ochmýřených pampelišek. Zato tady v Brně jsem si již užil kráterů a trychtýřů po bombách v každé druhé ulici. I v lesoparku na Kolišti se bombardéry vyřádily, naštípalý tam hromady dříví a dokonce tam, abych tak řekl, zapomněly zaseknutou sekeru. A než jsme z Koliště došli na Francouzskou, potkali jsme ještě pár domů rozříznutých jak cirkulárkou anebo roztlučených v obřím hmoždíři. A všude ležel jemný popílek, jako kdyby tudy někdo krácel a nám liliputům zde cestou rozsypal urnu ze zpopelněného Gullivera. Raděj jsem se ani nepokoušel představit si ta německá města, o nichž jsem slyšel, že byla bombardována opakovanými kobercovými nálety.

Francouzská ulice. Rozhlížel jsem se, který z těch domů by mohl být tím se sklepním bytem a dvorkem, na němž pak Tomáš našel mamčinu síťkovanou rukavičku. Ale Francouzská je, jak víme, dlouhá, ústí až do Cejlu. A tak jsem se pohnul dopředu. A potom jsem uviděl před sebou jakousi, ano, **hranici**, za níž měl totiž vzduch trochu jinou barvu či co. Okamžitě jsem si vzpomněl, co mi řekla cikánka o **nultém čase**, který končí právě dnes před půlnocí. A že není ohraničen jen hodinami a minutami. Octl jsem se tedy teď na hranici prostoru, který mi byl v **nultém čase** vykázán pro pohyb po Brně? A opravdu: ramenem jsem se dotkl neviditelné opony, jakéhosi **neviditelného** závěsu, který odděloval prostor, v němž jsem se dosud pohyboval, od toho, do něhož jsem teď mínil vstoupit. A pak se to stalo. Chtěl jsem udělat další krok, abych prostoupil neviditelným závěsem, ale někdo za mými zády varovně vykřikl: **Stůj, ponravo!!**

Lekl jsem se, kdo by se nelekl, a rychle jsem couvl. A v tom okamžiku jsem uslyšel výstřel a to, co vypadalo jako neviditelný závěs, se teď zavlnilo (totiž měl jsem pocit, že se to vlní), a jak jsem leknutím vytrčil ruce s rozevřenými dlaněmi, do jedné z nich mi z neviditelného vlnícího se závěsu spadla teplá **kulka**. Odstřelovač!

Otočil jsem se a Kaňka tam seděla s provinilým výrazem a hned se mi taky omluvila za tu ponravu: Když jsem tě chtěla zastavit, bez **ponravy** by to tak nefungovalo.

A tady je třeba poznamenat, že Kaňčin hlas vůbec neodpovídal jejímu kočičímu vzezření a kromě toho zůstal viset tak asi metr nad její hlavičkou.

A pak se už rozvinula úplně první konverzace mezi mou průvodkyní a mnou.

Napřed mi zopakovala, co jsem už věděl od cikánky: v prostoru **nultého času** jsem chráněn před všemi nebezpečnostmi, ale nesmím z něho vykročit. Aspoň ne před půlnocí. A právě proto mi přibalila na cestu Kaňku, aby v takových případech zasáhla.

Na konci války, poučila mě má průvodkyně, se tady na okraji městského centra drží asi pět odstřelovačů z *Hitlerjugend*. Nechala je zde ustupující armáda jako mstitele své porážky. Kerbery z břehů Styxu Třetí říše.

A pak mi – zatímco jsem ještě v dlani žmoulal teplou kulku – vysvětlila, že své **artikulační** schopnosti zatím přede mnou tajila, protože jsou, jak přece slyším, stále ještě nedokonalé. Cvičila jsem se v nich dnes v noci, zatímco spals, cvičila jsem se v nich celou noc na střeše mansardy. A skutečně: nedokonalost se jim nedala upřít: hlas, jímž mě teď obšťastňovala, byl chvílemi hlasem pokašlávajícího výhybkáře z nákladového nádraží, tak jsem si to aspoň představoval, a hned poté zas hlasem jednoho z popelářů, jak jsem si ho pamatoval z dětství, kdy na Nový rok u nás zazvonil s přáním Šťastných a veselých dnů po celej rok tady pro milostpána i tady pro milostpaní. A nejenže se ty kočičí hlasy často i během jediné věty proměňovaly, ale byly navíc ještě poznamenány svou neschopností přidržet se kočičí hlavičky. Buď se nad ní vznášely, anebo uhnuly někam bokem, dá se snad říct, že ty hlasy **šilhaly**, anebo se dokonce jeden z nich rozběhl jak myš, až zmizel někde za rohem.

Tak a nejinak. Francouzská ulice mi byla nedostupná. Mohl jsem klidně nahlédnout do prvních domů tady na kraji, ale tam žádné sklepní byty nebyly, a zbytek ulice už za zataženou neviditelnou oponou. Musel jsem tedy výpravu za sklepním bytem, v němž mí rodiče pár dní přebývali, než je zařadili do **transportu**, musel jsem tu výpravu vzdát. Kaňka mi to teď vysvětlovala hlasem, v němž se snoubil drsnější tón vlakového **brzdaře** se servilním tónem číšníka z Tomanovy cukrárny. A tento vpravdě **dvojhlas** kroužil pak kolem ve spirále, až se mi posadil na rameno.

Smetl jsem dvojhlas z ramene, a abych se z toho všeho vzpamatoval, ale taky s úmyslem podívat se, kde dál běží hranice **nultého času**, rozhodl jsem se obejít ještě aspoň kousek města. I pustil jsem

stále ještě teplou kulku, již jsem měl být sprovozen ze světa, spustil jsem ji do kapsy a vydal se zas s Kaňkou na další cestu.

Brno rozhodně není v těchto dnech vhodným dárečkem k narozeninám, a proto taky neshledávám důvodu líčit tu, kudy všudy jsme chodili a co všechno všecičko jsme viděli a co bychom třeba raději neviděli. Ale při všem tom bloudění městem ležícím tady jak velká leklá ryba jsem byl veden taky jedním tajným přáním, o němž ani Kaňka neměla ponětí. Ano, přál jsem si potkat tu někde cestou „**slepu provazochodkyni**“. Samozřejmě to byl nesmysl, město i teď na konci války bylo obrovským lidským mraveništem a náhoda s námi spolupracuje jenom tehdy, když sama chce. Nezbyvalo mi než čekat až do večera, kdy se Veselá ulice snad zase zaplní diváky a principál přivede medvěda a provazochodkyni.

Ale zpět. Cikánka měla pravdu: ještě na několika místech jsme narazili na hranici **nultého času**, na tu neviditelnou oponu, za níž byl svět trochu jinak světelně odstíněn, a ještě několikrát jsem se dotkl toho závěsu vyrobeného z neviditelné tkaniny, jež dokázala zachytit kulku jak pavučina mouchu, ale již jsem mohl já či kdokoliv bez obtíží projít. Ale zatímco uvnitř vykázaného prostoru jsme šli s Kaňkou bez obav, a to třeba i prostředkem ulice, za tu hranici jsem už zkusmo nevystrčil ani nos.

Však zjistit, kudy všudy vedla ta hranice a pečlivě ji obejít, na to bych potřeboval několik dní. Ale ty já neměl, protože dneska před půlnocí přece **nultý čas**, ten prostor, v němž se ještě teď rozhoduje, jaký bude zítřejší svět, vezme za své. Takže jsem se té hranice, té opony, jenom několikrát dotkl. Když jsme z Pisárek vystoupali do Úřednické čtvrti, našel jsem neviditelnou oponu až na konci Barvičovy ulice, teď ještě *Schillergasse*.

Ale cestou Úřednickou čtvrtí se zas přihodilo cosi zvláštního. Moc rád bych to nechal odvyprávět Kaňce, protože z jejího pohledu by to mohlo být zábavnější. Ale Kaňka se teď zatím jen v jednom kuse procvičuje ve správné výslovnosti: teprve si hledá svůj co

nejautentičtější hlas a učí ten hlas slušnému vychování. Přesto jsem ji požádal, zda by tu zvláštní příhodu neodvyprávěla. Vysvětlila mi, jak jsem taky čekal, že na žádné vyprávění není ještě její hlasový ani jazykový fond zralý. Dobře, tak to zkusím já:

Šli jsme Barvičovou ulicí, kterou bombardování záslužně ušetřilo, a Kaňka právě do zblbnutí procvičovala nenaolejuje-li mě Julie, *nenaolejují ji já*, a nacvičovala to protivným hlasem podomního brusiče nožů, přičemž ten hlas kroužil jak svatozář kolem její hlavičky, a já právě přemýšlel, a to zcela vážně, jakou barvu očí má asi „slepá provazochodkyně“ pod tím bílým šátečkem a pod zavřenými víčky, a šťvalo mě, že můj sen, kde jsem ji viděl s otevřenýma očima, byl černobílý, když tu, ano, když tu něco prudce zasvištělo...

Povězme si, že když se mi něco takového stalo poprvé, tedy tam na Francouzské, nestačil jsem se ani pořádně polekat, ba vůbec bych se nelekl, nebýt té **ponravy**, nebýt Kaňčina varovného výkřiku. Ale že na mě dneska zaútočili už podruhý, tak jsem uskočil dozadu a švihl sebou o zem.

Kaňka, mrcha krátkosrstá, vypukla smíchy. A potom se mi svým ještě **naolejovaným** jazykem, který tudíž podklouzával, pokusila vysvětlit, že se nic neděje, vždyť jsme tady nepřekročili hranici **nultého času**, a jsme tedy v bezpečí.

Bylo mi trapně. Pomalu jsem se zvedl na všechny čtyři a rozhlédl se. Kousek ode mne ležel na dlažbě **zlatý** dukát. A široko daleko nikoho, kdo by ten dukát po nás hodil.

Počkej, řekla Kaňka a skousla ho. Je nefalšovaný, z ryzího dvacetičtyřkarátového zlata.

A oba jsme hned věděli, že ho v nádražní hale směníme možná za půl pečeného selete pro celou domácnost na Mečové. Protože teď už každou minutu kurz zlata letí nahoru. Ale zůstali jsme tam fakt hodně dlouho stát, trčeli jsme na fleku a čekali, že se ke zlatému dukátu někdo přihlásí. V té liduprázdné ulici se ovšem nikdo nehlásil, a tak jsme dukát přijali jako milodar od anonymního dárce. Spustil

jsem ho do kapsy, kde se hned sbratřil s ještě teplou kulkou. Uklonili jsme se, já i Kaňka, na všechny strany a pokračovali zas v cestě.

Co je? zeptala se Kaňka, když jsem se najednou zastavil s hlavou nakloněnou na stranu.

Není to tak náhodou **svatební pochod z Lohengrina**?

Pokrčila rameny, lze-li to tak v jejím případě nazvat.

A právě jsem si říkal, že jsme se už dost nachodili a že se už pokojně vrátíme domů, a snad abychom se taky podívali, jak se daří našim nájemníkům, a případně zabránili nájemnickým rozbrojům, jež mohly klidně za naší nepřítomnosti propuknout. A právě jsem to říkal i Kaňce, když smůla: do cesty se nám postavil ramenatý strejda s páskou revolučního **gardisty** na rukávě a s revolverem na opasku. Takže na mě nezapomněli, napadlo mě hned, jak jsem ho uviděl, a to, jak jsem včera hanebně naložil s těmi jejich pepitovými soudruhy, mi teď bude po zásluze vráceno. To všechno mi proběhlo rmutně hlavou, dokonce i s ilustračními obrázky názorně předvádějíci, jakže se mnou bude naloženo. A pak už mě gardista oslovil:

Dobrý den, občane. Nezlobte se prosím, že jsem vás zastavil a že vás teď požádám o pomoc.

To už jsem ale pochopil, že je to nejen ramenatý a orevolve-rovaný, ale taky dobromyslný strejda, od něhož mi nehrozí, že se mi teď šeredně pomstí za to, jak jsem zametl s jeho pobratimci.

Každý den tady sestavujeme, pokračoval tím přátelským a vlídným hlasem, **četu na sbírání a pohřbívání nebožtíků**. Kdybychom toho nedělali, propadlo by Brno morové ráně. Počítám s tím, že jste rozumný člověk a chápete stejně jako já, že není radno nechávat v tuhle roční dobu mrtvé jen tak volně ležet na ulici anebo i v ruinách domů, nemluvě už ani o nedůstojnosti takového zacházení s našimi bývalými spoluobčany anebo s trupy našich osvoboditelů. Ale řeknu vám to hned na rovinu: centrum města už je v podstatě vysbírané, a tak je dnes na řadě nebezpečnější úsek, kde se ještě občas střetávají naši osvoboditelé s našimi okupanty.

Jevil se mi jako slušný člověk. Asi bych už měl rozlišovat mezi gardisty a gardisty. Někteří zřejmě opravdu slouží blahu naší vlasti probouzející se teď z okupační poroby. Ale protože jsem na jeho výzvu okamžitě nereagoval, přece jenom trochu **přitvrdil**, když pravil, že počítá s tím, že jsem pochopil jeho argumenty, a proto s ním teď půjdu dobrovolně, abychom doplnili tu odklízecí a pohřbívací četu.

Kývl jsem. Nejenže jsem přijal jeho důvody, ale taky jsem měl pocit, že kvůli tomu včerejšímu vyhození z bytu a teda zostuzení jeho soudruhů jsem teď povinován vyjít mu vstříc. Ale ještě něco, nad pravou kapsou rádobyuniformy měl skvrnku od kečupu nebo od čeho, a tou mi byl zvlášť milý. Ale pak už bez ohledu na to, co si ten gardista o tom pomyslí, přidřep l jsem ještě ke Kaňce, abych se o své rozhodnutí podělil taky s ní.

Jestlipak víš, upozornila mě Kaňka tichým hláskem, jehož vrtulovité vznášení jsem rychle **zastřešil** rozevřenou dlaní, jestlipak víš, že s tou pohřební četou vykročíš daleko za hranice ochranného pásma, toho bezpečného prostoru, v němž jsme se dosud pohybovali. Vystavíš se tak jistému nebezpečí a já tam nemůžu s tebou.

Oponoval jsem okamžitě tím, že zatímco mí rodiče zahynuli v koncentráku, já se celou okupaci jen schovával na venkově u Peterků, a kdybych se měl pořád jenom schovávat, tak to bych se pak musel po celý život stydět. K tomu už neřekla slovo. Rozloučili jsme se lehounkými doteky – spustil jsem se na všechny čtyři, sklonil hlavu a tůkl svým čelem do Kaňčina čela – a potom tam zůstala stát na hranici prostoru **nultého času**, zatímco já tu hranici překročil, aniž mě tam tentokrát čekala odstřelovačská kulka. Až teprve mnohem později jsem pochopil, že tohle **jediné vykročení** z bezpečného prostoru mi bylo předurčeno a že Kaňka o tom moc dobře věděla, a kdybych nechtěl jít sám a dobrovolně, musela by mě tam možná i vystrčit. Tomuhle riziku jsem se nesměl vyhnout.

Cestou k Lužánkám sebral gardista do odklízecí a pohřební čety ještě dva další občánky, a v jednom případě musel postupovat

hodně tvrdě, protože oslovený občanek se rázně zpěchoval zúčastnit se sbírání nebožtíků. Jako by nám chtěl říct, že to je pod jeho důstojnost. A to už jsem věděl, že jako lze gardisty rozdělit na takové a makové, tak i mezi občánky jsou makoví i povidloví. Musím totiž taky hned doplnit, že zatímco jeden z těch dvou, jež gardista cestou přibral, se silně zpěchoval a byl to egoista nejhrubšího zrna, ba co hůř, lidskej parazit (však budu s ním, s Cyrilem, ještě mít co dělat na konci téhle epizody, vzpomenete si), ten druhý zas (Mirek) projevil až obdivuhodnou vlasteneckou ochotu. Byl to vlastně ještě kluk, a když se ho gardista ptal, kolik je mu let, protože nezletiláky a nedospěláky nesměl zřejmě do té čety přibírat, tak ten kluk si hádám nějaký ten rok přidal, jen abysme ho vzali.

V lužáneckém parku, proměněném teď v **provizorní hřbitov**, nás k mému údivu čekal velký **žebřiňák**, takový, v jakém se za mého pobytu u Peterků svázela úroda přímo až k mlátičce. A u žebřiňáků už další čtyři sběrači nebožtíků a s nimi taky další gardista, tentokrát bývalý legionář, který prý měl za sebou cestu sibiřskou magistrálou. Oblečen do vojenské blůzy, ale jen tak bez všech distinkcí, pouze na rukávě gardistickou pásku, ale na hlavě zato masaryčku. Představil se nám a měl k nám krátkou řeč. A jak jsem měl během cesty pochopit, na proslovy si potrpěl. Vysvětlil, že nás čeká jeden z nejtěžších úkolů. Jak jistě víte, upozornil, v Řečkovicích a Medláncích se ještě pořád drží jak oddíl *wehrmachtu*, tak oddíl SS a **nárazovitě** se pokoušejí proniknout do Králova Pole. Dostanem se tak až na hranici střetu rudoarmějců s hitlerovci a nedá se vyloučit, že třeba nečekaně vstoupíme do zóny lýtých bojů. Obě strany sice o nás vědí a obě strany sběrače mrtvol respektují, ale protože se tak octnem v první linii, budu po vás vyžadovat vojenskou **kázeň**.

Rád bych věděl, zeptal se jeden z nás, proč tam sakra nejedem s nákladákem anebo s traktorem? Proč s nějakým ubohým žebřiňákem?

Dobře víte, že není benzin ani nafta. Žádná motorová vozidla nepřipadají v úvahu.

A jak dlouho tady ještě budem čekat na koně k tomu žebřiňáku?

Ani minutu, usmál se legionář. Koně by nám totiž zrekvírovali buď rudoarmějci, anebo hitlerovci. Sami bud' me těmi koni. Proto je nás rovnou devět, abychom zvládli žebřiňák plně naložený nebožtíky. Totiž úkolem každé sběračské čety, a tedy i naším, je odvézt aspoň jeden plný žebřiňák.

Udělal se mi zle z představy žebřiňáku plného nebožtíků a v tom okamžiku tři z nás prohlásili, že se toho nezúčastní a odcházejí. Legionář nás ale upozornil, že přesně od této chvíle se už sběrná četa chystající se vstoupit do první linie stává **vojenskou jednotkou**, a proto podléhá té nejpřísnější vojenské disciplíně a každý pokus o dezerci se trestá zastřelením.

Seru na tebe, ty legionářskej raple! pravil Cyril, ale v tu ránu třeskl výstřel a mluvčímu uletěl knoflík u košile.

Přesně jako Tom Mix! vydechl jeden z nás obdivně, a sice ten patnáctiletý kluk, co tvrdil, že je mu sedmnáct, a legionář zas vrátil revolver do pouzdra. Cyril se sice **tak trochu** posral (musel se pak za keříčkem tak trochu očistit), ale legionář rázem získal respekt a beze zbytku si ho podržel až do konce naší výpravy.

Opřeli jsme se do prázdného žebřiňáku a projeli křižovatkou nad Lužánkami a vyrazili do Králova Pole. Ale hned ještě na hlavní třídě, a sice v tom místě, kde do ní shora vstupuje Hrnčířská, teď ještě *Lösselgasse*, jsme narazili na hlídku Rudé armády. Stál tam taky **sherman**, jeden z těch amerických tanků, jimiž US Army vyzbrojila Rudou armádu, a kolem tanku hlouček vojáků s papiroskami. Legionář se od nás odlepil a šel k hlídce a zaslechl jsem, jak říká něco jako *Zdravstvujtě, my idom sobirat' trupy i mertvěcov...* Rudoarmějec se na nás usmál, *Otlično, molodci, nado sobirat'*, a pustil nás dál.

Tlačili jsme žebřiňák po pusté Palackého třídě a vládlo tam všude **mrtvolné ticho**, které prý je na frontě vždy předzvěstí toho

nejhoršího. Tady ještě v domovních vchodech seděli vojáci, často to byli taky Asiati, dokonce snad i Mongolové, a někteří tam na schůdcích hráli němě a tiše jakousi hru s prázdnými patronami, vzdáleně možná podobnou dámě, stavěli je a poráželi, a nám nevěnovali žádnou pozornost. Uprostřed ulice ležely zbytky nějakých vojenských pancířů, zkroucené železo a kus ocele, podobný zlomené obří zubní protéze. Museli jsme vjet se žebříňákem na chodník, abysme se tomu vyhnuli, ale taky jsme už našli první nebožtíky, tři sovětské vojáky a dva civilisty. Jako by je tam někdo jen tak pohodil, z větší dálky jen rozbité panenky s rozhozenýma ručkama.

Tušil jsem, že bude velice obtížné vzít mrtvého pod paží anebo za nohy, jen tak se chopit mrtvoly při nakládání na žebříňák. Ale ve skutečnosti jsme byli všichni, samozřejmě kromě těch dvou gardistů, v lehkém šoku z toho záludného ticha a z vědomí, že každou chvíli se může to ticho rozškubnout nějakým ohlušujícím výbuchem anebo nás v několika vteřinách může skosit kulomet, ať už to bude *pulemjet* anebo *maschinengewehr*. Takže jsme se pohybovali docela mechanicky, úplně jako **v hypnóze**, a to, co by jinak bylo opravdu velice obtížné, jsme v šoku zvládali s jakousi až neotřesitelnou rutinou, například zrovna to, že jsme museli každého nebožtíka uchopit jeden za obě nohy, druhý za obě ruce a potom pořádně rozhoupat, než jsme ho takhle přehodili přes postranici žebříňáku. V tom zacházení s nebožtíky, v přehazování přes postranici, bylo málo uctivého k památce zemřelých, ale tady to nešlo jinak, nemohli jsme si dovolit práci protahovat tím, že by dva vylezli na vůz a další dva by nebožtíky podávali rukám natahujícím se přes bočnice. Museli jsme udělat co nejvíc sběračské práce a přitom se tady v zájmu vlastního bezpečí zdržet co nejméně.

Legionář šel vpředu a pozorně se rozhlížel. Jednak dával pozor, do jak nebezpečného úseku vstupujeme a jestli by nebylo radno ve výjimečných případech odbočit do postranní ulice a nejnebezpečnější úsek raději obejít a nechat ho na četách, co přijdou po nás,

totiž v čase, kdy už tady bude o něco bezpečněji, a jednak vyhledával co nejhodnotnější **naleziště** nebožtíků. Teď, když to říkám, si ale uvědomuju, že ty dva úkoly, kterých se legionář ujal, se k sobě měly jako kočka se psem, protože ten nejnebezpečnější úsek byl přece zároveň největším nalezištěm, takže jestli jsme jich chtěli v co nekratším čase co nejvíc nasbírat, museli jsme přece vstoupit právě tam, zatímco sběr v bezpečných úsecích jen prodlužoval náš pobyt v první linii. Ale nakonec jsme z Palackého třídy neodbočili a napjaté ticho naopak několikrát přerušily výstřely právě v bočních ulicích, které jsme mylně považovali za bezpečnější.

Poblíž Veleslavínovy ulice jsme pak uviděli pozůstatky zříceného činžáku, o němž jsme právem tušili, že bude co do výskytu nebožtíků stejně vydatnej jako vlhká lesní půda s vysokým obsahem vápníku co do výskytu hub. Legionář tam vstoupil zase první, aby se podíval, jestli tam nezůstala nějaká nevybuchlá bomba, anebo jestli nám tam nehrozí, že nějaký náš nešikovný krok uvolní statiku už jen vratce stojícího vysokého **střepu čelní zdi**. Při dolování nebožtíků ze zbořeného zdiva byla pak vojenská kázeň naprosto nezbytná. Oba gardisté přesně koordinovali všechny naše pohyby. A k tomu ještě spěchám dodat, co jsem dosud nezmínil, totiž že ten ramenatý a dobromyslný strejda, který mě najal, byl podřízen legionáři: nevelel, jen dohlížel na plnění rozkazů.

A potom jsme se už s naším žebříňákem octli až na samé pohyblivé hranici střetu hitlerovců s osvoboditeli, hranici, již se Němci pokoušeli posunout co nejdál do Králova Pole a již zase Rusové tlačili zpátky k Řečkovicím. A když jsme jednu chvíli zvedli oči od chodníků a od už rozstřílených domovních vchodů, kde jsme pátrali po nebožtících, hleděli jsme **přímo do očí** německých vojáků zalehlých za kulometem. Nohy nám ztuhly a pohnout se teď dopředu nebo dozadu nebylo v našich silách. To nemluvím ovšem o legionáři, kterého ta situace nijak nezaskočila. Dal nám najevo, že máme klidně pokračovat. A opravdu, nic se nestalo, naopak je-

den z německých vojáků nám přátelsky pokynul. Sběrači nebožtíků byli tolerováni na obou stranách: Rusové i Němci nás brali jako brouky hovnivály, kteří zde jen konají svou hygienickou práci. Ale legionář, který se vždycky usmál na rudoarmějce, kdykoliv jsme je mījeli, přestože to přece bývali jeho nepřítel při tom dávném legionářském tažení, tady a teď nám dal příkaz, že na přátelský úsměv německých vojáků nesmíme reagovat úsměvem.

Byla tak hodinka před polednem, když jsme se vraceli s plným žebříňákem, mezi jehož šprušlemi **visely ruce i nohy**. A když se natrásáním povozu trupy posouvaly, až se sesuly tak, že některé ruce i nohy se potom táhly po zemi, legionář nám přikázal vlézt na žebříňák a dát to do pořádku.

Je to smutné a svým způsobem pro nás obtížně přijatelné, vysvětloval teď legionář, že právě Němci se na rozdíl od Rusů starají o své mrtvé i v té největší bitevní vřavě, a pokud to jen trochu jde, sami je okamžitě pohřbívají. Však si taky všimněte, kolik sovětských vojáků a jak málo německých tady nakládáme. To léto 1919, kdy jsme s admirálem Kolčakem drželi část **Sibíře** v opakovaných srážkách s bolševiky, byla sněhová pláň kolem nás doslova **pose-tá** mrtvolami a vlci si zakrvavené trupy pilně odtahovali a Lena a Jenisej odnášely nebožtíky kamsi do Severního ledového oceánu. Němci mají ale taky velice přísné vojenské předpisy pro hloubku hrobů. Řečkovice jsou v rukou agresivního oddílu SS, a jak víme od několika tamějších obyvatel, jimž se podařilo utéct, nedávno tam esesáci popravili několik místních jen proto, že před nimi schovávali potraviny. A od těch utečenců taky víme, že odsouzcenci si museli vykopat své hroby a že esesák s měrnou tyčí přeměřoval jejich hloubku, a pokud neodpovídala předpisům, museli odsouzcenci dál pilně kopat a popravčí četa trpělivě čekala.

Všiml jsem si, že chlapec, co se vydával za dospělého, aby se směl těch prací zúčastnit, aby směl sloužit vlasti, snášel docela statečně všechno, čemu jsme tady byli vystaveni, snažil se necouvat před

doteky s nebožtíky, ale teď, při legionářově vyprávění o sibiřské anabázi, které pak zacházelo až do takových hrůzných detailů, že jsem je tu raději ani nezmínil (podrobil jsem je, věřte mi, tvrdé cenzuře), chlapec při tom vyprávění bledl a do očí mu stoupaly chlapecké slzy, takže když to legionář uviděl, zmlkl.

A octli jsme se **na zpáteční cestě** znova na úrovni Hrnčířské ulice, odkud už byl výhled na křižovatku před Lužánkami, když vypuklo to, čemu se nám po celý sběr dařilo vyhnout. Později jsem se dozvěděl, že to byl jeden z nejposlednějších a nejsmělejších a doslova nejzoufalejších německých výpadů, jímž se chtěli vyrvat z obklíčení. Zčistajasna vypuklo tak **děsivé peklo**, že jsme se švihem narvali pod plný žebříňák a ze všech stran slyšeli rámus a hluk střelby, a žebříňák se natřásal, jak se zbloudilé kulky ze všech stran zuřivě zakusovaly do mrtvol nad našimi hlavami. A byli jsme pod vozem tak těsně namáčknuti na sebe, tak spečení do jediné živé hmoty, až jsme snaživě rezonovali to natřásání pohlavkovaných nebožtíků. Jen legionář se naší rytmické produkce nezúčastnil. Přes **závoj z rukou a nohou visících ze žebříňáku** jsem viděl, jak pokojně sedí vedle našeho pohřebního povozu na čemsi, co se podobalo a nakonec vlastně i bylo pouzdrem s violoncellem, které se tady vzalo kdovíodkud, pokojně si tam sedí a balí si cigaretu. Občas, pravda, **prudce** uhnul hlavou a někdy i trhl celým tělem, buď doprava či doleva, aby nezbrzdil dráhu střely ubírající se nedopatřením jeho směrem. Řekl bych ale, že to, že si tam klidně seděl málem jako terč, bylo přece proti vojenským předpisům, protože jako velitel naší sběrné čety měl být přece mimo nebezpečí. Vždyť na něm nejvíc záleželo, vždyť bez něho jsme byli jen, a omluvte mi to přirovnání, jen koukol v obilí, jen hrst nedopalků na tramvajové refýži. Ale on si zřejmě na své sibiřské anabázi osvojil některé neotřesitelné návyky a nemělo smysl mu to teď rozmlouvat. Ze všech stran ruský a německý křik a štěkot kulometů a dunění a detonace a hřmot vojenských vozidel a taky minometů a děl, ale v okamžiku, kdy se pak intenzita toho hluku dobrala určitého vrcho-

lu, tak pak náhle jako když utne a znova hrobové ticho. Došlo nám, že Němci už asi svůj pokus o výpad vzdali a stáhli se. Ještě chvíli jsme setrvali pod žebříňákem a potom už legionář dokouřil, pečlivě zašlápl nedopalek a pokynul tomu druhému gardistovi a nám, abychom směle povylezli zpod vozu.

V lužáneckém parku byl teď velký provizorní hřbitov. Na konci války se oběti bojů a bombardování napřed pohřbívaly především v Tyršově sadě, tedy ne tak daleko od Lužánek. Tyršův sad byl totiž původně městský hřbitov, o čemž svědčil i velký litinový hřbitovní **kříž**, který stále parku vévodil. Ale když už byl Tyršák nadupán nebožtíky, pohřbívalo se pak provizorně ve všech sadech a zahradách, a tak došlo i na Lužánky, jež měly tu výhodu či spíš nespornou smůlu, že byly jakousi vstupní branou do Králova Pole, takže po ruce bitevnímu poli.

Legionářova četa vyložila žebříňák k už připraveným hrobům. Ty zas vykopali jiní maníci, totiž předchozí pohřební četa. Péče o nebožtíky, to byla na konci války jediná „dobrovolně povinná“ služba brněnských občanů: hrozba **velké poválečné epidemie** zůstala ještě v živé paměti z časů po první světové. Podle legionářových pokynů zvláště civilisty a zvláště vojáky. A protože Němci si své mrtvé většinou odtáhli a sami někde pohřbili, tak i tentokrát byl na žebříňáku jen jediný německý voják, a jelikož byl takhle sám, nebyl problém přiřadit ho k civilistům.

Připraveny byly nejen hroby, ale taky dřevěné kříže, takové ty narychlo stlučené nebo svázané z trámků či větších větví. Na kulturnost pohřbů dohlíželi legionáři s dalšími spřízněnými dušemi, co tu pohřbívání v Brně organizovaly a co také přiměly Revoluční národní výbor, aby po městě vyvěsil vyhlášku stanovící povinnou hloubku hrobů.

Zatímco nebožtíci, které posbírali v Králově Poli na ulicích, neměli už hodinky a vůbec nic při sobě, sovětští vojáci je už pečlivě

očesali, mrtví, které vytahovali ze zříceného činžáku, byli ještě ohodinkovaní.

Proč ne? divil se jeden z čety, vždyť jsou už mrtví a všechno, co mají při sobě, může ještě posloužit živým.

Nejsme hyeny, upozornil legionář a nikdo už necekl a dotyčný přiklekl a vrátil zas hodinky na zápěstí nebožtíka.

Nic nedokáže tak rychle sblížit jako **účast v četě sběračů**. Už si říkali křestními jmény, jako kdyby byli parta z jedné ulice. Luděk, Jindra, Cyril, Honza a ještě jeden Honza a taky Eda a Mirek rozmístili nebožtíky do připravených hrobů (sovětští vojáci měli svou zvláštní lajnu, bez dřevěných křížů, ale se sovětskou hvězdou na plechové ceduli hned na začátku lajny), odložili lopaty a utřeli si ruce do kalhot.

Kluci, ještě neutíkejte, mám nápad. U Stopků už prý zas nalejvají. Mají prý ve sklepě připravený sudy, připravený na to, až to tady skončí, až *wehrmacht* a oddíl SS z Řečkovic odtáhne.

Tak na to hned zapomeň. Tak zaprvé, upozornil Eda, jak my teď už dobře víme, *wehrmacht* a esesáci ještě neodtáhli, a zadruhý, takový bužírování není pro trouby, jako jsme my. Dovedeš si, Jindro, vůbec představit, kolik tam teď bude stát jeden krígl?

Dovedu, souhlasil Jindřich a sáhl do kapsy a ukázal všem dokola zlatý dukát.

Počkej, půjč mi ho, řekl Luděk. Ale to je, vole, pravý zlato. A vídíš, dvojhlová orlice! **Austriæ imperator!** To musí mít obrovskou cenu! Víš, co by za to bylo v nádražní hale? Klidně celý pečený sele!

A víš, co za to bude u Stopků? Zvu vás tam teď na oběd. A vás, pánové – a kývl k legionáři a k druhému gardistovi – vás, pánové, taky.

A Jindřich schoval zas dukát do kapsy a všichni hned zvedli hlavy a naslouchali teď, jak slavnostně odbíjejí polední zvony.

Děkuji za pozvání, řekl legionář, sotva zvony odbily, ke Stopkovi moc rád. Ale nikam se ještě nehrňte. Musíme napřed zpátky pro ty

mrtvé, co tam teď zůstali po přestřelce u Hrnčířské. To je ještě na nás. A pak ukázal na přistavený **barel** s pitnou vodou a se šufánkem a plecháčkem. Napijte se hoši a pak se tam ještě na otočku vrátíme.

Všem ztuhly rysy. Chvilku tam nehybně stáli, ale nikdo nic neřekl a pak se šli napít a znova se opřeli do vyprázdněného žebříňáku a vyjeli z Lužánek.

V Králově Poli byl klid. Ticho se tam zas usadilo, jak na chvíli vyplašená koroptev usedá zas zpátky na vejce: **mír královských polí...** Takže to vypadalo na rychlou záležitost. Hbitě naloží a v Lužánkách zas vyloží, pohrbí a jsou znova volní.

Leželo tam devět mrtvých ruských a dva němečtí vojáci. Ale bohužel, jako by na obou stranách čekali právě na chvíli, kdy tam četa zase přistaví svůj žebříňák. Ještě jednou kulometry: bleskový střet. Pohřební četa se připlácla k dlažbě, jako by chtěla do ní obtisknout svou konvexní podobu, a zůstali tam dlouho a vytrvale ležet, i když už dávno odezněl poslední výstřel. Takže se k nim pak přiblížili ruští vojáci a majíce je za mrtvé chystali se je očesat. Ale legionář zvedl varovně ruku: *Dobro požalovat, tovarišči, da zdravstvujet družba meždu sovětskimi soldatami i češskimi graždanami.* Rusové se přátelsky zašklebili a vycouvali zpátky do svých pozic.

Eda, Luděk, Mirek, Cyril, Honza a ještě jeden Honza se nedůvěřivě posadili. A potom zavolal Mirek na Jindřicha. Napřed tiše a pak už nahlas. Ale ten stále neslyšel. Luděk šel k němu a díval se, jak tam dál leží **tváří k dlažbě**. A pak ho pomalu, opatrně obrátil a uviděl zakrvácenou tvář: krev mu stékala z vlasů, z temene hlavy. Zatřásl s ním, řekl mu, Jindro, co blbneš?! A potom mu podržel prst na krční tepně a otočil se k těm, co tam čekali, a lítostivě zavrtěl hlavou. Pak to všechno zopakoval ještě legionář a taky zavrtěl hlavou.

Do prdele! řekl Eda. Kurva! řekl Mirek. Do piče! řekl Cyril. Do hajzlu! řekl Luděk. Hovno! řekl Honza. Vysrat se na to! řekl druhý Honza. Legionář s tím druhým gardistou neřekli nic a pustili se sami do sbírání mrtvých. Ale Jindřicha nerozhoupali a nepřehodili přes

postranici žebříňáku, nýbrž trpělivě čekali, až tam vylezou Mirek a Eda, a Jindřicha jim potom opatrně podali.

Jel jsem se svými rodiči a dalšími židovskými rodinami v dobytčím vagoně a bylo nás tam tolik a byli jsme tam tak namáčknuti, že se nedalo dýchat, a někteří stáli na špičkách a tiskli se ke dvěma malým zamřížovaným okýnkům a někteří leželi na podlaze a už skoro nedýchali. To mě nasralo a s obrovskou námahou jsem se promáčkl k boční stěně a zabušil do ní. Po chvílce se otevřela železná zasunovací vrata a objevili se dva esesmani, kteří měli transport na starosti. Uviděl jsem přes jejich hlavy cíp lesa a pole podél trati, lán čeřený větrem a statky a stodoly nějaké vesnice, již jsme míjeli. Esesmani se za jízdy namáhavě drželi při otevřených vratech, doslova tam každý z jedné strany trpělivě viseli a pozorně vyslechli mou stížnost.

Máte pravdu, řekl jeden esesák, je to vlastně skandál přepravovat lidi takhle jako dobytek. A taky to hned napravili. Celá souprava se po chvílce zastavila na nejbližší stanici a všechny dobytčáky se otevřely a všechny nás nahnali na peron. Dýchali jsme čerstvý vzduch letního rána a dívali se na okna železniční stanice, v nichž nechyběly truhlíky s maceškami, a osvěžili jsme se studniční vodou a esesáci si všichni záraz obrátili kapsy naruby a pro celý transport pak zakoupili v nádražním stánku aspoň něco na zub: no prakticky ten stánek vykoupili. V klidu jsme tam všichni posnídali a vyposlechli ptačí koncert v korunách kaštanů a několika dubů křemeláků, a mezitím se přistavil další vlak, v němž už byla pohodlná kupé s polstrovanými sedadly a taky spací vagony, jak je to snad běžné v amerických pullmanech. Cesta pak už rychle a příjemně utekla a přivítal nás tábor, který měl nad vchodem nápis Arbeit macht frei, což jsem považoval za celkem sympatické. A jen jsem ještě navrhl, aby se tam v tomhle duchu přidaly ještě další nápisy: Faulenzen macht frei, Lachen macht frei, Riechen macht frei, a Schwätzen macht frei a Pipi macht frei a Frei macht frei a taky Konzentrationslager mit menschlichem Antlitz. Ochotně mi vy-

hověli a hned tam ty další nápisy vztyčili. Tábor se skládal z dlouhých dřevěných baráků a nacházel se v prostoře oplocené ostnatými dráty a taky dráty nabitými elektrickým proudem. Okamžitě jsem upozornil ty příslušné esesáky, co měli koncentrační tábor na starosti, že ty ostnaté dráty a dráty nabité elektrickým proudem jsou nehumánní, přímo odporové, cožpak vás vůbec nenapadlo, zeptal jsem se, že právě do takových ohrad se nahání dobytek? Kývli, že mám samozřejmě pravdu a že už je to taky napadlo, a odkudsi pak přivezli plný vagon růží a ty do těch drátů pečlivě rozvěsili, takže to pak vypadalo, že jsme tady přímo v růžovém sadě.

V barácích byly tříposchodové pryčny a na každých devět nocležníků namáčknutých na jednu z pryčen připadaly jen dvě dřevé deky. Po mém protestu správa koncentráku bez váhání a celkem hned souhlasila, že to tak samozřejmě zůstat nemůže, a do dvou dnů skutečně přivezli do tábora další baráky, ale to už byly solidnější finské domky. A když jsme tak získali větší obytné prostory a tříposchodové palandy vystřídaly standardní postele, esesáci se pak ještě omluvili, že zatím nejsou pro každého prošívané péřové deky, ale zároveň slíbili, že i na tom se už pracuje. Vaši rodiče přijeli s tím nejprvnějším protektorátním transportem, vysvětlili mi, takže nám prosím nemějte za zlé, že všechno zatím není, jak by mělo být, teprve s „konečným řešením“ začínáme, a proto se taky dopouštíme spousty začátečnických chyb, ale všechno průběžně napravíme. Řekl jsem, že se mi nelíbí ani ten název „konečné řešení“ a že by tedy měli uvažovat třeba o latinském názvu „Homo res sacra homini“. Přislíbili, že i o tom se bude uvažovat.

Tak jsem tam žil se svými rodiči a všemožně se o ně staral. Kdykoliv bylo třeba zasáhnout, byl jsem vždy po ruce. Zajistil jsem pro ně přijatelnou práci a pracoval tam s nimi. Původně jsme roztloukali v lomech obrovské balvany, a když jsem si dozorcům postěžoval na obrovitost těch balvanů, nepřiměřenou stáří a fyzické nemohoucnosti mých rodičů, byly nám balvany postupně zmenšovány až do velikosti kulatých barevných kamínků, takže jsem podpatkem vyvrтал dolík

a s mamkou a tatškou jsme tam celé ty dny ty kamínky jen tak cvrnkali. Věděl jsem už, že cesta zpátky odtud nevede, a tak jsem se aspoň snažil, aby se tady mým rodičům docela slušně žilo a abych směl v jejich očičkách zahlédnout ohníčky spokojenosti.

Vaši rodiče přijdou už zítra na řadu, řekl mi jednoho dne esesák, který měl tohle na starosti, a zeptal se, jestli se toho chci zúčastnit. Řekl jsem, že s tím rozhodně počítám, a tak slíbil, že mi to bude umožněno.

Před lágrem stál veliký autobus, jímž vybraní chovanci z tábora denně odjížděli. Když jsme tam příštího dne přišli na řadu, omlouval se zas esesák, který mě s mými rodiči vedl k autobusu, že nám nemohou poskytnout žádný komfort. Všechno je to teprve ve svých primitivních počátcích, vysvětloval. Cyklon B se bohužel ještě nepoužívá a kremační pece tady ještě nestojí. To prý je zas ta nevýhoda těch prvních transportů.

Vstoupili jsme do autobusu, kde už čekalo asi třicet dalších pasažérů, a po chvílce zavrčel motor a pak už naplno běžel, ale autobus se přitom nepohnul z místa, a potom jsme si všimli, že je dovnitř vyvedena trubice, která napřed kašlala a štěkala a pak už k nám pouštěla výfukový plyn. Brzy jsme se začali dusit a tloukli jsme do dveří a oken autobusu, abychom upozornili esesáky na to, co se tady proboha děje a co se naprosto neslučuje s dobrými mravy a s Beethovenovou Ódou na radost. Esesáci ihned obklopili autobus a přes sklo ukazovali, že nám drží palce, smířlivě se usmívali a z jejich rtů jsme si mohli přečíst, že nám říkají: Jsme s vámi, buďte s námi. V autobuse zavládlo divoké změtení, prodral jsem se ke svým rodičům a objali jsme se a drželi se všichni tři v náruči, a tak nás potom hodili s těmi třiceti dalšími do velké společné jámy a tam nás taky zasypali.

Když Eda, Honza, Mirek, Luděk a ještě jeden Honza došli až na Antonínskou ulici (tenkrát ještě s cedulí *Antonsgasse*), kde měl legionář v místní škole jakousi kancelářičku, pozval je dovnitř a tady mu

nadiktovali svá příjmení a on jim napsal a oštemploval (nějakým starým železničářským razítkem) potvrzenky stvrzující, že se už účastnili sběru umrlych.

To vůbec neznamena, upozornil legionář, že se snad už žádné takovéto **služby vlasti** nesmíte příště zúčastnit, ale jenom to, že pro příště to už nebude vaše povinnost, ale pouze naprosto dobrovolná, avšak o to cennější služba.

A když pak rozdal potvrzenky, pristoupil k nenápadné skřínce ve zdi, která vypadala jako skříňka na pojistky anebo hlavní uzávěr vody či plynu, a vylovil odtamtud lahev čiré tekutiny. A taky **skleničky**. Ale protože jich neměl dostatek, přitukl si napřed s druhým gardistou a s Edou a Lud'kem a potom řekl Okamžiček prosím a šel skleničky vypláchnout na školní záchodky. Ale tam šel napřed k pisoárovému korýtku a nad linkrustou si přitom přečetl *Hitler je čurák!* a hned vedle toho, že *Stalin je geroj!* Kývnutím schválil legálnost těch nápisů, ale hned potom zjistil, že nemá si kde umýt ruce ani vypláchnout skleničky. **Vodárna** ještě pořád nekonala svou povinnost a chyběl zde kanystr nebo aspoň kbelík s vodou.

Legionář se vrátil a sdělil ted' Mirkovi a Honzovi a ještě jednomu Honzovi, že není kde vypláchnout skleničky a jestli se jim teda neekluje napít se z nevypláchnutých. Nalil jim, ale sobě znova taky, aby si i s nimi mohl přituknout.

Chci vám jenom říct, že je mi toho vašeho kamaráda **Jindřicha** upřímně líto. Jeho oběť položená na oltář vlasti je zas ale na druhé straně vpravdě tím nejcennějším, co se mu mohlo v životě přihodit. Až budete starší, tak věřím, že tohle všechno pochopíte. Znáte někdo nějaké jeho příbuzné?

Ale Honza a ještě jeden Honza a taky Mirek a Eda a Luděk jen zavrtěli hlavami. Zjistili, že nikdo z nich vlastně nezná ani Jindřichovo příjmení. Ale vždyť tak to bylo s nimi se všemi. Nic o sobě nevěděli a Jindřich byl někdo, koho viděli dnes poprvé a zároveň naposledy v životě.

Takhle se člověk propadá do nebytí, běželo hlavou toho druhého gardisty, který býval nejen kantorem, jenž zajistil prvnímu gardistovi, legionáři, tu kancelářičku ve škole na Antonínské, ale taky velkým čtenářem **Otokara Březiny**, a tak mu teď pohotově naskočily verše: *Do žáru léta našeho ze zahrad smrti dýše mráz a mnozí, kteří už mrtví jsou, jdou ještě jak živí vedle nás.* Jako nekrolog za mrtvým sběračem to sice nebylo zas tak moc trefné, ale druhý gardista byl už v tom svém věku vděčen paměti za každý verš, který ještě dokázala vyplivnout.

Moment, moment! vzpomněl si ještě legionář, ale vždyť kromě toho Jindřicha nám tady chybí ještě někdo.

Eda a Honza a Mirek a ještě jeden Honza a Luděk se rozhlédli, jako by toho chybějícího hledali, ale hned potom ještě jeden Honza řekl: Jasně, chybí **Cyril**.

Nevzali jeho nepřítomnost zprvu na vědomí, jelikož Cyril jim byl všem jaksi protivný, a tak možná i jeho zmizení uvítali.

Asi už spěchal domů, řekl druhý gardista. Děje se jen to, řekl na to legionář, že ho zas někdo může nutit do sbírání nebožtíků. Anebo ví snad někdo, jak mu doručit sběračskou potvrzenku?

Eda, Luděk a Honza a ještě jeden Honza a Mirek zavrtěli zas svorně hlavami. A protože na posezení v restauraci u Stopků nikdo z nich neměl a nebylo už Jindřicha, jenž by je tam pozval, tak se už všichni rozešli do svých domovů. Pokud jaké měli.

Cítil jsem hlínu v hubě a nemohl jsem ji vyplivnout, protože nade mnou bylo ještě několik vrstev hlíny a písku a už jsem se dusil, když se **někdo** začal ke mně prokopávat a pak už prohrabávat, a opravdu se činil, jako by šlo o život jemu a ne mně, a když se dostal až k mému obličejí, když odkryl mou tvář, jen na okamžik se zastavil, ale pak už zas snaživě hrabal, jen se tentokrát přesunul trochu níž, totiž do mých nohou, a byl jsem celý ztuhlý, a tak jsem se ještě nepohnul, jen jsem se pokusil otevřít oči zalepené hlínou, abych uviděl, kdo mě to vyhrabává a kdo mi to **příčinlivě zachraňuje život**, nu pohleďme,

vždyť je to Cyril, a teď se už dohrabal až k mé kapse v kalhotách a po kratičkém zaváhání do ní zajel a vylovil si **zlatý dukát**.

Ale to už jsem se posadil. Vykřikl zděšením, vyskočil, couvl a málem spadl do dalšího připraveného, totiž vedlejšího hrobu, ale upustil tam aspoň ten dukát. Pak se chtěl dát na útěk, ale zastavil jsem ho zvoláním Co blbneš, ponravo! Správně použitá **ponrava** má začasto zázračný účinek, jak jsem si už ověřil zážitkem s Kaňkou, která mě taky, znova vzpomeňme, zastavila zvoláním Stůj, ponravo! když jsem měl na Francouzské ulici vběhnout do rány odstřelovači.

Ty nejseš mrtvej? zeptal se Cyril, oblažuje mě tak dojemnou blbostí, až jsem ho za to, ještě celý ohlíněný, musel obejmout.

Holt jste si mě, Cyrile, mylně diagnostikovali. I pustil jsem pořád ještě trochu vyděšeného Cyrila ze své náruče a seskočil jsem si do otevřeného vedlejšího hrobu pro svůj zlatý dukát.

A možná, Cyrile, nevíš, pravil jsem, že když Charon převážel nebožtíky přes řeku Styx do podsvětí, vybíral si z úst mrtvělců takzvané převozné, **obolus**, zlatou minci. Ale tys mě převezl přes Styx zase nazpátek, **z hrobu zpátky do života**, takže ti taky dlužím převozné.

I rozeplnul jsem si košili, a tak jsem mohl vnitřní, nezahliněnou stranou košile zlatý dukát otřít, a potom jsem vysvětlil Cyrilovi, že si ale teď musí **obolus** vybrat z mých úst. A doširoka jsem je rozevřel a vložil si zlatý dukát na jazyk, poblíž mizerně zaplombované trojky, a položil se na chvíli zpátky do otevřeného hrobu.

Leč Cyril na mě pořád ještě patřil dost zmateně, možná se o Charonovi dozvěděl teprve až z těchhle úst, odkud na něho teď vejral zlatý dukát, takže jsem musel natáhnout ruku a vzít tu jeho za zápěstí a přivést ji až k mé hubě, a teprve kdy jsem pak několikrát povzbudivě trhl hlavou, byl už Cyril s to hrábnout mi tam a vylovit si osliněný dukát.

A potom jsem ho už nechal s tím zlatým štístkem, co si vysloužil, ale aniž jsem se s ním rozloučil – koneckonců se projevil jako ubo-

hej **okradač mrtvol** –, spěchal jsem už z Lužánek, cestou si ještě oběma rukama otřepávaje z kalhot hřbitovní hlínu.

Když jsem zas na Botanické vstoupil do prostoru **nultého času**, čekala tam už ta krátkosrstá bestie Kaňka. Držela v tlamičce stéblo psárky luční, a když uviděla, jak se k ní ubírám, ještě jednou je švihácky přemístila z koutku do koutku a teprve pak požvýkala a spolkla, což málo naplat, kočky dělají. Ať už byla jakkoliv vzdělaná a možná i sečtělá, byla to přece jen kočka žeroucí trávu, a to za účelem pročistění vnitřností.

Vítej, Jindřichu. Bála jsem se o tebe.

Tak tos mě dojala, slovutná bestie. Vždyť přece víš, že mám **poslán**, a proto se mi nemůže nic stát.

Věděla jsem, že tam musíš jít a že proto musíš překročit tu **hranici** bezpečného a že s tím nic nenadělám. Ale přesto jsem se bála. A chceš mi to snad zakázat?

Tvrdíš tedy, že to byl jen takovej tvrdej spánek a nic mrtvolného?

Takovej spánek, kývla Kaňka, jakej už nikdy nezažiješ. Však měla bych jeden dotaz.

Ven s ním.

Měls při tom nějakej sen? Nezdálo se ti v tom jiným stavu něco?

Tak ty tomu říkáš jinej stav, vida. A mělo se mi něco zdát?

Byl ti pečlivě naordinován sen, co by tě měl zbavit **pocitu provinění** vůči tvým rodičům. Ale musel sis pro ten sen zajít až za bezpečnou hranici, až tam, kde ti šlo o život. Jinak by to nefungovalo.

Tak jo. Ale taky já bych měl jeden dotaz.

Ven s ním.

Co se stalo s tebou? Vždyť ty už mluvíš hlasem, který by se třeba dal při dobré vůli nazvat standardním člověčím. A ten hlas už taky nad tebou nepoletuje jako nějaká moucha nad řeznickým špalkem.

Však jsem taky při čekání na tebe pilně trénovala. Je za tím hodi-
na úmorný fonetický práce, o níž ty nemůžeš mít ponětí. Ale teď už
je čas oběda, upozornila.

A tak jsme se vrátili na Mečovou. Ale cestou jsem ještě ulovil dva
další **bezpřístřešníky**.

Ale o tom až za chvíli.

KAPITOLA PÁTÁ

Svatební pochod z Lohengrina

Bylo krátce po osmé hodině (**ráno 30. dubna**), když se blížili k Žabovřeskám. Právě míjeli právnickou fakultu, ještě před třemi dny centrálu gestapa, kde teď všechna okna a dveře dokořán, jak její osazenstvo vzalo bleskem do zaječích (*Blitzflucht?*). Jen emblém s haknkrajcem na zavřených vratech a nápis nad okny ve třetím poschodí (*Deutschland siegt an allen Fronten für Europa*) upozorňovaly, že se sem ještě nedávno hrnuli pilní udavači z Brna a okolí. Pro místní však byla ta budova stále ještě tabu: napřed by měl přijít nějaký **exorcista** a vymítat ďábla z těch znesvěcených zdí práva a spravedlnosti. Dokonce i zloději, kteří už bez váhání vykrádali prázdné byty po esesácích a důstojnících *wehrmachtu*, kolem centrály gestapa zatím jen kroužili v pomalu se zužujících kruzích. Ale zřejmě tu hrálo roli i to, že tady mohli být fanatičtí odstřelovači, stále ještě hlídající vchod do *lasciate ogni speranza*.

Otec mého otčíma – vyprávěl Kostě cestou – vlastnil velký statek s pozemky asi tak čtyřicet kilometrů od Carského Sela, té letní carské rezidence. Nesmíš si však myslet – varoval Kubu – že to byl snad nějaký obludný *poměščík* z Gogolových Mrtvých duší. Byl to svého druhu lidumil, stejně jako můj otčíma, *samootveržennyj* filantrop, ale dopadl jak ta nejprašivější *sobaka*. V listopadu 1917 se část zdivočelých revolucionářů, co obsadili Carské Selo, rozjela o jednu stanicí dál, protože pověst o velkém pokladu na statku mého otčíma běhala po gubernii jak zatoulaná fena. Boris Ivanovič Lagužin měl tu nevýhodu, kterou dlouho považoval za nespornou přednost, totiž že se železniční trať z Carského Sela *prikosnulas* jeho pozemků. Revolucionáři se vysypali s vagonů a s planoucími fakulemi velkých marxistických idejí se hnali do statku, kde Borise

Ivanoviče a jeho rodinu vyvraždili, statek vyplenili, ale marně přitom po tři dny a noci hledali ten veliký poklad, *volšebnoje sokrovišče*, až nakonec ty planoucí fakule naházeli do stodoly, velkého *ambaru* sloužícího jako špejchar, a marxistický oheň strávil statek a nechal tam jen veliké doutnající lejno. Můj otčím byl v tom čase ve Finsku.

A tu už jsme vstoupili do Žabovřesk, té nejhezčí brněnské čtvrti, která si i na konci války zachovala, dovolte mi to tak říct, svůj omamný pel a trochu líné kouzlo ve větru se vlnícího lánu slunečnic. Což je jen obrazné přirovnání: lány slunečnic tam prosím nehledejte. Však mělo smysl hledat tam unrovitého Amíka? Když jsem tu otázku položil Kostovi, tak se nevrle vytrhl ze svého povídání o vyvraždění **rodiny Laguzinů** a rozhlédl se po celkem zachovalé hlavní žabovřeské třídě a řekl Proč ne? A pak mě jen tak malíčkem odstrčil a přešel ulici a zamířil k jakýmsi vratům, zkusil kliku, vnikl dovnitř a vrátil se s dlouhým žebříkem.

A v tu chvíli se k nám krůček po krůčku blížila stařenka s košíkem plným májových koťátek (i došlo mi, že zítra je už 1. máj!). Ale teď se zastavila hledíc v hrůze na ten předlouhý žebřík v Kostových tlapách, jenž byl v jejích očích snad křídlem vyrvaným z *messer-schmittu*. Anebo ze zad archanděla Michaela?

Nebojte se, babi, my jsme dobří lidé! zaječel jsem přátelsky a stařenka v tu ránu zahodila košík a upalovala, jen se jí lýtka zapalovala. Nebohá koťátka se rozběhla k okýnkům do sklepa, nad nimiž někdo vápnem namaloval nápis *Luftschutzraum*. Pak projel kolem bicyklista, hnal se od města dolů z kopce, a když nás míjel, honem ještě přišlápl do pedálů. A několik ostražitých Žabovřescáků zas hbitě zajelo zpátky do svých domků, z nichž už chtěli vytáhnout své údy na málem májové sluníčko.

Co s tím? ukázal jsem na žebř.

Kostá trkl hlavou k dvouposchodovému domu, o jehož zed' se čertví proč opíral obrovský železný, lehce narezlý pravoúhlý troj-

úhelník, navíc škrábnutý nějakým šrapnelem. K čemu kdy sloužil, jsme už nedokázali uhodnout: byla to původně součást nějakého bojového stroje, anebo jenom hodně těžkopádná pomůcka, na níž se někdo učil Pythagorovu větu? S funěním jsme trojúhelník odtáhli a na jeho místo opřeli žebř, ale tak opatrně, abychom nevylekali případné osazenstvo pokoje, do něhož Kostů chtěl tajně nahlédnout. Vystoupal nahoru a obličej přiložil ke zdi těsně u okna, takže neviděn zíral dovnitř. A tak tam pěknou chvíli setrval. Ne-daleko odtud, snad kdesi na hraně Žabovřesk a Králova Pole, se zas rozštěkal kulomet a přidaly se výstřely z pušek. Věděli jsme, že okupanti jsou už uzavřeni v jediné čtvrti, v Řečkovících, no taky snad ještě v Medláncích, ale že se přitom pokoušejí prorazit přes Královo Pole. Tam se ještě bojovalo o každý dům, zatímco podstatná část města byla už zpacifikována a vystavena jen teroru revolučních gardistů a několika pozůstalých fanatických odstřelovačů na půdách a střeších. Ale s těmi se už rudoarmějci nepárali: smetli je minometem a vždycky i s kusem střechy.

Kostů sestoupil z žebříků a hle, v očích mu plála jakási plachá světýlka. Avšak okamžitě si přešel oči dlaní a světýlka zhasla.

Tak co tam bylo?

Unrrovák ne, řekl a už se o tom nechtěl bavit a spěšně ukázal na další dům, k němuž jsme taky přiložili žebřík. Byl si od začátku jistý, že Amíka nemá smysl hledat v centru města ani v přízemních bytech. A proto se periferní Žabovřesky jevily jako jedna z možných šancí a žebřík jako nezbytný **nástroj**. A tak pokračoval, sice ne dům od domu, podle nějakého záhadného klíče občas nějaký dům překvapivě vypustil a u okna jiného zas setrval podivně dlouho, ale protože s hledáním Amíků nebyly zatím u nás žádné zkušenosti, připustil jsem, že tenhle systém mohl třeba přinést nějaké ovoce. Je to jeho styl, je to jeho způsob, musím ho respektovat, i když mi přijde dost potroublý. A tak jsme po dlouhé Rumunské ulici sestoupili až k náměstí U Kapličky. Ale dřív než jsme se z náměstí, no spíš

z náměstíčka, vydali do hlubin Žabovřesk, Kostá kývl a položili jsme žebř na chodník.

Stáli jsme teď před rozbitou výkladní skříní prodejny nábytku, do níž vletěl vojenský bavorák, a teď tam ležel převrácený (stačili vyskákat za jízdy?) a sajdka se utrhla a zčásti narvala do zdi. Kostá vlezl do výkladu a opatrně našlapoval mezi skleněnými střepy, až přiklekl ke kožené motocyklové brašně, otevřel ji a vítězně z ní vytáhl velký vojenský dalekohled, další **nástroj** k hledání Amíka.

Ale teď mi, Kostó, popravdě povězte, jak jste mohl vědět, že za tamtěmi vraty najdete právě ten žebřík, co nám bude k užitku, a v té brašně zas dalekohled, který budem taky potřebovat?

Nevěděl jsem nic.

Pronikali jsme do hlubin Žabovřesk, jak **skalpel** proniká břišní stěnou, a někdy jenom stačilo přejít na druhý chodník a podívat se do druhého poschodí tím vojenským dalekohledem, ale jindy, když bylo okno zatažené roletou, žaluzií či závěsem, přistavili jsme zas žebřík a žádná žaluzie, roleta ani závěs nepřiléhaly natolik, aby se nenašel nějaký průzor, třeba jen velikosti hrášku, na nějž stačilo přiložit hráškovité oko, ano, hrášek na hrášek, mí přátelé šmíráci a voveuři.

Hoši, co to děláte? chtěl vědět zahradník, pro něhož válka už definitivně skončila, a právě vkleče přesazoval rododendrony z květináčů do záhonů a každou jamku hned přikrmil rašelinou. Zvedl hlavu a díval se, jak Kostá stoupá po žebříku a pokouší se teď nahlídnout i přes staženou žaluzii do podkrovní mansardy.

A jestli vám to, chlapci, nevadí, tak to je moje mansarda. A mám tam svou sbírku motýlů. A nevěřili byste jakou. Samozřejmě jsem neopovrhl ani takovými obyčejnými otakárky fenyklovými, ani řadovými okáči lučními, neboť jsem v jádru masarykovský demokrat, teď už se to zase smí říkat, že, pravil zahradník. Ale **motýlí aristokrati** jsou holt motýlí šlechtici. Tak je to, mládenci.

A zahradník nabral polévkovou lžící rašeliny, plácl ji do rododendroní jamky a pokračoval:

Tak tam mám například nádherně oranžového lorda **Appiase nera**, který nemá české jméno, ale já mu říkám jednoduše Filipínek, protože tam je domovem. Anebo třeba fialovou hraběnkou **Polyxenu**, kterou když někdo v Kolumbii anebo Argentině uvidí sedět na zdi svého domku, tak už ví, kolik uhodilo. A co třeba takový kníže **Morpho menelaus**, jehož mám hned ve dvojím provedení, tedy i jako kněžnu brazilských deštných pralesů. Přestože jsem, chlapci, pracovitý zahradník, který celý jaro, léto a podzim leze takhle po kolenou, nad veškerou skvostnou květenou pozvedám motýlí klenoty: když třeba taková **Doxocopa cherubina** rozevře svá křídla, tak i ta nejnádhernější orchidej se musí před tímhle květem hanbou propadnout. Ale taky bych vás rád upozornil, že přes tu žaluzii a v tý tmě uvidíte velký kulový. Ale když teď třeba jen chvilku posečkáte, tak vás tam zavedu a budete to mít i s odborným výkladem.

Když jsme s Kostou zatím jen dosti zběžně prohlédli motýlí sbírku a s opravdovou lítostí odmítli pozvání na okrošník, aniž jsme se odvážili hádat, co to tak může být, srdečně jsme se rozloučili ujišťující zahradníka, že budem mocně plédovat za to, aby **rozevřená motýlí křídla vstoupila do nového městského znaku osvobozeného Brna**, anebo aspoň do erbu Žabovřesk. Pak pokračovali jsme v putování Žabinami, až došli jsme k lesíku propojujícímu Žabovřesky s Úřednickou čtvrtí.

I zeptal jsem se Kosti, jestli míní vážně, že se teď budeme s tím předlouhým žebřem proplétat mezi stromy? Kosta zavrtěl rázně hlavou, rozhlídl se a pak žebřík, ostatně skvostný exemplář, položil s mou pomocí vedle zdobného plotu pohádkové vily architekta Jurkoviče.

Takže najednou už ne Žabovřesky, ale teď zas Úřednická čtvrt'! Vy moc dobře víte, však už jste to přiznal, že žádnýho Amika nena-

jdeme. A snad ani nehledáme. Že nemáme ani tu nejmenší šanci ho najít. A už vůbec ne tímhle potouchlým způsobem.

Tak jsem to nikdy neřekl, můj zapomnětlivý Jakube. Jen jsem vyslovil jisté pochybnosti. Ten Amík tady nejspíš nikde není. Ale já přesto nemám právo si to myslet. Ale to přece ještě neznamená, že nesmím o tom pochybovat. Jsem bytostný agnostik, zatvrzelý pochybovač, ale přitom zároveň moc dobře vím, že ten penicilin nutně potřebujeme. A tak musím toho Amíka najít, i kdybych ho měl ze **země vydupat**. Nezavedl jsem vás dolů do sanatoria, a tak jste neviděl lidskou bezmocnost tváří v tvář každodennímu umírání a přitom s vědomím, že kdesi je už zázračný lék, který by všechno změnil. Můžete se mi taky vysmát, že chci bojovat o nějaké životy v nějakém sanatoriu, když smrt je tady teď tak běžná, že jsou organizovány celé čety na sbírání mrtvol a všechny parky a zahrady se změnilly na hřbitovy. Přesto si myslím, že to musíme zkusit. Nic mě neopravňuje vzdát to. A dost a jdeme. A Úřednická čtvrt', rozhodl Kost'a, se mi teď jeví pravděpodobněji než Žabovřesky. Dá se tam přebývat v bezpečnější izolaci, což je to, co Američan ve městě, ve kterém se ještě drží zbytek hitlerovské armády, nezbytně potřebuje.

Ale protože se nedalo předpokládat, že náš Amík bude mít svou úřadovnu zrovna tady pod nějakou jedlí, využil Kost'a cesty lesem, využil proplétání se mezi stromy k pokračování v rodinné historii Lagužinů.

Tak kde jsme skončili, Jakoubku? Když revolucionáři přepadli statek otce mého otčima, otčím se zrovna potloukal kdesi ve Finsku. A měl tam legitimní důvod k potloukání: zoufale, *s otčajanijem*, se zamiloval do nádherné, *prjamo prelestnoj* Finky. Do mé matky. Ale jak už to tak chodí, ona milovala v tom čase jiného... Ale místo aby se oddal pijáckému běšenství, jakože Finové by pro to měli pochopení, umějí totiž stejně jako Rusové *pjanstvovat'*, propadnout sebezničující chandře, tak můj otčím, místo aby utloukal svůj bol po finských *kabakach*, jednal, jak to odpovídalo jeho nezlomné, *něsokrušimoj*

povaze: staral se o rány a bolesti druhých. Už jsem pověděl, že můj otčím vystudoval medicínu, že byl už v tom čase lékařem? Ujal se prvních uprchlíků z Ruska, kteří se zlými šrámy jen taktak vyvázli životem. Od nich se pak dozvěděl, co se děje v Petrohradě, tedy nedaleko Carského Sela a statku jeho otce. Dokončil nějakou operaci, ořezával své pacienty a v nejhorších obavách se rozjel domů. Ale skutečnost překonala i ty obavy. Jen s velkými obtížemi sehnal popa, polomrtvého hrůzou, a za přízračné sněhové metelice se pokusil důstojně pohřbít to, co našel z ostatků svých rodičů. Popa nebylo v té metelici slyšet, ale nakonec ani vidět: *okrestnost' izčezla vo mgle mutnoj i želtovatoj, skvoz kotoruju letěli bělyje chlopja sněgu, nebo slilos s zemljoj*, a to **sněhová vichřice odsloužila nad těmi hroby slavnostní, pustošivou mši**. A pak si už byl jistý, že ho v matičce Rusi nic nedrží, a jen si ještě pospíšil do Finska, navždy se rozloučit s mou maminkou, Marjou Pakkalou, oddanou jinému. Jenže tenkrát čas letěl jak *ispugannaja* ruská trojka. Všechno už bylo zas jinak. Mou matku její kavalír opustil, a to v pokročilém těhotenství, takže můj otčím se objevil tak právě, aby co porodník zachránil dítě, ale už ne rodičku. Pohřbil ji v lese, nedaleko jezera, které bylo kdysi svědkem jejich *ljubovnoj vstreči*. A dál už to znáte. Tak já přišel k otčímovi. A odplul s ním lodí Miramare do Terstu, toho svobodného přístavu, jež právě Habsburk propustil ze své náruče. Otčím si zvolil Terst jenom jako mezistanici, odkud měl výhled do **zvlčilé Evropy**. Protože, Jakube, pokud někdo tvrdí, že válka je urychlovačkou dějin, tak to platí vždycky jenom v tom nejhorším slova smyslu. Ale odskočil si taky do Švýcarska. Na rozdíl od marxistických revolucionářů, co zavraždili jeho rodiče, totiž věděl, kam otec uložil rodinné poklady. Terst bylo báječné místo, jeden z nejkouzelnějších přístavů, ale zároveň taky významná centrála špiónů a budoucích revolucionářů, kteří si tu teprve plánovali, kde zapálí další doutnáky revolucí. A proto tady můj otčím nemínil vychovávat svého pastorka. A jen krátce uvažoval o Francii. Fakt

jen kratičce, protože Francie je odedávna, a po bolševické revoluci tím spíš, druhou vlastní ruských emigrantů, a on nechtěl zůstat přivázán **emigrantskou šňůrou** ke své *zlopolučnoj otčizně*. Ale měl ještě jeden důvod, proč Francie nepřipadala v úvahu, a ten zdědil po svém otci. Neboť nesluší se dědit po otci pouze konto ve švýcarské bance a nepřevzít taky jeho averze. Otčímův otec totiž považoval tehdejšího francouzského prezidenta Poincarého za hajzlíka, anebo přinejmenším za slabocha. Protože nezabránil sprosté vraždě, přestože prezident mohl, směl zasáhnout. Nezabránil **popravě**, co se narychlo odehrála v ranním přitími Vincenneského lesa. Otec mého otčima se sice nikdy nesetkal s Margarethou Zelle-MacLeodovou, nedoputovala na svých tanečních turné až k carskému dvoru, do Carského Sela, ale přesto byla Mata Hari, tak jak ji znal jen z pověstí a z vyprávění, jednou z obyvatelek jeho snů. Takže Francie, která ji zavraždila, nepřipadala ani pro mého otčima v úvahu. Strávil v Terstu asi tak rok a potom se rozhodl pro Československo, pro tu zemičku, co právě začínala své dějiny, a jíž prezidentoval filozof, něco v tehdejší Evropě nepředstavitelného, zemičku, která odvážně vsadila svůj osud na demokracii a svobodu. A teď se podívejte, můj drahý Jakube, na tenhle dub. Do jeho kůry jsem co puberták vyryl srdíčko s monogramem své prvé lásky. Ale vidíte? Už je v kůře nečitelný. A taky v mém srdci už okoral. Ale vzpomínka na otčima je vyryta do kůry, co nikdy neokorá. Slíbil jsem mu, že ten penicilin seženu. A jestli je ten **slib** nesplnitelný, to mě teď nesmí zajímat.

Vstoupili jsme do Úřednické čtvrti, kterou, jak mě Kostá hned upozornil, Spojenci i Sověti ušetřili bombardování a kde se bojovalo jen ručními zbraněmi a nanejvýš kulometry, co tu odobaly fasády a vymlátily okna.

Poslouchejte, Kostó, vzpomněl jsem si, není už tak čas na to, abyste mi konečně svěřil, co intimního vás váže k tomu velkému plátnu, k Repinovu obrazu?

Kostů se na mě pobaveně podíval. To že jsem slíbil? Milý Jakoubku, tak to vás musím zklamat. Na to zapomeňte, ten čas ještě nenašel. Ale když se pak na mě podíval znova a viděl, jak hluboce mě jeho nedůvěra ranila, vzpamatoval se a poznal jsem, že je ochoten mi to nejintimnější, co ho váže k Repinovu obrazu, teď hned svěřit. A už to taky měl na jazyku a už by to z něho málem vyklouzlo, ale pak se najednou zastavil tak prudce, že jsem do něho vrazil. Stál tam zmaten a ukazoval nahoru, na plochou střechu domu.

Karyatidy? zeptal se.

Taky já zvedl hlavu. Nikoli, Konstantine Maximoviči. Brno je sice obsypané karyatidami jak pytlácký zadek mysliveckými broky, ale zrovna tohle teda karyatidy nejsou. Ty by totiž na žádnou funkcionalistickou stavbu nevlezly ani za prase. Na funkcionalismus jsou karyatidy alergický. Koukám, Kostů, že architektura není vaší silnou stránkou. Karyatidy totiž vždycky něco na portálu anebo na fasádě podpírají. Přesněji řečeno, jenom jako by něco podpíraly, a nejčastěji nějaký výstupky nad okny anebo mezi okny. Zatímco tyhle postavy nic nepodpírají, stojí si až tam nahoře, na ploché střeše, tvoří figurativní skupinku, parádně organizovaný houf kamenných postaviček, jsou, abych tak řekl –

Ale neřekl. Zmlkl jsem uprostřed věty a hleděl teď taky dost zmateně na ten shluk kamenných postaviček. Uvědomil jsem si, že něco tady nehraje. Na obou okrajích střechy, vpravo i vlevo, stálo po čtyřech postavách a držely se kolem ramen, hlavičky k sobě důvěrně přichýlené, zatímco početná skupina uprostřed **pozvedávala nad své hlavy další postavu** oblečenou v bílý, ano, nebylo pochyb, svatební šat. A teď už mi taky došlo, že sochy na střeše jsou barevné, což skulptury na fasádách přece nebývají.

Mrkají, kujóni, upozornil mě teď Kostů, ten rusko-finský ostrůž, který když chtěl, tak dokázal uvidět až daleko na planetě Neptun slona pouštějícího na nás kapesním zrcátkem prasátka.

Ach, můj Bože, vždyť já ty ksichtíky nahoře přece znám! Teda některý z nich. To na mě mrkají! Jsou to **trpaslíci** z Romadúrova cirku! A to už se dívám na svou ruku, jak se pomalu zvedá a mávne jím. A v tu chvíli hop skok ty postavičky rázem ožijí, ti grázlíci se zatetelí, a hned nás zvou nahoru. Už bez otálení jsme vrazili do domu a vyběhli těch pět poschodí a po požárním žebříku na plochou střechu, větší než fotbalové hřiště. Však se tam taky museli všichni vejít. Celá Romadúrova cirkusová trpasličí rodinka a cvičené ovce a poníci a taky august, ti všichni, o nichž jsem si myslel, o nichž jsme si všichni mysleli, že zahynuli v rozbombardovaném **cirkusovém zimovišti**. A vedle nich spousta dalších trpaslíků, navlečených do svátečního, do trpasličích fraků, smokingů a žaketů. A Kostá, který svým hbitým finsko-ruským analytickým mozkiem okamžitě vyhodnotil, o co tady jde, mě dloubl do žeber, načež se rychle vytratil, aby se vrátil až během času, jež jsem potřeboval já, abych vše pochopil, vrátil se zatím se svatební kyticí.

Nemyslím si, že Kostá s Kubou strávili na **trpasličí svatbě** příliš času. Měli své povinnosti, a to byl motor, který je pořád hnal dál a dále. Ale ani tu půl hodinu, kterou tam možná strávili, nelze považovat za zmrhanou, vždyť se mezi svatebčany setkali s kýmsi, tedy s jedním z trpaslíků, jenž mohl přivést jejich putování ke kýženému cíli. I na to dojde, ale všechno hezky popořádku.

Tak především, smím se vás zeptat, jak si třeba představujete Kostovu **svatební kyticí**? Ti chytřejší mezi vámi už teď vědí, že si ji přinesl od zahradníka a že to byli ti nejkouzelnější motýli s rozevřenými křídly, uspořádaní zahradníkem do podoby svatební kytiky a zapuštěni do průhledné fólie: šest kousků červenofialové **Eryphanis polyxena** obkroužilo v kyticí čtyři kousky modrofialového **Euploea mulcibera** a uprostřed pak zářila jedna **babočka paví oko**. Svatební kytka, o jaké se ještě žádné nevěstě ani nesnilo. Kostovi ji zahradník daroval za zopakovaný slib, že se přičiní, aby

se rozevřená motýlí křídla dostala aspoň do erbu městské čtvrti Žabovřesky. Sliby se slibují, blázni se radují, a my už dnes víme, že se to Kostovi ani nikomu dalšímu nepodařilo. Ale budoucnost zůstává otevřená, třeba se to jednou někomu povede.

Tady je taky dobré vědět, že cirkusový trpasličí pár si už jednu svatbu absolvoval. Totiž cirkusovou svatbu. A žádný jiný cirkus neměl takovou atrakci, co by vehnala divákům slzy do očí. Odehrála se v záři reflektorů a ta dlouhá bílá vlečka, již za sebou trpaslice Roxana táhla manéží, jejíž piliny páchly ještě potem tygrů usilovně tu tančících labutí jezero, ta vlečka se omotala kolem srdcí cirkusového publika, a sice tak mocně, že jejich trýznivé povzdechy letěly potom jak balonky vzhůru pod šapitó.

Jenže trpasličí cirkusová svatba, svatba pro efekt cirkusového publika, to vůbec nebyla taková svatba, jakou si Roxana s Fredym přáli. Totiž pravá svatba se vším všudy: s knězem a obřadem svazujícím je na život a na smrt. Takže teprve tohle svatební repete na střeše funkcionalistické vily v Úřednické čtvrti, teprve tato svatba vehnala slzy do očí taky Roxaně a Fredymu.

Ale tady na vysvětlenou ještě malou odbočku. Když totiž na konci války odhazovala ustupující německá armáda všechnu zbytečnou přítěž, **odhodila i své trpaslíky**.

Je to dlouhá historie německých trpasličích rodin, dlouhá jak ta svatební vlečka, ale vidím, že ji chcete aspoň ve zkratce slyšet:

Původním nacistickým ideovým záměrem bylo **očistit německé etnikum „od všeho defektního“**. A tak hned po nástupu Hitlera k moci se ve speciálních ústavech likvidovali mentálně a tělesně postižení příslušníci německého národa a skončili by tak i všichni němečtí trpaslíci, svým podřadným a často ještě i přihrblym vzrůstem nehodni nadřazené rasy, kdyby se ale paradoxně právě mezi nimi nevyskytli geniální jedinci. Což ještě vůbec nic neznamenal, vždyť známe osudy geniálních německých Židů v čase nacistické říše. Ale pozor, mluvíme teď o Gerhardu Möserovi a Wilhelmu

Auerbachovi, vzdáleným to bratrancům, kteří totiž zásadním způsobem přispěli k vývoji německých zázračných zbraní V-1 a V-2. Když si Američané na konci války zajali raketového konstruktéra Wernhera von Brauna, aby ho použili pro vojenský a kosmický výzkum, neměli nejmenší tušení, že von Braun v Peenemünde jen Möserovi a Auerbachovi při výrobě raket asistoval a taky že všechno, co později předvedl, včetně konstrukce rakety Saturn 5, která pak přepravila americké astronauty na Měsíc, že to všechno jen pochytil od svých trpasličích učitelů. A v Braunově bytostném zájmu samozřejmě bylo držet **zobák** a neprokecnout se. Nás to ale teď zajímá z jiného důvodu: totiž že Möserovou a Auerbachovou podmínkou pro konstrukci zázračných zbraní bylo, že všichni trpaslíci (a tady spěchám zdůraznit, že nejen němečtí!) budou **nedotknutelní**. Na konci války se pak němečtí trpaslíci, solidární mnohem víc s osudem trpaslíků než s osudem německého národa (Hitler to o trpasličích moc dobře věděl, a proto jakmile už byli Möser s Auerbachem nepoužitelní, jakmile už bylo jasné, že na zázračnou zbraň, která by přeletěla Atlantik a zasáhla Washington i New York, je už pozdě, jedním z posledních Hitlerových rozkazů bylo ty dva geniální trpaslíky rychle zlikvidovat, samozřejmě taky proto, aby nepadli do rukou Američanů), spojili s českými trpaslíky a první jejich společnou akcí byla právě brněnská svatba Roxany s Fredym. Na rozdíl od českých trpaslíků měli totiž k dispozici taky trpasličího kaplana, takže obřadu už nic nechybělo. Ostatně je to taky první brněnská svatba na samém konci války.

Na střeše byla tak trochu svatební tlačenička. Aby se tam všichni vešli, musela část svatebčanů sedět na těch cirkusových ponících i na cvičených ovcích. Ale když teď budete pozorně sledovat celý průběh svatby, pochopíte, že i ten nářesk měl svou specifickou a znamenitou roli ve svatebním obřadu. Dnes, kdy jsme si už navykli pořádat svatby v gondolách balonů anebo na dně přehradních nádrží, neshledáváme na té **husté** nástřešní svatbě zas nic tak

výstředního. Ale na konci dubna 1945 to bylo nejen výstřední, ale taky nebezpečné. Nějaký sovětský bombardér se totiž mohl tím podivným mravenčením na střeše natolik, jak říkají Rusové, *razněrvičatsja* a uklidnilo by ho už jenom to, že by na střechu funkcionalistického skvostu vysypal *privět ot tovarišča* Stalina. Ale to hrozilo pouze shora, před případnou střelbou z ulice chránilo svatbu to, že svatebčané se nesměli přibližovat ke kraji střechy, takže je nebylo **zezdola vidět**, nesměli na sebe upozornit, a exhibice, kterou předvedli Kubovi a Kostovi, byla proto naprosto výjimečná.

Kuba se teď odtrhl od Kosti a napřed se protlačil k Roxaně a Fredymu a zvedl je oba do náruče a nestyděl se zalít je šťastnými slzami a teprve potom se vydal k augustovi sedícímu na nejstatnější z cvičených ovcí a hned po něm vyjel: Nechci být sprostěj, kamaráde, ale deset dní už o vás nevíme! Nedovedeš si představit, jaká to byla pohroma pro Vanesu, když našla **cirkusové zimoviště** obrácené v prach a popel! Propadla takovému žalu, že okamžitě a navždy oslepla: nechce už nikdy nic vidět, nechce už vidět svět bez Roxany a Fredyho a bez svých milovaných ovcí a poníků a dokonce ani bez tebe, ty pošahanej auguste!! A takhle **slepá** pokračuje teď v provazochodecké produkci! Je to jasně sebevražedná posedlost!

Hrůza! vyděsil se august. Ale dovol, abych ti to vysvětlil. My skutečně za nic nemůžeme. Když nám do zimoviště naházeli ty Stalinovy pirožky, měli jsme štěstí, že jsme zrovna pořádali v lesích za Jundrovem takovej ten předsvatební piknik. Ale když jsme pak viděli, co ze zimoviště zbylo, okamžitě jsme poslali posla se vzkazem, že jsme nálet přežili a že bytujem teď v Úřednické čtvrti, ve vile po důstojnících *wehrmachtu* a že na střeše toho domu chystáme svatbu Roxany s Fredym. A když se posel nevrátil, usoudili jsme, že se objeví až s vámi všemi, až se všichni přihnete na svatbu. Však když se do této chvíle nikdo neobjevil, poslali jsme tím směrem, a to asi před půlhodinou, **druhého trpasličího posla**. Pořád čekáme

s vlastním obřadem, až se všichni objevíte. Hádal bych, že jste toho posla cestou přinatrefili. I když asi ne, když o ničem nevíte.

Jakub zavrtěl hlavou.

Nepovažoval jsem za nutné vysvětlovat augustovi, co mě sem přivedlo, a tak jsem pouze připomenul, že chovám naději, že ten jejich posel je už na místě, že už stojí u branky naší vily v Pisárkách, a tak se tady už za chvíli všichni shledáme.

Přesně tak, ujistil mě august, trpasličí poslové jsou sice dost pomalí, to víš, mají krátký nohy, ale navzdory tomu až běda spolehliví.

Nerozumím. Co myslíš tím **běda**? chtěl jsem vědět.

Tím bych rád řekl, že když trpaslíka něčím pověříš, musíš pak počítat s tím, že to vykoná, i kdyby za tím měl jít i přes mrtvoly.

To snad není náš případ, vzepřel jsem se.

August seděl na tý své ovci a teď nervózně škubal a tupíroval její ovčí vlnu a ruce mu na ovčím hřbetě poskakovaly, jako kdyby plely záhon.

Rozhlédl jsem se po Kostovi. Náhodou jsme nad tím trpasličím a ovčím národem hodně přečnívali, a tak jsem ho okamžitě uviděl, jak se právě snaží naplnit svůj dávný, snad dětský sen (tak jsem si to aspoň vysvětloval) a pokouší se **jednoho z trpaslíků posadit na jednoho z poníků**, přestože trpaslík divoce mrskal nožkama a poník vyhazoval kopýtky na všechny strany. Z toho čekání už tady začínalo být dusno. Chtěl jsem něco takového říct, ale august mi to sebral z úst: Ale stejně si myslím, že už by tady měli být. Všechno je už připravený. Má se odsloužit svatební mše, tu odslouží tady pater Zeilheisses, a ukázal na jednoho z trpaslíků, a musí taky proběhnout všechny svatební obyčeje. Vedle obyčejů českých tu máme i obyčeje německý a plnou putnu obyčejů trpasličích. Ale nejhorší je odkládaný začátek. Jestli budem muset ještě dlouho čekat, tak nevím, co se stane.

A nebylo pochyb, že má pravdu. Trpaslíci se sice zatím mezi sebou vesele bavili a šum z těch česko-německých hovorů stál nad svatebčany jak ranní opar nad loukami, ale vůbec jsme si nemohli být jisti, že jim nedojde trpělivost a Roxana s Fredym tak přijdou o svůj den.

Odkládanej začátek, vždyť to známe z cirkusu, předl august zlou nit. Když nám z nějakýho důvodu – třeba když vysokohrazdařka dostala v poslední chvíli hysterický záchvat –, když nám teda hrozilo, že se protáhne ten čas, kdy publikum je už dávno na svém místě a manéž pořád zeje prázdnotou, tak jsme taky věděli, že tam teď musíme vlítnout my augusti, jinak se to celý posere. Vzpomínáš na vysokohrazdařku Adrianu?

Kdo by nevzpomínal na Adrianu, kývl jsem. Čím jsou ženy krásnější, tím jsou hysteričtější. A není to pak krása, co otrásá dějinami, pravím já, ale její hysterická nálož.

Správně, kývl zas august. Mám takovou kacířskou myšlenku: jestli bysme na tom nebyli mnohem líp, kdyby byl svět ošklivej jak pivní panděro a ženský by měly místo tváří ropuší masky?

Právě to jsem chtěl říct, kývl jsem zas já. Lidstvo platí za krásu tvrdými mincemi.

Načež se august chvíli prošacovával, měl kapes jak nějaký kastelán klíčů, a pak vylovil **dukát**.

Vypadá to, že je **zlatej**.

To si piš. **Dvacetičtyřkarátovej**. Orel, nebo panna? zeptal se.

Počkej, o co jde? Tak jo, třeba panna.

August zas kývl a cvrnkl minci, **zlatej dukát**, vysoko nad naše hlavy. Pochopil jsem, že jde snad o jeden z trpasličích svatebních obřadů, a díval jsem se, jak se mince ve vzduchu otáčí a tím otáčivým pohybem stoupá vrtulovitě vzhůru, až mi ji sluneční paprsky zabránily vidět. Ale pak se dlouho nevracela. Až jsme ji uslyšeli kdesi na ulici cinknout zlatě o dlažbu. August mě chytil za paži, když jsem se chtěl jít podívat.

Ale takhle se nedovím, jestli mi padla panna.

Z té výšky bys to na dlažbě stejně nepřčetl. A víš co? Bud' rád, že se to nedovíš. V tomhle čase je dobré jisté věci nevědět.

Jak to? O co šlo? O co jsem to, kurva, hrál, ty mrzká velbloudí dušičko?

August pokrčil svými dvěma hrby a oba dva jsme zvedli hlavy. Trpasličí orchestr začal nacvičovat svatební pochod z Lohengrina.

KAPITOLA ŠESTÁ

Minotaurus

Ano, potraviny. Je totiž snadný zabydlet si dům hordami bezpřístřešníků, jenže kdo ho zabydlet, musí se teď o své nájemníky postarat. A to nejen o ty v poschodí, ale taky o ty v přízemí, o Hlavičkovy, jakkoli se zachovali hanebně a mohl bych si za nimi jen uplivnout. Ale chválabohu, jsou tady ty **pytle** s gestapáckým majetečkem a je v nich spousta krámů směnitelných v hale za boží dary. Takhle nahlíženo už jsem se té gestapácké pozůstalosti neštítil.

A teprve teď, když jsem se ujistil, že užívím všechny ty hladové krky, co jsem si tam nakvartýroval, teprve teď jsem se mohl zaměstnat tím, že do bytu po rodičích upíchnu ještě dva sólové bezpřístřešníky anebo jeden bezpřístřešný pár. Ale tím taky končím. Byt není nafukovací.

A tak jsem cestou na Mečovou ulici skutečně ulovil dva sólové bezpřístřešníky, protože to bylo snadnější a pohodlnější než splášit teď někde bezdětnej manželskej pár. Jednoho mi vyslídila Kaňka v domovním výklenku na Křenové. Dřepěl tam, kolena přimáčknutá k bradě a ponořen do hluboké melancholie jako okov do studny. Když jsem ho oslovil, nevrle trkl hlavou, neochotně se zvedl a šel teda s náma.

Po obloze se přesunula dvě sovětská letadla a kdesi na konci města si odkašlal minomet. To je kaťuše, řekl dobře informovaný melancholik a hned se zas znova ponořil do té své autistní studny. Kaňka k tomu chtěla něco dodat, ale zavčas jí došlo, že před cizími se nesmí vybavovat. Cestou jsme nabrali ještě jednoho bezpřístřešníka, který když se dozvěděl, že teď hned dostane zadarmiko pokoj ve velice příjemném domě, propadl tak bláznivému návalu radosti, že pak kus cesty **běžel po rukách**.

Zatímco melancholik se hned beze slova usadil v pokoji, který jsme mu nabídli, a pak tam už zas jen dřepěl, kolena přimáčknutá k bradě, ten další bezpřístřešník, nejspíš sangvinik, povlával celým bytem jak prádlo na šňůře a ihned se čiperně zkontaktoval s těmi už usalašenými rodinami. Doufal jsem, že tam budou všichni spolu dobře vycházet, a až se pak jejich osudy v budoucnosti zas rozejdou, ponесou si odtud krásnou vzpomínku, jež v nich bude dál pracovat jak pilný kolovrátek, co dobrou přede nit.

Stál jsem tam u schůdků do mansardy, tak mocně okouzlen svými dobrými skutky (ach, jsem dobrý jak hlasy zvonů, táhnoucí nad závějemi, a jak jáhly, co po peci se táhly!), až Kaňka musela do mě drcnout, abych se vzpamatoval, a aby posílila apel toho drcnutí, tak si zas vypůjčila hlas od nějakého lepiče plakátů: Jen se nám z toho nepotento, drahoušku...

Sestoupil jsem do sklepa, a když jsem vynášel nahoru (a jen s velkými obtížemi po tom strmém schodišti) první várku těch pytlů, stála u pootevřených dveří Hlavičkova bytu máma Hlavičková a oslovila mě, co nejprovinileji to svedla: Dobrý den, pane Steinmann. Nezlobte se prosím, ale mám vám vyřídit, že jste tady měl návštěvu. Když vás nezastihl, slíbil, že přijde zas znova.

Aha a kdo to byl a co chtěl?

Velice slušnej pán, perfektně vohozenej. Ale nepředstavil se a nevyjádřil. A odmlčela se a potom vyhrkla: Ale chtěla jsem vám, pane Steinmann, ještě říct, že mě moc mrzí, že – Och nic mi neříkejte, mávl jsem rukou. Nic proti vám nemám, byli jste dobří přátelé mých rodičů a byl bych moc rád, kdybyste byli i mými přáteli. A zvedl jsem pytle, že budu pokračovat v cestě, ale paní Hlavičková protestovala: Prosím netahejte se s tím, manžel hned příběhne a pytle odnese. Rudolfe! zaječela.

Rázně jsem odmítl a šel dál.

Sestoupil jsem do sklepa pro zbytek pytlů, ale když jsem s nima zase pomalu vystoupal, znova mě paní Hlavičková oslovila: Zatímco

jste teď byl ve sklepě, zase se objevil ten pán co už předtím. Ale nepočkal, šel přímo k vám nahoru, dodala omluvně.

To je v pořádku, kývl jsem.

Když jsem tahal pytle, nechal jsem dveře do bytu otevřené, a tak návštěvník nečekal před nimi a šel dál a k mému překvapení až do mansardy. Ale všechno se hned vysvětlilo tím, že tam seděl s tím mým horlivým nájemníkem, s tím sangvinikem, co se se všemi hned kontaktoval, a návštěvníka se zřejmě ujal.

Seděli tam na sesličkách a nohy opřené o dlouhou a nízkou almárku, v níž byly – jak jsem zjistil mnohem později – jen dvě velké velbloudí houně. Můj čilý nájemník mě hned zasvětil do jejich živé debaty o tom, že v prvních letech po válce zůstanou v platnosti potravinové lístky a bude dál kralovat černej trh, okupanti nás přece vyžrali, a lidi ve městech budou mít na balkonech králikárny a třeba i kurníky. Ale když pak pochopil, že už je tady nežádoucí, nerad se zvedl, ale ještě mezi dveřmi mrkl na mého návštěvníka. Ale ten už na něho vůbec nereagoval, jako by ho už dočista vymazal.

Byl střední postavy, na první pohled notář nebo advokát z lepších kruhů, na poměry velice dobře oblečený, zánovní sako a bílé parádní kalhoty, kterým se myslím dřív říkalo **porcelánky**, hnědou kravatu a pečlivě oholený a lehce prošedivělé vlasy slušivě přistřižené. Vzbuzoval vlídný respekt.

Sotva jsem zavřel dveře za svým sangvinickým nájemníkem, návštěvník se zvedl, šel mi vstříc, ale asi metr ode mne se zastavil. Okamžik mlčel. A potom mi to řekl.

Cože? zeptal se Jindřich hledě na toho elegantního, ale hubeného úředníka, v jehož **brejličkách** se teď **zrcadlilo** velké kulaté **zrcadlo** za Jindřichovými zády.

Jsem minotaurus, opakoval návštěvník. Prostor, v němž se v tomto čase nachází svět, je **labyrint** a já jsem jeho pánem. Jestli mě teď hned neusmrtíte, zůstane svět mou kořistí.

Kulaté **zrcadlo** za Jindřichovými zády, **zrcadlíci** se v návštěvníkových **brejličkách**, **zrcadlilo** teď návštěvníkovy brejličky a v nich se zas zrcadlilo kulaté **zrcadlo zrcadlíci brejličky** a tak pořád dokola. Jindřich v rozpacích natáhl ruku, jako by chtěl návštěvníka odstrčit. Ale ten už sáhl do hlubin svého dlouhého saka a podal do Jindřichovy natažené ruky nůž, dýku s ostrou, dlouhou čepelí, a udělal ještě pár kroků blíž, aby ho Jindra mohl pohodlně probodnout. Ale ten se zděšeně díval na nůž a pustil ho na zem. Úředníček dýku odkopl a usmál se: Ale já vás chápu. To vůbec není jen tak. Počkejte, neutečte mi.

A otočil se a šel k oknu a vrátil se s puškou po tom odstřelovači. Prohlédl si ji, zkontroloval, cvakl zámkem a podal ji zas Jindřichovi a postavil se teď tak, že si její ústí opřel o prsa: Puška je nabitá, odjištěná, míří mi přímo na srdce, stačí, když jen stisknete spoušť.

A tak tam chvilčku stáli proti sobě, zkoprnělý Jindřich s puškou v ruce a návštěvník opírající se hrudí o ústí její hlavně.

Ale, ale, komentoval to úředníček, když pak Jindřich položil pušku na zem. Račte vědět, bylo to všechno na vás. A rozhodl jste. Takovou příležitost už nikdo nikdy nedostane. Svět bude teď už navždycky tím **posraným navrch**. Ale moment, tady jsem měl kdesi klobouk.

A návštěvník se bezradně rozhlížel, až ho našel položený na botníku. Vidíte, nikdy bych neřekl, že ho odložím sem. Ale má roztržitost je omluvitelná tím, že jsem si přece jenom nebyl jistej, jak se zachováte. Nu nic, opatrujte se.

A minotaurus si frajersky narazil svůj klobouček a vyrazil za svými povinnostmi.

KAPITOLA SEDMÁ

Sturmbannführer a Tereza

Povězme si, že okouzlení trpasličí svatbou z nás zas jen tak nevyprchá. Byla plná tak nezapomenutelných a dojemných, ale mým chudičkým jazykem nepopsatelných obřadů a rituálů, o nichž bys řekl, že jejich původ sahá až kamsi daleko do liliputí minulosti, kdyby ovšem nějakou takovou minulost měli, vždyť v tomto případě nešlo o žádnou kolikátou liliputí generaci, nýbrž o invalidní postižení, jako je třeba vývojová retardace nebo i augustův dvojhrb. A mimochodem, jak to že postižené trpasličím vzrůstem nacisti po svém zákonu eugeniky málem zlikvidovali, zatímco obludná Goebbelsova koňská noha se **dokulhala** až na post ministra propagandy?

Bohužel jsme museli z té svatby předčasně vzít roha, protože Kostá trval na tom, že Mr. Penicilin, jak jsme mu říkali, nás kdesi v tomhle Bohem zapomenutém městě netrpělivě očekává. Však tentokrát jsme už byli, abych tak řekl, nasměrováni. Totiž jeden z účastníků svatby, německý trpaslík Werner Müller, nás upozornil na soukromého detektiva Daniela Kočího, s nímž měl, a nejen on, ty nejlepší zkušenosti. A tak jsme se nechali přesvědčit, že hledání se má svěřit odborníkovi na hledání.

A krom toho jsme byli zrovna přímo prodchnuti vírou v zázraky. Ano, zažili jsme na té svatbě taky ještě cosi, co nám vrátilo důvěru ve šťastné konce nešťastných příběhů. **Slepá Vanesa tam totiž prožela.**

Když se svatebčané konečně dočkali a objevil se medvědář s medvědem a Vanesou, dostala ta slepá provazochodkyně možnost osahat si cvičené ovce, poníky, dvouhrbého augusta i své milované trpaslíky, Roxanu a Fredyho, a tím pádem i šanci zhodit se svého slibu, že už nikdy nechce vidět sluneční ani hvězdný a měsíční svit,

když její milácci, údajně pohřbeni pod sutinami **zimoviště**, ho už taky neuvidí. Ale když se teď rozžehkala se svým slibem a zázračně prozřela, už zas na nás hleděla těma nejzářivějšíma očima.

Tady ale třeba přiznat, že z textilácké rodiny se už nikdo další neukázal. Omlouvali se, že je jim líto, ale ve svém metuzalémském věku si už netroufají vydrápat se až na střechu funkcionalistického baráku, však že o to víc blahopřejí milým novomanželům a posílají jim svatební dáreček, ošatečku těch nejparádnějších textilií na pyžamka, noční košilečky, ručnický, povlečeníčka, polštářečky i župánečky. No já taky nesnáším tyhle pitomé **zdrobnělinky**, ale musíme holt myslet na to, že obdarovanými byli trpaslíci.

Nechali jsme se tedy přesvědčit, že hledání má člověk svěřit odborníkům na hledání, tedy soukromým očkům. A tak jsme se spustili se svatební střechy a hle, v prachu cesty, nedaleko chodníku, jsme našli maličké kolečko, které si tam otiskl teď už nepřítomný **zlatý dukát**. V téhle pohnuté době nás nesmělo překvapit, že na nás nemínil čekat. Už ho někdo čmajznu. A tak se už nikdy nedozvím, jestli mi padla panna. Tolik se totiž z kolečka v prachu nedalo vyčíst, přestože jsem tam klečel a kolečko zblízka očima osahával. Nemluvě už o tom, že bych stejně nevěděl, co to orákulum znamená.

Dům na Orlí ulici číslo 18, k němuž nás nasměroval přátelský trpasličí svatebčan, je přímo rozkošný rožák shlížející okny jak do Orlí, tak do Josefské ulice, a navíc opatřený, jak to mám zvláště rád, půvabným rizalitem. Někdo by se hádal, jestli je to rizalit, nebo spíš arkýř, ale o to snad teď nejde. Nad domovními zvonky ozdobný štítek, který nás přesvědčil, že jsme na tom správném místě: *Dan Kočí, soukromé očko, vysoce profesionální a vysoce diskrétní služby. Pátrání všeho druhu, však i zcela speciální úkony.*

A měli jsme štěstí. Domovní zvonek byl na baterky, staré dobré předválečné baterky, takže jsme se dozvonili a soukromé očko zastihli. Mělo z nás dokonce radost, protože se zrovna dozvědělo od jednoho ze svých informátorů radostnou zprávu a chtělo to hned

s někým oslavit. Šlo to dokonce tak daleko, že se nás ani neptalo, kdo jsme a co chceme, a natotata nás hnalo do schodů.

Pánové, Rusové jsou už v Berlíně! Víte, co to znamená? Konec války samozřejmě, ale taky konec Hitlera! Dovedete si představit, co by pro Hitlera znamenalo, kdyby padl do rukou Rusů? Totiž že by si ho Stalin nechal přivézt v opičí kleci až do Kremlu a tam by do něho píchal rozžhaveným pohrabáčem! A z toho pak už vede pro Hitlera jediná cesta: dobrovolná smrt! Ale taky se mohlo stát, že už ho odstranil někdo z jeho nejbližších, aby se tím pak mohl ohánět, až padne do rukou Rusákům.

Dan Kočí bydlel až v předposledním poschodí toho velice solidního a lehounce secesního činžáku, ale ouha bez výtahu, a očko tak pádilo, aby s námi oslavilo pád Berlína a Hitlerovu smrt, že jsme mu stačili jenom tím způsobem, že jsme se o každý schod museli **opřít vyplazenými jazyky**, zatímco očko přitom dál klidně vedlo svou řeč a jen se po nás občas netrpělivě ohlídl.

Byl to sice staromládenecký byt, leč už na první pohled bylo znát, že ho občas hřebelcuje ženská ručka. A když je někdo tak zchvácený, jak jsme teď byli my, tak nejspíš uvítá, když mu hostitel přistrčí pod zadek pohodlné křeslo.

Naproti křeslu, do něhož jsem zapadl, visel obrázek jakubského kostela, větší dřevoryt zaznamenávající i **zrnitost chrámových zdí** a taky malé okýnko v boční stěně zvědavě nahlízející do sakristie. Byl to dřevoryt tak nevšední, že jsem ho přisoudil nějakému brněnskému Dürerovi. Dan Kočí zachytil můj obdivný pohled a souhlasil, že je to dárek od skutečného Mistra, jednoho z jeho klientů, jehož jméno mu teď ale zrovna nenaskočí, protože už jich má tolik, že si na jejich registraci pořídil kartotéku, a snad víte, jak to dopadne, když si pořídíte kartotéku, ne? Vysaje vám paměť!

Je to trapný, omlouval se, ale mám tady nýčko pouze vaječnej koňak. Taky dárek od nějakýho klienta či spíš klientky. A už rozléval do skleniček.

Tak na **kaput** Hitlera!

A teprve když jsme si připili, ráčil se zeptat, co nás vlastně k němu přivedlo?

Abych pravdu řekl, taky si nemyslím, že už jsou v Brně Amíci, ale pokud už tady Mr. Penicilin úřaduje, tak nebude problém ho najít. Mám totiž celou síť informátorů. A to jeden z nich mi přinesl zprávu, která k nám štafetou letěla až z Berlína. A klidně se vsadím, že až bude zas v provozu elektrárna a pustíme si rádia, tak se hned dozvíme ze všech stanic světa, že na Reichstagu už visí sovětská vlajka! A jak jsem přišel k informátorům? ptáte se.

Neptali jsme se. Ale šlo nám o to, aby se už co nejrychleji dal do hledání, a byli jsme proto ochotni ledasco si trpělivě vyslechnout, pokud se nám tak otevře cestička za Mr. Penicilinem.

Abychom si rozuměli: má detektivní agentura, to není kšeft, který by mě uživil. Na vraždy měla monopol protektorátní policie a gestapo, do toho jsem se nesměl plést. Ale dělal jsem na tři směny ve fabrice a to mě docela slušně živilo, a mým koníčkem byly a dál jsou patálie s nevěrami a mou klientelou pak paroháči i paroháčky. Ti mě teda neplatili a neplatí protektorátními bankovkami, o ty jsem nestál, nýbrž dohodli jsme se na naturáliích. Potraviny, artefakty a vůbec ledasco. Ale většině z nich jsem vysvětlil, že detektivní agentura potřebuje mít všude vystrčená tykadla a že informace jsou pro mě zrovna tak cenné jako třeba vepřová kolínka anebo dřevoryty jakubského kostela. A protože paroháči jsou fakt hodně veliká klientela, mohl jsem si z nich udělat mocnou informační síť. Stáda paroháčů jsou v mých informačních službách a jejich parohy se tak **hustě klenou nad Brnem**, až se navzájem dotýkají, a tvoří tak parohaté vedení, jímž proudí informace, a já tady jako na telefonní centrále jen přepínám kolíčky. Ach ta neskonalá užitečnost paroháčů...

Ted' na okamžik zmlkl a poočku se podíval na mě a na Kost'ů, aby se ujistil, že se paroháčskou tirádou nikoho z nás nedotkl. Pak pokračoval: Jistě se teď chcete zeptat, jak to že klienti, jimž potvrdím

a doložím nevěru jejich partnerek, případně partnerů, jsou mi pak vděční málem až za hrob? To proto, že vždycky postupuju individuálně. Jsou tací, a není jich tak málo, co opravdu potřebují nevěru potvrdit, a tak jejich masochistickým dušičkám rád vyhovím. Jiným by však doložená nevěra zle ublížila, a tak ji umím jako šikovný eskamotér obracet v cosi s opačným účinkem. Což je profesionální tajemství, jež jednou předám svému synovi či vnukovi, pokud nebude syn. Ale jestlipak víte, jak mohutně teď nevěry zalebedily naše s prominutím manželské lány? Válka a dusné protektorátní poměry jsou totiž ta vůbec nejsilnější afrodiziaka. Vězte, že sex nám tady přímo exploduje: jako by někdo píchl do vosího hnízda! Ženy se nabízejí na potkání a představte si, že nejraději při poplachu v protiletectvých krytech a tam hned tomu, kdo je zrovna po ruce, jako by vytí sirén, ty trouby z **Jericha**, bouraly všechny **hradby** cudnosti a jako by pach smrti aktivizoval posedlost množit se, instinkt života tak v jednom balíčku se smrtí, takže žádostivky se pak rozdávají třeba i v těch nejbizarnějších situacích: ve znehynělých výtažích zpola zborcených domů, v ohořelých telefonních budkách, vykolejených železničních vagonech, opuštěných vojenských vozidlech, ve velkých, pečlivě vystlaných barelech, ale taky v čerstvě rozestlaných protitankových zákopech a v milostných pelíšcích po bombách, a teď se podržte, pánové, protože propadající zběsilé náruživosti zatahují si náhodné milence třeba i do obřích krabic od propagačních brožurek protektorátního ministra Moravce. Ale hned je tu zas další paradox. Přestože je tady teď zoufalých paroháčů jak daňků v opočenské oboře, rozvody jsou naprostou vzácností. Za války totiž manželství drží jako ta helvetská víra.

Kostá ho chtěl přerušit, protože teď jsme zrovna nebyli celí žhaví vyslechnout si přednášku o nevěrách a rozvodech za protektorátu.

Nebojte, trval na svém Dan Kočí, pokud už tady Mr. Penicilin úřaduje, tak ho už prakticky máme, buď o něm mí paroháči vědí, anebo ho brzičko vyšťourají.

Sotva Kostá s Kubou na chvíličku osaměli, Kuba si zas vzpomněl: Chtěl jsem se vás ještě na něco zeptat, Konstantine Maximoviči. Slíbil jste mi povědět o tom, co důvěrného vás poutá k tomu Repinovu obrazu, co jste včera koupil v nádražní hale.

Tak vy si nedáte pokoj.

Nedám, triumfoval Kuba. Ta otázka ve mně sedí jak mravkolev ve své trychtýřovité pasti na mravence a taky jako jediná svíčka na narozeninovém dortu jednoročního dobrovolníka.

Ach, děsíte mě, ctihodný Jakube, opravdu to ve vás takhle sedí?

Ba nejen to, usmíval se Kuba, taky to ve mně sedí jako –

Pro Kristovy boží rány, zadržte, zaúpěl Kostá, vždyť vy mě vydíráte! Ostatně nevím, proč bych vám to nepověděl. Přiznejme tedy, že k Repinovu obrazu mě váže jedna z nejdůvěrnějších vazeb, co jich je na zemi. A tudíž to jen tak nesaržuju každému hejlovi. Ale za těch pár hodin, co se známe, jsem si už ověřil, že s vámi můžu mluvit o čemkoliv. Jste duše, jež se otvírá jen podobným lidem, jako jste vy sám, tedy mně a pak už možná nikomu.

A Kostá se upřímně nadechl, že teď to důvěrné tajemství vypustí jak píchlá duše vzduch, když tu se rozletěly dveře a už tady byl Dan s vítězným úsměvem: Všechno je už, přátelé, na nejlepší cestě! Když mi totiž ještě nějaký čas poshovíte. Paroháči už pilně slídí, a když se teď jen trochu zaposloucháte, uslyšíte jejich snaživé funění. Ale aby nám ten čas, než se dozvíme o Mr. Penicilinovi, příjemně utekl, budu vám zatím vyprávět velice zvláštní **příběh**.

Kostá s Kubou se na sebe podívali, ale jestli je to opravdu na nejlepší cestě, nemáme důvodu, abychom soukromé očko neodměnili ještě trochou posluchačské pozornosti. A zavrtali se co nejpohodlněji do křesel a Dan si otočil židli a dosedl na ni obkročmo a s lokty na opěradle.

Ten příběh je velice zvláštní mimo jiné i tím, že mi ho vyprávěla žena, která za mnou nepřišla, aby si snad udělala jasno ve věci nevěry svého muže, nýbrž mi ho přišla odvyprávět sama nevěrnice. Já

nejsem psychoanalytik ani zpovědník, ta kauza mi vůbec nepřiná-
ležela, a že jsem se k ní dostal, za to mohla skutečnost, že vypravěč-
ka měla kamarádku, moji náramně spokojenou klientku. Byl jsem
prostě znám co důvěryhodné ucho. Když totiž něco překročí hranici
obecné srozumitelnosti, a to až tak daleko, jak se stalo v tomto pří-
padě, pak to ve vás hlodá, musíte s tím ven, mimo prostor, kde se
to odehrálo, musíte si najít to vzdálené a naprosto cizí, ale přitom
důvěryhodné ucho.

Na prvním místě je to **příběh velké lásky**, tak nepochopitelně
veliké, že vám nad ní rozum zůstane stát. Ale na druhém místě je to
příběh-fraška a něco tak neuvěřitelně praštěného, že vám nad tím
taky zůstane rozum stát. A to všechno prosím zaráz: skutečná, velká
a ohromující a ochromující láska a zároveň komedie k popukání.
Dotek s absolutnem a zároveň hodně špatnej fór. A ještě něco:
vlastně čtvrtí jak to všechno bylo a vlastně čtvrtí co to vůbec je.

A tady je zas třeba zdůraznit, že Dan nebyl jen soukromé očko,
ale taky vynalézavý vypravěč. Během jeho vyprávění Kostá s Kubou
málem zapomněli, kvůli čemu tady jsou, a jako by si sem přišli právě
jenom pro tenhle příběh, tak je hned na začátku chytil. Což je tady
obtížné reprodukovat, protože to vůbec nestojí jenom na slovech.
Jeho hlas střídal polohy, tlumil se a zase zesiloval, zvedal se a zase
klesal, rozběhl se dopředu a pak zas chvíli jako by přešlapoval. Ale
my tu bohužel musíme vystačit jen s pouhými slovy.

Seznámili se, začal Dan, naprostou náhodou. Aspoň tak se to obě-
ma jevilo: nikdo z nich netušil, že ve skutečnosti šlo o **inscenovanou
náhodu**. Ale o tom později. Snad ani není tak důležité, že Tereza byla
mimořádně krásná, protože velitel gestapa, vládní rada *SS sturm-
bannführer* Klaus Hippel byl árijský kanec, co jen tak mimochodem,
jen tak *unterwegs* klátil celý zástupy říšských i protektorátních kra-
savic. Ale jak to že této propadl? Jak to že si oba navzájem propadli?
Když oba měli víc než dost důvodů, aby se tomu vzepřeli. Ale nej-
spíš se opravdu vzepřeli, určitě se tomu postavili, ale bylo to stejně

marné, jako když se důmyslný rytíř postavil větrným mlejnům. Postihlo je to, co se stává jen naprosto výjimečným dvojicím a jen ve výjimečný čas. A nikdo by taky nečekal, že právě oni dva mají pro to předpoklady. Naopak, všechno mluvilo proti.

A tady jsem teď povinován zdůraznit, že se nejmenovala Tereza a taky *sturmbannführer* se vůbec nejmenoval Klaus Hippel a měl taky krapet jinou hodnost. Všechno se to stalo docela nedávno, vždyť letos v **únoru**, a celý ten příběh se vměstnal do toho nejkratšího měsíce jako čertík na pérko do maličké pikslíčky.

A tady se Dan zvedl, šel k policiče s knihami, hrábl za Jirásky a přinesl maličkou krabičku a předvedl Kostovi a Kubovi, jak po stisknutí víčka to zakvičí a vyskočí čertík, totiž maličkej Hitler s oprátkou na krku. A pak zas Hitlerka láskyplně vmáčkl do piksly a zastrčil za Jirásky a pokračoval:

Ale protože se to stalo takhle nedávno, nechci, abyste měli nějakou šanci dopátrat se účastníků příběhu. Jsem totiž vázán stejně přísnými regulemi jako kněz, právník nebo lékař. Jsem přece to důvěryhodné ucho. Uslyšíte proto jenom příběh, ale žádná skutečná jména a trochu zamíchám i okolnostmi.

Sturmbannführer úřadoval v budově právnické fakulty, již si, jak jistě víte, přivlastnilo gestapo. Ale bydlel nad Lužánkami, dejme tomu v Sadové ulici, v *Parkstrasse*, v arizovaném luxusním bytě. Tereza samozřejmě netušila, že je to byt po zlikvidované židovské rodině. Ale zato ji okamžitě zaujaly obrazy v předsíni a ve všech místnostech. Tereza byla vzdělaná dáma, takže když se po tom bytě rozhlížela, usoudila, že muž, který tady má obrazy Slavíčka, Kremličky, Trampoty, Špály, a v knihovně bibliofilské vydání **Poeova Havrana**, a to dokonce v originále, nemůže být žádná zfanatizovaná nacistická bestie. (Měl to všechno samozřejmě z majetku té zplynované židovské rodiny, jejíž byt arizoval, ale pečlivě z těch obrázků vyřadil *entartete Kunst*, všechno „zvrhlé umění“, Kubištu, Fillu, Štyrského a Toyen. Ale čertví proč si tam podržel „zvrhlého“ Poeova

Havrana. A navíc v originále. Knihovnu holt zapomněl pročistit. A ať to zní jakkoliv neuvěřitelně, **možná i za tohle pak zaplatil.**) A když potom, o něco později, usedl ke klavíru a zahrál Mozarta a Chopina, už se svým úsudkem neváhala. Samozřejmě moc dobře věděla, že začít si s důstojníkem SS je ta nejhrubší kolaborace. Ale už v tom okamžiku, kdy ten nacistický gentleman nabídl osamělé ženě na opuštěné silnici, že ji odveze do města, a kdy se dokonce rozhodovala, jestli přijme jeho pozvání na šálek horkého čaje, už v téhle chvíli musela rychle sesbírat argumenty, které by mluvily pro něho. Ale přitom tady argumenty nehrály vůbec žádnou roli. I kdyby nenašla jeden jediný, stejně by se všechno odehrálo přesně tak, jak se mělo odehrát. Oba byli do toho vrženi a jejich životy se vychýlily ze svých drah, za což pak *sturmbannführer* zaplatil životem a Tereza už nedostala šanci vzpamatovat se. Tak tohle je ta první rovina. **Ta patetická. Ta smrtonosná.** A teď se dozvíte, jak to všechno bylo ve skutečnosti.

Ale Dan pak zavrtěl hlavou a opravil se: Promiňte, nikdo nemá právo tvrdit, že to ve skutečnosti bylo úplně jinak. Jak už jsem přece řekl, platí obě varianty: **zároveň** to byla fatální láska a zároveň to byla fraška. A především to ale byla hloupá hra, která se vymkla těm, kdo se ji pokoušeli zosnovat. Ale o jejich zákulisní účasti ani Tereza, ani *sturmbannführer* nevěděli.

Soukromé očko se podívalo na hodinky a dopřálo si pauzu.

Řekl bych, řeklo očko, že mí milí paroháči teď pilně pročesávají sklepy a půdy, třesou jabloněmi a hrušněmi, nadzvedávají kanálové poklopy a obracejí placaté kameny na cestách. Těm Mr. Penicilin neuteče, pokud tady je. Ale možná jim neuteče, ani pokud tady není. Však smím se já na něco zeptat? Co je vlastně na tom penicilinu tak zázračného?

Nu můj otčím byl lékař, řekl Košťá, a ten tvrdil, že penicilinem se v lékařství začíná úplně nová epocha a že většinu pacientů, kteří

ted' v nemocnicích a sanatoriích umírají, by penicilin zachránil. Víc o tom nevím. Snad ještě to, že otčím si myslel a netajil se tím, že penicilinová epocha potrvá jen tak padesát roků, víc ne. Potom skončí a budem zas zrovna tak v řiti, jak jsme ted', před penicilinem.

A očko, které nepochybně bylo co očko navyklé do všeho vrtat, se okamžitě a s obrovskou vehemencí pustilo do nějakých svých vlastních penicilinových úvah a ty by se určitě táhly jak karavany pouští, takže jsme je museli rázně přetnout.

Není už ted' čas, zeptal jsem se, na ten **druhý pohled** na milostný příběh *sturmbannführera* a Terezy, pokud to teda vůbec byl milostný příběh? A Kostá se ke mně hned přidal. Ted' už bylo pro nás nepředstavitelné, že bysme se nedozvěděli, jak to všechno bylo či třeba nebylo, že bychom nepoznali odvrácenou stranu příběhu. A nechci ted' říct něco tak svatokrádežného, ale povím to: vždyť já měl chvilku pocit, že ta milostná historka je pro nás ted' důležitější než celej penicilin. A vsadil bych se, že Kostá měl pro tuhle chvíli ten pocit taky, i když by to nikdy nepřiznal. A tak jsme nalehli na očko tak mocně, že muselo chtě nechtě pokračovat.

Na štábu gestapa, pokračovalo očko, v budově právnické fakulty, byl zaměstnán jistý brněnský Němec. A spokojíme se jen s jeho křestním jménem, Kurt. Pracoval tam jako civilista, byl řekněme hospodářským správcem nebo něčím takovým, a k vojenským záležitostem ho spíš nepouštěli, než pouštěli. Protože prakticky žádný protektorátní Němec neměl takovou důvěru jako Němec z Němec. Než Kurt nastoupil do služeb gestapa, byl zaměstnán dejme tomu v lékárně. A v té dejme tomu apatyce vedl dejme tomu účetní knihy a sedával tam dejme tomu u pokladny. Ale vycházel s magistrem, jehož obdaříme jménem Čeněk, vycházel s ním tak dobře, že ten ho přibral do pokerového společenstva. To tvořili ještě Filip, dejme tomu internista v nemocnici u svaté Anny, a Štěpán, dejme tomu gymnaziální profesor. No patřival sem taky Matouš, který se ale nevrátil z *totaleinsatzu*, z totálního pracovního nasazení, z něhož

se naopak podařilo Čeňkovi, Filipovi i Štěpánovi šikovně ulít. Když ale Kurt už v roce 1942 odešel z lékárny a nastoupil do té úřadovny gestapa, ihned dobrovolně opustil pokerové společenstvo. Nové společenství, v němž se teď ocitl, bylo pro něho jaksi důležitější. A teprve až v lednu čtyřicet pět, kdy se karta už jasně obrátila, pochopil, že by se měl zas vrátit k partičkám pokeru.

Napřed byli velice obezřetní, i když rozuměli tomu, že Kurt potřebuje odčinit ta léta v gestapáckých službách. Referoval jim teď o poměrech v úřadovně, přičemž možná i dosti riskoval: Němci se vypořádávali se svými renegáty tím nejsurovějším způsobem. A s tím nápadem pak přišel Filip. Od Kurta věděli ledasco o *sturmbannführerovi* Hippelovi, který i mezi gestapáky vynikal až bestiální surovostí. Osobně mučil vyslychané a ještě teď na konci prohrané války podpisoval na běžícím páse rozsudky smrti. Navíc to byl štíhlý blondák, jehož podobnost s Heydrichem byla až šokující. Toho odstranit by možná zachránilo životy mnoha vězňů, jejichž spisy ležely na *sturmbannführerově* stole. A Filip byl toho mínění, že úspěšný atentát na *sturmbannführera* by na konci války vyvolal mezi Němci paniku a nikoli touhu po odplatě. To bylo ovšem sporné. Atentát na Klause Hippela by naopak mohl taky vést k té nejzuřivější odplatě. Ale tady Filip dál rozvinul svůj nápad. Kdyby se totiž atentát provedl přímo v gestapákově bytě, byla by tady šance zakamuflovat to, nastrojit jako sebevraždu. A tak dostali příležitost prověřit si, jak dalece je už Kurt na jejich straně. Ten pak přinesl naprosto bezvýznamný doklad s gestapákovým písmem a podpisem, něco, pro co nemusel do žádných trezorů ani zásuvek, bylo to snad *sturmbannführerovo* vyjádření ke spotřebě benzínu za měsíc leden, doklad, který se nearchivoval a jenž ostatně svou bezvýznamností náležel k těm, co likvidoval až Kurt. Štěpán, jehož koníčkem byla teoretická i praktická grafologie, pak pečlivě, s jazykem skousnutým mezi zuby, napsal podle toho dokladu *sturmbannführerův* dopis na rozloučenou. V něm se Klaus Hippel vyznal z jistoty prohrané války

a z rozhodnutí **volit raději dobrovolnou smrt než ruské zajetí**. Ten dopis nebyl samozřejmě nikdy použit. Řekněme si rovnou, že to všechno byla jenom a pouze taková hra, dokonce o něco vzrušivější než poker. Blufovali se navzájem, že by takového hazardu byli třeba nakonec schopni. K tomu patřila i představa, že kdyby to uskutečnili, helflo by to jejich občanské pověsti. Nebyli sice žádní kolaboranti, to určitě ne, ale přece jen se ledasčím v protektorátu tak trochu prošvindlovali. Nemluvě o tom, že takový zásadní čin, atentát na brněnského Heydricha, by přece zajistil svou nepopíratelnou důsazností poválečné obnovení samosprávné Moravy či Země moravskoslezské s Brnem jako hlavním městem. A jejich zásluhy na obnovení samosprávné Moravy by jim pak otevřely politickou kariéru. A pak Filip rozvinul svůj nápad ještě dále. Psával pod pseudonymem detektivní románky pro rodokapsy, a tak rozvíjení nebyl pro něho problém. Ještě stále to byla jen hra, ale teď už udělali ti vynalézaví pokeroví hráči další hráčský krok, o němž ale vůbec netušili, že se už stane osudným.

Tady se Dan Kočí zvedl ze židle: Myslím, že teď přišla ta chvíle, abych vám nabídl kafe. Ale bohužel nemám pravou kávu. Tak ještě před třemi roky mi někdo za mé služby zaplatil pravou brazilskou, ale i tenkrát to bylo spíš výjimečné. Království za kafe, řekl by Richard III., ale mám tady cikorku, která sice tak nelahodí na jazyku ani tak nepohladí po duši, ale zato neškodí srdci.

A Dan že si odskočí do kuchyňky, ale ve dveřích se ťukne do čela: Jsem to trouba. Nejde plyn ani elektřina, nemám na čem uvařit.

To je v pořádku, zapěli unisono Kuba s Kostou, nic nepostrádáme. A kromě toho, od příběhu se nemá odbíhat, upozornil Kostá. Příběh nemůžete ustájit ani uvázat k psí boudě, řekl kdysi Alexandr Ivanovič Kuprin. A ještě něco, já mám totiž doma plechovku z Unrrovky s pravou kávu, což mimochodem svědčí o tom, že tady někde ten Amík už musí přebývat. Jo a taky mám lihovej vaříč. A tak

bude mi ctí pozvat vás na kafe ke mně. Jen co se dostanem k tomu penicilinu pro židenické sanatorium.

Dan kývl, usmál se a prošel se dokola po místnosti sumíruje si v hlavě detaily a vrátil se pak zas na svou židli a chvíli ještě mlčel.

Ach ano, někdy se nám zdá, že čas se odporně vleče, nedohlédnem konce těchhle dnů, ale ve skutečnosti čas samozřejmě letí, vždyť to všechno, co vám tu vyprávím, se stalo nedávno, před dvěma měsíci, ale jak se v těch necelých šedesáti dnech všechno proměnilo, vždyť žijem teď už na počátku jiné historické epochy. *Eto věrno, molodcy?*

Iměnno tak, přikývl Kostá.

Nuže, počátkem února měla Terezina maminka narozeniny. To byla příležitost, kdy se za ní i se svým mužem vypravovala do Tišnova. Ale tentokrát měla jet Tereza o tři dny dřív, protože chtěli využít toho, že jeden z pokerového společenstva, magistr Čeněk, měl služební cestu do Žďáru, tedy přes Tišnov. Terezin muž byl ale v Brně vázán pracovními povinnostmi. Přijede tedy až v narozeninový den. A že Tereza pojedje vozem napřed, bylo taky dobře z toho důvodu, že hloubkaři či kotlaři, američtí, ale i sovětští letci bombardující železniční tratě, zaútočí teď někdy i na osobní vlaky podezřelé z přepravy zbraní. Silnice jsou proto mnohem bezpečnější. Ale ty přece pojeděš vlakem, namítla Tereza, tebe se snad to nebezpečí netýká? Zavrtěl hlavou: Nejde přímo o životy, jen je to dost nepříjemné. Kdyby se to stalo, a nestává se to zas tak často, probíhá to vždycky tím způsobem, že piloti chvíli nalétávají, aby dali najevo, že na vlak zaútočí, vlak potom zastaví a cestující se rozutečou a pak zůstanou trčet někde v polích.

A tak to tedy rozehráli: blboučkou a zdánlivě naprosto nezávaznou hru. Začalo to všechno docela příjemně. Čeněk přijel se svou parádní pragovkou až před dům. Hned bylo vidět, že dal vůz do pucu, aby byl hoden jízdy s jednou z nejkouzelnějších brněnských krasavic. Posnídali vajíčka na slanině, což je v našem čase pohádkový *breakfast*. Venku poletovaly sněhové vločky, ale jen tak

lehounce, nezávazně. Manžel vyprovodil Terezu k vozu: Tak si to s maminkou užij, za tři dny vás tam přepadnu. A Čeněk už jí spěchal galantně otevřít dvířka. Dvířka zaklapla, motor zachrochtal, ale bez potíží naskočil. A vyjeli bez problémů na silnici k Tišnovu. Ale ještě před Ivanovicemi se stalo něco naprosto nečekaného. Čeněk totiž najednou přibrzdil, zajel ke krajnici, zastavil vůz a pak už to šlo svihem, jako na drátkách. Vrhł se na Terezu. Bylo to tím víc šokující, že Tereza ho přece dobře znala z pokerového společenstva jako nanejvýš příjemného a přátelského, snad trochu žoviálního, ale každopádně neškodného. A v životě by ji nenapadlo, že se jí pokusí znásilnit. A taky rychle pochopila, že bohužel nejde jen o nějaký nejapný vtip. Napřed jen vykřikla, ale pak se už začala zoufale bránit, tloukla ho do obličeje a kousla pořádně do jedné z těch vilných pracek a hlavou jí jen tak bleskla myšlenka, jak pan magister vysvětlí svým spoluhráčům to **kousnutí**, až bude touhle rukou rozdávat z balíčku karet. Nakonec hmátla po dvířkách a vylítla z vozu.

Stále lehounce sněžilo a Tereza se nadechla sněhových vloček a pak se obrátila a pořád ještě ochromená a v lehkém šoku šla zpátky do Brna. Načež uslyšela za svými zády, jak vůz s tím prasetem Čeněkem se po malé pauze rozjel a rychle vzdaloval k Tišnovu.

Dál už to známe. Nacistický gentleman vracející se z domku v Ivanovicích (ten mu sloužil co šmajchlkabinet) nabídl ženě na opuštěné silnici, že ji vezme do Brna, a ta nakonec překvapivě přijala (jen zčásti to mělo na svědomí to ochromení a ten lehký šok) i pozvání na šálek horkého čaje do bytu plného nádherných obrazů po zplynovaných majitelích a *sturmbannführer* jí zahrál na arizovaném klavíru Mozarta a Chopina a den uběhl rychleji, než bychom čekali, a Tereza se neuvěřitelně rozhodla, že za maminkou do Tišnova pojedje až ranním vlakem. *Sturmbannführer* byl v milostném životě osamělý vlk: nikdy nebral své partnerky jinam než do hotelu, penzionu nebo v krajním případě do domku v Ivanovi-

cích, ale nikdy ne domů. Tentokrát poprvé porušil pravidlo. Ale to ho vůbec nenapadlo, že si tak otvírá dveře kamsi, odkud už nenajde cestu zpět. Stejně jako Tereza: nerozuměla tomu, co ji to popadlo: noc s gestapákem! Ale **fátum** na oba důvěrně zamrkalo: Vítejte v mém království!

Ale vraťme se ještě zpátky na silnici, navrhlo očko. Čeňkův vůz se poté, co vyklopil Terezu, rychle vzdaloval, protože se nechtěl potkat s vozem *sturmbannführera* Hippela, o němž od Kurta, od brněnského Němce z úřadovny gestapa, věděli, že v tento čas – Hippel byl přesný jak švýcarský chronometr, což bylo jistě to, co rovněž požadoval po svých podřízených: úřadovna gestapa byla tak jeho zásluhou velkým hodinovým strojkem – se vrací z domečku v Ivanovicích, kde měl vždy instalovanou nejnovější milenkou.

Neodolal jsem a zvedl ruku: Jak mohl brněnský Němec, ten ne zcela důvěryhodný civilista z úřadovny gestapa, znát intimní detaily ze *sturmbannführerova* milostného života?

Jednoduše, protože to s chutí dával k dobru, vysvětlilo očko. Vedl velice přísnou hranici mezi služebními záležitostmi, jichž byla naprostá většina, a tím, na čem předváděl, jak si umí vyhazovat z kopýtka. Vždy tvrdý a přísný ve služebních věcech a na druhé straně si to kompenzoval veselou frajeřinou, bezmála připomínající nějakého dávného rakousko-uherského oficírka. Ale bylo v tom samozřejmě ještě něco trochu jiného, taková ta gestapácká oplzlost, pro niž už lidský život dávno ztratil cenu a šoustačka je jenom šoustačkou, něco pro obveselení SS komanie.

Znovu jsem zvedl ruku: Předpokládám, že pokerové společenstvo mělo v úmyslu dostat Terezu dovnitř, do Klausova bytu, aby ho tak mohli prosondovat jejíma očima. Ale použít k tomu svou krásnou a pravděpodobně milovanou ženu?

Jistě, souhlasilo očko, v šílených dobách se dějí šílené věci. A když už je to celé napadlo, propadli tomu jako **náruživí hráči**. Což taky znamená, že to šílenství stále zůstávalo jenom **hrou**. Představovali

si, že *sturmbannführer* Terezu možná sveze do města, ale ona se vši pravděpodobností nepřijme jeho případné pozvání. Anebo je přijme a pak by to mělo zase více dalších **hráčských variant**. S tím si zatím nelámali hlavu, nejnáročnější se jim jevila ta pasáž, kdy Čeněk měl předstírat pokus o znásilnění, aby dostal Terezu na silnici v tu chvíli, kdy se tudy vrací Klaus Hippel. Jednak mu to předstírané znásilnění bylo z duše protivné a jednak to byla herecká epizoda, na niž si moc netroufal. Ale nakonec to, a to se podívejme, zvládl na jedničku s hvězdičkou. A za Ivanovicemi potom zabočil na vedlejší cestu, na polňačku, a vracel se taky do Brna, aniž mu hrozilo, že by ho z tišnovské okresky někdo zahlédl. Nejel původně na žádnou služební jízdu do Žďáru, vždyť by na tak dlouhou cestu ani neměl benzin, všechen benzin, co ho dalo pokerové společenstvo do kupy, padl právě na tenhle **hráčský manévr**, a to ještě Čeňkovi hrozilo, že si s benzinem nevystačí a bude muset pragovku dotlačit.

A teď zas Kostá zvedl ruku: Ale vždyť to přece muselo mít **do-hru**, až se Tereza vrátí domů.

Soukromé očko kývlo: Přesně tak. Ale i ta dohra počítala, jak už tušíme, s více hráčskými variantami. Nejkrajnější variantou, s níž se teda moc, ba dá se říct vůbec, ale vůbec nepočítalo, bylo to, že Klaus Hippel po Terezce vyskočí a ta ho neodmítne a naváže poměr, aby pak mohla, ale to už podle scénáře pokerového společenstva, jednou večer v gestapákově bytě odemknout dveře na půdu a atentátníci přijdou v noci přes střechu z vedlejšího domu a vklouznou vikýřem. Nuže s touhle variantou se vlastně vůbec, ale vůbec nepočítalo, byla to jen taková roztomilá představa. Ale nejpravděpodobnější variantou bylo pak to, že se gestapákem nenechá svézt do města a vůbec nic neproběhne a vrátí se hezky pěšourem domů, kde jí manžel a pokerové společenstvo vše vysvětlí a omluví se za ten blbej nápad s Čeňkem.

Ale zas jsem, dotěra, zvedl ruku: Moment, dalo se to vůbec vysvětlit a omluvit?

Eh, nedalo. Ale takové věci hráče nevzrušovaly. Stále musím zdůrazňovat, že to pro ně byla jenom taková hra, která právě jakýmsi dotekem se skutečností byla o to vzrušivější. Určitě **nejfantastičtější hra** jejich životů. Jenže se nakonec objevila varianta, s níž ani v těch svých nejfantastičtějších představách nepočítali.

A teď se vás zase zeptám já, navrhl Dan Kubovi a Kostovi, zeptám se, co podle vás je to, čemu se německy říká *Liebe*, anglicky *love*, francouzsky *l'amour* a rusky *ljubov*? Tak co to je, ha? Je to snad nějaká chemická přitažlivost či genetická předurčenost, anebo v nás opravdu stále žije ten pradávný mýtus, že jsme odsouzeni hledat si k sobě tu pravou, nezaměnitelnou část, od níž jsme byli kdysi odtrženi, a že ji v těch miliardách dalších jedinců nemáme šanci najít, a tak nám nezbývá než spokojit se náhražkou, někým, kdo aspoň trochu a aspoň po nějaký čas vyvolá iluzi nezaměnitelnosti? Ale když se pak v propasti věků, v tom kotli, v němž se osudy otáčejí jen jako sotva postřehnutelná zrníčka slídy, když se najednou stane, že Theseus potká Ariadnu, Orfeus Euridiku, Dante Beatrici, Romeo Julii, Abélard Heloisu, pak jsou taky schopni sestoupit do podsvětí, odvážit se do labyrintu, ale i do inferna či stvořit kacířský filozofický systém jako jakousi sublimaci odpíraného. Ale to určitě není nic, po čem bychom měli prahnout. Protože **nejautentičtější setkání těch, co k sobě nezaměnitelně náleží, jsou skoro vždy smrtonosná**. Smrtelník se má spokojit, a většinou se taky chvála-bohu spokojíme, jen s těmi **náhražkami**.

Sturmbannführer zvláště silně cítil tu náhražkovitost v setkávání se ženami, a taky proto s nimi zacházel, jak zacházel. Ale potom sebral na opuštěné únorové silnici svou Heloisu či Euridiku a v tu chvíli se stalo něco ohromujícího: do jeho bytí vstoupil mýtus. Totiž celý jeho dosavadní život se změnil v náhražku a jeho gestapácká uniforma a přísná oddanost nacistickému řádu byly rázem už jen nicotnosti, přestal být *sturmbannführerem* a sral už na vítězství Říše.

Došlo mu, že to, čím dosud žil, bylo jen čekání na tuhle chvíli. A taky Terezu to setkání zasáhlo stejně prudce. Setkaly se dvě poloviny, které k sobě nezaměnitelně patřily. Pokerové společenstvo se vyděsilo, když se pak od Terezy dozvěděli, jak daleko to došlo. Vždyť Tereza byla připravena odejít teď se svým milencem třeba až do inferna hořících Drážďan. A tak jim nezbylo než vysvětlit jí, kdo je Klaus Hippel, a konfrontovat ji s někým z těch, kdo prošli jeho rukama a jen výjimečně přežili. A pak se taky dozvěděla, že setkání na opuštěné silnici zinscenovali a že to pro ně byla jen taková hra, jen hra na atentát, na který by se ve skutečnosti nikdy nezmotali. Když to všechno vyslechla, už ji vůbec nezajímalo jejich ujišťování a otočila se a odešla. V papírnictví si koupila dopisní obálku a dopisní papír a na poště se posadila ke stolku a napsala Klausovi jen ten nejstručnější vzkaz. Nedokázala přijmout, že jejím milencem je gestapácký vrah. *Nevermore!* Moc dobře věděla, jak smrtelně ho tím raní. Ale neznala jinou možnost: jejich osud nebyla žádná hra s různými hráčskými alternativami: oba spadli do smrtonosné mytické pasti jak Daniel do jámy lvové. Klaus Hippel se zastřelil, a tak ho tam našli, když o několik dní později kolegové z gestapácké úřadovny vyvrátili dveře, uzavřel ten příběh Daniel Kočí.

Ale Kostá s Kubou se teď předháněli ve zdvíhání rukou.

Že uhodnu, co mi teď chcete říct, kývl Dan: vždyť pokerovému společenstvu se tak vlastně podařil **ten atentát**. Sice hodně jiným způsobem, než si to představovali, a aniž si to vůbec uvědomili. Měli totiž v těch dnech úplně, ale úplně jiné starosti. Byli **na smrt vyděšeni** z útěku Terezy a z toho, co bude teď dál. Ale zbytečně se báli: nedělo se vůbec nic. Nic, co by je ohrozilo. Jen Tereza jaksi kamsi zmizela.

(Ale teď pardon a stop. Vypravěči tohoto románu, to jest **mně**, je to dost trapné, ale musí do Danova vyprávění vstoupit s tou svou prožlукlou **vypravěčskou vševědoudností**, a doplnit tak jeden důležitý detail, o němž nevěděla ani Tereza a vůbec nikdo tam.

Klaus předtím, než se zastřelil, napsal vysvětlující dopis. Gestapáci pak ten list, který našli na taburetu vedle Hippelova těla – v zájmu Hippelovy nehynoucí památky – zničili. Ale my text toho listu přece známe! Klaus Hippel se v něm vyznává z jistoty prohrané války a z rozhodnutí **volit raději dobrovolnou smrt než ruské zajetí**. Skoro bych se vsadil, že kdybyste vedle sebe položili ten Hippelův skutečný dopis a ten falešný, co si pro svůj **virtuální** atentát připravilo pokerové společenstvo, ano, ten, co ho se špičkou jazyka mezi zuby pečlivě sepsal amatérský grafolog Štěpán, nedokázali byste ty dva listy rozlišit, tentýž text, totéž písmo, a nakonec by vám třeba ten Štěpánův falešný přišel mnohem autentičtější. Protože **fátum** má, věřte mi, obrovský smysl pro humor a některé maličkosti dokáže dotáhnout – a jen tak pro své potěšení – až do co nejdokonalejší podoby.

Když Klaus Hippel ten list psal, moc dobře věděl, že bude svědectvím jeho zbabělosti, ale bylo mu to docela fuk, *es war ihm ganz Wurst*. Ve skutečnosti v něm nikdy nebyla ani špetka strachu z ruského zajetí, býval to přece hodně tvrdej nácek. Ale chtěl tím listem pouze odvést pozornost od skutečné příčiny své sebevraždy. A samozřejmě zničil Terezin písemný vzkaz (*Nevermore!*) a pečlivě smazal všechny stopy její přítomnosti. To bylo jediné, co ho před smrtí zajímalo: **ochránit Terezu.**)

Makabrozní milostná historie k ukrácení našeho čekání byla u konce, ale my mezitím usoudili, že hledání Mr. Penicilina nemůžeme nechat jen tak v rukou paroháčů.

Taková bláznivá historka, povzdechl si Košťá, ale už abychom zas šli.

Nespěchejte prosím ještě, upozornilo nás soukromé očko, teď se už každou chvílí vrátí moje přítelkyně a třeba se jí podařilo splášit někde něco lepšího než cikorkové kafe.

I obrátili jsme hlavy ke dveřím, v nichž zarachotil klíč.

Smím vám představit **Terezu**? pravil s ksichtíkem pokerového hráče. Už to můžu přiznat: bluvoval jsem. Skutečně se tak jmenuje. Všem ostatním jsem v tom příběhu změnil jména, ale Terezčino jsem podržel.

Museli jsme chvíli zavřít oči před tou žahnoucí krásou. Kostá, který je odvážnější než já, mě pak kopl do holeně: Sakra, dívej se přece, takových šancí v životě moc nemáš.

Bohužel nic lepšího než zas cikorku se jí nepodařilo spláshit, omlouvalo se soukromé očko. A pánové jsou na odchodu.

Tereza neřekla slovo, jen se lehounce uklonila.

Doprovodil nás až ke dveřím, totiž až za dveře, a tam nám tiše řekl: Jsem pro ni jen ubohou, smutnou náhražkou Klause Hippela. A vyhrál jsem ji, jak víte, v cizí hazardní hře. **A to je jediná příznivá karta v tomhle zlém příběhu.** Ale čekám, že taky mně jednoho dne zmizí, půjde zas kamsi dál, do nicotna.

Pak jsme se domluvili, že až bude mít zprávu od paroháčů, vystrčí za okno **vycpanou ondatru**. Chtěl jsem vědět, proč zrovna vycpanou ondatru? Rozhodil ruce, a když už je měl rozhozený, ještě se nám s tak rozhozenýma rukama obřadně uklonil. Hluběji než Tereza. Pokusili jsme se mu to unisono oplatit.

Když jsme vyšli na ulici, rychle jsem chytil Kostu za rukáv, protože přes cestu nám přebíhala **černá kočka**.

Ale mládenec, který kočku provázel, řekl: Nebojte se, Kaňka je dobrá duše, ta rozdává jenom radost. Tak jak špatně izolovaný spotřebič rozdává elektrický výboje.

KAPITOLA OSMÁ

Jezero Dar

Ale tím to ještě nekončilo. Po další výpravě do města čekalo zas doma Jindřicha další nepříjemné překvapení. Už když sahal na kliku, poznal, že něco není v pořádku. Totiž proč bychom to popírali, zjistila to Kaňka a dala ihned najevo. Jindřich tedy zpozorněl a stiskl kliku tak obezřele, jako když myslivec na čekané odloží dalekohled a opatrně zvedne pušku. To přirovnání vůbec není marné, protože hned za dveřmi se zase setkal s puškou. Poté co Jindřich prošel martyriem se sběrem mrtvých a vlastním předčasným pohřbem i setkáním s minotaurem, byl už tak zocelen, že bezpřístřešníkovi, co na něho mířil, hleděl teď do očí s takovou rozhodností, že couvl a na okamžik sklopil hlaveň, ale pak ji znova zvedl a vedl si svou.

Co se tady děje, směl bych vědět?

Hned uvidíte, řekl ten, co si ho Jindřich před nějakou hodinkou přivedl domů. Z těch dvou bezpřístřešníků to byl samozřejmě ten čipernější, ano, ten, vzpomeňte si, co se pak v mansardě vybavoval s minotaurem.

Jindřich si moc dobře pamatoval – předčasný pohřeb ani sběr mrtvých nenakřáply vajíčko jeho paměti – že hned po návštěvě minotaura mansardu zamkl a ta puška, *gewehr* ráže 7,92 mm, dál ležela pod oknem. Neznamená to nic jiného, než že pro tohoto bezpřístřešníka je nejspíš hračkou odemknout nějaký zámek. A my si tady hned povězme, že náležel k brněnskému podsvětí, jehož valná část skončila za protektorátu v koncentracích, ale **Šperhák** (to bylo přízvisko, jež ho věrně provázelo životem) velice rozumně přitlumil svou kasařskou aktivitu a v brněnské Ottahalově fabrice se pak spořádaně podílel na výrobě součástí naváděcího systému řízených raket (poté co Spojenci začali bombardovat fabriky v ně-

meckých městech, se Brno stalo jedním z důležitých zbrojařských center a takřka neexistovala v Brně fabrika, která by dychtivě nepřispěla třeba aspoň knoflíky k vojenským uniformám či přezkami s nápisem *Gott mit uns*) a pouze občas, aby nevypadl ze cviku, si jenom tak drobně zakasačil. Ale hned po válce chtěl zas naplno přejít ke své původní profesi a tady si k tomu, jak hned uvidíme, připravoval podmínky.

Vešli teď do velké jídelny, které Jindřichovi rodiče říkávali někdy taky *salla terrena*, jíž se ale jen hodně vzdáleně podobala. Tedy nejenom tím, že to byla rozlehlá místnost, jež měla i svou vlastní ozvěnu jak některé sály ve florentských palácích, ale taky tím, že se z ní velkým obloukovitým oknem otvíral pohled do jakéhosi atriového prostoru v nárožním bloku sevřeném Mečovou a Starobrněnskou ulicí. A jestli se smím u toho ještě chvíli pozdržet, tak tím velkým obloukovitým oknem byla vidět osmiúhelníková atriová prostora, jakési patio, osázené ve dnech našeho vyprávění už hodně zanedbanými záhony, v nichž ale na čtyřech tlapách **stál bájeslovný lev**, jehož hrdá lví tlama vyrůstala z mohutné kamenné hřívy. Ale zacouvejme už zas zpátky do jídelny s tím, že můžeme odtud, kdykoliv budeme chtít, vrhnout pohled na tu hrdolepou zvířecí postavu.

Na třech židlích zasunutých do třech rohů jídelny seděli připoutáni **muž s losím nosem** a jeho krásná černovlasá žena a jejich syn. Byli opatřeni roubíky.

Vy jste se zbláznil, okamžitě je odvažte! přikázal Jindřich.

Nevíte, co říkáte, zavrtěl hlavou Šperhák a přehodil si kvér do druhé ruky. Jsou to totiž Němci. Teď sice vychytrale mluví česky, ale náhodně jsem je tady přistihl, jak se bavili se svým synem německy. Když někdo mluví s dětmi německy, není pro to jiné vysvětlení.

Takže pokud vám rozumím, míníte je předat revolučním gardistům?

To bych byl hlupák. Ti ať si uloví svý Němce! Když uvážíte, že každé pořádné Čech by si měl teď chytit svého Němce, tak vzhle-

dem k tomu, že jich tady zas tolik není a že některý jsou už na útěku, jsem moc rád, že jsem si ještě stačil ulovit tyhle.

Tak to se mejlíte, upozornil ho Jindřich, protože tyhle jsem si já přived domů. Tak buďte tý lásky a nesahajte mi na ně.

Kdepak, mejlíte se vy, pravil Šperhák. Vy jste si je přece přived jako Čechy. Až to já jsem v nich objevil zakuklený Němce.

Takovej bystrozrak vás jistě ctí, připustil Jindřich, ale je tady ještě něco, na čem musím trvat. Losí nos se svou ženou a synem jsou mými hosty stejně jako vy a všichni další, které jsem si přived. A host do domu, Bůh do domu. Tady se s nimi smí zacházet jen jako s hosty. Proč si třeba neulovíte nějakýho *hitlerjugenda*, nějakýho německýho odstřelovače, he?

Víte, pane Steinmann, ušklíbl se Šperhák, teď vám něco povím. Co by na to asi řekli vaši rodičové, co, jak tvrdíte, zahynuli v *konzentrationslageru*, kdyby teď chudáci viděli, jak si tady hostíte Němčoury, he!? Co by na to řekli ubozí Židáčci, co je Němci proměnili ve smradlavej dým...

Ale tohle Šperhák neměl! Jindřich po něm rázem skočil, vrazil mu kolenem do koulí a sebral pušku: Teď okamžitě vypadnete!

Nechte mě aspoň důstojně odejít, sténal Šperhák svinutý do klubíčka.

Hovno, mínil Jindřich s hlavní opřenou o Šperháka, lezte třeba po čtyřech. Počítám do pěti, a když tady ještě budete, udělám vám druhou díru do prdele.

To bylo fakt moc dobrý, ocenila pak Kaňka. Ale musím se ti přiznat, měla jsem připravenou náhradní alternativu pro ten případ, že by měl Šperhák nějaký eso v rukávě.

Ale že ty dovedeš člověka naštvat, povzdechl si Jindřich. Vždyť já se teda nemusel vůbec namáhat. Kdyby se třeba ukázalo, že na Šperháka nestačím, tak bys zasáhla. Takže, zarazil se, takže ty chceš tvrdit, že tenhle můj bepřístřešník byl ten slavnej Šperhák?

Byl, kývla Kaňka. A tak už se nezlob, jsem tady, abych tě chránila.

Ale taky trochu komandovala, co?

Tebe stále hryže, žes selhal s tím falešným minotaurem. Teda myslíš si, že selhals, ale tak to vůbec nebylo. Ted' už ti to můžu říct. Jen si vzpomeň, že jsem utíkala napřed. A když vešels do mansardy, už jsem tam chvílku byla. A v minotauří podobě jsem tam měla docela parádní mluvidla, mluvilo mi to jak parlamentnímu poslanci, zasteskla si. Rozuměj, **byl to test**. Vzpomeň si, jak jsem ti dala, jak ti minotaurus dal, do ruky nůž a pak pušku. Potřebovali jsme vědět, jestli bys zabíjel. Máme s tebou veliký, převeliký úmysly, ale nechcem žádnýho zabijáka. Nikoho, jehož potomek by po něm podědil vražednej instinkt.

Ale Šperháka bych po tom, co řekl o mých rodičích, klidně zabil. Dyt' vidělas, že bych ho zabil.

Kdepak, nezabil.

Tak moment, rozhodilo to zas Jindřicha, kdo seš? Kdo vlastně seš? Směl bych třeba konečně vědět, jaký že máte se mnou úmysly?

Ale najednou mi došlo, že jsem v tom rozrušení a vybavuje se s Kaňkou docela zapomněl na losí nos. Dál tam seděli spoutaní a s roubíky. Ale když jsem jim rozřezal pouta, hleděli zděšeně na Kaňku. No jasně, měli sice roubíky, ale neměli klapky na uších a celý to vyslechli.

Moc mě mrzí, co se tady stalo za mé nepřítomnosti. A můžu vám slíbit, že nic takového se už nezopakuje. Žádným Šperhákům už tady pšenka nepokvete. Jste dál mými hosty a ted' bych moc rád, abyste se mnou poobědvali. Sice jen skromňoučký oběd, ale už zítra bude líp, protože ještě máme nějaký cennosti, co je v nádražní hale směníme za potraviny.

Ale **losonosáci**, sotva jsem jim uvolnil pouta, se chytli pevně za ruce a už se tiskli ke zdi poblíž dveří.

Smíme odejít? zeptala se černovláska.

A proč byste nesměli? Ale bude mi moc líto, když ted' odejdete. A zbytečně. Protože to, co jste tady museli prožít, by se už fakt nikdy

nezopakovalo, a to, co vás teď třeba znepokojuje a čemu nerozumíte, by se časem vysvětlilo. Vždyť tahle černá kočka je hluboce lidumilný tvor. A zvedl jsem Kaňku do náruče a udělal dva kroky k jejich synkovi, aby si ji mohl pohladit. Černovláska vykřikla a losí nos se mi postavil rázně do cesty, ohrožuje mě svými neexistujícími lopatkovitými parohy.

I ustoupil jsem a nechal je odejít.

A potom jsme se s Kaňkou šli podívat po ostatních hostech. A mělo nás snad překvapit, že jsme našli už jenom druhého bezpřístřešníka? Co se však stalo s tou další rodinkou, co jsem si přived z noclehování v tramvajích? Jak s nimi Šperhák naložil? A jak už se mi občas stává, že mi hlavou proskočí takové **hrůzné a ošklivé obrázky**, uviděl jsem teď ve třech komínových šachtách, ano, v šachtách ke dvěma krbům a ke kuchyňským kamnům, viset ten druhý manželský pár i s jejich dvěma holčičkami. A hluboce se mi teď protiví líčit, jak se ty dvě holčičky v průvanu v komíně salonního krbu lehounce kývaly a dotýkajíce se **kříšťalovými hlavičkami** tiše vyzváněly. Dvakrát jsem prudce trhl hlavou, abych z ní vyhnal ty obrázky ze své ošklivé filmotěky.

Druhý bezpřístřešník byl v kuřáckém salonku, pod kolorovaným obrázkem Zelného rynku s barevnými stánky a veselými trhovkyněmi. Ale bezpřístřešník tam seděl, jak už měl ve zvyku, v hlubokém zadumání a s koleny přicvaknutými k bradě. Zvedl jsem ruku, abych dal Kaňce znamení, že má raděj zůstat, kde teď zrovna stojí, a šel jsem blíž a druhou ruku položil tomu melancholikovi lehounce na rameno. Však v ten okamžik zvedl svou vlastní a sundal si tu mou z ramene.

Och, promiňte, omluvil jsem se. Chtěl jsem jen vědět, co se tady stalo?

Takže jste se vypořádali se Šperhákem? zeptal se. Nepochyboval jsem, že se vám to podaří, že to vaše kočka zvládne. Hned jsem věděl, že je to mimořádný tvor.

Tak to je omyl, řekl jsem bezmála ukřivděným tonem, zvládl jsem to sám, bez kočičí pomoci. A Kaňka to kývnutím potvrdila.

Aha, kývl taky melancholik, tak se nezlobte, jestli jsem se vás dotkl.

Jeho obličej byl poskládaný z vrásek jako nějaká plastická mapa Vysočiny. A kdybych na to měl dost trpělivosti, chvíli bych tu mapu zpytoval. Kolem krku měl fialový šátek a na sobě jakýsi vytahaný svetřík, který viditelně měnil majitele jak chtivá vdovička frajery. Je to hloupé, ale vůbec jsem nevěděl, jak se jmenuje, zatímco u prvního bezpřístřešníka jsem teď znal aspoň jeho přízvisko. Ale nějak jsem se neměl k tomu, abych se ho na to zeptal, a tak se už nastěhoval do mé hlavy jako ten melancholik.

Jak naložil Šperhák s manželý Bierbaumovými, jste už viděli, řekl melancholik. Ale manželům Hanákovým a těm jejich dvěma holčičkám se nic nestalo, nebojte se, zavčas před Šperhákem utekli. A nejenže si ten byt přivlastnil, ale chystal se sem přivést taky svou bandu. A mně hrozilo, že si mě tady podrží ve služebním postavení a že budu těm chmatákům utírat zadky. Jenže já ještě musel zůstat, protože tady ještě mám svůj úkol, svou povinnost. A pak jsem taky tak trochu počítal s tím, že vy dva se s tím Šperhákem vypořádáte.

Cože? potěšil jsem se. Tak vy taky máte posláání? A taky o něm nic bližšího nevíte? To jste pak můj, abych tak řekl, druh ve zbrani. Ale hned jsem se omluvil, že jsem to řekl hloupě. Samozřejmě žádnéj druh ve zbrani, nýbrž, jak já to vidím, rytíř téhož duchovního řádu. Ach Bože, zastěnal jsem, dneska mi to žvástá. Prosím zapomeňte, co jsem řekl.

Už jsem zapomněl, kývl melancholik a pokračoval řečnickou otázkou: Ptáte se, proč jsem jen němě přihlížel, jak Šperhák přivazuje k židlím manželé Bierbaumovy a jejich synka? A to přitom nevíte, že jsem pak ještě němě přihlížel i tomu, jak svázané surově mlátil. Ne, není to tak, nepřihlížel jsem, rychle jsem se vytratil, ale nebylo mi to nic platné, ten křik Bierbaumovců jsem slyšel i přes

troje dveře a přes dvoje zacpané uši. Ale copak jste si nevšimli, že za těch posledních šest let jsme si tady v Brně navykli všemu jen němě přihlížet? A to se tady děly mnohem horší věci než dnes u vás v jídelně. Nechci se vymlouvat, ale Šperhák měl nabítej kvér a já žádnou Kaňku, která by případně zasáhla, kdybych to sám nezvládl.

Ale já mu nic nevyčítal. Vždyť jak bych mohl? Naopak, pozval jsem ho ke stolu. Bylo už načase poobědvat. Donesl jsem z mansardy to, co nám ještě zůstalo z potravin, a před jídelnou jsme dali raději přednost kuřáckému salonku. Sice opravdu žádná sláva, nejspíš jenom něco jako omrvinky z panského stolu, ale už zítra ráno se vypravíme do nádražní haly a dopřejeme si pak výstřední hostinu.

Kaňka trvala na tom, že bude jíst, jak se na kočky sluší, z misky u našich nohou. Přišlo mi to trapné a nevhodné, teď bych si měl dupnout a pozvednout ji nahoru ke stolu, ale jejím přáním jsem se bohužel nedokázal vzepřít a melancholikovi to bylo fuk, a tak se naše stolní konverzace chvílemi obracela chtě nechtě i pod stůl. Ale hlavní slovo měl stejně pořád melancholik, který když se rozpovídal, tak nevěděl, kdy vypnout. Žil zřejmě mezi dvěma extrémy: zavilé mlčení a zavilé žvástání. Ale už při chlebových kuličkách máčených ve škvarkovém sádle rázně přehodil výhybku a přešel k tomu, proč tady vlastně zakotvil.

Asi jste nikdy neslyšeli o **jezeře Dar**. Nevím, proč se mu říká zrovna Dar a jestli tomu máme rozumět tak, že je to české slovo a je to pak cosi, co je nám darováno, co nám bylo darováno, anebo ten název tají něco mytologického a má původ třeba v aramejštině nebo chetitštině. Ale bezpečně vím, že je to obrovské jezero a že je v takové hloubce, že by tam nedosáhl ani ten nejhlubší vrt artéské studny. A melancholik teď zvedl dvěma prsty z talíře s rokokovým dekorem (náš rozkošný míšeňský porcelán přežil bez úrazu jak soužití s gestapáky, tak vpád revolučních gardistů, zatímco křehký kávový servis, jak spěchám teď požalovat, už neměl to štěstí) ve škvarkovém sádle máčenou chlebovou kuličku jak kněz hostii a při-

blížil ji pak k pravému oku, jímž zřejmě líp viděl, a přidržel ji tam asi tři vteřiny, pozorně prohlédl a pak si ji položil na jazyk a mrskl jím jak bičem, takže kuličku odpálkoval do svých melancholických hlubin a pokračoval v povídání o jezeře:

To všechno, co vám teď říkám, má své nejhlubší opodstatnění, protože já jsem vpravdě **hledač jezera**. To je můj úkol, to je mé poslání, i když čertví jak jsem k němu přišel. Jakmile jsme se potkali a přizvali jste mě k sobě, věděl jsem už, že to je ta správná cesta. A když jsem vstoupil do vašeho domu, už jsem měl intuitivní jistotu, že to, co hledám, je právě tady. Dar je obrovské jezero, doslova pod celým městem, ale ten jediný možný přístup k němu je pouze odtud, pouze z tohoto domu.

V pauze, kterou nám melancholik teď dopřál, jsme uslyšeli minomet, kaťušu, ty Stalinovy varhany, a hned mě napadlo, že Rusové se pokoušejí o průlom do Řečkovic a že sběrači nebožtíků, co jsou teď na řadě, naloží pak možná tři plný žebříňáky, protože v Řečkovicích a Medlánkách mají tady Němci poslední opěrný bod, a tak tam dojde k masakru na obou stranách, nemluvě už o civilistech, které takovej masakr taky převálcuje. Kaťuše stále ještě dávivě kašlala, a to už jsme taky, hlavy obrácené do stropu, uslyšeli bombardéry, jak míří zřejmě tímtéž směrem, to teda bude šrumec, *dštíti bude na bezbožníky uhlím řeřavým, ohněm a sírou, a duch vichřice bude částka kalicha jejich*. Žalm jedenáctý, verš šestý.

Sice jste nikdy neslyšeli o jezeru Dar, pravil melancholik, lově z hrnce se zeleninou dlouhou mrkev podobnou hadímu jazyku, ale možná jste už někdy slyšeli o jezeru kdesi ve Skotsku, v jehož hlubinách přebývá prehistorický netvor. Tak vězte, že nemám vůbec tušení, co možná žije, co možná přebývá v tom nejhlubším a největším jezeře usídleném tady pod městem. Vždyť netuším ani, jestli je tam horká nebo ledová voda, jestli je zahuštěná nějakými vodními rostlinami, anebo po ní plují jen ledové kry, a jestli by tam vhozený **zlatý dukát** nekonečně dlouho padal otáčeje se v hlubi-

nách, anebo jestli by po něm hned pod hladinou něco nechňaplo. Ale jediná možnost, jak se to všechno dozvědět, je sestoupit tam.

Výborně, řekl jsem já, ale smím-li prosit, tak až po jablečném kompotu.

Ukázalo se, že i Kaňka sní všechno, co se jí do misky s láskou naservíruje, ale jakmile jsme dojedli kompot, byl už melancholik k neudržení.

Očekával bych, přiznal se, že tady bude několikaposchodový gotický sklep. A taky jsem se na to připravil. A ukázal nám petrolejovou lampu a krabičku sirek.

Tuhle petrolejku jsem znával z dětství, kdy zcela vzácně vypadl proud, a petrolejka vždy na tu chvíli číhala a hned se pak rozsvítila jak taková **domácká monstrance**. Měla speciální držák, uzpůsobený tak, aby se dala rozsvícená bezpečně přenášet. To se teď bude hodit melancholikovi, pochopil jsem, když jsem se díval, jak si natahuje rukavici a uchopuje držák.

Tak jdem, děcka, zvedla nás Kaňka a vzali jsme si ze skoby u dveří klíč od sklepa a zamkli jsme byt a sestoupili kolem bytu Hlavičkových až ke sklepním dveřím.

Opravdu gotický sklep, to už jsem přece věděl, ale teprve nyní mě napadlo, že to dlouhé a srázné schodiště se nachází jakoby v **dutém sloupu nějaké veliké katedrály**. Meloun (říkejme teď *melancholikovi* tak, protože o to jeho – *ancholik* bychom mohli v přítmí strmého schodiště nešťastně zakopnout) se zařadil s rozsvícenou petrolejkou dopředu a já poslušně za něho a Kaňka až na konec. Sice jsem už tudy nahoru a dolů tahal pytle a docela to s baterkou zvládal, ale Kaňka si zakázala, abych ji při sestupu vzal do náruče, protože chtěla, abych měl tentokrát raději ruce volné. Byl to sestup o to nebezpečnější, že jsem se taky octl na vratkém území velice záludných otázek a odpovědí. Kaňka se totiž konečně rozhodla odpovědět mi, kdo je, tedy kdo jsou oni a jaké mají se mnou úmysly. A vyprovokovat mě tak k dalším, i když už

nevysloveným otázkám. A možná k tomu potřebovala právě tento náš sestup do hlubin.

Tak fajn, řekla Kaňka, už je načase všechno vyklopit a prozradit ti, proč jsme se setkali. A pustila se do toho s vervou někoho, kdo už to chce mít za sebou. A jak tak sestupovala za mnou po tom příliš strmém schodišti, byla těsně za mými zády, totiž vždy právě o tolik schůdků výše, že mi mluvila přímo do zad. Občas jsem se zastavil, musel jsem se zastavit, když byl schod nebezpečně kluzký a světlo petrolejky opilecky zatančilo na kamenech vlhkého zdiva, a v té chvíli mi Kaňka vždycky tůkla čumáčkem někam pod lopatky.

Povím to takhle, navrhla Kaňka, ale dopustím se jistých zjednodušení. Řekněme, že jsme ti, co si myslí, že mají povinnost vstupovat **do osudu lidí**. A naše motivace není teď vůbec důležitá. Anebo možná je, ale nechme ji plavat. Vy o naší přítomnosti odedávna víte, anebo ji aspoň tušíte, a proto nás taky odedávna pojmenováváte. Jednou jsme pro vás nejrůznějšími božstvy, která mají s vámi své plány a nesnášejí odchylky od nich, jindy zas mimozemšťany, jimž se lidstva zželelo a rozhodli se popostrčit je na tu správnou cestu, či možná jakýmsi živým kosmickým instinktem, a z toho nás zase považujete za jakési zde přítomné pány svých osudů, co se dokonce běžně pohybují mezi vámi, snad jen nápadnější svými elegantními obleky, jež si nedokážou odepřít. Přiznejme, že jsme byli dlouho na rozpacích, jakou podobu zvolit v tvém případě. A moc se tu teď omlouvám za naše konečné rozhodnutí, které možná není nejšťastnější. Ale taky jsme tak trochu počítali s tvým smyslem pro humor. No, výsledek není zrovna k popukání: baba Jaga, co tě vyšle na cestu s **černou kočkou**. Ale zas to nakonec není tak důležité, protože tys nás už takhle přijal. Zásadní otázkou zůstává, jestli náš vstup do osudu lidstva je vůbec žádoucí. Ale to by bylo, můj milý Jindřichu, na dlouhou axiologickou rozpravu. A tento sklep není zas tak hluboký, abychom se mohli cestou něčeho dobrat. Ale v zásadě si myslíme, že při zasahování do lidských osudů můžeme

jen strašně málo. Trochu snad něco posunout směrem, který se nám jeví jako vám prospěšný. Však my ve skutečnosti nechceme a taky není v naší moci řídit osudy lidí, osudy lidstva. Zkusím to přirovnáním. Jsme něco jako restaurátoři, kteří by rádi opravili poškozený obraz, navrátili mu jeho původní podobu.

Ale Meloun se teď zastavil a obrátil se opatrně na úzkém schůdku a zvedl petrolejku, jejíž speciální držák svíral v kožené rukavici, zvedl ji do výše obličeje, a mně zas okamžitě naskočil **ošklivý** obrázek: petrolejka se mu teď vysmekne a postříká nás hořícím petrolejem, křičíme a v plamenech padáme schodištní šachtou. Ovládl jsem se a obrázek rychle vrátil do své ošklivé filmotéky.

Odkud berete jistotu, zeptal se Meloun Kaňky, že ten obraz, co chcete restaurovat, skutečně vypadal tak, jak si ho právě vy představujete, a že ho tedy uvedete do původní podoby?

Meloun a já jsme teď stáli obráceni proti sobě, Meloun o dva schůdky níž než já, a Kaňka se naopak vrátila o pět schůdků zpátky, nahoru, takže teď byla ve výši mého ramene, ba kousek nad ním, a přes ně hleděla do pozvednuté petrolejky a tedy Melounovi do tváře.

Správná otázka, připustila. Samozřejmě je to naše riziko. Ten obraz mohl vypadat trochu jinak, než si představujeme.

Anebo hodně jinak, upozornil Meloun. Když vezmeme například v úvahu, že by tím poškozeným obrazem mohly být Picassovy Slečny z Avignonu a vy byste je třeba restaurovali jako nějaký dámský čajový dýchánek. A to se při vaší bohorovnosti nedá vyloučit. Obával bych se, že je to velice zlé: restaurovat skutečnost. A to jste ještě řekli, že případný omyl je vaše riziko. Ale to se přece ošklivě mýlíte. Na váš případný omyl doplatíme my lidé, je to **naše riziko**.

Meloun si přendal petrolejku a spustil zas lampu do výše pasu a otočil se na tom úzkém schůdku a pokračovali jsme v sestupu.

Orosené kameny sklepních zdí měly rozličnou velikost i rozličný původ, ale byly přitom uspořádány tak, že místy vytvářely cosi jako

pomačkané spirály a místy zase zjednodušené reliéfy tváří, a budu konkrétní: mně připomínaly Munchův **Výkřik**. Když jsem tudy tahal pytle s tím, co zůstalo z gestapáckého majetku, nevšiml jsem si spirál ani tváří. Ale teď jsem měl, zdá se, jinak uzpůsobené vnímání.

Dokážeme snad jen málo, připustila Kaňka, ale především jsme omezeni časem, v němž můžeme působit. Ale ta chvíle je právě **teď**, až na konci válečných hrůz, v tom **nultém čase a prostoru**. Něco se v těchto dnech v samé své podstatě láme, tříští: teď je ten jediný a neopakovatelný okamžik, který rozhodne o budoucích věcech. A to je taky příležitost, abychom do toho vstoupili. Ale je omezena už jen na několik hodin dnešního dne.

Meloun se znova zastavil, ale tentokrát se už nepokoušel obracet na tom úzkém schůdku. Nezlobte se, Kaňko, či jak vám mám říkat, ale pořád máte přehnané představy o svých možnostech. Pokoušíte se tím málem, čím vládnete, vytvořit jakýsi **krásný příběh**. Pracovat s živou látkou chaosu jako s nějakou plastelínou. No prosím. Jenže skutečnost nezná žádných zákonitostí příběhu. Ve skutečnosti není příběhů, jsou jen náhody, jsou jen miliardy všelikých situací, všelikých kostek všude tu rozhozených tou **štedrou rukou chaosu**. A každý si může z těch kostek po svém vybrat a sestavit svůj vlastní obrazec, svůj vlastní příběh, totiž svou vlastní iluzi. Tak Němci vzdorovali své lidské bídě příběhem o germánské nadřazenosti a příběhem o zachránci Hitlerovi. A teď jsou za trest po krk v tom nejhrůznějším chaosu a teď se v něm utápí.

Hej, Meloune, načepýřila se Kaňka, tak přiznejte se, a kdo jste vlastně vy?

Meloun přešlápl na místě a už se zas dal do pohybu. Lampu teď držel v levé ruce a pravou se občas opřel o zeď. Ale promlouval dál a jakoby do té tmy dole, zatímco Kaňka mu odpovídala rovnou do mých zad. Šli jsme hodně pomalu, to jejich povídání zvolnilo náš sestup a taky **slova** kladli zvolna a rozvážně, jako kdyby z nich v té schodištní šachtě, v tom jakoby dutém sloupu katedrály, stavěli věž

zaplňující vydutý sloup dolů i nahoru, tam pod nás i tam nad naše hlavy.

Kdo jsem? Taky správná otázka. Asi už je načase přiznat se, nabídl Meloun. Takže, Jindřichu, takže, Kaňko, jsem člověk bez domova, jsem člověk bez naděje. V téhle válce jsem přišel o rodinu, o přátele, přišel jsem o všechno. Jsem už jenom ten **hledáč jezera**. Ale kostka chaotické náhody mě svedla taky s vámi. A tak jsem, Kaňko, i váš výslovný protějšek, nezbytný pandán, **jang** vašeho **jin**, jsem ten, co se vám náhodou připlétl do cesty, ale teď jsem už tím pádem taky ten, bez něhož nemůžete být, ten, co by třeba rád věřil, že máte pravdu a že vámi vyvolený Jindřich naplní vámi vyvolené poslání, ale jsem taky ten, co se vám musí vzepřít, naklást vám do cesty překážky a upozornit, že budoucnost bude vždycky mimo vaše i mimo naše možnosti. O budoucnosti vůbec nic nevíme a nemůžeme do ní zasahovat, jenom se nám pak **zpětně** může zdát, že v ní rozeznáváme kontury toho příběhu, o němž jsme už jakoby dávno věděli. Ano, jsem váš **advocatus diaboli**.

A tak si dál vedli chytré řeči sestupující ze schodů, a když už jsem měl pocit, že bych se do nich třeba taky rád zapojil, když mi už naskakovaly nejrůznější otázky, vždyť byly to řeči tak trochu taky o mně, octl jsem se vždycky v rozpacích, protože jsem už nevěděl, jak oslovit Kaňku, když už ani nebyla Kaňkou, ale něčím v množném čísle, možná i celým společenstvím, jak jsem už stačil pochopit, snad i jakousi institucí, s níž se teď Meloun s náramnou chutí přel. A tak se mi jen přihodilo, že jsem chytré řeči na chvíli přerušil, když jsem uviděl cosi na schůdku a musel se pro to shýbnout. Oba s nechutí hleděli, jak zvedám víčko od nějaké tubičky, co se mi zřejmě včera vysypalo z jednoho z těch pytlů, když jsem je tudy táhl dolů. Jste jak hospodyňka, co pro píрко skočí, okomentoval to nevrle Meloun, když museli čekat, než to pitomé víčko zvednu.

Ale pak už jsme sestoupili až na dno, kde samozřejmě nebylo žádné jezero. Leželo tam jen několik těch pytlů s gestapáckou vý-

strojí, jak jsem je tam včera nechal. Ale Kaňka ustoupila stranou a já se teď díval, jak Meloun odsunuje pytle, kleká si a v silném nánosu marastu nahmátne jakýs **kovový kruh**.

Tak jsem si to představoval, konstatuje a odhrne nastlaný marast, aby tam mohl postavit lampu. Pak se vkleče oběma rukama chopí kruhu a v námaze se prohne a ještě víc prohne, až se mu podaří nadzvednout veliký poklop. Ale pod ním už není kamenné schodiště, nýbrž železný žebř.

Tentokrát jsme se seřadili tak, že za Kaňkou sestupoval Meloun a já se octl až na konci. Bylo to vhodnější pořadí vzhledem k jejich debatě, která ještě nekončila. Ale sotva jsme se poskládali na železný žebřík, napadlo mě, že sestupujem do studny. Hned pod poklopem bylo totiž **žulové okruží** a pod ním dál pokračovaly kamenné zdi a z hloubi k nám **vzlínal** kovový chlad.

Teď jsme museli sestupovat ještě obezřetněji: vlhký kov byl ještě záluďnější než vlhký kámen. Na kamenných zdech kolem dokola dál pomačkané spirály a reliéfy a Meloun se dál dohadoval s Kaňkou o možnostech či nemožnostech zasahovat do osudu lidí a vyslovit se k jejich budoucnosti. Meloun teď citoval nějakého anglického filozofa, který tvrdil, že děje, co po sobě následují, jsou propojeny pouze svou časovou posloupností, nikoli příčinou a následkem, a tím pádem nemůže nikdo vědět, co se v příštích chvílích stane.

Ale to jsme už v příštích chvílích sestoupili na cosi, co se ukázalo být břehem. A když jsme tam ušli asi tři sta metrů, uviděli jsme **černou hlad' obrovského jezera**.

Okamžik jsme tam všichni tři stáli ochromeni tím zjevením, ale potom už nás roztrásl chlad, který byl tak mocný, že nás už bez ohlédnutí zahnal do přístřešku, totiž do kajuty na loďce zakotvené u břehu. Stěny tam byly potaženy nějakou srstí a dveře a okna opatřeny izolací.

Tak tohle jezero se rozkládá pod celým městem? A kdo spustil dolů ten železný žebřík a kdo tady, pane Meloune, zakotvil tu loďku?

Moc se ptáš, můj mladičkový příteli. Ale vsadil bych se, že to, co teď považujeme za břeh podzemní pevniny, je ve skutečnosti jen ostrůvkem v tom jezeře, protože jezero, zasníl se Meloun, je svým rozsahem totožné s městem nad ním. Ano, je jeho podzemním **černým zrcadlem**.

Opravdu? Tak takhle je to? zasmála se Kaňka. Takže ten váš **krásný příběh** o jezeře, ten se směl beze zbytku naplnit? A co jste předpověděl, se tedy smělo směle uskutečnit? dodala jízlivě.

A kdo spustil dolů ten železný žebřík? zeptal jsem se znova. A kdo tady zakotvil tu loďku?

A kdo potáhl stěny kočičí srstí? chtěla vědět Kaňka, když se otřela svým kožíškem o stěnu. A kolik nebohých koček na to zařvalo?

Meloun pokrčil rameny. Hádám, že to jezero objevil už někdo z vašich předků. A podal mi knížečku, kterou našel na etažérce pod lodním okénkem. *Rukověť mravních naučení stoika Epikteta. V Praze nákladem Jana Laichtera na Královských Vinohradech v roce 1901.*

„Každá věc má dvě držadla, jedním z nich možno ji nésti, druhým nikoli,“ přečetl jsem z Epikteta drkotaje zuby.

Myslím, že se už zas vrátíme, navrhla Kaňka, která přitom, řádně ochlupacena, nejmíň trpěla chladem.

Vskutku nebylo radno zde dál pobývat. Ale možná si to tady můj dědeček nebo kdo něčím vytápěl. Ale čím, pane Meloune?

Třeba stačilo dobře se oblíct, soudil Meloun. Třeba váš dědeček nebo kdo chodíval sem navlečen jak na velrybářskou výpravu. A třeba opravdu lovil v tom jezeře velryby. I když to už plácám, není sladkovodních velryb.

A proč by nemohlo být sladkovodních velryb? mínila Kaňka. Proč bychom si nemohli dopřát krásný příběh o velrybáři na jezeře pod naším městem?

Fuj, jízlivost vám nesluší, má sličná přítelkyně, pravil Meloun.

Ale to jsme už probírali na zpáteční cestě, napřed zas na železném žebříku a potom zas na kamenném schodišti.

Když jsme vystoupali ze sklepa, byl nahoře už lehce povadající dubnový den. A za špehýrkou ve dveřích Hlavičků stálo pozorné oko jak harpunář na přídi velrybářské lodi. Ale to už jsme taky slyšeli, jak nad naší ulicí letí zas nějaký ruský *šturmovik* s hrozny bomb, zavěšenými pod křídly. Však při pohledu shora *šturmovik* zřejmě usoudil, že Mečová už dostala pěkně na frak. A Meloun byl už zase melancholikem a Kaňka nahodila ksicht: já nic, já muzikantka. Každá věc má dvě držadla, připomněl jsem si Epiktetovu moudrost a zeptal se melancholika, jestli by neměl chuť na **borovičku**. Chuť a jakou! usmál se.

Prima, měl bych mít lahvičku v mansardě. Jestli mi ji tam totiž nevyžahl minotaurus, když tam na mě čekal se Šperhákem.

Fuj, jízlivost ti nesluší, usmála se Kaňka.

KAPITOLA DEVÁTÁ

Gumy gumy gumy!

Když jsme se s Kostou rozhodli, že nenecháme přece všechno jen na soukromém očkovi a jeho slídivých paroháčích, vždyť by to bylo trapné, ale že sami budem taky dál hledat, tedy když jsme se takto rozhodli, zastihlo nás pak rozvíjení té úvahy už na konci Orlí ulice. A Kostá tam hned zavěťřil.

Ale tady bych měl říct, že Orlí už neústila do *Hermann-Göring-Strasse*, nýbrž byli jsme hned svědky jejího přejmenování zpět na Masarykovu. Dům od domu tady postupovali mládenci s žebříkem – och, jak nám bylo blízké to putování s **žebříkem!** – a přelepovali uliční cedule anebo je nahrazovali jinými, zatím jen papundeklovými. Ale abych to nezamluvil: Kostá zavěťřil.

Jak jsem měl během dnešního dne už několikrát příležitost poznat, Kostá má zvlášť vyvinutá čichová čidla, což mu v tom jeho sanatoriu plném agresivních pachů musí působit nemalé obtíže, ale na druhé straně zase jedna jediná **kapka medu** zavěšená v čirém ovzduší, o níž my čichoslepí nemáme ani šajna, uvede Kostu okamžitě do ráje smyslových slastí. Pohybuju se v Kostově společnosti jen velice krátce, vlastně jenom několik hodin, ale už teď vím, že jeho finsko-ruská substance zasazená do českého prostředí rozkvetla, potvora, nádherným květem. Ale abych to nezamluvil: Kostá zavěťřil.

I vyrazili jsme tím směrem.

Je nejvyšší čas poobědvat, pravil Kostá, a restaurace u Stopků už ráčí být v provozu, vždyť cítím tu celé jejich menu. A to se už zavlnil touhou: Je tam i zelačka s valašskou klobásou a po té bych se utloukl. A kromě toho jsem si jist, že tam bude i náš člověk. Sice nejspíš inkognito, ale když víme, že ho tam máme čekat, tak stačí všímat si detailů: těmi se Amíci vždycky prozradí.

Hned při vstupu do České ulice jsme uviděli ten shluk před restaurací. A to už jsem taky já ucítil tu vůni, která by člověka slabší náтуры srazila tenkrát klidně na kolena. Ale u vchodu ke Stopkům stáli dva revoluční gardisti s rudými páskami a armádními revolve-ry. Jak jsme hned pochopili, pouštěli dovnitř pouze ty, co prokázali, že si můžou takový oběd dovolit. Nebylo pochyb: taky svoboda prochází žaludkem! Ale to jenom žaludky těch, kdo na to mají!

Je načase projít tyhle **dvě stříbrné lžičky**, navrhl Košťá a vy-lovil je z kapsy. Vždycky mě dokázal něčím překvapit, a když jsme se protlačili houfem, ukázal je jednomu z gardistů a v první chvíli jsem měl pocit, že se ten gardista s ošklivým předkusem do jedné z nich zakousne, aby si prověřil stříbrnou kvalitu. A pak už jsme směli vstoupit do slavné brněnské restaurace, z jejíž komínů se už pilně kouřilo.

Vystoupali jsme pohodlným schodištěm do jídelny, jíž pobíhali čiperní číšníci, jejichž očividná předprotektorátní kvalita napovídala, že si je pan Stopka po celou okupaci ukrýval až někde hluboko ve sklepení, zmrazené tam pospolu s potravinami a taky s obrovskými zásobami pitné vody. A všiml si už vůbec někdo, jak vymrzlé jsou brněnské sklepy? Jako kdyby celé Brno stálo na ocelových kůlech v nějakém obrovském podzemním **jezeře**.

Nijak nás nepřekvapilo, že nějací gardisti se tam už pilně ládovali. A samozřejmě se neládovali dělovými koulemi, nýbrž těmi nejlepšími lahůdkami Stopkovy kuchyně a hádali jsme, že až se naládují tihle, vystřídají je zase ti, co teď hlídají vchod, protože je dobré si gardisty předcházet, aby udrželi hladový dav, který by jinak roznesl restauraci na kopytech.

Sotva jsme si našli stůl, už tady byl číšník s předválečným jídelním lístkem. Košťá objednal zelňačku, pak staročeský guláš a pro každého máz piva ve velkých korbelech. Číšníka ale hned vystřídal vrchní: tady se totiž platilo předem. Košťá mu předal **stříbrné lžičky** a vrchní se uklonil a ujistil nás, že je mu potěšením,

že jsme si zvolili právě tento podnik. Na to nebylo co říct a taky se to od nás nečekalo.

Chvíli jsme se rozhlíželi po okolních stolech. Na všech stály starožitné svícny osvětlující slavnostní prostředí. Pokud tady Mr. Penicilin ještě není, počítali jsme, že se už každou chvíli objeví. Tedy Kostá s tím počítal. Nebyl ochoten připustit, že by se Amík nenechal zlákat tou nejsolidnější brněnskou restaurací a její předválečnou kuchyní. A tak jsme probírali jednoho hosta po druhém a za tím účelem jsme se taky jeden po druhém zvedali a předstírajíce, že hledáme toaletu, nahlédli jsme zblízka do tváří i způsobů chování u jednotlivých stolů. Kostá zopakoval svou ideu, že Američan se nám vyzradí **v detailu**. Vrátili jsme se tedy ke stolku v přesvědčení (tedy Kostá na tom lpěl), že Mr. Penicilin tady sice ještě není, ale že se už co chvíli ukáže. Seděli jsme proti věšáku na klobouky a na deštníky, umístěném hned nad schodištěm, takže noví hosté museli defilovat přímo před našimi zraky a nemohli jsme je přehlédnout.

Přinesli zelňačku, Kostá ochutnal, spokojeně mlaskl, i položili jsme si **na kolena ubrousky**, a to už byla ta chvíle, kdy zas navázal ve svém vyprávění. A tak noře lžící a vzápětí ji zase zvedaje a znova ji noře, prokládal vychutnávání libé krmě povídáním o svém otčímovi.

Můj otčím se už v Terstu rozhodl, jak už, Jakube, víte, pro Československo. Ale ta cesta z Terstu přes Slovinsko a Rakousko směrem na Prahu ho přivedla do Brna, jímž původně mínil jen tak profrčet ve spacím vagonu bývalé „Ferdinandovy severní dráhy“. Ale protože souprava neměla jídelní vůz a taky byl zrovna čas oběda, napadlo ho využít té dlouhé zastávky a spojit příjemné s užitečným a navštívit nějakou brněnskou hospůdku a tam si zároveň poslechnout, jak zní **jazyk jeho nové vlasti**. Mně byly tři roky, cupital jsem vedle něho. Kufry jsme svěřili úschovně v nádražní hale, ale daleko jsme pak nedošli, protože první českou větou, kterou jsme uslyšeli, a to hned, jakmile jsme opustili halu, byl výkřik. Je tady někde doktor?

Otčím z naléhavosti toho hlasu pochopil, že je ho tady zapotřebí. A to už klečel vedle převráceného pekařského vozíku, co ho hrubě smetl nějaký motorizovaný šílenec. Než stačila přijet sanitka, staral se o toho zraněného mladíka, a potom jel se svým pacientem ještě do nemocnice, aby dohlédl na další průběh. Ale v nemocnici jsem už pak ani já nezahlédl. Po celou tu dobu, co se otčím věnoval pacientovi, stál jsem za dveřmi operačního sálu, kde mě otčím zůstavil, stál jsem vedle dívky, sestry toho mladíčka, co nahlížela do sálu kulatým okýnkem, a přiměl ji, aby mě držela za ruku, neb **jsem rozhodl, že si z ní udělám svou macechu**. A otčímovi pak tím pádem už nezbylo než zakotvit v Brně. Čeština se potom stala mou **maceštinou** a otčím mě učil rusky (už ve čtyřech letech jsem uměl rozsáhlé úryvky z Evžena Oněgina) a platil ještě dvě guvernanky, které mě zasvětily do němčiny a angličtiny. Jen finština, má skutečná mateřština, mi zůstala mou, jak se říká, *böhmisches Dorf*.

Ale to se podívejme, fakt libochutný staročeský guláš! Vůbec to nejsou zmarněný stříbrný lžičky...

Korbele připluly vzápětí. Nepředstavitelné, že jsme si teď bužirovali v rozbombardovaném městě, nad nímž ještě přelétávaly ruské *šturmoviky* a občas upustily nějakou tu tříštivku, i když už ne přímo na střed města, k němuž ale stále ještě doléhalo štěkání kulometů a kašel katuší, pořád se tady umíralo a v ruinách domů často pohřbeny celé rodiny. Vlastně v tom bylo něco nestoudného až nestydatého a musím přiznat, že i oplzlého, totiž pochutnávat si na staročeském guláši uprostřed vši té hrůzy a bídy. Jediné, co nás omlouvalo, bylo, že motivací našeho bužírování bylo hledání Mr. Penicilina.

Otčím rychle získal jméno v brněnských lékařských kruzích – pokračoval Kostá nad libochutným gulášem – takže by nebyl problém uchytit se v jedné z nemocnic. Ale to nebyl jeho šálek čaje. Usadil se tady, aby využil jmění po svém otci, a zřídil si, postavil si vlastní sanatorium. Dlouho hledal příhodné místo a napřed na

zelené louce, ale nakonec si v Židenicích koupil **komplex budov** a jen si ho přestavěl. Původně to měly být stáje pro závodní koně, ale jejich majitel záhy pochopil, že Pardubice jsou se svou už tehdy proslulou *steepchase* daleko vhodnějším místem pro dostihovou investici, a rád to otčímovi přepustil za docela přijatelnou cenu. To jsme ještě bydleli v jednom z těch velikých činžáků na Křenové. A tam se otčím seznámil s tím brněnským Němcem, s Horstem Görlichem. Zajímavý člověk, na berního úředníka překvapivě inteligentní a vzdělaný. A přitom ani náznak nějaké německé nadřazenosti, ba Brňák jak poleno a československý občan. Vládl suverénně oběma jazyky a s požitkem je dokázal oba zpotvořit do brněnského hantecu. A když jsme se pak přestěhovali do obytné části dokončené přestavby, otčím zůstal s Horstem v kontaktu a jako lékař se staral o jeho dvě dcery a syna a jednu z dcer, Heldu, vyléčil z tuberkulózy. Ale nebyla to jen někdejší sousedská známost, bylo to skutečné přátelství. Ani třicátá léta na tom nic nezměnila, přestože Görlich pak vlezl do nějaké *gesellschaft*, kde se už začínalo hajlovat.

Okamžiček! sykl Kostů a zvedl se a šel si zblízka prohlédnout právě přibyvšího hosta. Nenápadně obešel jeho stůl a pak se zkusmo postavil do dvou protilehlých rohů, odkud ho zřetelně viděl ze dvou odlišných perspektiv. Načež se vrátil, zavrtěl hlavou a zeptal se mě, kde jsme skončili?

U toho, jak brněnský Němec Görlich už začínal hajlovat. Ale než budete, Kostů, pokračovat, chci vám ještě připomenout, že jste mně už několikrát slíbil prozradit, co osobního vás váže k tomu Repinovu obrazu z nádražní haly.

Ale kuš, Jakoubku, nemíchejme teď hrušky s bramborami. Hajlující Görlich a Repinův obraz, to jsou dvě odlehlé skutečnosti. Takže zpátky ke Görlichovi. Napřed to hajlování nebral moc vážně, tvrdil otčímovi, že je to jen taková společenská hra s legračním **mrskáním pravičkou**. Ale jak potom běžel čas (a ten už opravdu běžel kalupem) a jak Görlicha němečtí příbuzní zpracovávali, tak ta píseň

Deutschland, Deutschland über alles (Hitler má na pupku prales, jak jsme si ji tenkrát doplňovali) se už pomalu stávala Görlichovou srdeční záležitostí. Ale hned po mnichovském diktátu přišel Görlich otčímovi oznámit, že na protest proti Mnichovu vystupuje z partaje. Z jaký partaje? Ty seš v nějaký partaji, Horste? Z nacionálně socialistický, přiznal se otčímovi. Ale pak si to zas rozmyslel a nevystoupil. A poté co k nám vtáhly nacistický hordy, přišel Görlich otčímovi vysvětlit, že... Ale otčím ho nepustil ke slovu. Görlich pak položil na stůl docela veliký obnos s tím, že je to na provoz sanatoria, a raději už rychle vypadl. Ty peníze otčím vzal a nutno dodat, že bez Görlichových pravidelných a vydatných příspěvků by pak sanatorium nepřežilo, neboť otčímovo jmění se už rozplynulo a otčím, v jádru tolstojovec, nemínil slevit ze svých zásad a především ti nejchudší pacienti měli u něho vždycky dveře otevřené. A jsem si jistej, že to z Görlichovy strany nebyla pouze finanční pomoc. Německé úřady totiž kupodivu otčíma neotravovaly, přestože byl Rus. Ale v těch letech jediná komunikace mezi otčímem a Görlichem byly právě ty finanční převody a pravděpodobně to bylo takhle i pro Görlicha přijatelnější. Protože o čem by spolu mohli mluvit? Görlich arizoval nějaký velký židovský majetek, nejspíš textilní fabriky na Cejlu, což byl taky zdroj těch finančních příspěvků, a jeho znalosti bývalého brněnského berního úředníka uvítali v oddíle SS. Menšinová Němci nebyli totiž většinou, Jakoubku, přijímání do *wehrmachtu*, ale právě do těch místních oddílů *Allgemeine SS*. A dovedu si, Jakoubku, představit, v jakém byl Görlich pokušení vylíčit mému otčímovi, jakým slavnostním rituálem prošel za svitu planoucích pochodní a jak potom dostal **osobní dýku** a jak mu do podpaží vytetovali **runový** znak a jak si do skříně pověsil slavnostní černou uniformu se smrtáckými znaky a jak najednou on, dosud bezvýznamný brněnský Němec, měl teď všechna ta privilegia členů SS, jimž už bude brzy náležet bájný poklad Nibelungů... Ach jak by se rád pochlubil svému někdejšímu nejlepšímu příteli! A jak rád by mu

v té černé uniformě zatančil, dva kroky dopředu, tři dozadu a obrátku doleva a doprava! Ale samozřejmě mu bylo jasné, že doktora Laguzina by tím nedoal. Sloužil pak v SS především jako vynikající znalec brněnských poměrů a taky jako perfektní tlumočník. Nebyl žádné velké zvíře, měl jen tu nejnižší hodnost, protože menšinovým Němcům se zas tak moc nedůvěřovalo. A samozřejmě nemusel na frontu, tady byl jako znalec užitečnější a měl už taky svá léta. Ale svatou povinnost k Říši zastal jeho syn, účastník vítězného dobývání Evropy. Görlich byl určitě člověk plný rozporů, nevynikal odvahou, a co horšího, podezřívám ho, že by rád i to v jakési formě furt ještě přežívající přátelství s mým otčímem nejraději už odhodil, tak jak vzduchoplavci odhazují pytle s pískem, aby balon jeho nacistické kariéry směl vylétnout ještě výš. Vždyť jakýkoliv kontakt s otčímem byl už teď pro něho nežádoucí a možná i nebezpečný. Sice mu to nikdo z nadřízených takhle nepředhodil, ale co není dnes, může být už zítra. Obával se nejspíš taky o ten židovský majetek, co si nakradl. Ale teprve **Lidice** mu nabídly příležitost. To brutální vyvraždění pokojné obce, to byl klín vražený teď mezi mého otčima a nacistu Görlicha. Jestli otčím očekával, že Görlich se teď bude muset rozhodnout, kým vlastně je, nemýlil se. Opravdu se rozhodl a přerušil veškerý kontakt. Přestal podporovat provoz sanatoria, jako by tím chtěl říct: vezmi už laskavě na vědomí, že jsem nacist, vrah Čechů. Jenže za necelých pět měsíců poté se stalo to osudné: jeho jediný syn padl u Stalingradu. Stalingrad, jak se dalo čekat, zvrátil myšlení mnohých a nejen menšinových Němců. Nacistickou slupku sice nesvlíkl, na to byl holt přílišný zbabělec a vůbec velký hovado, ale jednoho dne to, Jakoubku, v něm vybuchlo a přišel se vybrečet mému otčímovi na hrud'. A otčím, ten v jádru tolstojovec, ho přijal, otřel mu slzy a podal kapesník... A Görlich znova začal podporovat Laguzinovo sanatorium. Ale esesáckou dýku nezhodil.

Pánové si budou přát ještě kávu? Vídeňskou, nebo tureckou?

Zvedli jsme hlavy. Když už, tak vídeňskou.

Číšník zmizel a kávu ihned přinesl **sám pan Stopka**, majitel restaurace. A na tácku vedle koflíků dvě stříbrné lžičky.

Nehraje něco, pánové?

Ale jo, všechno hraje, pravil Kostá.

Vězte, pánové, že je to nefalšovaný brazilský kafe. A taky ta smetana je –

Z nefalšovaných kraviček, kývl Kostá. Nikdo tady o tom nepochybuje.

Je mi potěšením dopřát vám ten nefalšovaný zážitek. Však ještě něco, pánové. A pan Stopka teď udělal malou zdvořilostní pauzu a teprve potom se zeptal: Nebude vás, pánové, obtěžovat, když k vám na chvíli přisednu?

Takové obtěžování si necháme rádi líbit, přizval ho Kostá.

A teprve potom mávl Stopka na číšníka a nechal si také přinést kávu.

Smím doufat, že jste byli spokojeni s obědem?

Víc než spokojeni, ujistil jsem ho. Stanuli jsme jednou nohou v ráji.

Tak tomu jsem nesmírně rád, pánové. Vaše návštěva v mém podniku znamená pro mě nevýslovně mnoho. A vaše spokojenost je mi odměnou. Váš pan otčím – obrátil se zas na Kostu – býval mým milým štamgastem. A bděl nad zdravím naší rodiny a taky mého personálu. Jeho náhlý **odchod** mě hluboce zasáhl. A pak ukázal do stropu a já to v první chvíli pochopil, jakože ukazuje, **kam** Kostův otec odešel. Ale nikoli, ten vzhůru mířící prst ukazoval na právě přelétávající, sice tady pod stropem neviděný, ale dobře slyšitelný ruský bombardér, jehož burácející motor rozdrnčel skleničky na vedlejším stole.

Rusové teď dobývají Řečkovice a nácci se tam už dlouho neudrží, ubezpečoval nás pan Stopka. Měli původně v úmyslu udělat si z Brna nedobytnou pevnost, ale už melou z posledního. Však chtěl jsem vás ještě o něco poprosit, pánové. A až si zamícháte kafe, utře-

te si prosím ty stříbrné lžičky tady do ubrousku a vraťte je zas do kapes, v nichž jste je přinesli. Jste mými hosty a od vás nic nepřijmu. Snad jenom – a Stopka teď jako by zaváhal, než to z něho konečně vyplulo – snad jenom... takovou přátelskou službičku...

Takže přejdeme k věci, pane Stopko, navrhl Kost'a, který nebyl včerejší.

Ano, jistě, souhlasil pan Stopka, je tady opravdu taková věc. Totiž je tady takový člověk. A tomu jde hned o život. A pak se Stopka přiklonil blíž a pokračoval šeptem: Tady vevnitř i tam venku čekají grázli, kteří by ho rádi zamordovali. Abyste tomu totiž rozuměli, v těchto dnech jsme tady ještě ve velice zvláštní situaci, kdy je možný vyřizovat si beztrestně osobní účty, kdy je možný i vraždit, protože nějaké mrtve navíc, to se vždycky ztratí v tom válečném běsnění. Protektorátní policie se už totiž stáhla, ta už neúraduje, a tihle gardisti tady, co si budem povídat... Takže obrovská příležitost pro odstraňování nepohodlných svědků. Ale abych byl konkrétní, pánové, ten, co o něm teď mluvím, byl přímým svědkem různých kolaborantských sviňáren a jejich původci by ho teď rádi umlčeli. V těchto prostorách si netroufnou, ale jakmile by vyšel ven... A za pár dní končí válka a začnou, aspoň doufám, normální poměry, kdy už nebude možný jen tak někoho odkráglovat. Takže mají poslední příležitost.

Ale co my v té věci? chtěl vědět Kost'a. Přece nepočítáte s tím, že právě my ho dokážeme ochránit? Otčím, který dbal na mou všestrannou výchovu, mi sice platil toho nejlepšího boxerského trenéra, ale pak přišla hospodářská krize a museli jsme si ledasco odepřít, takže jsem si nestačil osvojit boxerské dynamické stereotypy, bez nichž jste v ringu vyřízenej. A tady můj společník, Jakoubek, zas vyniká nadměrnou slušností, když někdo po něm kamenem, tak on hned zas chlebem... Ale bez vší srandy, pane Stopka, my bysme třeba moc rádi, ale v tomhle vám nepomůžem.

A Kostá teď posunul ubrouskem otřené **stříbrné lžičky** zpátky k panu Stopkovi, ale ten je zas hned přisunul zpátky ke Kostovi.

Myslím, že jste mi špatně rozuměli. Ve skutečnosti půjde jen o vtipnou záměnu. Potřebuju dostat svědka těch kolaborantských sviňáren do bezpečí. Tady váš společník, pan Jakub, tady zůstane a vy místo s ním odejdete odtud s tím svědkem.

Chcete říct, že Jakub a ten svědek jsou identická dvojčata?

Ale samozřejmě že ne. Hle, já sázím na tyhle **jeleny v říji**. A Stopka ukazováčkem jemně píchl do mé hrudi osázené vytrubujícími jeleny.

Stopka natáhl ruku a ukazováčkem se lehce dotkl Kubova svetru, kde na smaragdovém pozadí hlavičky šesti troubících jelenů. A pak vysvětlil svůj úmysl a záměr.

Celá ta **záměna** spočívá prosím na dvou fintách, které použil spisovatel Chesterton v jedné z povídek o otci Brownovi. Zajisté znáte Chestertona a jeho otce Browna?

Kuba s Kostou unisono kývli.

Jak jsem řekl, na dvou fintách. Prvá finta: **dominance** zvlášť nápadného vymaže při zběžném pohledu všechny nepřiliš výrazné odlišnosti. Když váš společník, tady pan Jakub – a Stopka se lehounce uklonil – má na sobě něco tak nápadného, jako je tenhle svetr s troubícími jeleny a jeho obličejík je přitom stejně nevýrazný – a Stopka se znovu, tentokrát však omluvně uklonil – jako obličejík toho svědka, tak je zaměníte stejně snadno jako šikovný eskamotér dvě karty. Tedy za předpokladu, že uplatníte i druhou fintu: když chcete zaměnit XY za YX, tak pak stačí vést s XY **nepřetržitý hovor**, jehož kontinuita pak překryje jak eskamotérův šátek celou tu záměnu.

Ale to už se Kuba zvedne a provázen Stopkou, který na něho mluví a mluví a mluví, dojdou ke dveřím do kuchyně, za nimiž čeká ten ohrožený svědek, a zatímco Stopka mezi dveřmi stále dál mluví

a mluví a mluví, Kuba za dveřmi předá svetr svědkovi a ten v něm teď vyjde, provázen Stopkou a troubícími **jeleny** a dojde ke Kostovi, který se okamžitě zvedne a hned spolu opustí restauraci.

Ale Stopka tam pak zůstane stát uprostřed své restaurace, a jak už je tak rozjetej, stále dál mluví a mluví a mluví a mluví a mluví a mluví, až jeden z číšníků jde blíž a přikloní se a zašeptá: **Stop, šéfe!**

Kostů opustil restauraci po boku svědka osázeného troubícími **jeleny** a musel si přiznat, že je z toho bleskového průběhu lehce zmaten. Je celkem nádherný den na konci dubna toho posledního válečného a zároveň prvního mírového roku. Z Řečkovic a Králova Pole je zas slyšet střelba a výbuchy tříštivých bomb a Kostů to tak trochu komentuje, ale svědek mlčí, vyniká prožluklou mlčenlivostí, jako by se zavázal, že promluví, teprve až mu bude dáno vydat své svědectví, a Kostovi nezbyvá, než to respektovat. Dojdou na náměstí Svobody (ještě předvčerejškem *Viktoria-Platz*), kde naproti vybombardovanému obchodnímu domu JEPa visí už na Moravské bance, na její pochroumané fasádě, nejen československá, ale taky už rudá vlajka, v jejímž středu zas nějaký šikovný eskamotér překryl *hakenkrajc* srpem a kladivem. A tady se svědek náhle zastaví, přetáhne si svetr přes hlavu a podá ho Kostovi, řekne *Thank you*, rozhlédne se a spěchá nahoru po Zámečnické. A Kostů tam zůstane stát uprostřed náměstí a jen kroutí a kroutí a kroutí a kroutí hlavou.

Sedíme s Kostou v kuchyni a tak trochu okouzleni tím, jak bravurně jsme zmákli, co nám bylo svěřeno (totiž ty dvě Chestertonovy finty), a dáváme si za odměnu do nosu. Přitom si samozřejmě myslíme, že svědkův útěk se mohl uskutečnit mnoha a mnoha jednoduššími způsoby, a to i bez naší účasti. Ale dobře rozumíme tomu, že velký Chestertonův ctitel, jímž restaurátor Stopka nepochybně je, si nenechal ujít příležitost, a zároveň tak vzdal poctu milovanému autorovi a nás jen přibral k tomu bohublému aktu. A toho si zatraceně vážíme.

Právě nabíráme těmi svými stříbrnými lžičkami z pohárů kačkovou zmrzlinu (jež vyplula z hlubin mrazícího sklepení pospolu se štikami namodro, aniž by se, nutno říci, tou štičinou kontaminovala), když to Stopka na nás vybalí.

Přátelé, tuším, že vás to zrovna nepotěší, ale musím se vám přiznat, že jsem vás tak trochu podrazil, i když vůbec ne ve zlém úmyslu. Nebyl to žádný ohrožený svědek, to jsem si totiž na jeho výslovné přání vymyslel, abych ochránil jeho totožnost. Ale teď, když už je daleko odtud, vám smím prozradit, že to byl výsadbkář, kterého předvčerejškem Amíci shodili do lesů někde v okolí Brna, aby do města dopravil první dávku **UNRRA**, potravin a léky.

Cože! vyskočil Kostá. A dvě vteřiny tam stál jak sežehnutý bleskem. A pak vyběhl z kuchyně i z jídelny i z restaurace.

Ten se za chvíli vrátí, povzdechl si Stopka. Toho výsadbkáře čekala totiž na Dominikánském náměstí motorka se sajdkárou. Ti jsou už v tahu. Váš šéf už nemá šanci.

Není to můj šéf, upozornil jsem.

Vidíte a já si doteď myslel, že jste rentgenolog z páně Kostova zábrdovického sanatoria.

Kruci, proč zrovna rentgenolog? myslím si. Takhle snad vypadají rentgenolozi? Nikdy jsem nebyl rentgenolog a nemíním jim být, vysvětluju Stopkovi. A Lagužinovo sanatorium není v Zábrdovicích, nýbrž v Židenicích. To si lidi dost pletou.

Ach to mně spadl kámen ze srdce, přiznal se Stopka. Já totiž neměl a nikdy nebudu mít rád rentgenology.

(Ale tady spustím závorku, abychom si v ní teď mohli odběhnout až do hlubin adamovských hvozdů, kam před dvěma dny, ano, už před dvěma dny, Američané shodili Mr. Penicilina a doprovodným padákem pak i batoh, v němž kromě 130 kantonů po 50 dávkách penicilinu byla taky směska potravinových konzerv a nějaké další léky včetně acylpyrinů a sulfonamidů. Zatímco Mr. Penicilinovi

se poštětilo snést se na paseku, padák s batohem zůstal viset vysoko v koruně borovice. A Amík se zbytečně pokoušel borovici zlézt a padák s batohem byl tak vysoko, že tam nedohodil ani s rozběhem. A armádní pistoli nechal v batohu. Při sobě měl pouze buzolu, orientační pláněk a prezent, tedy bakšiš pro jeho brněnský kontakt, sáček brazilské kávy. Tím kontaktem měl být spolehlivý anglofil a příležitostný hráč na saxofon, restauratér Stopka, jenž mu měl najít útočiště, z něhož by pak distribuoval penicilin. Ale Mr. Penicilin neměl teď sice při sobě jedinou dávku penicilinu, zato byl vyzbrojen vynikajícím orientačním smyslem, což bylo taky to, co ve výcvikovém táboře rozhodlo při jeho výběru. A tak se posadil na pařez, prostudoval pláněk, zorientoval se a zamířil k městu, za brněnským kontaktem.

Zatímco v rumunském přístavu **Konstanca** už od 8. dubna kotvila americká loď s hospodářskou pomocí válkou zbídačelé Evropě, a představuju si, že se snad jmenovala *Thomas Jefferson*, po americkém prezidentovi a autorovi Deklarace nezávislosti, tedy zatímco se její náklad překládal na železnici, v tom samém čase zamířilo do jednotlivých zemí, v nichž se teprve rozpadala německá fronta, několik speciálních letadel, *douglasek*, a rozsévalo do lesů osvobozované Evropy speciální výsadkáře s batohy, protože především bylo třeba dopravit do nemocnic zázračný penicilin a letadla byla přece jenom několikanásobně rychlejší než železnice. A tady opravdu záleželo na každé hodině, v níž už mohl penicilin zachraňovat životy.

Výsadkář vyrazil na Útěchov, ale tomu se pak musel velkým obloukem vyhnout, protože tam se ještě bojovalo. V jeho případě přece nešlo o to prokázat vojáckou statečnost, nýbrž postarat se o bezpečnou distribuci penicilinu. A tak se vyhnul taky Soběšicím, odkud rovněž slyšet kanony i kulometry, a přestože měl výjimečný smysl pro orientaci, postupoval lesním terénem jen hodně pomalu, snad to i vypadalo, že bloudí, protože musel pořád tím velkým ob-

loukem něco obcházet anebo čekat, až se cesta uvolní. A jednou dokonce přespal v krmelci, totiž v seníku nad krmítky pro vysokou, pro srnce a jeleny. Ale ani průnik periferií nebyl snadný, vždyť právě na severním okraji se ještě dům od domu bojovalo. To byl ten nejtěžší úsek, ale pak konečně vstoupil do města, které už v rukou *Krasnoj armiji*. Ještě na základně si absolvoval rychlokurz ruštiny a češtiny, takže znal pár slovanských větiček pro různé ošemetné situace. Ale když konečně našel tu Stopkovu restauraci, nechápal, co tam po něm chtějí ti kovboji s rudými páskami. Však když jim ukázal buzolu, pustili ho dál. A Stopka ho okamžitě zatáhl do kuchyně.

Yes, mám chlad, přiznal výsadcář, ale Stopka mu anglicky vysvětlil, že **hlad a chlad** jsou dvě rozdílné věci, i když obě dovedou stejně potrápít. Výsadcář si však přál poobědvat nikoli v kuchyni, ale v jídelně, aby slyšel kolem sebe češtinu a přiučil se tak těm jemným nuancím, jako je právě hlad a chlad. Stopka mu vyhověl a vystrčil mu za kuchyňské dveře malý stoleček a přinesl vepřoknedloželo a hned malér! Sotva Mr. Penicilin okusil to ryzí české jídlo, okamžitě propadl kulinářskému orgasmu a vylétlo z něho několik spontánních amerických kleteb, neboť právě a pouze jen ta sprška nefalšovaných amerických nadávek, jež bych tady moc nerad opakoval, mohla vyslovit ten nezvládnutelný chuťový zážitek, ten šmak, och, tu neskonalou slast, s níž se Amík ve svém jinak pestrém životě dosud nesetkal. Stopka se samozřejmě nebál, že teď vyskočí někdo z hostů a poběží Amíka udat na gestapo. Vždyť kde teď byl konec gestapu! Ale stalo se něco horšího, dá-li se to tak říct. Všem najednou došlo, že konečně dorazil ten anděl spásy, očekávaný Američan z UNRRA! Už několik dní se totiž radostnou šeptandou šířilo, že unrovácký Američan přináší ty nejzáračnější dary. A co bylo pro hosty ve Stopkově restauraci těmi nejzáračnějšími dary? Kdepak penicilin, nýbrž *chewing gum* a šprcgumy, americké condomy!! Neumíte si představit, jaký byl u nás na konci války a hned po ní hlad, ano, hlad po těchhle gumách! Lidi by toho nebohého **Mr. Chewinguma**

rozcupovali! Gumy, gumy, gumy, gumy! ječeli zvedajíce se od svých talířů a korbelů, a gumy, gumy, gumy! přizvukovali jim i kovboji s rudými páskami, co taky hladověli po gumách!)

Lidi by toho nebohého výsadbkáře rozcupovali, musel jsem ho rychle někam uklidit, tvrdil Stopka, a svým ctěným restauračním hostům vysvětlil, že gumy ještě nedorazily. Amík je má v batohu schovaném zatím někde v lese. Myslím, že mi tak docela nevěřili, ale aspoň opadl ten první nápor hladu po gumách. Restaurace nemá bohužel žádný zadní východ, kudy bych Amíka ulil, a tak jsem musel čekat na příležitost, která se dostavila až vašim příchodem.

Takže vy nemáte tušení, chtěl vědět zdrcený Kost'a, kde je ta borovice s výsadbkářským batohem?

Neptal jsem se ho na to. Nepotřeboval jsem to vědět. Sehnal jsem Amíkovi chlapíky se sajdkárou, kteří ho tam odvezou a kteří jsou navíc ještě vyzbrojeni takovými speciálními **řetízky** na lezení po stromech. Amík je navede až k té borovici a ti mu batoh sundají. A už mám taky pro výsadbkáře vyhlédnutý stanoviště, takovej domeček v Komárově, kde se rychle zabydlí a už pozítří by tam mohl „úřadovat“. Dám pak vědět do všech nemocnic, aby si tam přišli pro léky. Samozřejmě se počítá i s Lagužinovým sanatoriem, chce to už jen chvilku trpělivosti.

Tak trpělivosti! vztekl se Kost'a. Copak sakra nechápete, že mi tam každou hodinu umírají pacienti! Já potřebuju penicilin ještě dnes!

A pak do mě strčil: **Jdeme!**

I otřel jsem si bradu od kakaové zmrzliny a následoval Kost'u.

Kam?

Uvažujme logicky. Tak třeba lesy nad Soběšicemi nepřipadají vůbec v úvahu, protože na severu jsou ještě Němci, tam dosud zuří boje, tam by přece Amíci Mr. Penicilina neshazovali. Ale víte co, Jakoubku? **Přehrada!** Ta je obstoupena hustými lesy, které se táhnou až k hradu Veveří.

Ale to jsou přece obrovský prostory. Jak je chcete pročesat? Nemáme tu nejmenší šanci.

Tohle už neříkejte, Jakoubku! Anebo tu máme sedět na prdelích a čekat, až nám přijde úřední obsílka, že si máme vyzvednout penicilin? Takže půjdem teď vstříc tý motorce se sajdkárou, co veze Amíka s batohem. A od přehrady vede do města, pokud se nemýlím, jenom jediná sjízdná cesta.

Už od rána jsme bloudili tím *zakoldovaným gorodom*, jak označil Brno Kostá. Měl jsem pocit, že už mám nohy uchozený až vysoko nad kolena, a klidně bych si tady kecl a čekal až do skonání světa, ale už jsem byl ve vleku Kostových idejí, že za penicilinem musíme přes hory a doly a třeba až do dračí sluje. A tak jsme zas chodili a chodili a chodili a chodili až do podvečera. A samozřejmě zbytečně. Nepotkali jsme motorku se sajdkárou, ani nenašli dotyčnou borovici s batohem. Zato jsme uviděli širokou brzdnou dráhu, jak do přehrady po prudkém a rozmoklém svahu sklouzl a žbluňkl tank. Ruský, německý? Po celé hladině prkna, trámy, stržené krovy, sudy a kdovíco ještě a v tom haraburdí **nafouklá mrtvá těla**. A ta vodní nádrž s tím vším na hladině a zbarvená už večerními červánky vypadala pak z našeho odstupu jak **obrovský hrnec gulášové polívky**.

Vrátili jsme se a dozvěděli, že po výsadkáři a posádce motorky dosud ani vidu ani slechu.

Bude to nejspíš tak, navrhl Stopka, že jim už došel benzin. Vzpomínám si, že jsem si říkal, že pokud je ta borovice někde hodně daleko, tak je to ztracený, protože tolik benzínu nemají. Žijem, přátelé, v čase, kdy je benzin stokrát cennější tekutinou než krev. Takže nejspíš jdou teď s tím batohem pěšky. Čekal bych je až tak k ránu.

Seděli jsme ve vyprázdněné restauraci při obstarožním a prskajícím svícnu a srkali studenou kávu a Stopka kolem nás chodil po špičkách. Ale pak dostal nápad: Mám tady ještě **obrovský hrnec výborné gulášové polívky!** V kamnech je ještě oheň, hned ji ohřejou.

Udělal se nám blivno. Vyskočili jsme a beze slova vypadli.

(A znova si odskočíme do závorcky: Když se s batohem vraceli z adamovských lesů, objížděli Řečkovice, jenže Němci si mezitím přístup do Řečkovic v dosti velikém okruhu zaminovali. A předpokládám, že po mně teď nechcete, abych tu vylíčil, jak motorka se sajdkárou, výsadkářem, batohem a s dvěma chlapíky vyzbrojenými řetízky, co se připevní na boty při zlézání stromů, jak to všechno vyletělo do vzduchu a napršelo pak v tom dosti velikém okruhu. Předpokládám, že to po mně teď nechcete.)

Rychle se stmívalo a v těch tmavých ulicích už nám dočista končil ten hloupej den. A Kostá rychle upadl do své nostalgické ruštiny:

*Vot **Tatjana** upala v sněg, **medvěd'** provorno jejo chvatajet i nesjot, ona bezčuvstvenno pokorna, ne ševelnjotsja, ne dochnjot.*

Ach, nemuč nás, povzdechnu si.

Ale když jsme pak šli zas dolů Orlí ulicí, vzpomněli jsme si na soukromé **očko**. A hle, ve čtvrtém poschodí za oknem hořela svíčka a vedle ní stála (či spíš seděla) dosti velká **vycpaná ondatra**.

KAPITOLA DESÁTÁ

Vanesiáda a kočovné divadlo

Fuj, jízlivost ti nesluší, usmála se Kaňka a pustili jsme se do hledání **borovičky**. A hned poté co jsem si připil s melancholikem, byl den o něco vlídnější. Pak jsme ještě pojedli a melancholik, který při hledání borovičky ve všemožných skříních a taky za knihami v mahaganové knihovně narazil na Dostojevského Zločin a trest, se už začetl do příběhu, který počínal se v Petrohradu za velkých červencových veder. Nezlobte se, vysvětlil nám, ale mě už dneska do toho zmrzačeného města nevytáhnete. A tak jsme ho nechali ve společnosti Raskolnikova a v tom idylickém románovém městě, v němž všechny domy stály neporušeny, jen rožáky občurány od potulných *sobak*, ve přešťastném to městě, v němž se na celých pět set stránek vyskytly pouhé dvě mrtvolky...

Opatrně jsme obešli sutiny domu na rohu Mečové, domu, v němž, než ho rozčísila bomba, bývala městská Ústřední spisovna (ale mohla zde ještě přebývat časovaná puma, číhající už od loňského listopadu na svou příležitost), a hned mi došlo, kam míříme. Však Kaňce taky.

Vím, co tě tam táhne. A ještě dneska s tím, **slibuju**, něco uděláme.

I já jsem věděl, co mě tam táhne. Ale taky jsem věděl, že **provazochodecká** hodina ještě zdaleka neudeřila. Avšak Kaňka, která zas četla mé myšlenky, mě upozornila, že se mýlím.

A opravdu, Veselá ulice se už plnila nedočkavci. Což bylo ještě včera nemyslitelné. Ještě včera vycházeli lidi raději až za tmy, v neosvětlených ulicích bezpečněji tak před odstřelovači. Ale jak čas rychle pádil a všechno se teď ze dne na den měnilo, tak dnes už na Veselé ulici nebylo odstřelovačů, buď už odtud odtáhli, anebo je už Rusové stačili poshazovat ze střech a vykourit z pudy. A mezi ruinami už přešlapoval malý zástup.

Kaňka okamžitě vklouzla do vchodu jednoho z těch rozvalených domů, z něhož ostatně nezbylo víc než ten vchod, a když jsem tam vklouzl za ní, hnedka mě vykázala, poprosila mě, abych zas vypadl a nedíval se teď na ni. Porozuměl jsem té prosbě tak, že jejím původcem je lidský stud, který teď provází i její kočičí intimní úkony. Pak houkla Už! i otočil jsem se, ale místo Kaňky vidím zas minotaura, co jsem s ním už měl tu čest. Ještě si na nose upravoval ouřednické brejličky, v nichž se tady zrcadlily ruiny domů, ale například i trikolora na blůzce nedaleko stojící děvčice. Minotaurovo zánovní sako s kapesníčkem v kapsičce a bílé parádní kalhoty zvané **porcelánky** se do toho prostředí, v němž se při každém smělejším pohybu zvedal dusivý prach, vysloveně nehodily.

Promiň, řekla Kaňka, že jsem se navlíkla do tohohle ouřady, co ho znáš jako minotaura, ale jiný lidský figury zatím neovládám. Víš, chci si tu provazochodeckou exhibici taky pořádně vychutnat a ne se tady jen motat lidem pod nohama.

Ale na to jsem jí neskočil. Dobře jsem věděl, že v kočičí podobě by jí stačilo mrštně se vyšvihnout na nějakou tu obrovskou hromadu sutin a z ní pak provazochodecké představení pozorovat jak z lóže. Muselo za tím být něco jiného.

Dav, který se tady shromáždil v očekávání, že provazochodkyně se objeví už teď, ještě za denního světla, sem nepřivedly žádné plakáty rozvěšené snad po městě, nýbrž stejně jako mě intuice, ten kompas všech bloudících v tom Bohem zapomenutém městě.

Dav lehounce podupával, ale nikoli zimou, vždyť byl teplý dubnový den, ale ani tím davem nepodupávala nějaká snad netrplivost, přečkali jsme přece ten jejich protektorát, a to nás vyučilo trpělivosti. Tím davem, ale taky mnou, ve skutečnosti **podupávala radost** a podupávaly námi znovu oživlé: svoboda, rovnost, bratrství. A tu Kaňka-minotaurus vytáhla z náprsní kapsy cigártašku a nám všem podupávajícím rozdávala, ale to se podívejme: americký cigarety!

Ale tu se už před tím malým davem objevil ještě menší průvod: otvíral ho medvědář, uzavíral medvěd a uprostřed ho zdobila **slepá provazochodkyně**, ten klenot nejen mezi provazochodci. Moc dobře jsem si uvědomoval, že provazochodkyni znám teprve několik hodin, ale ty hodiny si už s sebou nesly obrovskou, dosud nepoznanou váhu.

Sotva se průvod objevil, strhl se potlesk. A všichni tři se obečenstvu ukláněli a provazochodkyně ještě rozesílala na vše strany slepé hubičky, což ještě zesílilo potlesk natolik, že ten pak zvedl prašnou clonu. Přes ni jako přes slavnostní závoj jsme potom viděli, jak provazochodkyně převzala od medvědáře dlouhé bidlo, pomocí něhož si bude tam nad střechami udržovat rovnováhu. A to už zmizela ve vchodu do toho domu, z jehož střechy natažené lano přes kaňon ulice.

Ted' – ještě za plného denního světla – se mi to natažené lano **jevilo** ach přespříliš dlouhé a ta propast mezi střechami zas příliš hluboká. Ale tak se to dnes přece muselo jevit všem. Cítil jsem tady všude to ustrnutí, které u mě bylo projevem úzkosti, a u toho davu snad taky, abych těm kolem nekřivdil. Vždyť byli zajisté stejně jako já prostoupeni vřelými sympatiemi se slepou provazochodkyní a stejně jako já by vykřikli hrůzou, kdyby uklouzla a zřítela se dolů. Ale taky bohužel bezpečně vím, že by se tím pádem naplnilo jejich utajované očekávání, které by ale ted' všichni rozhodně popřeli. Však když jsem se po nich rozhlédl, viděl jsem, že touha po takové senzaci číhá jako vždycky v každém, i tom nejmenším davu, davy jsou vždy lačné něco zadávit, a hned jsem k nim pocítil **divokou nenávist** a dostal chuť vyskočit a všechny obejít a jednoho po druhém zlískat. Ale ovládl jsem se.

Ve chvíli, kdy se slepá provazochodkyně objevila na střeše, dav znova aplaudoval. A když se pak přesunula podél lana přivázaného za komín, až se octla na okraji střechy, a tady potom musela na lano poslepu nakročit, což byl jeden z nejnebezpečnějších okamžiků, dav

se **slyšitelně** nadechl a zas **slyšitelně** vydechl. A když pak stála na laně, dav ji hltal očima a medvěd dělal záchranu.

Však pak se stalo něco překvapivého. Stála tam na laně a najednou jako by tam zamrzla, nepohla se z fleku. Strnul jsem, všichni kolem strnuli. Hleděli jsme s vyvrácenými hlavami a věděl jsem, všichni jsme věděli: něco se teď děje. A potom, až po pauze, udělala něco, co nám všem **vzalo dech**. Přesunula si bidlo do jedné ruky a tou druhou si sundala bílý šátek, sundala si slepecký šátek a usmála se z té výšky na nás dole:

Byla jsem slepou provazochodkyní. Ale už nejsem. Prohlédla jsem. Protože chci s vámi všemi vidět, chci s vámi všemi sdílet ten nádherný svobodný svět, který nás teď všechny čeká.

Dav ještě dvě vteřiny nedýchal, **držel dech**, ale pak už vybuchl: Hurrá! I pocítil jsem k tomu davu **divokou lásku** a dostal jsem chuť hned teď vyskočit a všechny kolem obejít a jednoho po druhém zlíbat. Ale ovládl jsem se.

Provazochodkyně odhodila svůj slepecký šátek, a protože byl z nějaké jemné tkaniny, vznášel se teď nad našimi hlavami jako nějaký velký bílý **motýl**, ale to už někdo z davu vyběhl a skočil po šátku, rafl po něm jak jestřáb po holubici, a teď už ne slepá, ale vidoucí provazochodkyně mu jen shora kývla, ať si ten šátek klidně nechá.

Ale to byl teprve počátek všech věcí, které se dnes měly odehrát. Vidoucí provazochodkyně se stále dál usmívala a s tím svým přílplým úsměvem kráčela po laně, zatímco medvěd záchranář se s rozevřenou náručí držel dole v jejím stínu, srovnával s ní krok, a přestože provazochodkyně na medvěda záchranáře zavolala, aby klidně odstoupil, že teď, když už není slepá, nepotřebuje záchranu, medvěd na té záchraně paličatě lpěl, a tak provazochodkyně teď dělala, že se zlobí na tak tvrdohlavého medujeda, a učinila gesto, jakože po medvědovi hází to bidlo coby oštěp, a medvěd jako by hbitě uhnul a dělal, jakože se dívá do hromady cihel a hlíny, kam se

bidlo jako by zabodlo. Ve skutečnosti ale bidlo po medvědovi nehodila, byla to jen taková pantomima. A jestli si tohle dnes předem nenacvičili, tak to pak ten medvěd vykazoval inteligenci, o níž se mnohým z nás ani nezdá. Ale jestli si to třeba i nacvičili, stejně i tak to bylo projevem dost výstřední zvířecí inteligence.

Když byla provazochodkyně asi v polovině cesty, tedy asi v polovině lana, zase se zastavila a udělala opět něco hodně zvláštního. Zase si přeručkovala bidlo do jedné ruky a tou druhou teď odvíjela z bidla látku, o níž jsme si dosud všichni, já i dav, mysleli, že si ji tam navinula, aby se bidlo příjemněji drželo. Ale ve skutečnosti, a to jsme teď všichni, já i dav, zřetelně viděli, ta látka byl navinutý prapor. A teď ho pomalu – stojíc přitom přímo uprostřed lana – odvíjela. A byl to československý prapor, veliký **československý prapor**, který pro tu chvíli nám všem, mně i davu, překrýval celou oblohu, a teď jím za obrovského potlesku zamávala. Stála přímo uprostřed lana a oběma rukama a za sílícího potlesku mávala nad střechami velikým československým praporem.

Ale i přes ten stále sílící potlesk jsem teď vedle sebe uslyšel něco jako výstražný zvuk, hodně hlasité sprosté **zabzdění**, anebo jak bych to nazval. Otočil jsem se po Kaňce-minotaurovi, která ten ošklivý zvuk nepochybně vydala, a lekl se. Minotaurus držel teď v ruce revolver a přes úřednické brejličky mířil na provazochodkyni. Neváhal jsem a okamžitě po té ruce s revolverem skočil a strhl ji a minotaurus vystřelil a kulka minula provazochodkyni a vyletěla kamsi nad naše hlavy. A pak už to šlo ráz na ráz. Provazochodkyně se lekla, upustila prapor a hned letěla za ním, však do kosmaté medvědí náruče. Ale tam dlouho nepobyla, protože medvěd se hned na přání provazochodkyně rozběhl ke mně a vyklopil ji do mé náruče. Pochopil jsem, že shora zřetelně viděla, jak jsem jí svým zásahem zachránil život, a chtěla mi teď projeviti svou vděčnost. Ale nebyl jsem na nic takového připraven, ani psychicky, ani fyzicky. Kecl jsem s ní na zem, a když pak obratně vyskočila, podala mi ruku a zvedla mě, zrudl jsem.

Zachránil jste mi život s nasazením vlastního života. Jste statečný muž a vaše odvaha hraničí se ztřeštěností a přesně tak to mám ráda.

To se už všichni shlukli kolem. A někdo taky zvedl ze země revolver a podal ho hned dál a revolver běžel z ruky do ruky, až někdo řekl, že je to Walther ráže 7,65 mm, a řekl to tak hlasitě, že jsem to slyšel jak z nějakého tlampače přímo nad našimi hlavami. Ale to už jsem taky věděl, že ten revolver je to jediné, co tady zůstalo po minotaurovi. Bylo mi jasné, jakým způsobem se minotaurus vypařil, jak zmizel, ale vůbec jsem nerozuměl tomu, co Kaňka vyvedla a **proč to provedla**. Proč chtěla zastřelit provazochodkyni a copak se právě kvůli tomu převrátila zas z Kaňky v minotaura? Znamenalo to snad, že její proměna změnila v podstatě i její osobnost a že její **bílá** duše v **černém** kožichu **zčernala** v minotaurových **bílých** kalhotách, v **porcelánkách**? Anebo byla už vždycky **černá**, vždycky **minotaurí** a přebývala jen zástupně v kočičím těle? Ale neměl jsem teď možnost důkladně to probrat, jen mi to tak prolítlo hlavou.

Provazochodkyně kývla a malý dav poslušně couvl. A potom šla k medvědářovi a něco mu řekla a vrátila se ke mně: Poprosila bych vás, jestli byste měl teď chvilku čas.

Věděl jsem samozřejmě, že pro provazochodkyni bych měl čas vždycky a třeba i po celý zbytek života. Ale nedokázal jsem to vyslovit.

Medvědář mezitím zvedl prapor, sroloval ho a s medvědem se seřadili do maličkému průvodu, v němž teď ovšem chyběl klenot toho průvodu, a zamávali na provazochodkyni a ta zas zamávala jim a malý dav se rozestoupil, uvolnil medvědovi a medvědářovi cestu, uličku, již odkráčeli, a pak už ten malý dav, či spíš jen shluk, upřel všechnu pozornost jen na nás, stál a hleděl na provazochodkyni a na mě. Ale provazochodkyně zavrtěla hlavou a shluk to pochopil a rozptýlil se.

Něco vám teď ukážu, a vzala mě za ruku.

Ale ještě než jsme odešli, ohlédl jsem se. A tam, kde sutiny jednoho z vybombardovaných domů vytvořily jakýsi visutý ostrůvek, něco jako vysoký sokl z ohořelých trámů a cihel, tam nahoře, na té plošince seděla Kaňka. Jen jsem ji zahlédl, ale hned jsem zas otočil hlavu. **Nechtěl** jsem ji už vidět, protože jsem už nevěděl, čím vlastně je (ale to jsem přece nevěděl nikdy!), ale co hůř, bál jsem se jí. Ale přesto ten okamžik, co jsem ji uviděl, stačil, abych měl pocit, že mi tiše něco vzkazuje, že za mnou neslyšně volá: Běž s provazochodkyní, svěřuju tě do jejích rukou.

Přešli Veselou ulicí do Solniční vyhýbající se rozvalinám domů, co by jim rády přehradily cestu. A Jindřich stále ještě vyvedený z míry. Ale to už jsou na Solniční, před domem, v němž po válce bude po nějaký čas proslulá bulharská restaurace Varna. Vanesa s Jindřichem přelézají trámy vržené sem z krovu protějšího domu a vstupují jakžtakž zachovalým průčelím, fasádou jen poškozenou neštovicí kulometných spršek, vstupují do dlouhé chodby, na jejímž konci je ale větší místnost s propadlým stropem. Však propadlým skrze dvě poschodí a **bez střechy**, takže je tam hned od dveří vidět dubnové mraky, jež teď právě táhnou tím samým směrem, jímž stále ještě prchají elitní jednotky německé armády a taky už někteří brněnští Němci.

Ale tady, uprostřed místnosti s propadlými stropy, stojí **pancéřový vůz**, totiž pancéřový automobil pro vybranou nacistickou sebranku. Po atentátu na Heydricha se začaly pro nacistické pohlaváry v protektorátu vyrábět říšské kopie spolehlivých obrněných **lincolnů**, určených původně pro americké gangstery do gangsterských válek. Vůz stál tak trochu jako na velbloudích hrbech. Ale co si měl taky počít, když měl pod sebou nastlány ty probořené stropy. Zajímavé ovšem bylo, jak se sem vůbec dostal. Vždyť zabíral celou místnost, čumákem se dotýkal rozbité vitríny u jedné zdi a zadkem se zas zaryl do protější stěny, přičemž rozmáčkl nějaký toaletní stolek. Tou úzkou chodbou sem samozřejmě nemohl vjet, vyloučeno. Jistě, výbuchy

bomb někdy vyváděly psí kusy. Dokázaly vytrhat dlažební kostky a zvednout je tak vysoko, že pak napršely na střechy jako veliké kamenné kroupy. A možná ještě žijí pamětníci, kteří dodnes vidí ten výbuch, co posbíral ve starobrněnském pivovaru celou obří náruč sudů s pivem a vynesl je vysoko nad Mendlovo náměstí a tam s nimi chvíli hrál kulečník. Tak proč by nějaký takový výbuch nemohl sebrat esesákům přímo pod nosem jejich obrněný automobil a spustit ho pak propadlým stropem? Anebo ho použít na proražení stropu? Jenže to by pak dopadlo úplně jinak. Výbuchem vhozený **lincoln**, jakkoliv pancéřový, by se nejspíš rozlomil v půli. Byl vybavený do pouličních přestřelek, ale nedalo se s ním jen tak pohazovat nad střechami. Takže vypravěči nezbyvá než přiznat, že to on tam automobil spustil, opatrně ho spustil propadlými stropy zabíjeje tak dvě mouchy jednou ranou: zabránil náckům, aby v něm utekli, a zároveň připravil scénu pro první sblížení Vanesy a Jindřicha.

K tomu ještě třeba dodat, že krátce před svým oslepnutím (což se, připomínám, stalo 12. dubna, kdy Sověti bombardovali Jundrov a zasáhli tam **cirkusové zimoviště**), se Vanesa náhodně octla na Solniční, zrovna když *šturmoviky* shazovaly tříštivky na blízké náměstí. Vanesa vběhla do nejbližšího domu, a tak se potkala s pancéřákem a uchovala si jeho zářivý obrázek i potom v té tmavé komoře, za dočasně vyhaslým zrakem.

V **lincolnu** bylo nepředstavitelně útulno. Dokonce tam přebýval i pohodlný gauč, podobný tomu, který Vanesa vídala ve výloze obchodního domu JEPa, než dům vyhořel po bombardování. A tady se vypravěč zas přiznává, zas spěchá přiznat, že tam přenesl nejen gauč z obchodního domu ještě před jeho vybombardováním, ale že k němu navíc přidal i gramofon na kliku a s deskami s americkým jazzem, totiž s Měsíční serenádou **big bandu Glenna Millera**. Takže Vanesa s Jindřichem seděli v **lincolnu** na gauči, drželi se za ruce a dívali se, jak se deska otáčí a rameno přenosky lehounce pohupuje.

Ale to se už oslovovali křestními jmény.

Jindro, pravila Vanesa, teď koukej, co ti provedu. A vzala jednu Jindrovu ruku a položila ji na jednu Vanesinu kozičku.

To je věc, vid'?

Jindřich cítil, jak jím prochází světlo. Celý se vevnitř rozzářil, ale protože toho světla bylo napoprvé příliš, trocha z něho vyklouzlo únikovými cestičkami a srandovně se mu rozsvítily plamínky **na špičce nosu a taky na ušních boltcích**. Vanesa se neudržela a vyprskla smíchy.

Promiň, Jindro, promiň. Víš, radši toho už necháme. Ale od teď za pět hodin tě budu, nezapomeň, přesně tady čekat.

Ani Vanesa ani Jindřich neměli náramkové hodinky a věžní hodiny na svatém Jakubovi šly už dávno podle plotu. Ale chválabohu na svatopetrské katedrále, vysoko nad městem, dbali o chod hodin na střídačku (každý chvílku tahal pilku) sám svatý Petr se svatým Pavlem.

Jindřichovi se zaboha nechtělo odejít. Však Vanese taky ne. Ale oba ještě měli své povinnosti a ty se nedaly pominout.

Minotaurus zas sáhl do náprsní kapsy svého dlouhého saka a podal zase Jindřichovi dýku s ostrou čepelí (no to už známe, Jindřichu, že?) a teď udělal ještě pár kroků blíž, aby mohl být pohodlně nabodnut. Ale Jindra zase pustil nůž na zem. Úředník kývl, odkopl dýku, odfrkl si, otočil se a zase zvedl pušku, co mu ležela za zády, a podal ji zas Jindřichovi a postavil se teď znovu tak, že si její ústí opřel o prsa: Puška je nabitá, odjištěná, míříš mi teď přímo na srdce, stačí, když stiskneš spoušť.

A možná celou minutu tam tak proti sobě stáli a Jindřich měl pocit, že tentokrát je užůž blížek toho spoušť stisknout, ale pak zase položil pušku na zem.

Ale, ale, takže ani teď mě nezastřelíš? Jakože bys měl tentokrát pořádněj důvod, ne? Vždyť jsem ti málem odpráskl Vanesu. Ani tím tě nevyhecuju?

A minotaurus zas kývl: Podívej, brejličky hodím na zem a rozšlápnu je. Vždyť víš, že nejsem žádný minotaurus, ani tenhle ouřada. Vždyť víš, že jsem vždycky na tvé straně. Copak ti to ještě nedošlo? Když jsem tě poprvé hecoval, tvrdil jsem, že jestli mě nezabiješ, tak svět se stane mou kořistí. Samozřejmě jsem blušoval. A teď jsem blušoval zas. Nikdy bych Vanese neublížil. Kdybych nevěděl, že mi srazíš ruku, nevystřelil bych. Jen jsem to zinscenoval, abych tě tak s ní sblížil, abys získal její sympatie co chrabrý záchrance. Copak ti to musím stále jen opakovat? Už se s tím konečně smiř, že jsem tu jen kvůli tobě. Vždycky je víc možností, ale zvolili jsme mluvící kočku provázející přecitlivělého židovského chlapce. Ale kdybych to už musel nějak pojmenovat, tak ve skutečnosti jsem něco jako tvůj slouha tady. Mám tě krok za krokem dovést k poznání. A vlastně to, čemu tady říkáme **poslání**, se netýká ani tak tebe, ale spíš tvého syna. Tak i to si konečně povězte. Ode dneška za patnáct roků, v roce 1960, se ti narodí syn. To ti bude dvaatřicet a ovlivníš svého syna nejen tím, čemu se bude říkat genetická výbava, ale taky výchovou, předáš mu vlastnosti, které bude nezbytně potřebovat, aby naplnil svůj úkol. Ale o to se my nemusíme starat, to už je dáno. Zato je tady jedna překážka, kterou **my** musíme odstranit, aby věci proběhly tak, jak mají proběhnout. Máš totiž vlastnost, jež je nesmírně cenná, jednu z těch, co předáš svému synovi, ale ta samá vlastnost je ti teď právě smrtelně nebezpečná. Také to ti musím stále opakovat. Taky to ti musím vtouct do hlavy. Ty přece vůbec nemůžeš za to, co se stalo tvým rodičům, ale kladeš si za vinu, že ses nešel s nimi. A že ses s nimi dokonce ani nerozloučil. A že se tak vlastně zapřel.

Minotaurus se otočil, šel k oknu, ale hned se zas vrátil a chvíli se jen na Jindřicha tiše díval. Víš, řekl pak, zopakoval pak, nemohls říct **Sbohem**, protože jsme ti v tom okamžiku **šlápli na jazyk** a stáli jsme na něm tak dlouho, dokud nebezpečí nepominulo. Tys musel zůstat naživu, aby se ti mohl narodit syn. Proto jsme taky zajistili,

že si pro tebe přišel Tomáš Peterka a sebral tě gestapákům před nosem. A chtělo to jen trochu vlčí mlhy, která gestapáky zmátla. Ptáš se, jestli nebylo jednodušší zabránit jim, aby si přišli pro tvé rodiče? To kdybychom mohli, kamaráde! Do pohybu světa nesmíme zasahovat. Ale jak už snad taky ode mě víš, vždyť se pořád jen opakuju, můžeme provádět jenom takové malé opravy. Jsme takoví dějinní korektoři, kteří smí opravovat jenom drobné chybičky, ale na hrubky už nesmíme sáhnout. A tak jsme nemohli zabránit koncentračním táborům a spoustě věcí, které uvrhly svět až do těchhle hlubin zla. Nesměli jsme zabránit, aby si odvedli tvé rodiče, ale mohli jsme odstranit tvůj pocit viny. A tak jsme ti dali, jak už taky víš, prožít za mimořádných okolností **sugestivní sen**, v němž odešels se svými rodiči a neopustils je až do poslední chvíle. Do vody pak, jež se příšeřívá, shora se někdo ustavičně dívá. To je z nějaký básničky, vid'?' Ale co tedy čekáme od tvého syna? Jaký úkol bude mít v té daleké budoucnosti?

Ale tu cvakla klika a do mansardy vpadl melancholik. Podíval se na nás a došlo mu, že přišel nevhod, a chtěl se hned zas otočit ve dveřích, ale minotaurus ho zadržel zvednutou dlaní. Už nás vyrušil, už se to nedalo napravit a to, co mi chtěl minotaurus svěřit, zůstane už pro nejbližší chvíli nevysloveno.

Právě přišli tři divadelníci. Obcházejí Brno, dům za domem, a nabízejí svá představení. Troufl bych si tvrdit, že rozdávají radost. A tak jsem si je dovolil usadit do jídelny. Mám je sem přivést, anebo se půjdete na ně podívat?

Minotaurus kývl na mě, na pána domu, abych se vyjádřil, a já rozhodl, že půjdeme za nimi, do jídelny. Načež melancholik zasalutoval a už byl na odchodu, už byl zády k nám, když ještě promluvil: Asi bych měl ještě... totiž ti divadelníci... no však uvidíte.

Zvedali se od stolu, jak je tam melancholik rozesadil, a představovali se. Když mi Stella podávala ruku, viděl jsem, že jí chybí prsteník a malíček. Dalibor dopadl hůře, chyběla mu celá ruka, takže mi musel podat levičku. Nakonec se na berlích vztyčil Hans.

O prsty a údy přišli už při loňském srpnovém bombardování, kdy Spojenci rozpůlili dům na Údolní a dva prsty, jedna ruka a jedna noha zůstaly v té půlce, co se odporoučela do sutin. Ale Stella, což, jak víme, znamená hvězdu, nás nemínila zdržovat tou invalidní historií. Zásluhou Lagužinova sanatoria jsme se z toho rychle vysekali, uzavřela. A tam jsme taky rychle pochopili, dodala, že si teď můžeme vybrat: buď propadneme zahořklosti a zoufalství, anebo propadnem divadlu.

Jakže se jmenuje to sanatorium? zeptal jsem se a zapsal si to pro strýčka Příhodu na kousek papíru.

Pak jsme se ještě dozvěděli, že Hans a Stella byli brněnští Němci, kteří navzdory tomu zmrzačení uvítali pád nacistické říše, a Dalibor byl jejich žabovřeský kamarád.

Hádám, že jste při tom kočování po Brně pořádně vyhládli, takže bych vás napřed pozval k pozdnímu obědu anebo k předčasné večeři, záleží na vás, jak to přijmete, a teprve pak – a usmál jsem se na Stellu – teprve potom udeříte do bubínku a zvednete oponu.

A tady bych měl hned dodat, že Stella měla na krku místo náhrdelníku špagát a na něm zavěšený bubínek. A všichni tři byli navlečeni v hadrech, které se na nich už pomalu rozpadaly.

Předčasná večeře už nebyla nic moc. Můj batoh se dobral svých trapných konců, takže dokud v nádražní hale nesměním ten gestapácký majeteček, už nebudu moct nabídnout nic jiného než tahle vejce natvrdo, dáreček od Peterkových slepiček. Ale i to byla lahůdka v čase, kdy si lidi chytali do pytlů a do drátěných ok potulné psy a kočky. A Stella s Hansem a Daliborem taky uvítali ta vajíčka natvrdo co oblažující lahůdku.

Stella, která asi byla mluvčím toho malého divadelního společenství, loupala vejce a podávala je Daliborovi, jenž by to jednou rukou jen obtížně zvládal, a přitom nás zasněcovala do toho, co by nás mělo už za chvíli čekat. A tak jsme se dozvěděli, že tihle divadelníci sáhli opravdu hodně vysoko.

Máme v repertoáru Krále Leara, několikahodinové představení, které tady dokážem sehrát ve třech. A taky můžem nabídnout Euripidovu Médeiu v nezkrácené verzi. Jsou to dramatické skvosty vyslovující tragiku lidského údělu s ohromující silou. Strávili jsme nacvičováním těch her stovky hodin, nejsou to už pro nás hry, ale my tím doslova žijeme, my jsme Médeia a my jsme Lear! Ale taky se vám musíme přiznat, že dosud se nám nepodařilo ani Médeiu ani Leara zahrát, diváci vždycky chtěli něco veselejšího. A tak ve skutečnosti obcházíme město jenom s takovým veselým kouskem, s takovou kravinkou, kterou jsme si navíc sami sepsali. A má to úspěch, který si to vůbec nezaslouží. Ale ten bude dán tím, že ta srandička je vsazena do naprosté idyly, kde se vůbec nic neděje. Jen se tam po blahobytné večeři sedí u krbu a žvaní a žvaní. Nejdokonalější pohoda, v níž vůbec o nic nejde. A naprostá idyla, to je to, co si teď diváci přejí. A kdo by se tomu dnes divil. A je to prostoupeno tak blboučkým humorem, že nám diváci doslova smíchy padají ze židlí. A lidi si ten náš text řetězovitě opisují, sami si ho rozšiřují, a v těchto dnech už koluje.

Takže budete slavní?

Vůbec ne, protestuje Stella. My to sice hrajem, ale vůbec se k tomu nehlásíme. Tvrdíme, že je to anonymní text.

Ale pak se vám může stát, upozornil jsem, že v budoucnosti si vaši hru někdo přivlastní a podepíše ji svým jménem.

Ale hlouposti. Neumím si představit, že by to někdo dělal. Síla té hry není přece v jejím textu, ale v tom, za jakých okolností ji tady hrajeme. Představujeme totiž ten šprýmovný ostrůvek nicotné pohody ve smutném, rozbombardovaném městě, které si prošlo všemi kruhy pekla. Ale jakmile pomínou tyhle okolnosti, propadne se ta hra do zapomnění a omlouvám se, že jsem ji tady vůbec zmínila. A vy si jistě zasloužíte Krále Leara. A my budeme potěšení, že jsme konečně našli své publikum.

A tu promluvil minotaurus: Nezlobte se, ale my teď zrovna prostor na čtyřhodinového Leara nemáme. Ale docela bychom brali tu vaši legráčku u krbu, to žvanění po blahobytné večeři.

Na okamžik bylo na všech třech znát, jak hluboce je ta minotauri volba zklamala a snad i ranila, ale když jsem to chtěl odvolat a dát přednost Learovi, Kaňka-minotaurus mě surově kopl do kotníku. A to už taky Stella smetla z bubínku vaječné skořápky. Pro idiotský text, pravila, jsme taky zvolili praštěný název. Jmenuje se to **Plešatá zpěvačka**. A udeřila do bubínku. A už se to nedalo odestát, představení začalo.

Odehrávalo se to **jakoby** v anglickém středostavovském interiéru s anglickými klubovkami a za idylického anglického večera. Dalibor hrál pana Smitha a Stella paní Smithovou a Hans potom jejich návštěvu. Dalibor **jako by** rozevřel veliký dvojlist anglických středostavovských novin a ponořil se do četby, zatímco Stella, teď jeho manželka, zvolna a pomalu rozpřádala svou řeč:

Vida, devět hodin. Pojedli jsme polévku, rybu, brambory opékané na slanině a anglický salát. Děti pily anglickou vodu. Najedli jsme se dnes večer znamenitě. To proto, že žijeme na londýnském předměstí a že se jmenujeme Smithovi.

Dalibor v roli Smitha čte dále a pomlaskává.

Brambůrky na slanině jsou znamenité, olej v salátě nebyl žluklý.

Olej od kupce na rohu je mnohem kvalitnější než olej od kupce odnaproti. Je dokonce lepší než olej od kupce dole pod kopcem.

Neříkám, že by jejich olej byl špatný.

Dalibor čte dále, pomlaskává:

Ale olej od kupce na rohu je vždycky nejlepší.

Dalibor čte dále, mlaská.

Máry uvařila tentokrát brambory znamenitě. Posledně je nedovážila.

Mám je ráda, jen když jsou dobře uvařené.

Dalibor čte dále, mlaská.

Ryba byla čerstvá. Však jsem si na ní pochutnala. Dala jsem si dvakrát. Ne, třikrát. To mi dělá výborně na stolici. Ty sis také dal třikrát. Ale potřetí sis nabral méně než prvně a podruhé, kdežto já jsem si nandala mnohem více...

Celá hra trvala dobrou hodinu. Jindřich už moc dobře věděl, že si právě dnes nemůže dovolit plýtvat časem, ale hráli tak znamenitě, že nebylo možné se od toho odtrhnout. Hráli v těch svých hadrech, ale ty se jejich hereckým kouzlem proměnily ve středostavovské anglické domácí večerní šaty. Po celé to představení Jindřich s melancholikem říčeli smíchy a káceli se i se židlemi, ale vyskytl se také okamžik, kdy Stella musela zas udeřit do bubínku a hru na chvíli přerušit, protože chudák melancholik dosud nebyl zvyklý takhle se smát, a tak se teď začal smíchy dusit, asi tak jako když někdo poprvé stane na bruslích a rozplácne se pak na ledě jak široký, tak dlouhý. Dalibor s Hansem a Stellou hráli tu idiotskou frašku, tu slastnou konverzační idylu s tak obrovskou vervou, že vůbec nebylo znát, jak jsou otráveni z toho, že nehrajou Leara nebo Médeiu. A taky to soustavné padání židlí (jen Kaňka-minotaurus se na štokrleti uklidila stranou a nehnula při tom představení brvou) neumožnilo Jindřichovi ani melancholikovi vzít na vědomí tu jistou dávku hereckého znechucení z té hry, které se přece jenom skrývalo pod hereckou virtuozitou těch tří.

Když Stella s Daliborem a Hansem ukončili zkrácenou verzi Plešaté zpěvačky, vypukl při jejich děkovačkách robustní potlesk, což zas všechny tři uvedlo do rozpaků, vždyť takový aplaus si zasloužil jenom ten Lear nebo Médeia. Zato Jindřich s jistotou věděl, že tihle kočovní herci si zaslouží všechno, co unesou. A proto jim otevřel všechny skříně a komody a povzbuzoval je, jen ať si berou, vždyť jejich umění je nebeský dar, srovnatelný pouze – napadlo ho – s Vanesiným provazochodeckým představením. A tak odcházeli s plnými náručemi a melancholik s Jindrou tam ještě chvíli seděli

ochromeni tím šalivým kouzlem talentu, jenž tu před nimi rozevřel svá nádherná křídla, která by mu mohl závidět i sám *skvrnopásník angreštový*, pokud se přidržíme nočních motýlů, s nimiž všechny tři spojovala odvaha létat zatemněnou protektorátní nocí, jež se teprve v těchto dnech probouzela do ospalého svítání. Ale dost těch přeludných příměrů, povězme si jen, že to byli holt špičkoví herci, naturšiči, kteří, kdyby měli zahrát žirafy, vyšroubovali by si vráz krky až ke stropu. Jen Kaňky-minotaura se to očividně netýkalo: párátkem si vyrýpla ze zubů střepinku vaječné skořápky a odplivla ji melancholikovi na nohavici těch jeho ošklivých šaryvarů.

A tu jsem vyskočil: Slyšíte, Meloune, slyšíte, Kaňko, vždyť my jsme to zvorali! Vždyť jsme jim měli nabídnout ubytování! Tady by si žili jak Pánbů ve Frankrajchu! A Bůh ví, že by si to zasloužili! A denně by nám hráli tu Holohlavou zpěvačku!

Vylítl jsem z domu a rozhlédl se doleva doprava. S těmi berlemi a s tím vším, co měli teď v náručích, se přece nemohli jen tak rychle odkutálet. Ale odkutáleli. Zapadli asi do některého z okolních domů a nabídli tu svou holohlavku dalším zájemcům. Ale nic zas tak nehoří, dneska to už necháme, ale hned zítra si je najdu. Vždyť stačí město dům od domu obejít a s uchem na zdích naslouchat, kde uslyším padat židle...

Melancholik s minotaurem hráli slovní kopanou. *Miha* vykopl právě melancholik a *hamry* kontroval minotaurus a *rypák* odkopl melancholik, právem teď zvědav, jak si minotaurus poradí s tím *-ákem*. Ale ten, jak mě uviděl, zvedl se a omluvil Melounovi.

Stmívá se, pravil, za chvíli se skončí **nultý čas**. Už to nesmíme odkládat. Musíme jít.

Kývl jsem, že rozumím.

KAPITOLA JEDENÁCTÁ

Mr. Penicilin

Plamínek svíčky u **vycpané ondatry** se lehounce zakomíhal a za oknem se objevil Daniel Kočí a dal nám znamení, že hned jde dolů. Zatímco jsme čekali u domovních dveří, u starobylých vrat, v jejichž nazrhlém dřevě běželo vedle sebe hned šest hlubokých rýh, jako by po nich železnou tlapou drápl kdysi šestiprstý ještěř, a zatímco Kostá vložil vlastních pět prstů do těch rýh, ale ten šestý mu ničemně chyběl, **položil** jsem mu zase tu dotěrnou otázku o Repinově obraze.

Vězte, znejmilejší Jakube, pravil Kostá, že to je dlouhá historie, a bylo by mi líto ji teď tady rozkouskovat a nadrobit. A kromě toho si myslím, že by bylo dobré odvyprávět ji právě před tím Repinovým plátnem. Tak to vám slibuju, že až budu zas u mě, v sanatoriu, posadíme se k **Repinovi** a já vám při skleničce dobrého vína svěřím všechno, co mě k tomu výjevu na plátně váže.

Ale to už **soukromé očko** rozvalilo těžká domovní vrata a uvítalo se s námi. A hned jsme se dozvěděli, že ten žádoucí paroháč, co má pro nás tu nejžádoucnější zprávu, bydlí tady jen kousek, totiž na Jánské ulici. A potom tu informaci doplnil Daniel Kočí ještě sdělením, že jde o nejparohatějšího ze všech paroháčů, protože jeho žena je široko daleko vykřičená štětka, která to válí s celou kohortou šukačů, mezi nimiž ještě do předvčerejška nechyběli ani dva němečtí takříkaje feldvéblové, ale ti už teď táhnou do Teutonska, za svými manželkami. Ale to vás nemusí zajímat, přiznalo očko, rozhodující je, že právě tenhle paroháč parohatej objevil Mr. Penicilina, jak vy mu říkáte, a dovede vás až k němu. Ale ne, nikam nespěchejte, to on přijde za námi, už každou chvíli se objeví.

Daniel Kočí postupoval před námi a svítil nám na cestu velkou baterkou, které se za protektorátu říkalo midaska a ve směnných tržnicích měla cenu až čtyř čerstvých hlávek zelí.

Ty schody dají zabrat, pokud nemáte každodenní trénink, jako máme my všichni v tomhle činžáku, připustilo soukromé očko a trpělivě nás vyhlíželo z každé podesty. A teď si představte, že jsem asi před hodinou vlekl do těchhle schodů těžce raněného vojáka. Nějakého učitele z Rostova nad Donem, jak se ještě stačil dozvědět ten paroháč, co ho našel, a pak už učitel padl do limbu, toho **prvého kruhu pekla**, jak ráčíte vědět. A tak počítám s tím, mrkl na nás, že bysme ho potom přepravili do vašeho sanatoria.

Kostá byl pro, to je přece samozřejmé, i když přeprava bude asi komplikovanější, nemáme tam už nic pojízdného.

Ale zas zapomínáte, že já mám celý stádo mně oddaných paroháčů, z nichž jeden každý v něčem vyniká. Jsou mezi nimi na slovo vzatí odborníci, a to na cokoliv si vzpomenete. Určitě bude mezi nimi i takový, co dokáže někde vyštourat nějakou **káru na dřevoplyn**.

Na schodištním odpočívadle, na němž jsme teď stanuli, byla zeď poznamenaná od kulek. Ve světle baterky to vypadalo, jako by ten netvor, co dole poškrabal vrata, se tady pokoušel zahryznout do zdi. A Daniel Kočí odpověděl na naše tázavé pohledy: Asi před pěti dny se tu v noci cosi odehrálo. Ale nikdo z nás se neodvážil vystrčit nos, aby zjistil, s kým si kdo vyřizuje účty. Však víte, před pěti dny bylo všechno ještě jinak. Zatímco esesáci se už pakovali, *Volkssturm* a *Hitlerjugend* ještě zběsile řádily. Mohlo se stát cokoliv a komukoliv. Ale když jsme pak ráno vylezli, našli jsme jen ty stopy po kulkách, ale nikde žádná krev, žádné nábojnice. Až později jsme se dozvěděli, že to se ženil ten dobrotisko protektorátní **četník** z druhého poschodí. Na rozloučenou se svobodou se někde pěkně vožral a pak si tady vyhodil z četnickýho kopytka. A jeho paní máťinka šla tam pak s baterkou a ještě před svítáním posbírala

nábojnice do zástěry. A odpoledne celej dům obešla a omluvila se nám a že všechno dá pěkně zasádrovat a znova vymalovat. A měla se k nám jak mílius, vždyt' zatím ještě nikdo neví, jak ted' dopadnou protektorátní četníci.

Ale na další podestě se soukromý očko zas vrátilo ke svým milovaným paroháčům: Možná to nevíte, ale to oni jsou solí země a pouze hlupáci a taky ti, co jim ošoustávají ženy, jimi pohrdají. A když propadám zoufalství a hlubokému znechucení světem, vždycky se najde nějakej paroháč, co mě pozvedne z prachu. Mají přímo ďábelský smysl pro humor. I do toho vás jednou zasvětim.

Dveře do bytu soukromýho vočka zůstaly pootevřené. Vklouzli jsme tam už bezmála jak domů, tak vstřícný byl Daniel Kočí a takovou dokázal navodit pohodu. Hořely tam všude svíčky, ty **třepotavý dušičky** zhasnutýho Brna.

Raněný voják, učitel z Rostova, ležel na rozkládacím lůžku v menší zadní místnosti, která asi jinak sloužila jako skladiště všeho možnýho. Všelíjaké krabice a bedýnky, ale i hromady brožurek a časopisů byly ted' namáčknuty ke zdi a vedle lůžka židle a na ní nějaký předměty, zřejmě z kapes toho vojáka. Kost'á šel k lůžku, poskládal věcičky na jednu z krabic u zdi, usadil se a čekal. Ale dočkal se jen sténání a křečovitých pohybů.

Musíme ho hned odvézt, rozhodl Kost'á. Mám tam skvělého lékaře, Rajmunda Forejta, a myslím, že je nejvyšší čas, aby tenhle pacient padl do jeho pracek. Ted' už jde jen o to sehnat něco na přepravu do Židenic.

Nemluvil jsem zbytečně, řeklo očko. Auto na dřevoplyn je už na cestě.

Osaměli jsme tam s učitelem z Rostova a pozoroval jsem na Kost'ovi zvláštní stav. Už jsme dnes přece zažili jedno setkání s ruskými vojáky, myslím ted' tu kozáckou hlídku, co ji Kost'á počastoval krajícem se slaninou. A byli jsme rádi, když jsme pak viděli zadky jejich koní. Ale ted' projevil neobvyklý zájem. Viděl jsem, jak moc mu jde

o to zachránit život toho ruského vojáka. Kostá, jak už jsem věděl, v Rusku nikdy nebyl. S Ruskem ho spojoval jen ten Puškinův jazyk. Ale bylo to, jak už jsem taky stačil pochopit, pouto nejpevnější.

Opravdu jen Puškinův jazyk? Tak hele, Kubo, zapomínáš přece na Kostova otce. A jak to že na něho nepřišla ještě nikdy řeč, když to byl přece Rus? Není to prapodivný? Jak to že Kostův otčím beze zbytku **vytěsnil** Kostova otce? Kdo byl Kostův otec? Ptám se Kubo, ale je to otázka, která k němu nemůže dolehnout tou **neprostopnou stěnou**, jež vždy a odedávna stojí mezi vypravěčem a jeho postavami. Ale i kdyby k němu třeba dolehla, v této chvíli by na ni stejně ještě neuměl odpovědět. Anžto je to spíš otázka na Kostu, že ano. Však vraťme se do Kočího bytu.

Kostá sedí u lůžka Vasilije Stěpanoviče, jehož jméno ale ještě (na rozdíl od nás) nezná, ale zato se pokouší dobrat jeho identity, probíraje se těmi drobnostmi, těmi věcičkami, co měl voják po kapsách. Kuba stojí ve dveřích, opřený o veřeje, a Kostá zvedá ty drobnosti jednu po druhé a ukazuje mu je:

Piksla na tabák, i když už bez tabáku. Je na ní něco jako monogram, ale už je to tak ohmatané, že ani nepoznám, jestli latinkou, nebo azbukou. A taky řetízek s nějakým přívěskem, křížek v trojúhelníčku, jestli to není znak nějaký náboženský sekty, a Kostá zvedá ruku a řetízek mu protéká mezi prsty. A tohle je zajímavý: špaček tužky a nějaký papírky. Člověk by od učitele čekal krasopisné písmo, ale kdepak, ošklivej škrabopis. Počkej, tady čtu něco jako *ně těrjaja prisutstvija ducha*.

Dál tam byl ještě kus zakrvácené látky, původně snad větší kapesník, a rozmáčkнутá krabička s nějakou masťou či čím. A mezi dvěma bedničkami u zdi opřený učitelův **samopal** s plným zásobníkem.

Ale teď už pomineme to jejich nervózní čekání, z něhož se vylíhly už jen čtyři bezvýznamné věty, co si Kostá s Kubou vyměnili, ale bez nichž se my obejdeme. Protože tady se už vrací očko a není samo.

Mirek Šůra, představilo očko paroháče, který byl majitelem nebo spíš jen nájemcem automobilu na dřevoplyn, co už je čekal dole. Hlídal je tam další očkuv paroháč, protože jen tak nechat něco pojízdného u chodníku, to by byl pamlssek pro armádu nenechavců, co teď pročesávala Brno.

Všichni čtyři, u hlavy Kost'a s Kubou a u nohou zase paroháč s očkem, snášejí teď lůžko s rostovským učitelem, když je předtím obratně promanévrovali několika bytovými dveřmi. Cesta s lůžkem po strmém schodišti si ale nezadá se sestupem po příkré a kluzké skalní stěně. Učitele si sice přivázali k železné kostře rozkládací postele, ale každé klopýtnutí jim mohlo lůžko vyrvat, a jak padá chleba s máslem (či teď za války s **kunerolem**) zákonitě namazanou stranou dolů, tak by se teď lůžko převrátilo a sjíždělo po schodišti taky namazanou stranou, jestli mi rozumíte.

Ale ani přeprava automobilem z Orlí ulice do Židenic nebyla nijak snadná. Napřed to zkusili po Orlí dolů, ale tam se čerstvě zřítil dům, jehož ohořelá průčelní stěna už dlouhý čas snaživě rezonovala každý okolní záchvěv a teď se hlučně poroučela zvedajíc ten těžký závěs prachu. Projíždět se dalo jen těmi nejširšími ulicemi, kde bylo zříčené zdivo shrnuto stranou. A tak to vzali horem, Masarykovou a Křenovou. Ale **na mostě** přes Svitavu se vybíralo „mýtné“. Revoluční gardy měly svou konkurenci v několika dalších „revolučních útvarech“, což byly ve skutečnosti loupeživé bandy, ale taky s páskami na rukávech a s trikolorami na hrudi.

Jménem nejvyšší generality svobodného Československa si vystupte, přikázala hlídka na mostě a zamávala kvérem.

Převážíme těžce raněného ruského vojáka, řekl paroháč.

Leda hovno, pravil velitel mostní hlídky. Vystupte si, nebo z tý káry uděláme pojízdnou rakev.

Hned bylo jasný, že tím mýtným, tím poplatkem za přejezd mostu, se má stát právě ta kára na dřevoplyn. Ale taky bylo jasný, že se bez káry neobejdou, nedokáží odnést provizorní lůžko s raněným

učitelem až kamsi ke Karáskovu náměstí, kde bylo Kostovo sanatorium. Paroháč to rázem pochopil a střelhbitě vystrčil okýnkem učitelův samopal a vypálil jim dávku těsně nad hlavami. Naskákali do řeky.

Když jsme vjeli na nádvoří sanatoria, Kostá hned zavolal lékaře, toho jediného, co ho sanatorium mělo ještě k dispozici.

Myslím, že to zas není tak zlý, jak to vypadá, usoudil Forejt. Ale zaneste mi ho dovnitř.

Tam pak zjistil, že rostovský učitel má už zahojený čistý průstřel, který minul plíce i srdce. A za tím bezvědomím, co nás tak vyděsilo, byla ve skutečnosti jen smrtelná únava, vlastně **propastně hluboký spánek**, opravdu **limb**, ten první kruh pekla.

Jeden z očkových paroháčů byl v brigádě na odklizení mrtvých v Králově Poli, a tak tam našel učitele u vyhořelého gazíku a posadil se vedle něho, ale sotva s ním vyměnil pár rusko-českých vět, učitel upadl do toho propastného spánku, který už stačil pohltnout tu nekonečnou cestu spálenou zemí za ustupující německou armádou, co se ještě bránila kladením min a opakovanými nálety *štuk* z Göringovy *luftwaffe*. Rostovský učitel byl pěšák postupující za tanky, z nichž některé mu shořely přímo před očima, a *druzja*, co s nimi ještě včera spal pod jednou celtou, se proměnili v krvavou kaši v trychtýřích po dělostřeleckých granátech, byl to dlouhý pochod přes Ukrajinu, vypálenými vesnicemi, ustupující divize SS se mstily na vesničanech, ovocné sady zabydlené oběšenci, v *děrevnjach* nebylo už kohoutů, kteří by vítali svítání, a psů, co by vyli na měsíc, den nestřídá noc a slunce nevycházelo a nezapadalo, svět byl stvořen jen z křiku, detonací a dunění oceli valící se po hřmotných pásech, oblohy bez hvězd za černou mlhou, jíž proškrtávaly záblesky, a tu zas na všech stranách stály ohnivé stěny a půda se stále chvěla pod nohama, to už nebyla pevnina, nýbrž utržené kry v planoucím moři, armáda, k níž náležel rostovský učitel, byla sice už vítězná, ale zároveň už

taky polomrtvá, a jak stále dál postupovali, tisíciletá říše se jim před očima zmítala v stále ještě smrtících, nebezpečných křečích a na konci té nekonečné cesty se učitel zúčastnil bojů o Brno, o město vyjmuté z bezejmenného chaosu přímým Stalinovým rozkazem, přibližovali se k Brnu a zas vzdalovali, zkoušeli obchvat z různých stran, přes Lanžhot a Hodonín, a Brno také obloženo **smolným věncem** hořících vesnic a městeček, *wehrmacht* a divize SS se brání se zoufalou zvilostí a 2. ukrajinský front se už tady dobral zběsilé únavy, kdy neutuchající smrt, umírání lidí a koní utápěli *soldati* v alkoholu, ano, ten nešťastný pivovar, co sehrál svou roli v té zuřivé tankové bitvě, nikdo nemůže zabránit tomu, aby vojáci z pekla války nepřešlápli do toho blaženého ráje alkoholického zapomnění, v němž se pak tak snadno, ach tak snadno umírá, učitel se taky zúčastnil osvobození centra Brna, zaštitěni deštěm leteckých tříštivých bomb kupodivu docela snadno dobývají pevnost na Špilberku a pak postupují v zužující se, svírající se obruči, až je centrum vyčištěné kromě pár odstřelovačů z řad *Hitlerjugend*, ale rostovský učitel je potom ještě přiřazen k oddílům, které mají zlikvidovat to nejposlednější německé opevnění v brněnské periferii, totiž v Řečkovících a Medláncích, kde se divize SS drží zuby nehty, a tak se stane, že jeden z očkových paroháčů, který je tu nasazen do asanační služby, najde rostovského učitele těsně nad propastí smrtelně hlubokého spánku, vymění si jen pár vět a potom už učitel spadne do **limbické propasti**, z níž se vydrápe až v Kostově sanatoriu.

Seděli jsme kolem lůžka a opatrně ho krmili vybranými lahůdkami ze sklepní spíže pod sanatoriem a napájeli silným ruským čajem a hlavně: nechali ho mluvit, vypovídat se z té dlouhé cesty. A Kostů nám to překládal a někdy ani nemusel, rozuměli jsme a ani ne tak rostovské ruštině jako spíš tomu hlasu, očím, pohybu rukou a jak se přitom jeho dlaně zakusovaly do sebe.

Ale to předbíhám. Omlouvám se, ale to jsem se zas unáhlil. Totiž ještě předtím, než jsme se rozesadili kolem učitelova lůžka a napájeli ho a krmili, ještě předtím nás čekala cesta za Mr. Penicilinem.

Ale za Amíkem jsme nemuseli zas tak daleko. Věci znalý paroháč nás zavedl jenom na kraj Zábrdovic, kde v zastrčené uličce za řekou, kam nedopadly žádné bomby leteckých svazů bombardujících Zbrojovku, v takovém malém, úhledném domku nás už Mr. Penicilin netrpělivě očekával. Ve slušivé americké uniformě a jen s jedním **natrženým, povlávajícím rukávem**, který svědčil o tom, že sem nepřišel rovnou z nějakého absolventského plesu na West Pointu, nýbrž že ho tady někde v bílovických lesích shodili padákem a uvízl možná v koruně košatého listnáče a musel se odříznout a vletěl tam pak hádám do křoví. Amíkova čeština byla velice slušná, neřkuli parádní, zřejmě na ní zapracovali čeští **wlastenci za velikou louží**, a byl to vlastně ještě mládeneček, nejspíš syn nějakého farmáře z Tennessee či odkud, usoudil Kostá. Ale musí tady být těch Mr. Penicilinů rozeseťo víc, mínil, protože ten, co jsem ho vyprávěl z restaurace u Stopků, to nebyl vůbec žádný mládeneček. Ale tím líp a jen houšť.

Dám vám čtyřicet kartonů po padesáti kusech. Víc toho nemám, rozhodil Amík rukama. A budete se muset podělit s dalšími nemocnicemi.

Podělíme, slíbil Kostá. A převzali jsme kartony a už jsme je měli pod paží, když jsem neodolal a jen tak prohodil, jestli bysme mohli dostat taky pár kousků *chewing gum*. Amík se na nás překvapeně podíval, pak couvl dva tři kroky až těsně k **tygrovanému závěsu**, před nímž celou tu dobu stál, tam pak přidřepł, jako by se tam s někým neviditelným tiše domlouval, a po chvílce pravil: To jste si, fešáci, spletli adresu.

No nic, omlouval se Kostá, to my jen tak, nezlobte se.

S těmi fešáky nás ovšem dostal. Doprovodil nás ke dveřím a tam nám zamával **povlávajícím rukávem**.

Tak koukám, že to klaplo, usmíval se paroháč, ta šťastná parohatá hvězda našich životů.

Když Kuba s Kostou a paroháčem přelézali betonové kostky vržené sem zřejmě při výbuchu v objektu Zbrojovky, málem zakopli o leteckou bombu, *U. S. Army, Air Force, GP 1000 lb*, stálo na plášti.

Bacha, tak **kráva** je časovaná, řekl Kostá. Bude mít dlouhodobý časový zapalovač. Už tady může ležet půl roku. Z náletu v loňském listopadu. A může vybuchnout každou chvíli.

Paroháč si tam klekl a přiložil k plášti pumy napřed pravé a pak levé ucho.

Netiká.

U těchhle dlouhodobých není časový spínač nastavený na vteřiny, ale na měsíce, vysvětlil Kostá. Ta kráva netiká, ale začátkem každého měsíce **zabučí**. Zítra je prvního máje, zítra bude možná zas bučet.

Aha, řekl paroháč a zvedli kartony s penicilinem a odkráčeli. Ale ještě předtím Kuba pietně postál před obludnou jámou a ruinami, které tu zůstaly po jejich zábrdovické fabrice.

Doktor Forejt se ujal penicilinu, zčásti v tabletách, zčásti aplikovatelný injekcemi. Přestože se o něm mluvilo jako o léku s univerzálním zázračným použitím, Forejt, stejně jako Kostův otčím, znal účinky i meze jeho zázračnosti, streptokoky a stafylokoky a plynatá sněť, a věděl přesně, které pacienty se mu teď podaří zachránit a kterých se to bohužel netýká. Odnosl si svých deset kartonů a dal se do díla, zatímco Kostá požádal paroháče, aby ihned rozvezl zbývajících třicet kartonů do dalších brněnských nemocnic.

Takže Kostá s Kubou osaměli s rostovským učitelem na inspekčním pokoji, kam ho teď přemístili z lůžkového oddělení.

Vasilij Vasiljevič Kanin. Když Rostov obsazovala německá armáda, Vasilij už byl v jednom z těch pluků narychlo povolanych na obranu Stalingradu. A teprve u Stalingradu se dozvěděl od další

posily z Rostova, že SS divize řádila v Rostově jak pominutá a taky jeho ženu a děti povraždili a dům vypálili.

Vasilij teď seděl v pohodlné švédské klubovce – při křesle stál veliký džbán s tím nejlepším moravským vínem vychlazeným ve sklepení pod sanatoriem – a pokračoval ve svém vyprávění o té dlouhé kalvárii, totiž vítězném postupu Rudé armády od Stalingradu přes Ukrajinu až na Moravu. A Kuba by se rád dozvěděl ještě mnoho dalších podrobností o tom *pobědonosnom* pochodu, ale Kostá to rázně usekl, nechtěl už o válce slyšet.

Těpěr o Doně, prosu, poprosil Kostá Vasilije Vasiljeviče. A zajímalo ho hned všechno: dotek města s řekou, nábřeží, molo, mosty, a to dřevěné, betonové i železné, jehelníček stožárů v přístavu, **skřípění** lodních boků drhnocích o kamennou hráz, ale taky Don za městem, jarní, letní, podzimní a zimní podoba té mohutné řeky, ráno v mlžném oparu a večer na řece těsně před západem slunka...

Věděl jsem, že Rusko není Kostova rodná zem, narodil se přece ve Finsku, ale teď, když tahal z rostovského učitele nejružnější detaily, kamínky do obrovské mozaiky, pochopil jsem, jak ho ta země fascinuje. Nikdy tam nebyl, znal Rusko jen ze vzpomínek svého otčíma a jistěže z Puškina, Čechova, Dostojevského, Gogola, a tak si vytvořil **bolestný sen** o té zemi, kterou prý nikdy neuvidí, a přestože jsem té záplavě Vasiljevovy ruštiny, která měla stále rychlejší spád, neměl už šanci rozumět, cítil jsem stále víc výbušnou intenzitu té řeči, Kostův zápal se přelil i do rostovského učitele, oba teď dychtivě hořeli, planuli, plápolali Ruskem, a ta **obrovská**, nedozírná pevnina se tady začala vynořovat, vnímal jsem její všepohlcující hmotnost, věděl jsem, že tohle je *gospodin* Velryba, který jediným úderem svého ocasu – ale pak najednou **řach** a bylo po tom, jako by všechno byl jen obludný, nafouklý poutový balonek...

Do inspekčního pokoje totiž vletěl paroháč. Zrovna ten, co měl rozvézt penicilin po brněnských nemocnicích. Sebral mně auto, sebral penicilin! křičel a z parohů mu sršely **jiskry**.

Kostá se polekal, že se paroháč střetl s nějakým oddílem SS na útěku z Brna, se zuřivci, kterým je už všechno jedno.

Ale ve dveřích už stál ruský oficír, asi z těch hlídek, co střežily střed Brna.

Přeletěl očima scénu, na všech na okamžik utkvěl pohledem, pak se zarazil, strnul, ale vzápětí něco vykřikl a vrtil se dovnitř, rozběhl se ke švédské klubovce, převrhl džbán s vínem, ale to už se učitel zvedl a vpadli si do náručí a křečovitě **se sevřeli** a třináct vteřin (neodolal jsem a počítal) se drželi.

Není nic překvapivého na tom, že se rostovský učitel a *staršíj lejtnant* Nikolaj Platonovič Čmelin znali. A nic překvapivého na tom, že se třináct vteřin horoucně drželi. Nikolaj Platonovič se totiž ještě před chvílí domníval, že Vasilij Vasiljevič už nežije, že padl v řečkovické nebo královopolské přestřelce. Oba byli z téhož pluku, co se teď pokoušel dobýt Němci dobře opevněné Řečkovi-ce. Ale kdyby se znali jen odtamtud... Chci tím říct, že v celé Rudé armádě nebylo známějšího *soldata* nad rostovského učitele. Znali ho všichni od Stalingradu přes Kursk a Dněpr až po účastníky těch nejzuřivějších bitev na ukrajinských frontách, kde všude proslul nejneuvěřitelnější statečností, ani na okamžik nezaváhal, když bylo třeba jít na zvědy i pod tou nejintenzivnější palbou, šel vstříc kulometům a valícím se *tigerům* a *panterům*, odnášel raněné přímo z bitevního ohně, nebál se kličkovat v minových polích, říkalo se, že po smrti své ženy a dětí mu byla vlastní smrt naprosto *ravnodušna*, zvysoka na ni sral a možná ji dokonce s *prezrenijem* vyhledával, ale stal se přitom nějakým zázrakem nedotknutelným, chytil jen ten čistý průstřel a už příští den byl zas na nohou, postupoval s tou obrovskou armádou, která tlačila wehrmacht a divize SS zpátky, *sich*

zurückbegeben, zurückkehren, do jejich vítězné Germánie a tisíce rudoarmějců denně umíralo a armáda se denně obnovovala o další tisíce na smrt jdoucích, **ta fronta byla živoucím hřbitovem**, který tak znova zúrodňoval, hnojl spálenou zemi, ale protože rostovský učitel z té duše pohrdal perutěmi smrti, tak to pohrdání bylo, zdá se, jeho spolehlivým štítem, všichni ho měli za nesmrtelného, pověst o něm procházela celou frontou a všichni o něm věděli, dokonce i v divizích SS slyšeli o rostovském bohatýrovi a vysílali odstřelovače, aby se ho zbavili, ale zároveň moc dobře věděli, že ani ti nejlepší odstřelovači nemají nejmenší šanci.

Však když se Vasilij najednou ztratil při přestřelkách v Králově Poli a někdo dokonce vyslovil tu hříšnou myšlenku, že už je po smrti, mělo to okamžitě katastrofální následky pro celou frontu: boje se tam zastavily a divize SS v Řečkovících a Medlánkách se „zapouzdrila“ a vypadalo to, že už s ní nikdo nehne. A taky proto se *staršij lejtěnant* tak zaradoval, když uviděl učitele živého. Ale nejen proto. Rostovského učitele všichni rudoarmějci nejen obdivovali, ale taky milovali. Byl pro ně nejbližším z lidí, *ljubimyj pareň* těch zlých, vítězných dní.

Kostá zvedl převržený džbán a poslal hned paroháče do sklepa pro další víno.

Jak mi pak Kostá vysvětlil, učitel byl jen seržant, tedy poddůstojník, zatímco ten oficír, co k nám vpadl, už rovnou nadporučík, tedy *staršij lejtěnant*. Spočítal jsem těch třináct vteřin, během nichž byl rostovský učitel horoucně zaklesnutý v náruči svého nadřízeného, ale pak už nebyl čas na další horoucí výjevy. Paroháč sice přinesl ze sklepa zase ten velký džbán plný nejlepšího moravského vína, ale toho se už nikdo nedotkl. Nadporučík s paroháčem přivezli totiž tu káru na dřevoplyn plnou raněných rudoarmějců a rozdělili jsme se teď do dvou skupin, které se těch raněných ujaly. Kostá s doktorem Forejtem a nadporučíkem a rostovským učitelem přenášeli

rudoarmějce z auta na oddělení a já s paroháčem a jednou z těch zdravotních sester jsme tam pro ně připravovali rozkládací lůžka, a kde to bylo možné, i poschodové postele. Sanatorium bylo totiž už i tak nacvaknuté pacienty a přísun asi padesáti raněných rudoarmějců (které přivezli křížem krážem naskládané v káře na dřevoplyn) byl samozřejmě pohromou, ale skutečnost, že jsme už tady měli penicilin, činila nakonec z té pohromy jen hodně obtížný stav, tedy něco už zvládnutelného. Nejhorší ale bylo to sténání. Dole ve sklepě hučel odhlučňný generátor, jehož hlasitý zvuk bych ale teď uvítal, aby překryl ten hlas lidské bolesti. Ale generátor bzučel jen jako nějaká větší ladička a lehounce rozechvíval podlahu a občas světla žárovek slábla, aby se zas hned rozsvítila. Sestřička dirigovala naše manévrování s postelemi a já se bohužel ukázal mnohem nešikovnější než paroháč, který si totiž při přenášení postelí bez ostychu pomáhal i těmi parohy.

A povězte si zase: Kostů vůbec nebyl rád tomu setkání s *lejtěnantem*. Kubovi to už nemusel vysvětlovat. Ale vy jste možná zas pozapomněli na jejich setkání s kozáky, kdy Kostů zapřel svou ruštinu a raději nechal mluvit Kubu. Kostů věděl, anebo se domníval, že ví, že emigranti jsou pro **paranoický sovětský stát** mnohem horšími nepřáteli než celá hitlerovská armáda. A tak se teď musel hlídat, aby mu před tím ruským oficírem neulítlo nějaké ruské slovíčko, ba ani žádné ruské citoslovce, ba ani žádné **ruské povzdechnutí**, jejichž nejširší škála je přitom přímo obří klenotnicí ruského jazyka. O rostovském učiteli však intuitivně věděl, totiž v okamžitém záblesku intuice poznal, že toho se nemusí bát, to že není žádný křivák, ale naopak velice přátelský a chápavý tvor, takže Vasilij sice nerozuměl tomu, proč už Kostů najednou nemluví rusky, proč se za přítomnosti *lejtěnanta* najednou vyhýbá ruštině jak vlk železům (*kak volk kapkanom*), ale rozhodl se tím nezabývat, rozhodně v něm nevzklíčilo žádné podezření a myšlenky na vlka okamžitě zapudil.

Kostá v přítomnosti *lejtěnan*ta nemluvil rusky. Věděl jsem, proč tak činí, ale byl jsem si jist, že to teda přehání. V jeho obavách bylo něco až uhrančivého. Ale neměl jsem čas podobné úvahy rozvíjet. Docela mi teď stačilo vidět, jak mu z nosních dírek trčí chomáčky vaty. A tak jsem směl být svědkem toho, jak si v prostředí agresivních nemocničních pachů zamyká přístup do svého čichového orgánu, toho křehkého lovce exkluzivních zážitků. Ale to byl jen jeden z viditelnějších projevů té pozoruhodné, i když taky dosti znepokojivé Kostovy bytosti. Ale dovedu si taky představit, že na podobné tajemné tvory, na dvounohé, čtyřnohé, ale i šestinohé Kosti, bych mohl narazit v pohádkovém hájemství toho, čemu se říká **ruské byliny**.

Klečel jsem na zemi a namáhavě skládal jednotlivé díly trochu překombinovaného rozkládacího lůžka, když Kostá s doktorem Forejtem přenášeli přese mě nějakého těžce raněného rudoarmějce, a zaslechl jsem snad, jak mu Kostá říká tiše rusky něco konejšivého. Ale v tu chvíli se mi při skládání lůžka prostředníček bolestivě dostal do kovového svěráku a zařval jsem jak tur. A můj výkřik jako **zvukový spínač** okamžitě zvedl všechno to sténání a výkřiky kolem do hlučného akustického výbuchu.

Lagužinovo sanatorium nebylo vůbec vybaveno co vojenský lazaret, přestože Kostá o něm občas mluvil jako o lazaretu. A vůbec už nepočítalo s takovým množstvím pacientů. Vždyť tam už dávno nezbyla žádná rezerva, protože bombardování na konci války spolehlivě zaplnilo všechny nemocniční postele. Doktor Forejt s Kostou už od loňských náletů pilně sbírali raněné po celém Brně. Vytahovali je z ruin domů, lovili z hlubokých **kráterů** po leteckých bombách a ze sklepů, jejichž stropy se propadly a pohřbily ty, co tam hledali záchranu. A byli i tací, co se do sanatoria dobelhali sami anebo je přivedli jejich příbuzní či známí. Takže další **nášup** padesáti raněných sovětských vojáků už doslova přesytil nemocniční útroby, až

praskaly ve švech. Rozkládací lůžka byla teď namáčknuta i na chodbách a došlo i na ten inspekční pokoj. Nemluvě už o tom, že zásoby rozkládaček se rychle tenčily a doktor Forejt a zdravotní sestry už nabídl i své služební pokoje a postele a z rezervních skříní vypluly huňaté deky a všemožné lůžkoviny a rozloženy po zemi tak, že už tam bylo možné chodit jen po hlavách pacientů. A to už taky hrozilo, že záložnímu generátoru každou chvíli může dojít šťáva a všechno se pak naráz propadne do tmy. A tak Kostá chtěl nechtěl **kývl**.

Rozhodl se totiž dát k dispozici i své soukromí, byt v poschodí, byt po svých rodičích. A teď šlo o to vybrat ty nejnaléhavější případy, pacienty, co potřebovali okamžitou lékařskou pomoc, a ty přemístit nahoru, kde se jim bude moci doktor Forejt nerušeněji věnovat. A tak šel od jednoho k druhému, skláněl se nad nimi a k těm, co leželi jen tak na houních přímo na zemi, přiklekl a při té pečlivé selekci zjistil, že dva z těžce raněných vojáků už mezitím zemřeli. A zvedli je z lůžek a odnesli v dekách do nemocničního atria, protože nemocniční márnice byla už plná, a tam je jen tak vyklopili na dlažbu a deky zas vrátili do sanatorijního provozu. Jedním z těch mrtvých byl asi šestnáctiletý chlapec v uniformě rudoarmějce. A tu se stalo něco zvláštního. *Lejtěnant*, od něhož by nikdo nic takového nečekal, v jednom z nemocničních pokojů ukořistil velký **polštář** a vrátil se s ním do atria a dal ho mrtvému **chlapci pod hlavu**. V té dubnové tmě prošpicované hvězdami svítil ten polštář na černé dlažbě jako **do nebe křičící výčitka chlapcovu strážnému andělu**. (Ale zfanatizovaným chlapcům z *Hitlerjugend*, těm hloupoučkým odstřelovačům sestřeleným ze střech, nikdo nikdy nedal polštář pod hlavu.)

Doktor Forejt vybral těžce raněné, kteří potřebovali jeho okamžitou pomoc, ale s nimiž bylo přitom ještě možné hýbat. A protože schodiště tady bylo strmé, jako v tom činžáku na Orlí, museli každého z přepravovaných taky přivázat k posteli. Však velice rychle došly pevné provazy, a tak srolovali prostěradla a rolovali dlouhé

nemocniční rubášky. Ale schodiště se nakonec ukázalo ještě strmější než to na Orlí.

Když jsme vytáhli přivázaného pacienta po strmém schodišti a postavili lůžko na zem, zvedl jsem konečně hlavu a vidím, že jsme ho upíchlí přímo pod Repinův obraz. *Lejtěnant*, který táhl pacienta se mnou, teď zůstal s hubou dokořán a pak vydechl: *Repin! Job tvoju mať, ved' Repin!*

Točnoje otkrytije, tovarišč lejtěnant, povzdechl si Kostá za našimi zády. Tváří v tvář Repinovi úplně zapomněl na svoji obezřetnost. A to nejspíš protože v tom obraze bylo skryto nějaké tajemství, *glubokaja tajna*, která teď vyjevila svoji moc, *jurodivou* střepinku té moci. Ale to se už *lejtěnant* otočil, a naráz jako by oba úplně zapomněli, kde jsou a proč tady jsou.

Kostá i *lejtěnant*, jako by oba zapomněli, proč tady jsou. Kostá teď totiž děsně zajímalo, jak mohl *lejtěnant* poznat Repina v takovém jeho netypickém obraze. A *lejtěnant* pokrčil rameny a okamžik tam nehybně trčel. Ale pak překročil pacienta a stál teď těsně u plátna a po malém zaváhání zamířil ukazováčkem na stromy v pozadí obrazu, obtáhl jejich kontury a pak ještě ťukl na *karman* jedné z postav, na velikou kapsu, z níž vyčuhovala dlouhá troubel dýmky. *Něť, sovsjem něť*, nesouhlasně kroutil hlavou Kostá a taky překročil pacienta a ukazoval na plátně na úplně jiné detaily, které zas podle něho svědčily pro Repina. A to se už oba rozpovídali o Repinovi a oči jim plály něčím hodně jiným než bojovým leskem. Ale najednou zničehonic se *lejtěnant* zeptal: *Vy emigrant?* Ale taky hned chlácholivě dodal: *Ně nado trusit', moj brat tože emigrant. A Repin razumějetsja tože emigrant.* A přikročil ke Kostovi a pevně ho objal a náruživě zlíbal.

Sakra, budete se mi tady mrouskat?! štěkl paroháč a odplivl si. Nebyli jsme tenkrát ještě tak docela zvyklí na takové projevy

slovanské horoucnosti a paroháč, jak už mu bylo osudem dáno (však kdo by mu to měl za zlé?), viděl hned za vším proradný **sex**.

Sakra, budete se mi tady mrouskat! ulevil si paroháč a docela si dlouze odplivl. Slina mi prskla až na ruku, a protože jsem slyšel, že sliny paroháčů bývají často prudce jedovaté, rychle jsem si ji otřel. A hned potom jsem paroháče upozornil, že by se místo *lejtěnantovi* a Kostovi měl raději věnovat raněnému, co ho s Kostou přinesli, a co nejrychleji ho už odvázat, protože tím znehybněním viditelně trpí. Raněný teď lapal po dechu a v tom chorobném, zlém snu, který si ho surově přivlastnil, možná právě padl do zajetí hitlerovčičků, anebo byl kdesi na Sibiři přivázán řetězem k pahýlu stromu a vydán napospas sibiřským vlkům, kteří se už přibližovali a už jim, na zazvonění akademika I. P. Pavlova, kapaly sliny.

Podářilo se nám rozmístit do Kostova soukromí tolik pacientů, že doktor Forejt se sestřičkami měli teď dost prostoru ke všem těm medicínským úkonům a zvládli všechno dřív, než ve sklepě vyplivl generátor.

Ale pak už generátor vyplivl. Něco před půlnocí. Podlaha přestala jemňoučce pulzovat a zavládla tma tmoucí, *jegipetskaja tma*, jak to pojmenoval Kostá, a bylo slyšet *lejtěnanta*, jak v té tmě sestupuje po strmém schodišti, ale jednu chvíli se tam něco stalo, protože sprostě zaklel (*Chuj moržovyj!*) a potom bylo dlouho ticho. A v té tmě a tichu seděli Kuba s Kostou pod Repinovým obrazem a taky sténání raněných na několik okamžiků zmlklo.

Nuže, sedíme teď pod Repinovým plátnem a slíbil jste, připomněl jsem Kostovi, že mi při té příležitosti konečně prozradíte, co vás svazuje s výjevem na tom obraze.

Sedíme sice pod Repinem, ale *mandavošku* teď z něho vidíme, takže to se nepočítá, zchladil zas Kostá můj zápal.

Z vás něco dostat, postěžoval jsem si. Tak se nezlobte, že budu teď sprostěj. *Chuj moržovyj!* zaklel jsem, snaživě přitom napodobuje i ten skřípavý hlas *lejtěnant*a.

Falešně mě osočujete, ctěný Jakube, vždyť už jsem vám svěřil ledasco. A mimochodem, *chuj moržovyj* neznamená, jak si možná namlouváte, mražený chuj, nýbrž chuj mroží.

Načež dlouho mlčel a já už do něho nerejpal. Je poslední dubnová noc, odkud už neslyšet ani nejvzdálenější střelbu, poprvé za dlouhý čas se i svět kolem ponořil **hluboko** do milosrdného spánku beze snů.

A potom už Kost'a začal tiše a pomalu:

V listopadu čtyřicet čtyři jsme už věděli, že Německo se řítí do Hitlerovy říti a konec války je už kdesi na obzoru. Neděle 19. listopadu, ten den do smrti nezapomenu. To jsem viděl své osvojené rodiče, otčíma a macešku, naposledy. Můj otčím se s mojí maceškou, které říkal po ruském způsobu Haničko Petrovno, protože její otec, majitel krejčovského salonu v Černých Polích, se jmenoval Petr, tedy můj otčím se s mojí maceškou odebrali ke svým nejbližším přátelům, k Horáčkovým, jimž otčím zas jen tak ze srandy říkal Leopardi, protože on se jmenoval Leopold a jeho žena Leona, Leonora. Odebrali se tedy k Leopardům oslavit tam maceščinu pětatřicáté narozeniny a spojit to zároveň s oslavou blížícího se pádu Třetí říše. Já musel zůstat doma, protože příští den bylo pondělí a byl jsem zaměstnán v malé husovické fabričce na výrobu součástek do leteckých motorů a tam přísně hlídali pracovní dobu. Takových malých fabriček jako ta husovická, či spíš jen dílen na výrobu součástek do letadel a kanonů a kulometů, byla teď už v Brně spousta a na nejrůznějších místech, protože Němci se snažili po prvním bombardování Brna zbrojní výrobu co nejvíc rozptýlit. Otčímův známý, brněnský Němec Horst Görlich, se sice pokusil udržet mě taky v personálu sanatoria, ale všemocný *arbeitsamt* rozhodl jinak. A tady se sluší dodat, že Görlich aspoň zabránil mému *totaleinsatzu* na práce do vybombardovaných německých měst. Pracovní doba v té husovické fabričce začínala už

v šest ráno. Z našeho sanatoria to bylo do Husovic kousek, ale do Veselé ulice, kde bydleli Leopardi, nehorázně daleko. Chci tím říct, že jsem neměl šanci zúčastnit se oslavy u Leopardů, protože gestapo trvalo na tom, že v brzkých ranních anebo pozdních večerních hodinách, ještě před rozedněním anebo po setmění, se nesmí v Brně na větší vzdálenost placatit žádní protektorátní občanci. A pracovní úřad proto sbíral pracovní síly vždy jen v nejbližším okruhu příslušné zbrojní fabriky nebo fabričky, případně jim tam zajistil společné dělnické ubytování. Samozřejmě jsme maceščiny narozeniny oslavili už den předtím doma, takže to na Veselé ulici byla oslava navíc, speciálně pro Leopardy. Ale dnes už to vím: **čert nám byl dlužen Leopardy!**

A tady se Kostá odmlčel. Šel k oknu, díval se do hvězdné tmy a bubnoval na sklo. Kuba trpělivě čekal.

A když Kostá dobubnoval, dokončil řeč:

Nikdy jsem už své rodiče neviděl, ani živé, ani mrtvé. Zdrželi se u Leopardů až do příštího dne, kdy ten dům na Veselé dočista vymazaly bomby. Jako když vezmeš mokrou houbu a smažeš z tabule větu.

Jakou větu? zeptal jsem se tiše.

Cože? Opravdu to, Jakube, chcete slyšet? Fakticky to musíte slyšet? A pak už odsekával slovo za slovem, chmurně, těžce, *otčajanno*, ale pomalu a zřetelně tu nejvulgárnější ruskou kletbu, která ho v té chvíli napadla: *Pizda jedět na kobyle!*

A v tu chvíli se ze tmy pod schody ozvalo ještě vulgárnější echo, které se tady ani neodvažuju zopakovat. Ach to prase *lejtěnant!*

A tím se taky vyčerpал repertoár té noci.

Lejtěnant seděl pod schody s vyzutou botou a pokoušel se něco udělat s vyvrtnutým kotníkem a my jsme s Kostou seděli pod neviditelným **Repinem**. A z daleké věže svatého Petra a Pavla se na křídlech nějakého nočního ptáka doneslo až k nám odbíjení půlnoci.

Právě skončil ten dlouhý, dlouhý dubnový den.

KAPITOLA DVANÁCTÁ

Láska a smrt

Setmělo se. Před námi dlouhá večerní ulice, jejíhož konce ani ve dne nedohlédneš: **Cejl**. Stáli jsme u velikého činžovního domu s temnými okny, podobnými černým záplatám na tmavé fasádě. Jen ve dvou se svítilo svíčkami nebo snad petrolejkou. Ale nejspíš ještě ve většině bytů dodržovali protektorátní zatemňovací režim.

Můj čas končí, kamaráde Jindřichu. Za necelé dvě hodiny se octneš mimo prostor, v němž tě ještě mohu vést a chránit, pravila Kaňka. A udeřila na lítostivou strunu: Pak zmizím z tvého života a už nikdy se nepotkáme. Naplní se, co mělo se naplnit.

A hleděla na mě zas přes ty druhé brejličky (ty první, nezapomínejme, si už rozšlápla) toho fešáckého úředníčka, falešného minotaura. Věděl jsem, že jinou „lidskou podobu“ holt neumí a taky uvnitř téhle se musí držet zuby nehty, aby z ní nevypadla.

Na motorce projela ruská vojenská hlídka a **škrtila po nás reflektorem**. A tak jsem teď uviděl, že si vzala jinou kravatu. Ale tahle s nějakým rostlinným ornamentem, s břechtanem popínavým, se vůbec nehodila k úřednickému saku.

A tak bych ještě ráda, řekl minotaurus, abychom spolu, než se rozejdeme, vykonali něco prospěšného.

Myslíš to posláním? zeptal jsem se.

O posláním si ještě dnes promluvíme. Ale teď jsem měla na mysli jen to, čemu vy lidi říkáte dobřej skutek.

Rozumím, kývl jsem. Převést slepce přes křižovatku, utrhnout si sousto od úst a nabídnout ho bezpřístřešníkovvi. Ale můžu ti něco prozradit, Kaňko?

Ven s tím.

Tahle kravata se vůbec nehodí k tomuhle saku.

Cože? Tak to s ní uděláme krátkej proces!

Z boční ulice, z Ponávky, se vynořil nějakej hlouček, ale když nás uviděl, zarazil se, zůstal stát a pak zas rychle zacouval. Kaňka si sundala kravatu, srolovala ji, strčila do kapsy a rozepla si košili.

Smím vědět, kam půjdeme za tím dobrým skutkem?

V třetím poschodí protějščího domu se prudce otevřelo tmavé okno a **něco plesklo** na chodník. Kaňka sykla, udělala varovné gesto a sama se běžela podívat. Přidřepala, ale hned se zas vrátila. To nic. V některých domech už nefunguje napojení na kanalizaci. A tak tam lidi kálí do pytlů a vyhazují to oknem. Na něco ses ptal.

Jo. Kde provedem ten dobrej skutek?

Z Cejlu pak odbočili do Zábrdovic a dali se k řece. A tam, v blízkosti Zbrojovky, krátery po bombách vytvářely **celá temná souhvězdí**, například souhvězdí Blížence, ale taky souhvězdí Štíra a hvězdokupu Plejádu. Aspoň tak jsem to viděl z té výšky, v níž se vypravěč smí vznášet nad románovým příběhem.

Jindřich obcházel krátery a do některých zvědavě nahlížel: dna byla něčím vyplněná.

Tak bacha, Jindro, varoval minotaurus, se zlomenou nohou bys byl pro ten dobrej skutek nepoužitelnej.

Ale taky v řece se ježily stíny nějakého harampádí, co tam smetly výbuchy bomb a co se je ještě nikdo nenamáhal odklidit. Kaňka zamířila k malému a už na pohled velice šikovnému domku a tam udělala minotaurí hřbet a opřela se jím o dveře a čekajíc na Jindřicha, sundala si ty své druhé ouřednické brejličky a pokoušela si je vyčistit. Kdesi na obzoru hořel ještě nějakej požár, což nebylo nic překvapivého, protože v blízkosti Brna pořád ještě zuřily boje. Zato dost výstřední bylo, že Kaňce svítily v té tmě oči, což teda nápadně kolidovalo s jejím úřednickým vzhledem a s těmi brejličkami. Ale bylo to žádoucí pro Jindřichovu orientaci, protože ten stále ještě obcházel záludné a hluboké krátery.

Nemáme moc času, už každou chvíli tady mohou být, upozornila hned za dveřmi.

A Jindřich se překvapeně dívá, jak minotaurus jde k vysoké skříni, vytáhne se tam na špičky, aby dosáhl, a sundá nějaký balík, ze kterého se vyklube vojenská uniforma, hodí ji na zem a tam ji poválí, podupe, poskáče.

Oblíkej se švihem. Jasně, americká. A sluší ti. Ale teď drž, musím ti ještě **natrhnout rukáv**.

Jindřich se pokouší protestovat, škoda tak frajerské uniformy, a teď poválená a natržená.

Nesmíš vypadat, jako bys právě přišel z absolventského plesu na **West Pointu**. Jsi americký voják, který byl s kufříkem penicilinu shozen do bílovických lesů a musel se chudák odříznout z větve, kde zůstal viset, a prodrat se pak hustým křovím. Ale američtinu tě tady za těch deset minut, co nám ještě zbývají, nikdo nenaučí. Musíme na to jinak. Místo perfektní američtiny tě teď vyzbrojím **zprzněnou češtinou**, aby bylo očividno či spíš uchoslyšno, žeš cizinec. Naučíš se teď tři takové věty, které ti budou trčet z huby jako jakési ohavné haluze. Tak a jedem. Prvá věta: Gde se fy tak dlouhyho časa loudili, ja už vas vyčekavavat. A druhá věta: Ja vam tuhle podat pravej penicililinum, ktorej se postarat o vychynutí vašeho nemoca. A třetí věta: Achoj, ale fy teď odtud utekla tak pšikofnějc, aby tudy nepopapadala do všelijaký hluboká a záludná kláštera, kterých tady pšude dokokola.

Jindřich si ty tři věty třikrát poslušně zopakoval, ač mu přišly zplozeny mozkiem vyhynulého blbouna nejapného, a teprve pak se zeptal, jestli by si mohl ještě jednu přidat: Ja být moc smutna soldáta, jelikoš mi jedno chlupatá chovado **naškublo** rakev mýho uniforma. Ale ta věta nedošla pochopení.

Tady jsou ty kartony s penicilinem a tady je, vidíš, **tygrovaný závěs**. Za ten závěs se schovám, a kdyby sis nevěděl rady, stačí nacouvat až k závěsu a já ti v zapeklité situaci poradím. Jen se mu-

síš trochu sehnout, protože za závěsem budu už zas ve své kočičí podobě. Tahle úřednická a minotauří mi už leze krkem.

Ale poslušně hlásím, meldoval Jindřich, že k té americké uniformě chybí ještě fešácká lodička.

Holt nebudeš salutovat, uzavřel minotaurus a ozvalo se zaklepání na dveře a úředník skočil za **tygrovaný závěs** a tam se hned smrskl do kočičí podoby.

Otevřel jsem a za dveřmi dva chlapíci. Ten vpravo hubený a vyšší a s nápadně velikým a exkluzivním **frňákem, řekl bych přímo zhášákem**, a ten vlevo menší a tlustší, úplně jako mí oblíbenci, Pat a Patachon. Chvíli jsem na ně vejral, nemocen slova. Nejsm žádněj herec a v té roli amerického vojáka jsem se cítil jak Nanyinka v zelí, když tam na ni jukl Pepíček. A taky jsem úplně zapomněl ty tři věty zprzněnou češtinou, nemluvě o tom, že jsem dost pochyboval, že bych je teď právě mohl použít. A tak jsem se pokusil aspoň si tak trochu šlapat na jazyk, aby bylo znát, že jsem cizinec.

Dám vám čtyřicet kartonů penicilinu po padesáti kusech. Víc toho nemám, rozhodil jsem rukama. A budete se muset podělit s dalšími nemocnicemi.

Podělíme, souhlasil ten vyšší, ten v manšestrovém saku. A už měli kartony pod paží a tu se mě ten menší, ten ve svetru přizdobeném vytrubujícími jeleny, zeptal, jestli by taky mohli dostat pár kousků chewing gum. Zacouval jsem až k tygrovanému závěsu, přidřepł si a zeptal se tam Kaňky a vrátil se zprávou: To jste si, fešáci, spletli adresu.

To nic, omlouval se ten vyšší, to my jen tak, nezlobte se.

Doprovodil jsem je ke dveřím a tam jim zamával **natrženým, povlávajícím rukávem**.

Dobrej skutek máme z krku, rozhodla Kaňka, překlopená zas do minotaura, a teď se věnujme otázkám a odpovédím. Ptej se, kamaráde Jindřichu. Nepředpokládám, že je ti všechno jasný.

A Kaňka postavila konvičku na lihový vaříč a ukázala Jindřichovi na skříňku s porcelánovými hrnečky. Servíroval ty koflíky málem se zatajeným dechem. Jak to že u něho na Mečové detonace bomby, co zasáhla vedlejší dům, poškodila mámin křehký kávový servis a tady, kousek od Zbrojovky, kde spadlo krupobití leteckých pum, na těch křehoučkých hrnečkách ani škrábnutí?

Máme nejen pravý kafe, přiznala Kaňka, když zalévala koflíky, ale samozřejmě taky tu chewing gum, ale ne pro nějaký hejholy. Každé dobrej skutek má svý meze, to si pamatuj. A tady, ejhle, ještě tahlecto maličkost, a vsunula Jindřichovi do kapsičky u košile dva **drobné balíčky**. Všecko je to z americký zásilky.

Jindřich zvedl ruku a dotkl se kapsičky.

OK, kývla Kaňka, pravý americký **condomy**. Apartní věcičky, který budeš ještě dneska potřebovat. Do balíčků jsou vloženy anglický návody, ale pro takový truhlíky, jako jsi ty, jsou tam taky **instruktážní obrázky**. A teď shod' uniformu, ta tady musí zůstat.

Káva zavoněla tak mocně, že i Kaňka na chvíli zmlkla. Domek, v němž se teď na tu chvílečku usalašili, byl jak šitý na míru večerní pohodě uprostřed města, v němž přitom občas ještě vybuchovaly načasované bomby i nešťastně aktivované miny a v zavalených krytech a zborcených sklepeních čekali dosud na svůj důstojný pohřeb smutně uhnívající nebožtíci.

A je čas **na otázky a odpovědi**, připomněl minotaurus. A poradím ti. Zeptej se třeba, kde se tady vzal ten penicilin a kde ta americká uniforma, americký žvýkačky a americký condomy, když po Amících tu ani vidu ani slechu?

Prosím si dvě kostky.

Minotaurus zalovil v pozlacené cukřence, ale byla tam už jen jedna a půl.

Není to totiž tak docela pravda. Nějaký Amíky nám sem shodili padákama, ale zrovna ten, co měl penicilinem obšťastnit náš milované štatl, šlápl na minu. Takže jsem se musela postarat já.

Musel postarat, opravil Kaňku Jindřich. Už chvíli ti to chci říct, myslí na to, že jako minotaurus seš teď zas v mužský roli. Nebo se vždycky rozhodni, čímž chceš zrovna být, Kaňkou, nebo minotau-rem, a podle toho si zas hned uprav koncovky.

To je otrava, ty ženský koncovky, povzdechl si minotaurus. A víš co? Udělejte si teď hned po válce velkou gramatickou reformu a ženský koncovky zrušte. Po válce se dělají buď revoluce, nebo reformy. A tahle gramatická by nebyla tak krvavá. Myslete na to, když já už tady nebudu.

Chceš říct, že máš schopnost vyrábět penicilin, *chewing gum* a taky tohle? a tůkl si na kapsičku u košile.

No jistý schopnosti mám, ale není to zas tak slavný. Umím třeba míň, než bych potřeboval. Ale to teď nechme plavat. Mám především povinnost vštípit ti poslání. A to teď s tím dobrým skutkem, to byl jen předkrm k té daleké, lidumilné hostině, jíž bude tvé poslání. A **řach!!!** vybuchla načasovaná bomba. (Jak vidíte, miláčkové, nezapomněl jsem, že tam za řekou leží ještě časovaná letecká puma, ta, co si k ní přiklekl paroháč a přiložil k ní napřed pravé a pak i levé ucho.) Minotaurus s Jindřichem se přikřčili v očekávání nejhoršího, ale na domek jen napršela hlína a taky trochu zabubnovala na okna.

Co jsem to říkal? zeptal se minotaurus. Ach to poslání! V roce šedesát se ti má narodit syn.

To už jsem slyšel. Tedy za patnáct roků. To jsou mi věci. To mi bude dvaatřicet. A co dál? Jaký úkol uloží osud na bedra mého syna?

To bych sama ráda věděla. Promiň, chci říct, sám rád věděl. Víím jenom to, že v příštím století bude tvého syna v téhle zemi nanejvýš zapotřebí.

Cože, v jednadvacátém století?

V tom dalekém čase by se totiž bez tvého syna misky možná **znova** převážily na stranu zla. On tomu může zabránit.

Takže tohle se stane?

Minotaurus zavrtěl hlavou. Totiž neexistuje žádná záruka. Budoucnost je otevřený systém, vůbec nic o ní nevíme, jak by řekl Meloun. Ale já tu byla, aby se naplnila příznivá varianta. Pokud je to aspoň trochu v mých silách. Promiň, chtěl jsem říct, já tu byl, aby se naplnila. Tvým posláním bude mít syna a mou povinností bylo provést tě bezpečně **nultým časem**.

A co matka mého syna? chtěl ještě vědět Jindřich.

I ta už je vybrána, usmál se minotaurus. A víš už o ní. Tos chtěl slyšet, ne?

To jsem chtěl slyšet, kývl jsem. Jenže já už budu muset. Už teď každou chvíli mám scuk s Vanesou. A do středu města je odtud pěkná štreka.

Neboj, o vše postaráno. A minotaurus mě zavedl k jakési nevábne boudě, z níž ale vytáhl zbrusu novou motorizovanou tříkolku opatřenou dvěma koženými sedly. Voněla benzinem, což byla vůně, o níž se už dávno nikomu ani nesnilo.

A na kuň, hochu! A vyrazili jsme a motali se mezi **kláštery** po bombách, ale tříkolka byla vybavena silným reflektorem, takže nám nehrozilo, že do některého z kráterů vlítnem.

Ale tudy se přece nejede do města, upozornil jsem.

Vystup si, řekl minotaurus. A obrátil reflektor na nádhernou zahradu. Velký měšťanský palác byl tu v sutinách, ale zahrada před palácem netknuta.

Krása, co? První jarní růže! Pojmenovali je magellanky podle toho portugalského mořeplavce. Jak ten obeplul celý svět, tak tyhle růže zas prokvétají skoro celým rokem, od dubna do konce listopadu.

Prostrčil jsem ruku bronzovou mříží a utrl si dvě. Minotaurus obrátil tříkolku a zase jsme prokličkovávali mezi krátery a trychtýři

a pak už se řítili nočním městem a obratně se vyhnuli všemu, co nám leželo v cestě, a to, čemu se nedalo vyhnout, jsme úchvatným obloukem přeletěli. Minotaurus byl skvělý jezdec.

Tady se rozloučíme.

Už se nikdy nevidíme? zeptal jsem se. A najednou jsem měl slzy na krajíčku.

(Vždyť ten den, co jsme spolu prožili, ach ne, to nebyl den, **to byl celej život!**)

A už jsem neměl na krajíčku. Už ze mě lily jak krev z podříznutýho prasete.

Nasrat, řekla tiše Kaňka, která neuměla ronit. A promiň.

Zůstal jsem tam **se dvěma růžemi** pojmenovanými po portugalském mořeplavci.

To seš hodnej kluk, usmála se a vzala si ty růže. Kdes k nim přišel? Ty jsou ze skleníkového chovu?

Ale ne. Nejprvnější jarní růže. Tam – ukázal jsem kamsi do tmy – je velká a nádherná zahrada a tam už kvetou.

Podívala se do té tmy, kam jsem ukazoval, a řekla Aha.

Jmenujou se po jednom portugalském mořeplavci, co první obeplul celej svět, a tyhle růže obeplujou skoro celej rok: první totiž rozkvetou už v dubnu a poslední odkvetou až v listopadu.

Aha, řekla zas, a to už jsem věděl, že to nebudem dělat v tý velký americký limuzíně, v **lincolnu**, jak jsem si původně třeba představoval, ale že už nám našla lepší šmajchlkabinet. Ale že to dělat budem, o tom jsem už nepochyboval. Věděl jsem to už od Kaňky-minotaura, bylo to totiž ukryto v jejích slovech jak brouk Pytlík v krabičce od sirek.

Na Veselé ulici nás už **čekal medvěd**. Přijal mě lehkým přikývnutím hlavy, což jsem četl jako: Nic proti tobě, mládenečku, počkáme si, až co se z tebe vyklube.

A teď tiše, varovala mě, když jsme vstoupili do činžáku a procházeli kolem dveří nájemníků ponořených do svých sladkých snů. Prolezli jsme půdou, kudy denně nastupovala na své provazochodecké představení, a tak už měla těmi půdními krámy prohrabaný tunel, a vylezli jsme tudy na střechu. Měsíc byl za mrakem a hvězdy se jen skoupě třpytily neplýtvající světlem.

Sundej si boty, vybídla mě. Dolů s těma škrpálama, myslím to vážně. Bez toho by to dál nešlo.

Sedám si na střechu a sundávám si obnošené baťovky, co jsem kdysi dostal u Peterků k Ježíšku.

Neboj, nic se jim nestane. A vezme mi je z ruky a odloží za komín. Stojím tam bosý.

Tak a pojď.

A vede mě za ruku až ke kraji střechy. Víím, že to ještě včera byla „slepá provazochodkyně“, která to lano přešla se šátkem na očích, takže pohybovat se potmě je pro ni hračkou. Ale pro mě teda ne.

A teď ti povím, co právě teď uděláme. Ty dvě ruce si vezmu do zubů, abych si uvolnila ruce, a jednou rukou tě povedu a druhou budu udržovat rovnováhu. A ty teď posuneš pravou nohu dopředu a nahmátneš si pěkně lano a našlápneš na ně a pak na tu nohu přeneš celou svou váhu. Není se čeho bát, já už tam stojím, vedu tě a tam dole zas stojí medvěd a má veliké srdce a širokou **náruč**.

Celé město je ponořeno do **neprostupné tmy**, takže nevidím ani před sebe, ani pod sebe, nevidím ani tu propast, nad níž teď stojím, a nevidím medvěda. Jen cítím ten provaz, řeže do chodidla, ale Vanesa už mě vede dál a chce, abych teď zas položil levou nohu před pravou, a víím, že to musím zvládnout, když potom chci něco za odměnu, ale v tuto chvíli bych se odměny, chtě nechtě přiznám, třeba i vzdal, ale na to už je pozdě, a hledme: neuvěřitelné se stává skutkem a já už jdu po laně, i když nerozumím tomu, nechápu, jak můžu takhle jít, a teď v té tmě tuším, že Vanesa kráčí pozpátku, aby mě mohla vést za ruku, aby mě mohla kočírovat, a přitom být stále

připravena přidržet si mě i tou druhou rukou, bude-li zapotřebí, a medvěd dole je zas připravený chytit nás oba jak brankař **dva zaráz střelené míče**.

Přejít po provaze z jedné strany na druhou trvá nekonečně dlouho, je to ta **nejdelší cesta v mém životě**, a pak v té neprostupné tmě se zastíněným měsícem přece jenom uvidím nějaké rozsvícené okno, totiž svíčku za nějakým oknem, nedokážu se zorientovat, jestli je to už na České ulici, anebo ještě tady na Veselé, ale okamžitě se začnu k tomu světlu upínat, vidím vlastně jenom svítící bod, ale představuju si toho, kdo tam u svíčky sedí, a systematicky pracuju na tom, abych nechal před svým vnitřním zrakem vystoupit celou scénu muže se svíčkou, všechno, co zabírá ten malý okruh světla, vlastně to centimetr po centimetru pečlivě maluju, například tu vrásčitou ruku položenou vedle svíčky na stole, a jsem teď nepopíratelně pod vlivem holandských mistrů, jak je znám bohužel jen z reprodukcí, a ta malířská práce na obraze mě zaměstná celou tu dlouhou cestu, a já tak zapomenu na propast pod sebou a vida, najednou už jsem tam, bosý stojím na střeše **protějšního domu**. Ale tím to bohužel ještě nekončí.

Už jenom kousek, vysvětluje Vanesa.

Přelezeme celou střechu toho protějšního domu a jsme teď na jejím druhém konci. Stojím zas na okraji, ale tentokrát tam nohou nenahmatám žádné lano, mám pouze překročit **propast** mezi touto a zas další střechou, mezeru ani ne zvíci předpažení, prozradí mi Vanesa. Stále mě drží za ruku, už v té tmě rozkročena mezi dvěma střechami, a zespodu slyším, jak tam dole zas funí medvěd s rozevřenou náručí. Opřu se o Vanesinu dlaň a šlápnu co nejdál do tmy. A už zas stojím bosý na té další střeše.

Sestoupíme vikýřem na půdu toho dalšího domu a potom jdeme o dvě poschodí níž a tam se zastavíme přede dveřmi. Natáhnu ruku a nahmatám kovovou vizitku a hned pod ní zřejmě oko dveřního kukátka. Vanesa strčí do dveří, až protivně zavrzájí.

Víš jistě, že tam nikdo není?

V žádném bytě v tomhle domě. Loni při listopadovém bombardování utekli všichni do sklepa. A nájemníci tohohle bytu nedovřeli v tom spěchu dveře. Bomba se pak svezla po fasádě a vybuchla až úplně dole. A tak všechny byty zůstaly zachovány, pouze zavalený vchod do domu a zasypaný sklep. Nájemníci jsou ve sklepech už půl roku zaživa pohřbeni. Ten vchod se snad dal otevřít bagrem, však to taky hned zkoušeli, ale hned zjistili, že jsou poškozené základy, a kdyby ještě chvíli pokračovali, tak se celý ten čtyřposchodový barák zřítí na protější, obývaný činžák a nikomu by tak nepomohli.

Vejdeme do bytu. Pokouším se vytřepat ten sklep z hlavy. Nebojím se těch mrtvých dole. Vždyť je to jen několik hodin, co jsme na žebříňáku odváželi nebožtíky z Králova Pole. Ale děsí mě **představa** dlouhého umírání v zasypaném sklepech. Schopnost, kterou jsem si právě osvojil při dlouhé cestě po laně, se mi teď vymstila, začala mi totiž detailně vymalovávat sklep už nějaký čas po výbuchu, teda s lidmi v různých fázích umírání: někteří tam jen leží a zvedají už jenom hlavy, několik jich klečí podél zdi s čelem opřeným o tu betonovou stěnu, modlí se nebo co? nějaká rodina se celá semkla, drží se tam v náruči, a několik jich tam leze po čtyřech, ve tvářích šílenej výraz.

Co se ti stalo, Jindřichu? Nespi, pohni kostrou.

Vrazím kolenem do nějakých dveří a jdu dál a pak už slyším Vanesu, jak zatřepe krabičkou sirek a škrtne a vyskočí plamínek a zírám. Manželská ložnice s připravenými postelemi a všude kolem dokola svíčky. Takže Vanesa už tady byla a dala si záležet a teď obchází místnost, a když zapálí všechny svíčky, je to jak panychida za všechny ty duše uhynulé ve sklepech. Ale ne, takhle to nemínila, to určitě není ten účel. A růže magellanky usadí do vázičky.

Tak co, chlapče, co kdyby ses taky svlíkl? Nevidíš, že už tě čekám celá hanbatá?

Jde ke mně a dotkne se mě **tam, kde se stydím** nejvíc.

Tak šup šup, shodím to ze sebe.

Při svlékání mi vypadnou z košile ty malé balíčky. Vanesa je zvedá a zvědavě prohlíží.

To teda koukám. Víš ty vůbec, co to je? Kdes k tomu přišel? Kdo tě tak vyzbrojil? Pravý emerický zboží! Dárek od prezidenta Roosevelta? Vypadá, že neumí do pěti napočítat, a zatím je hostem na banketech v Bílém domě!

A pak rozbalí jeden z těch balíčků, klekne si přede mne a to, co z balíčku vytáhla, mi teď navleče na to, co ze mě trčí.

To nic, králevici. Z toho si nic nedělej, dauphine. Víš, **napoprvé** to vždycky takhle dopadne. Prérijní expres zahouká a hned je ve stanici. Teď už to bude **delší**, uvidíš.

Svlékne gumu, otře mě a na chvilku vezme do pusy a pak nasadí druhou gumu.

A jedeme dál, Jindřišku, honem do sedla!

Tentokrát to trvá nekonečně dlouho. Převracíme se a otáčíme jak na rožni, mrskáme se jak ryby vyhozené na břeh, na devatero způsobů vystupuju a zas vstupuju do Vanesy, máš talent, chlapečku, vydechne, topíme se v potu, trvá to možná hodinu, neuvěřitelné se stalo skutkem, a hle, převzal jsem vedení a teď já vedu Vanesu nad zívající propastí a najednou se všechno pod náma zachvěje, teď **ne-ne-ne-ne**-přestávej, Jindřišku, Španělé tvrdí, že při velké **lá-lá-lá**-sce se zachvěje zem a už je to **ta-ta-ta**-dy, ale nevěděla jsem, že při tom bude taky **ská-ká-ká-kat** nábytek, ach, ty řečnílko! vykřiknu a strhnu si gumu a vybuchnu jí pak do pusy a z nosu jí jdou bubliny.

Ležíme vedle sebe, ale všechno se pořád chvěje, to je teda láska jak dva trámy! Vždyť my jsme rozhoupali celý vesmír jak kostelní zvony! Ale najednou vyskočí a nahá běží ke skříni a rozevře dokořán. Tak to jsou ženský! napadá mě. Už vteřinu poté, co jsou zasaženy láskou, zasáhne je stejnou silou ženská zvědavost!

Mužskej šatník, konstatuje zklamaně a vyloví **černou buřinku** a nasadí si ji. A už se rozhlíží po ženském šatníku.

Ale ložnice už nepulzuje, nechvěje se, ale přímo otřásá, a to už taky slyšíme medvěda, jak zdola varovně řve. A konečně nám to dojde! Ať už jsme to vyvolali my anebo co jinýho, teď už je jasný, že **základy domu** zasažené při bombardování se už daly do pohybu!

Vanesa chňapla v cukru letu svoje i moje šaty a už mě zas drží za ruku a švihem z bytu a půdou na střechu a ve chvíli, kdy se zas s Vanesinou pomocí octnu na sousední střeše, dům, co jsme právě opustili, se kácí za našimi patami, ten dům mrtvých, ten dům lásky, dům Usherů.

Běžíme po střeše sousedního domu až k lanu. A už mě zas vede. Vracíme se po laně. Mrak teď uvolnil cestu měsíčnímu světlu a měsíc se jak reflektor zaměřil přímo na nás:

Oba nazí na laně a Vanesa na hlavě černou buřinku, co si v tom kvalitě nestačila sundat.

A jak se tam posouváme po laně, uvědomuju si, že je to ten nej-báječnější provazochodecký výstup, představení, jaké svět ještě neviděl. A teď bychom tu buřinku měli hodit medvědovi, aby s ní **obešel obecnstvo**. Protože ve všech oknech okolo se určitě mačkají diváci, vzbuzení hlukem padajícího domu. Jenže ten dům se sice zachoval slušně, nepadl hubou na protější činžák, nýbrž se příkladně sklátil bokem, poskládal se hezky do ulice, ale bohužel zvedl prašnou oponu, přes níž nás diváci nemohou vidět. Takže nic. Snad příště, až si dáme repete.

Sedíme za komínem, přidušení tím prachem, a oblékáme se a obouváme.

Možná nevíš, Vani, že budem mít syna.

Ale blbost, vrtí hlavou, ty americký gummy jsou naprosto spolehlivý. Vůbec bych se nebála.

Nemyslím teď. Ale jednou. Za patnáct roků.

Směje se. To jsou mi věci, říká zrovna tak, jak jsem to před nějakými hodinami řekl Kaňce.

Můj Bože, dodá po chvilce, když je to tak, že budu mít spolu syna, i když, jak říkáš, až za patnáct roků, stejně už je načase, abys mě teda představil svým **rodičům**. (Pauza.) Anebo snad ne? Řekla jsem něco, co jsem neměla říct?

A překvapeně si mě teď prohlíží.

Mlčím. **Neumím odpovédět**. Promiň, řeknu konečně a pak už se rozloučím a spěchám domů.

Jindřich vycouvá z Veselé ulice, jíž už nelze projít, protože je zazděná tím padlým domem, vycouvá na Českou a spěchá domů nočním městem. Ale v hlavě jako kdyby měl **posunovanou vlakovou soupravu**. Popojela kousek doprava, pak zas po jiných kolejích doleva a zazvoní nárazníky. Ale těm hned konkurují zvony ze svatopetrské katedrály. A už se taky přidá svatý Jakub. (Hodinové a bicí stroje jsou tu nezávislé na elektrickém proudu, v případě jeho výpadku dokážou přejít na klasický věžní pohon se třemi mosaznými závažími na ocelových lanech.) Ve chvíli, kdy přechází Dominikánské náměstí, to náhle **zahalucínuje** a Jindřich uslyší hlasy trhovců a v kratičkém okamžiku uvidí plac zaplněný stánky a ucítí **rybí pach**, živý obraz starého *Fischmarktu*, Rybného trhu, který se vynořil z dávných, pradávných časů. Rychle zamrká a halucinace mizí, náměstí je zas prázdné, jen nějaký sud při chodníku. A míjí Dominikánskou ulici, z níž dál trčí hlaveň vyhořelého ruského tanku, co ho ještě před čtyřmi dny zapálil kluk z *Hitlerjugend*. A už stojí před vchodem do svého domu, který v sousedství rozvalin nešťastného rožáku vypadá trochu neskutečně. V přízemí, ve správcovském bytě, tma, Hlavičkovi se svým synem, revolučním gardistou, spí spánkem spravedlivých. Tiše si pospíší po schodech, ale pak potmě zakopne a hlasitě pošle ten pitomý schod zadním

vchodem do lidských útrob. Což probudí Melouna, protože melancholici mívají spánek lehounký jak chmýří pampelišek.

Co se vám stalo, Jindřichu? ptá se melancholik, už s rozsvícenou petrolejkou před Jindřichovým bytem. Chtěli vám snad sejmout posmrtnou masku? vyzvídá Meloun, když uvidí Jindřichovu tvář, celou překrytou vrstvou prachu.

To nic, jen spadl dům, praví Jindřich a přejede si dlaní obličej. A potom požádá Melouna, aby ho teď nechal o samotě.

Něco se vám honí v hlavě, že. To znám, to se stává. Ale třeba bych vám mohl být k užítku. Oddělili bychom zrno od plev. Takže ne? A Meloun sundá koženou rukavici a podá ji Jindřichovi, a když si ji Jindra navleče, podá mu i petrolejku a pak po malém zaváhání (ještě pár vteřin stojí a dívá se na Jindřicha) jde pokračovat ve svém pampelišším spánku. Ale protože se vzdal petrolejky a jde teď do postele potmě, taky zakopne a nakopnutá stolička vletí do skleněné vitríny s porcelánovými bibeloty.

Jindřich stojí s petrolejkou v předsínce a čeká, až všechny hlučné zvuky a zvučné hluky zalezou do svých doupat a děr. Ale moc si tak nepomůže, protože jen co se rozhostí ticho, už zas slyší **tu vlakovou soupravu**, co se v jeho nitru pořád ještě posunuje. A potom znova zachytí ten **rybí pach**.

I jde k malému okénku, jímž vidět na náměstí, jistý si tím, že tam znova spatří obrázek jak ze starých dřevorytů: stánky s rybími káděmi a hemžení kupujících a prodavačů. Ale náměstí je pusté. Ten, kdo si pohrává s jeho vjemy, vsadil snad teď na hru se zklamaným očekáváním?

Vrací se ke dveřím na chodbu. Ale najednou už ví, kde to má svůj původ. **Rybí pach** vodních hlubin jde zpoza dveří, štěrbinou mezi dveřmi a prahem. A přestože nemá tušení, co by tam teď v noci měl dělat, vyjde z bytu a stojí tam znova dlouze na chodbě a petrolejka čoudí jak lokomotiva (ta, co táhne napříč jeho duší **soupravu vagonů**) a pak se už Jindřich vydá dolů za **rybím pachem**.

Zas projde kolem správcovského bytu, ale zarazí se, zaváhá před strmým schodištěm do sklepa, jež jako by sestupovalo dutým sloupem gotické katedrály. Už má přece poněkolikrát vyzkoušeno, jak je to dlouhá a nebezpečná cesta, ale taky ví, že nemá jinou možnost, musí se tam spustit. A tak postaví lampu na schod a svleče rukavici z pravé ruky a navleče ji na levou a tou se zas chopí petrolejky a pravá ruka mu teď poslouží k tomu, aby se při sestupu opíral o zed', jejíž orosené kameny zase uspořádány tak, že místy vytvářejí jakési reliéfy tváří.

A jde.

Opatrně se spouští do dychtivého jícnu (a v jeho duši už stojí a čeká připravená a teď na chvíli znehybnělá souprava a hle, jsou to **dobyčáky**). A na konci nekonečně dlouhého schodiště je, jak už víme, kruhová podesta a uprostřed ní, jak už taky víme, větší kovový poklop.

Jindřich zas odloží lampu, aby mohl poklop nadzvednout. Pod ním je žulové okružní a cesta pokračuje studnou z vlhkých kamenných zdí, kde ale není, jak už rovněž víme, schodiště, ale kovový žebř. A zdola vzlíná nejen **vodní puch**, ale i chlad a na zdech jinovatka i námraza.

Jindřich zkusmo šlápne na příčku žebříku a pak se vrátí pro lampu a jme se zas sestupovat a sestupuje tak dlouho (předlouho, ale na rozdíl od schodiště, na němž čelil propasti pod sebou, teď sestupuje zády k ní), až se octne na konci kovového žebříku a na čemsi, co se v příštích okamžicích ukáže, jak už taky ráčíme vědět, břehem. A ujde po tom břehu takových dvě stě metrů a stane tváří v tvář obrovskému studenému podzemnímu jezeru, jehož černá hlad' se prostírá do nedohledna. (I to jezero už všichni známe, takže teď nebudeme ztrácet čas jeho popisem.)

Je tady mrazivé ticho, v němž se ta čekající **souprava dobytčích vagonů** v Jindřichově duši už začíná plnit lidmi. Sestoupí po třech schůdcích z jakéhosi mola do zakotvené loďky a drkotaje zuby nadzvedne kotvu a usadí se v kabině na přídi.

Lod'ka se okamžitě dala do pohybu a vzdaluje se od břehu, kde na molu zůstala svítící petrolejka, až je tak daleko, že už nevidím její světlo. Vystoupím z kabiny a všechno je ponořeno do neprostupné tmy (ale já v tom okamžiku zahlédnu mezi těmi, co je cpou do dobytčáku, **mamku a otce**). Za hory, za dolů, kde se má Kaňka pase?! Stojím tam a chvíli čekám, ale pak už skočím do mrazivého jezera a údy mi rychle tuhnou (a s nimi i ten čertovský údeček, co měl dneska svou premiéru i derniéru) a zhluboka, zhluboka se nadechnu ledové vody.

Je to jak radioaktivita, co nakonec zabíjí i ty, co výbuch přečkali. Někteří z těch, co se vrátili z koncentračních táborů, nebo i z těch, co se jim poštěstilo koncentrákům vyhnout, zachránit se, nakonec volí sebevraždu, protože se nedokážou smířit s tím, že oni přežili, zatímco tam zahynuly miliony jejich otců, matek, bratří a sester.

(Ale tohle jsme si přece nedomluvili, minotaure! Měls Jindřicha hlídat, zachránit pro jeho poslání. Kde se stala chyba, jak to že jsme v tom zase sami? Ty musíš přece vědět, jak nám tu chybí Jindřichův syn! Jak hrozivě nám teď chybí Jindřichův syn! I přes tu **propast času**, co je teď mezi námi, nás musíš přece slyšet! Už vždycky nám bude chybět Jindřichův syn! Už vždycky v tom budeme jenom sami... Nasrat, jak by řekla Kaňka.)

KAPITOLA TŘINÁCTÁ

Svobodnaja stichija

Milý Jakube,

sedím teď v lodní kajutě, která je v útrokách lodi jménem Magellan, a ta loď čeká v přístavních docích a ten přístav přináleží městu jménem Konstanca a to město se nachází v zemi jménem Rumunsko a ta země spočívá v Evropě, v té naší nešťastné, rozbombardované a zpustošené Evropě, v níž jedny uchvatitele zas už střídají druzí. Je čas odtud zmizet, věřte mi, Jakoubku. Ta loď je samozřejmě americká, přestože nese pošpanělštěné jméno portugalského mořeplavce, co první obeplul celý svět, aby pak na filipínském ostrově Mactan proplul ještě střevy domorodců. Ale to nemám ze své hlavy, tak vzdělaný v mořeplavbě nejsem, nýbrž sdílím kajutu s americkým reportérem Nathanem Corwinem, co ho vyslali z *New York Times* pro rozsáhlou reportáž o poválečné Evropě. A ten je hlava maková, má v ní vědomostí jak makovice makových zrníček. Loď Magellan je součástí americké pomoci zuboženým evropským zemím a už za chvíli odtud vypluje s nákladem uprchlíků, s nákladem poutníků. Ale moment, teď se tam něco děje. Zatížím rozepsaný dopis litinovým popelníkem a spěchám na palubu. Ale nic, to jen přistavují remorkér, který nás pak vytáhne z doků na širé moře. A lodní generátory už slibně předou. Ale abych to dokončil, takže zatímco mořeplavec Magellan nakonec proplul domorodými střevy, my teď proplujeme Černým mořem a přes Bospor a Dardanely do Středozemního moře, odkud nás už Gibraltarský průliv vyplivne do Atlantského oceánu, a pak už jen bouřemi, orkány a hurikány, a třeba i poschodovými vlnami a maelströmy, Jakoubku, avšak i pasátovými větry a nakonec i ochromující tišinou Atlantiku až daleko do Nového světa. Druhým spolucestujícím, s nímž sdílím kajutu,

je ukrajinský učený mnich, Stefan Žyła. Ale ten neutíká z Ukrajiny. Tihle Žylové žili už třetí generaci v českých zemích a Stefanův dědeček odešel z Haliče, což byl tenkrát kotel národů, Poláci, Ukrajinci, Rusové, Rusíni a taky *Jevrejové*, co tam dokonce měli svou vlastní, haličskou jidiš. Odešel do Prahy jako pravoslavný biskup a jeho syn byl pak, představte si, Jakube, policejním komisařem v Praze na Loretánském náměstí a vnuk, respektive dva vnuci, Stefan a Stanislav, se zas obrátili zády ke světskému životu a stali se řeholníky, ale už ne pravoslavnými, nýbrž katolickými, kapucínskými mnichy, bratry v kutně. No však víte, Jakoubku, v tom klášteře na Kapucínském náměstí, jak je tam ta slavná krypta s baronem Trenckem.

Měl bych Vám toho tolik co vyprávět a dlužím například vysvětlení, jak jsem se sem dostal a proč najednou střemhlav přes Atlantik. Čtvrt roku jsme se skoro neviděli. Ten jeden den na konci dubna nás spřáhl, ale pak nás osud zas rozesadil. Připadá mi neuvěřitelné, že je z Vás, Jakoubku, fabrikant. Pokud se nemýlím, tak Vaše rodina koupila nějaké textilky na Cejlu, textilky, jejichž židovští vlastníci se už nevrátili z koncentráku, koupila je poměrně lacino od jejich vzdálených příbuzných, kteří z protektorátu zavčas utekli a už neměli chuť vracet se ani do svobodného Československa. Ale já zas v tom samém čase měl co dělat, abych sehnal prostředky na tuhle cestu. Totiž cesta přes Atlantik je charitativní akce, jízdenky zadarmo a krmit nás budou unrováckými konzervami a navíc tím, co nabídne bohatý stůl oceánu, ale na jízdu s Nathanem přes Maďarsko a Transylvánii a rumunské Karpaty jsem se musel přece jenom trochu vybavit. A co nakonec v New Yorku za předpokladu, že mě tam asi nečeká slavobrána a pečení holubi? S Nathanem jsem to už probíral. Mohl bych učit ruštinu a němčinu v nějakých kurzech pro žurnalisty a byznysmeny. A potom se stane třeba ten zázrak, že se dostanu na katedru rusistiky nebo germanistiky na Columbijské univerzitě. Nathan mi vysvětloval, že musím využít situace, kdy Amerika má ještě pocit provinění, že vstoupila do války,

teprve až jí samotné hořela koudel u zadku, a taky že jejích měst se válka netkla, zatímco v těch evropských hořely i školy a kostely. Nathanova matka je taky imigrantka, z Maďarska, odněkud z Debrecínu, a tak mi poradí, jak šikovně podojit americké úřady. Tohle všechno je hezké, snad až moc hezké, je to nepochybně země přistěhovalců, země poutníků, ale v těch prvních týdnech, než se tam uchytím a domluví s úřady, se tam nechci potloukat mezi bezpřístřešníky nebo přebývat v nějakých azylových domovech, na to jsem dost nabobská nátura. A tak jsem, Jakoubku, prodal Laguzinovo sanatorium, celý ten komplex bombardováním nepoškozených budov, i když mi dalo práci najít seriózního kupce, aby to padlo do dobrých rukou a aby mě pak neprobouzel stín mého otčima, strašícího před kohoutím zakokrháním na hradbách mého svědomí. Ale tohle teda, Jakoubku, co teď zrovna slyším, to myslím není zakokrhání, ale lodní siréna. Jak v divadle se před vytažením opony třikrát zazvoní, tak tady se zas před vytažením kotvy třikrát zahouká. Musím se podívat po svých spolucestujících z té naší kajuty s luxusními pryčnami a palandami.

Ale zbytečné starosti, Jakube, tady se nijak nekvaltuje. Teprve přistavují jeřáb, kterým se má naložit taky Nathanův terénní jeep. Ještě se možná dostanu k tomu, abych Vám vylíčil tu cestu v Nathanově jepeu Maďarskem a Rumunskem, na něž teď uvalen status poražených zemí, a tak obsazeny Rudou armádou. A tady jsem si troufl uplatnit svou ruštinu jako Nathanův oficiální tlumočník, protože Nathan jako novinář byl pro cestu sovětskou okupační zónou kupodivu vybaven i doklady od sovětských úřadů.

Šel jsem se podívat, jak jeřáb ukládá Nathanův jeep. Nathan běhá po palubě, diriguje jeřábníka a hledá flek, kam jeep upíchnout. Když nám teď visí nad hlavami, vidíme, jak je z toho vandrování karpatskou divočinou celý zasraný. A to už Nathan mizí v podpalubí a vrací se s hadicí, ale když chce zamířit proud vody na podvozek jepeu, objeví se nějaký lodní důstojník a bere mu hadici. S lodními důstojníky

tady neradno si zahrávat, jsou vyzbrojeni nabitými pistolemi, protože při takovém množství a tak rozmanitých pasažérů se nedá vyloučit, že se něco semele. Obešel jsem palubu, abych si ověřil, že po zkušenosti s Titanikem budu tady mít dost záchranných člunů. A taky jsem si proslídil podpalubí, abych se přesvědčil, že tam nejsou žádné stěny obložené ořechovým dřevem, žádné sály pro míčové hry, žádné jídelny s křišťálovými lustry, žádný luxus, pro nějž by si taky Magellan zasloužil jít ke dnu. Ne, ne, je to tady jednoduché a prosté jak kravské bučení. Pouze solidní ubytování s příslušenstvím pro ten dav uprchlíků a navíc už jen šachový klub, do něhož chodíval Stefan, když si odmodlil své mnišské hodinky, a taky ještě babylonská knihovna s knihami ve všech existujících i neexistujících jazycích.

A jak jsem se, Jakoubku, ptáte se, sčuchl s Nathanem? Samozřejmě v tom taky sehrál svou roli můj exkluzivní čenich. Co jsem prodal otcímovo sanatorium, zabydlel jsem se v Žabovřeskách. A takhle jsem tam šel jednou po náměstí U Kapličky, když si mě chytila neuvěřitelná vůně. Přes ulici naproti kapličce otevřená vrata a v domovním průchodu dlouhá fronta, většinou vyzbrojená konvičkami. Zabijačková polívka! Rozběhl jsem se pro svou konvičku a potravinové lístky bez naděje, že to ještě stihnu, ale stihl jsem. Předě mnou pak kdosi v jakési slušivé polouniformě, ale jen s nevelkým plecháčkem. Když přišel na řadu, nepředložil potravinové lístky, ale zaplatil ten jeden šufánek do svého plecháčku dolarovou bankovkou. Paní, co nabírala z konve, obrátila bankovku v ruce, ale neměla námitek. Posadil se pak na schůdek u kapličky a vytáhl z náprsní kapsy takovou tu zkrácenou vojenskou lžící a hned tu polívku spořádal. Šel jsem k němu a zkusil to s angličtinou. Však uměl taky ještě německy, maďarsky a dokonce maličko česky. Pilně sbíral materiál do té své obsáhlé reportáže pro *New York Times*. A až do Brna se vypravil, protože někomu z české komunity v New Yorku slíbil, že se podívá do Králova Pole po jeho příbuzných. Ale už brzo

se bude vracet lodí pro uprchlíky, protože tu tam chce mít taky, jízda tou lodí a nálada mezi novodobými poutníky patří do finále jeho reportážního obrazu. Stejně jako chuť téhle zabijačkové polívky. Projevil jsem o loď zájem. Ale já do toho rumunského přístavu jedu jeepem, žádným stěhovákem, varoval mě. *Omnia mea mecum porto*, vysvětlil jsem. Tak to jo, kývl Nathan. Ale nakonec to byly dva větší tlumoky a jeden černý kufřík. A k tomu ještě kapucínský mnich s pytlem, v němž měl toaletní potřeby, breviář, Bibli, nějaké růžence na rozdávání, svršky a lahev mešního vína.

Tahle loď má jako všechny omezenou kvótu pasažérů, ale řekl bych, že jsme ji už dávno překročili, ať se hnu kamkoliv, stále do někoho vrážím, je to nacvaknutá Noemova archa a zároveň obludný babylon jazyků. Loď snů a nadějí, těch dvou pilířů, na nichž stojí Amerika. Naložena tunami lidského masa snícího o šťastných zítřcích, jenom pryč z téhle posrané Evropy i za cenu, že se tím lidským masem nakonec nakrmí všechna ta mořská havěť, která bude od rozbřesku do rozbřesku provázet náš koráb. Tohle je totiž velice zvláštní plavidlo. Místo stevardů tady máme pyrotechniky. Nu jsou to možná stevardi s pyrotechnickým kurzem, ale spíš asi naopak. Atlantik je totiž ještě pořád zavšivený minami a nepochybně nás čekají úseky, kde pyrotechničtí stevardi budou muset do člunů a obhlédnout terén. Tahle plavba není žádná sranda. Válka s Japonskem stále ještě trvá a může se prý dokonce protáhnout i na několik dalších let, protože Japonci se zabejčili a není s nimi řeč. Nebožtka Titanika ohrožovaly jen ledovce, kdežto v Atlantiku jsou teď nejen pozůstalé německé miny, ale může sem zabloudit i japonská ponorka.

Jakou máme šanci, že vůbec doplujeme?

Docela solidní, uklidnil mě Nathan. Tak sedmdesát procent.

A tu útěchu myslel zcela vážně, protože když se jako válečný reportér zúčastnil bitvy o Midway a taky u Guadalcanalu v Šalamounových ostrovech, tak mu nějakých sedmdesát procent, že přežije, muselo připadat jako parádní jistota.

Přibližně se ví, tvrdil Nathan, kde v Atlantiku miny ještě hnízdí, ale samozřejmě s nimi pohybují mořské proudy, které je rozváží jak ty nejrychlejší expresní rychlíky až kamsi na druhý konec oceánu. Naši cestu do New Yorku to notně pozdrží. Už na začátku století to kterási Modrá stuha stihla za pět dní, ale my kvůli těm minám doplujem do New Yorku tak asi za týden.

Pokud doplujem.

Přesně tak. Pokud doplujeme.

Podruhé se ozvala lodní siréna. A vzápětí taky gong. Byl jsem z těch zvukových signálů trochu zmatený, ale Nathan mi vysvětlil, že zatímco siréna oznamuje blížící se vyplutí, tak gong nás zve do jídelny k večeři. A pak jsou tady ještě údery lodního zvonu, oznamující střídání hlídky ve vraním hnízdě. Vraní hnízdo je na předním stožáru, tam, vidíš? ukázal mi. Ale první hlídka nastoupí až po poslední siréně. Ale neplet' si zvedání opony v divadle s vyplutím lodi. Lodní siréna se musí totiž do vyplutí ozvat čtyřikrát.

Nathanův jeep dosedl měkce na palubu. Nathan ho šel vysvobodit ze řetězů a zaparkovat a zase znova připoutat. A já jsem si šel napsat poslední dnešní řádky tohoto dopisu a taky pro příbor do tlumoku.

Je noc, krátce před svítáním. Musím se Vám, Jakoubku, přiznat, že hned po večeři (ohřívané fazolové konzervy s uzeným masem, anebo to byly pověstné americké boby?) jsem šel ještě před slunce západem spát. Najednou na mě sedla smrtelná únava z té dlouhé jízdy Nathanovým jeepem maďarskou pustou (s odbočkou do Debrecínu, za příbuznými Nathanovy matky) a pak už divokou Transylvánií a rumunskými Karpaty. Ale když jsem teď, asi po dlouhých hodinách divokého spaní, vylezl na palubu, kolébal nás už nedozírný Atlantik. A hned mi můj dojem potvrdil i Stefan Žyla, který mě už čekal opřený o zábradlí.

Kde berete tu jistotu? zeptal jsem se, co když je to ještě Středo-zemní moře?

Černé a Středozemní moře jsme, Košto Maximoviči, sladce prospali, jako by nás do vody hodil. Že už je to Atlantik, vím od lodního důstojníka. Ale věděl bych to i bez něho. Je to moje první setkání s oceánem. A na tu první *vstreču* musel samozřejmě přijít sám *monarch* Atlantik a ne jen nějaký jeho *krepostnoj*, žádné pouhé Středozemní moře.

Zasmál jsem se tomu srovnání vladaře a nevolníka. A potom jsme tam už jen dlouho stáli a mlčeli, já v tom, čemu jsem říkal liščí kožíšek, a Stefan ve své věčné mnišské kutně, která vzbuzovala tak nežádoucí zájem rudoarmějců, co nás perlustrovali cestou Maďarskem a Rumunskem.

Ale pak už se to stalo. Východ slunce. Napřed jenom doutnající uhlíky nad černou masou vod, ale když jsem se potom díval vstříc vycházejícímu slunci, uvědomil jsem si, Jakube, že se dívám zpátky na Východ, na ten svět, který teď už navždy opouštím, a teprve po chvíli jsem se obrátil k Východu zády a stál čelem k tomu ještě temnému majestátu bez obzoru, jehož vody nás teď na dlouhý čas obstoupí, a taky čelem k budoucnosti, a sevřela mě tak trochu úzkost, příznám se, ale zároveň jakási patetická a mučivá slavnostnost, které se jinak na sto honů vyhýbám. Jistě, viděl jsem moře už v raném dětství, tenkrát v Terstu, ale to si, Jakoubku, mohu jen namlouvat, že si ze svých dvou tří let něco pamatuju, nemluvě už o tom, že to bylo jenom to krotké Středozemní moře, ten břehy ze všech stran spoutaný, zajatý nevolník nespoutaného a svobodného vladaře Atlantiku. Vplouvaje do Atlantského oceánu octl jsem se teď tvář v tvář božskému živlu. *Volšebnoje, čuděsnoje*, pravil kapucínský mnich vedle mě, čímž mi hned nahrál, a tak jsem už pokračoval v jeho duchu: *Zdravstvuj, svobodnaja stichija, v pervyj raz peredo mnoj, ty katiš volny golubyje i bleščeš gordoju krasoj*. Slavné Puškinovo loučení s mořem jsem si tak převertil v první pozdravení mořského živlu, toho, prozradím Vám, Jakoubku, ztělesnění samé bytostnosti vši poezie, protože ruské slovo živel, *stichija*, by bez veršů, *stichi*, prostě neexistovalo.

Ach vy Rusáčci, oslovil nás Nathan, který už taky konečně vylezl z pelechu. Vítáte moře údery na buben ruského patosu?

Ale hned mi bylo jasné, že i ten válečný reportér, který už jistě nesčetněkrát křížoval Atlantikem a viděl i Pacifik, a to prosím netoliko v ohni svítání, je teď znova podmaněn tím vodním božstvem, proti němuž jsme ouvej jen filcky v odrbaném Venušině pahorku matky Země.

Nejsme Rusáčci, ty hloupej Nathane, jak bys už mohl vědět, já jsem Pakkala, tedy Fin, no řekněme ruskej Fin, a tady Stefan je Ukrajinec.

A Nathan k tomu chtěl ještě něco říct, když však naši pozornost obrátili na se čtyři chlapíci, co teď spouštěli člun na stále ještě temnou hladinu. Napřed nás napadlo, že chtějí ulovit něco pro zpestření snídaně. Jak známo, nejlíp se loví právě v brzkých ranních hodinách a nejspíš to platí zrovna tak na moři jako třeba někde na mrtvém rameni Dyje. Ale pak jsme viděli, jak natahují do člunu kabel, na jehož konci je reflektor, světlomet, a hned jsme zavrhlí myšlenku, že mají v úmyslu lovit tím způsobem, že budou ryby oslňovat a oslepené je pak chytat rukama, nýbrž došlo nám, že jsou to ti stevardi-pyrotechnici, co nám večer otvírali a servírovali *american canned beans* a doplňovali plátky uzeného. Byli při tom obratní, pohotoví a k nám docela vraživí. A tak jsme už jen doufali, že budou teď při hledání min stejně obratní, pohotoví a k minám naopak nevraživí. Člun se pomalu rozjel a nahoře zůstali dva stevardi, kteří odvíjeli kabel z kotouče a měli co dělat, aby kotouč udrželi na palubě. Člun se světlometem poodjel hodně daleko a prosvětloval hladinu v širokém okruhu kolem naší teď zpomalené kocábky.

Zeptal jsem se jednoho ze stevardů, co drželi kotouč, proč se ty obhlídky konají až při východu slunce. Není noc stejně nebezpečná jak brzké ráno? A možná dokonce nebezpečnější?

Steward se zasmál: A co myslíte, že děláme celou noc? Jako staří prostatici čtyřikrát za noc vstáváme, zatímco vy si tady klidně chrápete.

Milý Jakube, copak se dá vůbec zapomenout na ten den, kdy jsme vyváděli ty psí kusy, běhali jak potrhlí se žebříkem a asistovali při trpasličí svatbě? A copak mohu zapomenout na to, že jste mě měl za šílence, a pak na to Vaše překvapení, když jsme přece jenom našli penicilinového Amíka? Byl to jen jediný den, ale jak vytržený z našich životů, protože jsme si už příštího dne šli zas každý po svých. Ale myslím si, že Vám to už navždycky uvízne v paměti. Ale to není ten důvod, proč Vám v mizerně osvětlené lodní kajutě škrábu tenhle dopis. Nepodařilo se mi sehnat Vás před odjezdem do Konstance, zrovna jste kdesi vyjednával koupi těch textilek na Cejlu a Nathan už nemohl otálet. Takže Vás chci teď vylákat na nějakou jinou podobnou cestu. Chci Vás totiž varovat, abyste se neoddával snům, že naše drahá vlast vstoupí do pozemského ráje poté, co se kozácký kůň napil z Vltavy, a že bude teď bezpečná, když hezky vyženete všechny Němce, a že tam zavládne spravedlnost a sociální smír a že penicilin Vás všechny navždy zbaví všech nemocí... Jen nešťastné, sladké sny, Jakoubku. Těch textilních fabrik si totiž moc neužijete a už se Vám nepodaří obnovit slávu textiláckého Brna co Manchesteru Východu, protože už za chvíli tam bude řídit tvrdá pěst pracujícího lidu a Stalinova Sulika to tam všechno zasedne svou *oktjabrskou* prdelí. Je nejvyšší čas zavčas zmizet. Otčím mě už dávno do všeho důkladně zasvětil a už jsem taky vzal na vědomí neklamně příznaky toho, co bude už brzy následovat. Tak jsem na vlastní oči viděl to, čemu se říká „divoký odsun“. Totiž když jsem si našel vhodného kupce židenického sanatoria, hledal jsem si rychle nějaký nájem, abych se mohl ze sanatoria vystěhovat. Přes náhodné známé jsem se dozvěděl o prázdném bytě v Žabovřeskách, na ulici Elišky Machové. Byl po rodině Rothů, Židů, kteří se už nevrátili z koncentráku. S těmi, co mi ho pronajali, hodně vzdálenými příbuz-

nými Rothů, jsem se dohodl, že kdyby se později přece jenom vrátili, jakože nic není vyloučeno, okamžitě byt uvolním. Což by nebyl problém, protože jsem počítal s tím, že stejně už brzo a navždycky zvednu kotvy, jinak bych přece neopouštěl sanatorium. Část svých věcí jsem rozprodal a část prostě nechal v sanatoriu, podržel jsem si jen to, co se vešlo do dvou větších cestovních tlumoků a maličkého černého kufříku. Ale prostřednictvím toho nájemního bytu jsem se seznámil s Žylovými. Totiž hned druhého dne, co jsem se nastěhoval, se mi zasekl zámeček. A dal jsem si poradit, že ve vedlejším domě bydlí zámečník František Žyla. A tak jsem se setkal s rodinou Žylů. A do všeho mě později zasvětil páter Stanislav Žyla, kvardián kapucínského řádu, který tam občas navštěvoval svého bratra. Poválečný malér byl totiž v tom, že všichni Žylové, tedy bratři Stefan, Stanislav a František, přijali německou národnost, aby tak ochránili Serafínské dílo lásky kapucínského řádu (*Seraphisches Liebeswerk der Kapuziner*), Domov pro opuštěné děti, zřízený v Brně-Komárově. Domov byl součástí řetězce domovů pro chudé a opuštěné děti, zřizovaných od roku 1899 z iniciativy bavorského kapucína, pátera Cypriana Fröhliche. Ale okupanti pečlivě dohlíželi na výchovu německé i české mládeže v protektorátu a nedůvěřovali mnišským řádům, takže je zajímal i *Liebeswerk*. Ale protože zřizovatelé a majitelé Domova, rodina Žylů, přijali německou národnost a Domov se tak octl „v ruce německé famílie“, byl na nějaký čas zachráněn. Jak by s ním okupanti naložili po vítězství Říše, to už je jiná věc. Ale v to svatodušní ráno, ve čtvrtek 31. května, byli pak Žylovi, zámečník František Žyla a jeho žena Emílie Žylová, odvečeni v divokém odsunu, organizovaném brněnskou Zbrojovkou, která se v Brně nejvíc zasloužila o výrobu zbraní pro hitlerovskou armádu. Nechápal jsem, co se děje, až příliš mi to připomínalo zásah gestapa, když čtyři ozbrojenci vpadli v ranních hodinách do sousedního domu. Jen jsem tomu zbaběle přihlížel. Ale aspoň pro nejbližší dny to pak dobře dopadlo, protože manžel dcery Žylových, a jestli si to

dobře pamatuju, tak nějaký učitel Kratochvil, měl partyzánské konexe, takže si troufl vypravit se do sběrného tábora pro rodiče své ženy a dokázal, že jejich zařazení do odsunu je omyl, vždyť přijali německou národnost jen proto, aby zachránili komárovský Domov před nacistickým dohledem. František a Emílie Žylovi se tedy směli vrátit. Ale vrátili se s paratyfem. A tak jsem dostal příležitost aspoň trochu napravit svou zbabělost a svěřil jsem je v sanatoriu doktoru Forejtovi a dostali se z toho. Ale rychle mi došlo, jaký osud čeká brněnské Němce bez ohledu na jejich smýšlení a chování za okupace, a vůbec mě už nepřekvapilo, že do odsunu byli zařazeni i Židé, co se právě vrátili z koncentráku. Sundali jim, obrazně řečeno, žluté hvězdy a navlékli bílé pásky a vyhnali je z jejich domovů, protože se provinili už tím, že jejich mateřštinou byla němčina. A nepochybuji, že se to všecko provádělo se zvířeckou krutostí a že německý instinkt smrti našel svou českou obdobu. Nenávist za nenávist, štafeta nenávisti, milý Jakube, a tu už teď nikdo nezastaví, už byla dána do vínku obnovenému státu. A mimochodem, šéf brněnského gestapa, vládní rada *obersturmbannführer* Wilhelm Nölle, záhadně zmizel, ale slyšel jsem, že si ho Sověti už tajně odvezli, ale ne jako válečného zločince, nýbrž prý jako svého dvojitého agenta. A do *Sojuzu*, do sovětského zbrojního průmyslu, si odvezli taky konstruktéry ze Zbrojovky.

Otčím mě taky zasvětil do toho, co nás bude čekat, když nás neosvobodí Amíci, ale Rudá armáda. A tak jsem už dávno věděl o existenci SMERŠe, speciálního oddílu vyčleněného ze sovětského *NKVD*. *SMERŠ* je, Jakoubku, zkratka, kterou česky čti jako Smrt špionům. A *SMERŠ* si nijak nezadá s německým *Sicherheitsdienstem*. A taky už hned v květnu u nás *SMERŠ* sbíral ruské emigranty a stahoval je do trestaneckých táborů kdesi na Sibiři. A jakože tady měli bohatou kořist, protože jak už ode mne, Jakoubku, víte, Masarykova a Kramářova republika se o ruské a ukrajinské emigranty starala jak žádná jiná země na světě. Ale pokud vím, tak odvěkli i českého

legionáře ruského původu, generála Sergeje Vojcechovského, protože našli ve své důkladné paměti, že před třiceti roky bojoval na Transsibiřské magistrále proti Rudé armádě. Přesně tak, s Benešovým laskavým svolením tady do svých koncentráků sbírali československé občany ruského původu. A hned 13. května, tedy den po Benešově proslovu na Dominikánském náměstí, kde promluvil o nezbytnosti definitivně u nás **vylikvidovat německý problém**, mě v žabovřeském bytě navštívil doktor Forejt, aby mi oznámil, že si přišli do Lagužinova sanatoria pro mého otčima. Ale museli odejít s prázdnou: tady už smrt *SMERŠ* předběhla. A protože se to všechno násilí dělo za souhlasu, ba i za podpory současné československé vlády, a protože se prý už sepisují seznamy kolaborantů a udavačů, s nimiž se počítá do vládních orgánů, nemám, Jakoubku, ty nejmenší iluze o budoucnosti Československa. Amíci tušili, co se u nás odehraje, a tak nám nabídli tuhle možnost: zavčas přijmout azyl ve svobodném světě. A moc by mě, Jakube, mrzelo, kdybyste toho nevyužil a uvízl tam v pasti. Vždyť i ti naivní Žylové si pořád ještě myslí, že tam i za stalinokracie udrží svůj komárovský Domov. A ze dvou bratří v mnišských kutnách se ke mně přidal jenom Stefan, a to jen protože se rozhodl rozšířit Serafínské dílo lásky i do Spojených států. Ale Nathan pak proklel ten nápad vzít ho s sebou. Když jsme totiž projížděli Transylvánií, uvízl jsem v polovině Biczaské soutěsky a Nathan chtěl z toho úzkého kaňonu zas rychle vycouvat, protože jsme tam narazili na převrácený vojenský nákladák s mrvolami, ale Stefan trval na tom, že mrtví se musí důstojně pohřbít, protože jinak je odvečou karpatscí vlci. Nemáme tolik času, loď nás nepočká, rozhodl Nathan a začal couvat, ale Stefan chytil svůj pytel a vyskočil. *Fuck you*, zaklel Nathan a zastavil a šli jsme kopat, teda hloubit hroby polními lopatičkami z výzbroje těch mrtvých rumunských vojáků. A potom, zpocení jak speditéři po stěhování dvou tuctů koncertních křídel, jsme se ještě zúčastnili pohřebních obřadů, které Stefan nechtěl jakkoliv odbýt. Celou jízdu rumunskými

Karpaty jsem se pak s Nathanem modlil, abychom se už nepotkali s žádnými dalšími nebožtíky.

Milý Jakube, jsme na cestě už čtvrtý den. Navykl jsem si vstávat těsně před rozbřeskem, kdy mám tady za společníky kromě hlídky ve vraním hnízdě a posádky na navigačním můstku už jen stevardy-pyrotechniky, kteří využívají zpomalené jízdy lodi, aby ji celou obepluli a jejich silný reflektor obkroužil všechno to temné vodstvo, co je aspoň trochu v dosahu, a já tak na chvílku uvidím takzvané kočičí paličky, což jsou drobné vlnky na vánkem čeřené hladině, protože máme prý to naprosto neobvyklé štěstí, že plujem už tak nezvykle dlouho jen klidným, tichým Atlantikem. Takže na okamžik se bratřím s kočičími paličkami a potom se zas všechno ponoří do tmy a jenom slyším, anebo si snad jenom sugeruju, že slyším, šplouchat vesla člunu, který už teď vyplul i z mého periferního vidění. Ale to už, Jakoubku, naplno pracuje můj zbytnělý čichový orgán. Oč méně teď, kratičce před východem slunka, vidím, o to víc do mě oceán vstupuje mým žádostivým rypákem a já v moři čtu jak v otevřené knize. Vstupuje do mě svou uhrančivou skutečností i svými preludy a miliarda živočichů, již bych tu teda nerad vyjmenovával, ke mně vysílá své signály, tak cítím například makrely, tresky, sledě, tuňáky, sardinky, ale i rejnoky a žraloky, totiž všechno, co má ploutve, anebo naopak bytostně prožívám maličké ráčky přebývající v planktonu, ale cítím i plže, korýše, kraby, humry a takhle vím i o sargasových chaluhách a útočí na mě silice mořské vody, v níž je nahuštěn a důkladně prosolen *eintopf* z rostlinstva i živočišstva.

Nasáváš, ty narkomane? odhalí mě Nathan, když mi stane za zády se svou první ranní cigaretou, a to už mě opona jejího kouře oddělí od mých rajských požitků. A taky si moc rád střílí z mé, jak on říká, přehnané ostražitosti. Mám totiž stále při sobě svůj černý kuřík, a to tak, abych se ho v té tmě, když mi jak psík stojí u nohou, dotýkal aspoň kotníkem. A protože se opírám o zábradlí

a každé zhoupnutí paluby může kufřík odhodit do toho mořského *eintopfu*, mám ho ke kotníku přivázán řemínkem. Je v něm totiž naprosto všechno, za co jsem prodal komplex budov židenického sanatoria. A pochopitelně jsem neprodával za peníze, za jaké taky? ale za šperky, vzácné mince a taky za zlomky ryzího zlata. Kolikrát to mám Nathanovi opakovat: nechci se ty prvé týdny v New Yorku protloukat jako hladový bezpřístřešník.

Co je to? zeptal se Nathan, když v pokoji mého pronajatého žabovřeského bytu uviděl veliké rahno přetínající úhlopříčně podlahu.

Však kvůli tomu jsem si tě sem taky zatáhl. Je to rozměrné plátno, ale v tomhle pokoji s tím vším pronajatým nábytkem vyzbrojeným ostrými hranami bych si ho netroufl rozvinout. Musíme ven, na chodbu, nejlíp na podestu.

Ale Nathan si vůbec nebyl jist, že to musí vidět. Jen se mě zeptal, čím je to obraz.

Takže Repin? A dlouho lovil ve své sloní paměti a pak se mě zeptal, jestli jsou na tom obrázku kozáci.

Je to skupinový portrét všelijakých vousáčů na pozadí smaragdového lesíka. V New Yorku bych měl větší šanci jej prodat, ale jet s tímhle napříč Karpaty a Transylvánií a pak se s tím plavit přes Atlantik...

Nic ti neslibuju, ale tak do čtrnácti dnů by se tady měl objevit můj londýnský kolega ze slavných *Illustrated London News* a ten tak trochu sbírá obrazy.

Moc jsem tomu nevěřil, ale kupodivu se tak stalo. A ten anglický novinář byl švédského původu, Olof Radner, a taky šmejdil po poválečné Evropě, hledaje nějakou velkou story pro slavný londýnský týdeník, a teď mířil do Polska, podívat se na Osvětim. A do Brna by samozřejmě nepáchl, řečeno mým olfaktorickým slovníkem, kdyby tady neměl schůzku s Nathanem, s nímž chtěl důkladně zapít putování po zrušované Evropě. Což potom provedli v hotelu Pasáž na Lidické ulici, která se ještě před pár měsíci jmenovala

Reinhard-Heydrich-Strasse. A tam si taky Olof uskladnil Repina, že se pak pro něho vrátí z Osvětimi. Měl jsem totiž neuvěřitelné štěstí: Olof se dokonce s Repinem setkal! Už dávno před finsko-ruskou válkou byl ve Finsku jako reportér pečenej vařenej, a když to plátno uviděl, rozhodně ho chtěl mít, i za tu cenu, že ho pak bude jen hodně obtížně přepravovat do Londýna. I když by přece jenom uvítal, kdyby se na ten obrázek podíval nějaký znalec, jenže sežeň v těchhle dnech v Brně odborníka na padělky a sežeň ho vůbec někde, když takto školené kunsthistoriky si kdysi posbíral Göring pro posouzení svých nakradených obrazů a jaksi je pozapomněl vrátit. Obhajoval jsem pravost tím, že případný falzifikátor Repina by se rozhodně nemořil s tak obrovským plátnem, navíc vzdáleným známým Repinovým námětům. A k tomu ještě názor mého otčíma, odborníka na Repina: ukázal jsem Olofovi některé detaily, které jsou snad nezaměnitelně repinovské. Nerad jsem se s tím plátnem loučil, protože mě s ním nezlomným poutem svazuje něco osobního, něco důvěrného, ale stejně je to tak, že právě něco tak důvěrného a osobního by se nemělo fetišizovat do podoby nějakého obrazu. I dostal jsem za Repina zlaté hodinky, švýcarský kapesní chronograf s bicím strojkem a dvojitým zlatým pláštěm a signaturou *Jacot Houriet Locle*, nepochybně nesmírně cenná věička, osmdesátá léta devatenáctého století. A ty hodinky nejspíš během války putovaly od majitele k majiteli a jaksi jsem tušil, že se jich Olof nakonec rád zbaví, protože něco věděl o původním vlastníkovi, což jsem teda já vědět nechtěl.

Ale tady, Jakoubku, odbočím, i když to bude, jak uvidíte, ne tak od věci.

Ta cesta lodí nadějí a snů, to podivuhodné putování říší nedohledných vod a to výstřední společenství uprchlíků ze všech koutů Evropy mě na kratičký čas sblížilo s nějakou Albánkou, Fatmírou, pokud jsem to jméno pochytil správně. Ale jazyky, kterými jsme se dorozumívali, byly výhradně jenom ty zasouvateľné do osliněných

dutin a uvnitř se potom zálibně splétající. Toho večera mi Nathan se Stefanem uvolnili kajutu. Stefan stejně dával přednost odmodlit si svůj breviář někde na palubě, tváří v tvář živé metafoře Věčnosti, již si Atlantik rozhodně troufal být.

Už chvíli jsme se s Fatmírou hemžili na té úzké kajutní palandě, když jsem měl pocit, že se něco děje. Fatmíra začala cosi albánsky trhaně vykřikovat: *kar-kar-kar-kar-kar-kar*, a v tom našem rytmu se už mrskala celá kajuta. Vzpomněl jsem si, že jsem kdysi kdoví kde četl, že když se při tom s člověkem zhoupne země, tak je to pak láska jak dva trámy, ta nadosmrti. A tady se už s námi zhoupala nejen kajuta, ale asi i celá loď a teď už snad i celé moře. Ale potom nás to surově vyhodilo z lůžka a mrsklo na tvrdou podlahu, a já tak ke svému uklidnění seznal, že je to chválabohu jenom bouřka.

Vyprávěl jsem to pak Nathanovi a zeptal se ho, jestli se mu to někdy s nějakou ženou už stalo, tedy ne šukání při bouřce na moři, nýbrž ten silný bouřlivý zážitek, svědčící o tom, že je to láska jak dva trámy.

S ženou ne, odpověděl Nathan.

Napřed mě to zmátlo, ale pak jsem si vzpomněl na jeden hodně bizarní detail, který jsem postřehl mezi Nathanem a Olofem a je muž jsem tenkrát moc nerozuměl. Ale teď už mi bylo jasné, proč se Olof obtěžoval až do Brna: hoj, přihnal ho tam hurikán vášně... Což mi pak umožnilo dobře prodat Repina, ale jinak mi to bylo putna.

Ta bouřka sice neměla charakter hurikánu, ale ověřil jsem si, že nejsem zas tak imunní vůči mořské nemoci, jak jsem si v předchozích dnech namlouval. Ostatně nebyl jsem sám. Stevardi-pyrotechnici z nás pak sestavili čtyři k úklidu podpalubí a palubu, taky potřísněnou obsahy žaludků budoucích newyorských občanů, důkladně spláchli hadicí. Příští den byla neděle a Stefan odsloužil na palubě lodní mši za to, že tu bouři všichni přežili. Ale když zvedal vůči bělostným oblakům plujícím nad stále ještě tmavou hladinou

kousek amerického vojenského sucharu proměněného v tělo Páně, poprvé v životě se mi sevřela hrud' nad tou zprávou o spasení světa.

Pátého dne plavby, krátce poté co mi kapesní chronograf odbil poledne (i když čtvrtí kolik bylo doopravdy, je to přece jenom konzervativní švýcarský chronograf, co ví houby o časových pásmech), se na pravoboku objevil stříbrný roj létajících ryb. Zatímco pohotový Nathan je už pilně fotil, vypravil jsem se do šachového klubu pro Stefana. A tak jsem dostal příležitost pochopit, proč tu Stefan tak propadl oslňujícím šachovým kombinacím. Hrával totiž tady jen proto, anebo řekněme taky proto, aby si v obrovském chumlu kibiců, co obklopili šachovnici, ulovil vždycky nějakou dušičku. Prováděl zde svou nepřetržitou duchovní službu a teď jsem ho zrovna přistihl, jak si jednoho z uprchlíků odvedl stranou, do rohu, a tam mu nastavil ucho. Přesně tak, svým mnišským rejžákem kartáčoval duše před vstupem do Nového světa. Stefan je, Jakoubku, přímo geniální polyglot, který sbírá hříchy ve všemožných jazycích, přičemž k přesnému sémantickému porozumění některým hříchům by možná měla být na filozofických fakultách zřízena příslušná filologická katedra a Stefan by tam měl přednášet. I když tuším, ba s jistotou vím, že něco takového by rázně odmítl. A mimochodem má taky zásluhu na tom, že ponorková nemoc, která se podpalubí nadupanému uprchlíky nedokázala vyhnout, nepropukla nikdy naplno. Vždycky zavčas zašlápl ohárek nepokojů. Jak jsme s Nathanem při cestě Transylvanií Stefana proklínali (a Bůh nám to odpust'), tak ho zas naopak cestou Atlantikem lodní důstojníci velebili, vždyť jeho zásluhou nemuseli nikdy vytáhnout z pouzdra pistoli. A když jsem já konečně vytáhl Stefana na palubu, Nathan jen mávl rukou, že už je po té rybí exhibici, moře bylo zas pusté, jen vlnky si s vlnkami hrály. Ale když už jsme se chtěli otočit k té prázdné scéně zády, objevila se ještě jedna jediná létající ryba, ale panečku jaký to exemplář, a nepochybně na Stefanovu počest metalu chvíli nad našimi hlavami stříbrné kozelce.

Milý Jakube, jsme na moři už šestý den, a pokud vím, tak jsme nepotkali žádnou minu ani japonskou ponorku, jen nám to zpomalilo jízdu Atlantikem. Ale toho šestého večera se mi Nathan naklonil přes rameno a podivil se, co to stále při tom mizerném kajutním světle píšu, nad čím trávím většinu času. Ale nebyly to, Jakoubku, řádky tohohle dopisu, nýbrž byl to anglický text: ano, byl to román.

Už dva měsíce ho píšu, zvědavej Nathane.

A jaks přišel na ten nápad napsat román, když přece nejseš žádněj spisovatel? Nebo snad seš? Tak kolik románů už napsals? A ještě k tomu anglickej román!

Americkej román, opravil jsem ho. Ale jedno pěkně po druhém. Tohle je můj první román. Protože jsem se rozhodl nezakopat hřivnu.

Jaks přišel na to, že máš spisovatelskou hřivnu?

Podědil jsem ji. Jestli jste měli v hotelu Pasáž aspoň chvílku čas na to, aby ti Olof ukázal Repinův obraz, tak sis mohl všimnout, že na tom skupinovém portrétu je mistrovsky vypodobněn taky Maxim Gorkij. Bylo to v čase, kdy si ještě nebyl jistej, jestli je Říjnová revoluce to pravý ořechový, a tak vyčkával ve Finsku. A kromě toho tam měl svého nejlepšího přítele, který je rovněž na tom skupinovém portrétu, spisovatele Leonida Andrejeva. A taky svou tehdejší milenku, která ale bohužel na tom obraze chybí, Marju Pakkalu, mou matku. Jsem Pakkala po matce a Maximovič po otci, Maximu Gorkém. Obraz je datován rokem mého početí ve Finsku, a proto mi byl tak blízký.

Nathan se zas zahloubal do své sloní paměti a potom pravil: Takže seš stoupenec socialistického realismu.

Není mi nic vzdálenějšího než socialistickej realismu.

Ale to by tě tatík exkomunikoval z literatury.

Vidím, že o něm nic nevíš. Pod oficiálním praporem socialistického realismu ve skutečnosti bděl nad literaturou jako ochránce a zachránce talentů s obrovským čichem – a ťukl jsem do svého chobotu – na jejich nádhernou rozmanitost. Proto ho taky nakonec zlikvidovali, aby potom mohli jeho jménem zunifikovat celou litera-

туру na jakýsi přihlouplý realismus, literaturu pro statisíce čtenářů. Tomu, co já píšu, by právě můj otec, a tím jsem si jist, moc dobře rozuměl: nekopíruju skutečnost, nýbrž o ní přemýšlím prostřednictvím příběhů, nejsem upocený opisovač života, ale báječ hledající tajemství naší existence.

Aha, přikývl Nathan, to je moc hezký a určitě taky záslužný, jenže pokud vím, tak není žádných amerických spisovatelů ruského nebo finského původu, těch hledačů tajemství našich existencí.

Ach to teprve přijde, netrpělivej Nathane. Pro mého otčima bylo samozřejmostí, že se mi dostane tradičního vzdělání ruských intelektuálů. Od čtyř roků jsem měl proto taky anglickou guvernanku, sice objemnou a propadlou doutníkům, ale zato mě dostatečně nabokovizovala.

Cože? podivil se Nathan, nabokoco?

To neřeš, ctihodný Nathane.

Nebudu, slíbil Nathan, ale co tak kousek toho románu? navrhl.

O co jde? zeptal se Stefan, který se právě vrátil ze svých modlitebních hodinek a uložil breviář na policičku a v očekávání se usadil na kavalec. A tak jsem zvedl štos papírů se svým americkým románem, zalistoval v něm a začal pomalu číst. Náš koráb se už jen lehounce pohupoval a s bachorem naditým poutníky, hledači lepší a šťastnější pozemské existence, se jak plovoucí vzduťá koza zvolna šinul k vytouženému cíli, jednu námořní míli za druhou. A Nathan nechal stejně pozvolným tempem kolovat lahev, kterou chtěl původně otevřít až před branami New Yorku, až k přípitku na počest *Statue of Liberty*.

Čtení jsem ukončil krátce před jitřním šíráním a odložil papíry.

Tak moment, moment, a co posláním Jindřichova syna? rozčílil se Nathan. To s tím Jindřichovým posláním jsi v románě teda dost odbyl. Takhle to přece nemůžeš nechat. Moc rád bych nahlídl do té maličké ztracené země ode dneška za šedesát nebo sedmdesát roků. Co se tam stane a proč tam bude scházet Jindřichův syn?

K snídani byla nějaká opravdu veliká, ale neidentifikovaná ryba. Stevardi-pyrotechnici ji ulovili při jedné ze svých nočních obhlídek, ale nedali si práci s jejím pojmenováním. Takže bylo na Stefanovi, aby ji pokřtil. Čehož se rád ujal a dal jí jméno Kaňka. Tomu jsme sice rozuměli jen my tři, ale nikoho z poutníků to nepřipravilo o chuť k jídlu.

A to je, milý Jakube, už pomalu konec naší epištoly. Už se nezdřítelně blížíme k vysněnému cíli a mám teď jiné starosti než nějaký román a nějaké dopisy. Nathan mě zasvěcuje do toho, co mě čeká, jen co Magellan zakotví v *Cunardově* newyorském přístavu. (*Cunard Line* je, Jakoubku, slavná rejdařská společnost, která po ztroskotání Titaniku z konkureční *White Star Line* došla ještě větší popularity.) Tak především si na *Ellis Islandu*, kontrolní a karanténní stanici pro imigranty, absolvuju důkladnou lékařskou prohlídku. V posledních letech prý pátrají po příznacích *trachomy*, což je infekční onemocnění vyvolané prý jakýmisi *chlamydiemi* a přenáší se výhradně v prostředí hromadných ubytoven či hromadné přepravy. Ale nežádoucí prý už začíná být i nákaza bolševickými idejemi, takže bude, Konstantine Maximoviči, lépe, když zapřeš svého otce. Jasně, přičiň se a zapři tatíka!

Sedmé noci konečně připlouváme k New Yorku. Právě opouštíme svobodný živel Atlantského oceánu a vstupujeme zas do světa vždy jenom pochybné lidské svobody. Je hodina mezi psem a vlkem v noci na 6. srpna. A v ten samý čas odlétá směrem na Hirošimu speciální letadlo s chlapečkem *little boy* na palubě. Ale o tom my, milý Kubo, ještě nic, ještě vůbec nic nevíme. Tak dobrou noc, Jakube, a sladké sny v tom našem podivném století. Tak vstřícném k románům, tak štítivém k lidem.

Srdečně Váš Konstantin Maximovič Pakkala
Na lodi jménem Magellan 31. července až 6. srpna 1945

Autorská poznámka

Verše Osipa Mandelštama jsou uvedeny v překladu Jana Zábrany a úryvek z *Plešaté zpěvačky* Eugèna Ionesca v překladu Jiřího Konůpka.

Jiří Kratochvíl
Dobrou noc, sladké sny

Ilustrace na obálce volné zdroje
Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 1. 8. 2019

ISBN 978-80-274-0031-7 (epub)
ISBN 978-80-274-0032-4 (pdf)
ISBN 978-80-274-0033-1 (prc)